Esra – www.cepforum.com

Peyami Safa
Canan

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.
İstiklâl Cad. Ankara Han 99/3 80060 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • Faks: (0212) 251 00 12
İnternet: www.otuken.com.tr
Kapak Düzeni: Nur-Olcay Okan
Kapak Baskısı: Birlik Ofset
Dizgi- Tertip: Ötüken
Baskı: Özener Matbaası
Cilt: Yedigün Mücellithanesi

İstanbul - 2000
Valideme hürmet ve minnetle ithaf.-

BİRİNCİ KİSİM

EDİA gözlerini açınca, karyolasının karşısındaki duvar saatine baktı: Onikiyi on geçiyor. Ne uyku, böyle geç vakitlere kadar uyumak hiç âdeti değil, hemen kalkmak istedi. Fakat başını yastıktan ayıramıyor. Terli, sıcak, uyuşuk vücudu, yatağın çukuruna yapışmış, kımıldayamıyor bile.
Büyük bir eziyetle yataktan inebildi. Ayak üstü dururken dizleri kırılıyor. Örtündü, balkona çıktı.
Bütün Boğaziçi'nde, havada ve denizde, göz karartan bir temmuz parlaklığı var. Öğle güneşiyle ısınmış, hafif bir rüzgâr dalgası, nemli saçlarının arasından geçti; güneşin karşısında gözleri, içine sabun köpüğü kaçmış gibi yanıyor ve kamaşıyor; öyle ki, mavisi uçmuş, bembeyaz, kalaylı bir bakır gibi parlayan deniz, ona kapkara görünüyordu. Gözlerini kırpıştırdı, içeriye kaçtı.
Büsbütün başı dönüyor. Pencere kenarında, uzun bir mindere kendini bıraktı, gözlerini kapadı, öylece kaldı: Arka arkaya kaç gecedir uykusuzluk onu harab etmişti.
Akşama kadar yatsa uykuya duyamayacağım, kendini bıraktıkça ağırlık bastıracağını, bir daha yerinden bile kıpırda-yamayacağını hissederek silkindi, kalktı, başını soğuk su ile iyice yıkadıktan sonra, sofaya çıkarak seslendi:
- Gülsen Dadı!
Sonra bir daha, duvar saatinin karşısında, ayak üstü bekleyerek düşündü: Yarıma beş var. Hiç değilse birbuçuk va-

puruna yetişmeli, sonra vapur yok. İstanbul'a hemen inerek bu işi sonuna kadar bitirmek lâzım. Yoksa gözüne hiç uyku girmeyecek, hiç! Böyle sabahlara kadar yatağının içinde kıv-ranacak, dönüp duracak. Allah vermesin, çıldıracak!
Hemen aynalı dolabı açtı, en iyi çarşafını çıkararak acele giyinmeye başladı. Bir an evvel davranmak için öyle sabırsızlanıyor, öyle içi içine sığmıyor ki, becerikli bir kadın değilken bile, kendisinde bir erkek iradesi hissediyordu.
Aynada saçlarını yaparken, üç gece içinde bu kadar zayıflayışına şaştı: Ne hâl bu? Gözlerinin altında kara kalemle çizilmiş gibi siyah çizgiler var. Yanaklarının gergin etleri gevşemiş, yuvarlaklığı gitmiş. Ya dudakları? Rengi uçmuş, üstünde âdeta beyaz, ince bir zar peydahlanmış, deri lime lime soyulmuş, pürüzleniyor. Ne çirkin şey? Dişleriyle ısırarak dudaklarına biraz renk vermek istedi. Çünkü hiç boya kullanmaz, az pudra sürerdi; o da fevkalade günlerde, çoğu
da geceleri.
Çabucak giyindi. Gülsen Dadı, elinde sütlü kahve tepsi-
siyle .içeri giriyordu.
- Kuzum Dadı, sen o elindeki tepsiyi masanın üzerine bırak, aşağıya koş, ütüye ateş koy, Perver'in dün akşam yıkadığı mendillerden iki tane ütüle, hazır et.
Gülsen Dadı, sütlü kahve tepsisini masanın üstüne bırakırken, hiç görünmeyen kaşlarını kaldırarak, çocukça, tuhaf kara gözlerle hanımına bakıyordu.

- Beybabam nerede, Dadı?
- Bahçede, kurumuş salatalıkları koparıyor.
Gülsen Dadı, gözlerinin akını büsbütün çoğaltan bir yan bakışla hanımını süzüyor, onun bu sabah daha fazla zayıfladığına dikkat ediyor, etli ve siyah dudaklarını burnunun hizasına kadar uzatarak, "cık cık" diyordu.
- "Haydi, kuzum Dadı, söylediklerimi çabuk yap.
- Ne dedi sen? Ben unuttu. Bedia yeni baştan emir verdi.
Gülsen Dadı odadan çıkınca, genç kadın sütlü kahvesinden bir iki yudum aldı, aynanın karşısında kendini boydan

boya bir gözden geçirdikten sonra, aynalı dolabında sırası bozulan esvablarını düzeltmekle oyalandı... Saat, tam yarım.
Tuvalet masasının gözünü çekerek eline küçük bir defter geçirdi, ufacık satırlarına kısaca göz gezdirdi. Bu, günü gününe tutulan bir hatıra defteri değil. Bedia'nın böyle hergün hayatını yazmak hoşuna gitmez. Yalnız, başından çok mühim şeyler geçerse, onu iki üç kelime, kısa bir tarihle böyle küçük deftere yazar, bırakır. İşte., birinci yaprakta, annesinin vefatı tarihi, dört kelimeyle: "Annem vefat etti, teşrin-i sâni." Onun altında üç kelime: "Şemseddin'in düğünü, eylül." Biraderi Şemseddin. Sonra: "İlk talibim, kırk yaşında bir doktor, babam reddetti. Kânun-u evvel." Sene tarihi değişiyor. Bir daha: "İkinci talibim, bir yüzbaşı, beni alır almaz İstanbul'da bırakacak, kendisi cepheye gidecekmiş, babam yine reddetti, nisan." İki sene geçiyor. "Üçüncü talibim, millî şirkette kâtip, asîl bir gençmiş. Babam düşünüyor, mayıs." Küçük tafsilât: "İsmi Lâmi. Yirmialtı yaşında. Fotoğrafını da gördüm, güzel genç. Babam hâlâ düşünüyor, haziran." En nihayet "Lâmi ile nikâhımız ve düğün, teşrin-i evvel." Sonra: "Şemseddin'in bir kızı dünyaya geldi, adını Zerrin koydular, nisan." Bir felâket: "Hanım Nine'me nüzul indi, mart." Bedia yaprakları çevirdi, küçük küçük notlar, kocasıyla gezinti hatıraları, en sonunda genç kadının iki gece evvel yazdığı şu satırlar: "Kocam bugün beni dinlemeyerek, kendi başına İstanbul'a indi, gece gelmedi, yalnız yatıyorum, temmuz."
Bedia bu satırların altına, birkaç kelime daha yazdı: "Üç gecedir gelmiyor, o kadar buhran içindeyim ki... O'nu bugün mutlaka bulacağım." Defteri kapadı, iyice soğuyan sütlü kahvesini bir yudumda içti, koşarak bahçeye indi.
Babası kendi eliyle yetiştirdiği küçük bostanda, yere çö-melmiş, salatalıkları koparıyordu. Bedia onu biraz uzaktan seyretti. Ne adam! Altmışını geçtiği halde, maşallah, böyle her sabah, namaz vakti kalkar, bostana koşar, sebzeleri, meyveleri ile uğraşır, durup dinlenme nedir bilmez, çalışır, rutubette, güneşte, rüzgârda ve çamurda çalışır. Saçı ve sakalı bembeyaz, yüzü ve ensesi kıpkırmızıdır. İşte başı eğil-

miş, iki köşeli, uzun beyaz sakalı göğsünün üstünde buruşmuş, kıllarının birkaç tanesi açık yakasından içeri girmişti. Kızını görünce topraklı ellerini birbirine sürterek ayağa kalktı, güneşin altında kavrulmuş yüzü, çalışmaktan yorulmamış, parlak, içi gülen gözlerini Bedia'ya çevirdi:
- Ne o kızım? İstanbul'a mı iniyorsun?
- Evet Beybaba.
Abdullah Bey, kızının rengi uçmuş yüzüne, kapaklan şişmiş gözlerine uzun uzun baktı:
- Anlıyorum., dün gece de uyumamışsın. Hakkın var, ben de gece yarısına kadar bu haylazı düşündüm. Maksadı nedir? Sana mı darıldı? Kestiremiyorum ki. Bu gençler tuhaf oluyorlar, ne düşündükleri, ne yapmak istedikleri bir türlü anlaşılmıyor.
Bedia içini çekti. Gece, sabaha kadar düşündüğü şeyleri babasına da anlatmak isterdi, fakat nafile kederlerle bu adamcağızı da içlendirmek neye yarar?
- Beybaba, gidip kendisini bulacağım. Artık bu hâle bir nihayet versin, söyleyeceğim. Eve gelsin, o günkü meseleyi konuşalım, anlaşalım. Hangimiz haksızsak meydana çıksın. Herhalde bugün bu işi bitireceğim.
İhtiyar başını salladı:
- Peki kızım, Allah işini rast getirsin. Fazla üzülmeni istemem. Benim de uykularım kaçacak. Haydi... vapur Kan-dilli'den kalktı, düdüğünü öttürüyor. Geç kalma. Sen yemek de yemedin değil mi?

- İştahım yok Beybaba. Sütlü kahvemi içtim yalnız... Acele sokağa çıktı. .
Yalı iskeleye yakındı, biletini alıncaya kadar vapur da geldi. Vaniköyü'nün sayılı üç-beş yolcusuyla bindi.
Kamarada yalnızdı; pencere kenarına oturdu. Vapur önünden geçerken yalıya, kendi yatak odasına, balkonuna baktı, içi sızladı. O odada, üç gecedir ne çektiğini bir kendisi, bir de Allah bilirdi.
Oturduğu yerde iyice yerleşti. İstanbul'da yapacağı şeyleri iyice, esaslı, bir daha düşünmeye başladı.
Evvelâ dosdoğru şirkete girecek, Lâmi'yi bulacak, tenha

bir köşeye çekecek., kocasıyla hiç münakaşa etmek istemiyor. Ufak bir kıskançlığın erkekler nazarında kadını gözden düşüreceğini anlıyor; yalıda geçirdiği azaplı gecelerden de bahsetmeyecek. Lâmi'ye söylemek istediği şeyleri geceden beri zihninde şöyle hazırlıyor: "Lâmi! seninle münakaşa etmeye gelmedim, hattâ sana küçücük bir sitem bile edecek değilim, ben bir fahişe için ağzımı yormayı..." durdu, fahişe kelimesi ağır, belki de erken ve haksızdı, cümlesini yeniden hazırladı: "Lâmi! Pekiyi bilirsin ki münakaşayı sevmem. Hattâ sana küçücük bir sitemde bulunmaya da gelmedim. Zaten âdi bir kadın aleyhinde söz söylemek..." yine beğenmedi, "âdi bir kadın aleyhinde söz söylemek..." yine beğenmedi "âdi bir kadın" sözü de ağırdı. Yine değiştirdi: "Lâmi! Pekiyi bilirsin ki münakaşayı sevmem. Hattâ sana küçücük bir sitemde bulunmaya da gelmedim. Zaten kimsenin hakkında fena düşünmek, fena söz söylemek âdetim değildir. O günkü mesele için kabahati üstüme alıyorum. Şimdiye kadar bana yaptığın şeyleri de, ilk ve son defa olarak unutacağım. Yalnız artık sen de biraz, biraz insaflı ol, yalıya gel, bir daha O'na yüz verme, daha doğrusu evimize ayak basmasın, işitiyor musun? Bir daha O, yalıya hiç mi hiç gelmeyecek... O zaman aramızda herşey biter. Ben herşeyi unutacağım, söz veriyorum." Tamam. Bu iyi, ne fazla ne eksik. Gayet sâde. Belki Lâmi'nin gururunu da okşayacak, onu hiç kızdırmayacaktı. Çok iyi.
Kocasının huyunu pek iyi bilirdi . Bu düşündüğü şeyleri böylece, bir kelimesini değiştirmeden ona söyleyebilse, muhakkak, muhakkak, Lâmi'nin üzerinde iyi bir tesir bırakacak.
Fakat, yine ince bir nokta onu düşündürüyor. Kocası, o kadını seviyor mu? Yoksa ona karşı geçici bir heves mi duyuyor? İşte, herşey burada. Eğer seviyorsa felâket, Be-dia'nın bütün gayretleri boşa gidecek; sevmiyor, hevesini almak istiyorsa, genç kadın, kocasını yeniden kazanacağına emin. Her zaman şöyle muhakeme ediyor: Lâmi bu kadını sevemez. "Cânân", belki biraz güzel, -belki değil epey güzel-belki çok güzel bir kadındır, belki Lâmi'nin beğendiği müs-

tesnâ vücûd, yalnız ondadır; belki "Cânân", İstanbul'un en güzel kadınıdır. Fakat başka hiç bir meziyeti yok.
Ayağa kalkarak mırıldandı: "Hiç!"
İşte, genç kızken ve evlendiğinin ilk senelerinde, kaç defa aklından geçirdiği felâket: Kocası onu aldatıyor! Nihayet korktuğuna uğradı ya. Lâmi onu aldatıyor!
Kamaranın içinde gezindi.
Üsküdar iskelesinde vapuru dolduran birçok tazelerin, kucaklarında çocukla gelen birçok emzikli annelerin yüzlerine dikkatle bakarak saadetlerine imrendi. Keşke şimdiye kadar bir çocuğu olsaydı... Bir çocuk ne büyük teselli! Bir çocuk onu bu felâketinde ne iyi avutabilir, bir çocuk, belki babasını da aileye daha iyi bağlar, böyle düzensizliklere engel olur, hiç bir geçimsizliğe meydan bırakmazdı. Hakikaten ne iyi şey, ne saadet, bir çocuk anası olmak.
Vapur köprüye yanaşır yanaşmaz, ilk önce iskeleye çıkanlardan biri de Bedia oldu. Öğle vapurlarının seyrek ahalisi içinden sıyrıldı, koşarak merdivenleri çıktı. Galata'ya doğru hızlı adımlarla yürüdü.
Şirkette Lâmi'nin odası en üst katta. Mermer merdivenleri çıkarken Bedia, kendini bir daha yokladı: Hiç bir heyecan duymuyor. Söyleyeceği şeyler zihninde bir kâğıda yazılmış gibi muntazam, eksiksiz, tamam. Fazla yorulmamak için basamakları ağır ağır çıktı.
Fakat odanın kapısına gelince, birdenbire kalbi çarpmaya başladı. Kocasının kendisini nasıl karşılayacağım, soğuk bir muamele yapıp yapmayacağını düşünüyordu.

Biraz tereddüt etti. Bedia'yı tanıyan hademe ayağa kalktı. Ellerini önüne kavuşturarak duruyordu.
Genç kadın sordu:
- Lâmi Bey'in yanında kimse var mı?
- Lâmi Bey yok efendim.
- Yok mu? Yemeğe mi gitti?
- Hayır efendim, üç gündür gelmiyor.
Bunu hiç tahmin etmemişti. Kocasının üç gündür şirkete gelmemesinin sebebini düşünmek istedi, orada, acele, hiç

anlayamadı. Fakat geriye dönmek de canını sıkıyordu, artık ne yapabilir?
Yavaş yavaş merdivenleri indi. Orta kata gelince, müdürün odası gözüne ilişti. Şakir Bey'i bir kere görmek fena olmaz diye düşündü. Kocası hakkında ondan malûmat alabilirdi, hademe ile içeriye haber gönderdi.
Şakir Bey, hele son zamanlarda, Bedia'mn hayatında mühim bir mevkii olanlardandı. Evvelâ, biraderi Şemsed-din'in kayınpederi Şakir Bey'di, arada bir akrabalık var. Sonra Lâmi'nin müdürü Şakir Bey'di, kocasının bütün istikbâli bu adamın elinde; hem de Cânân'ın, bütün bu felaketlere sebep olan kadının peder-i manevîsi de Şakir Bey'di.
- Buyurunuz hanım. Bedia içeriye girdi.
Amerikan usûlü, kapaklı, yüksek bir yazıhane arkasında, Şakir Bey'in yalnız başı, gözleri ve burnu görünür. Saçları biraz evvel taranmış gibi intizamlı, ortasından ikiye bölünmüş. Başını kaldırdı. Genç kadının biraz çekingen, utangaç, biraz müteredd id adımlarla içeriye girdiğini görünce ayağa kalktı, odanın ortasına kadar geldi:
- Buyurunuz Bedia hanımefendi.
Gösterdiği koltuğa genç kadın oturdu. Şakir Bey de kendi yerine geçti, gülümseyen gözleriyle Bedia'yı bir iki saniye süzdükten sonra hatır sordu, bir sigara yaktı.
Genç kadın kısa bir teşekkürle, hemen maksadını anlattı:
- Lâmi'yi görmeye geldim Beyefendi, bulamadım. Üç gündür yalıya uğramıyor.
- Evet, üç gündür şirkete de gelmiyor, köyden indiği gece bizde misafirdi. Ertesi gece de bizde misafir kaldı, dün gece Selim Bey'de kalmış olmalı ki, ona Fenerbahçe'de rast geldik. Hasta filân değil, müsterih olunuz.
- Hasta olmadığını biliyorum. Fakat üç gecedir eve gelmemesi çok canımı sıktı.
Bedia düşünmeden bu itirafta bulunmuştu. Söz ağzından çıkar çıkmaz hatasını anladı. Çünkü maksadı yalnız kocası hakkında malûmat almaktı. Şakir Bey, kadın işlerinde

anlayışlı bir adam, genç kadının bu itirafıyla yeni birşey öğrenmiş görünmedi, gözleri ve dudakları daima gülümserken, biraz kaşlarını çattı. Ecnebiler gibi kestirilmiş sivri, kumral sakalının ucunu iki parmağıyla okşayarak, masanın kenarından vücudunun üst kısmını Bedia'ya doğru uzattı. Gizli, mahrem birşey söylemek ister gibi alçak sesle sordu:
- Bedia Hanım, kızım, sakın bana gücenmeyiniz, hususî hayatınıza karışmak istiyorum zannetmeyiniz. Lâmi ile aranızda bazı şeyler geçtiği anlaşılıyor, bir mesele mi oldu, söyler misiniz?
Bedia'nın gözlerini önüne eğerek ciddileştiğini görünce tekrarladı:
- Sakın hususî hayatınıza karışmak istiyorum zannetmeyiniz. Bunu Lâmi'ye de sordum. Her ikinize de, sizden yaşça büyük bir akraba gibi hizmetim dokunur belki de.
- Teşekkür ederim Beyefendi. Aramızda çok ehemmiyetli birşey geçmedi. Ufak bir münakaşayı Lâmi mesele yaptı. Bakınız, bu münakaşa ne kadar âdi... Bundan dört gün evvel, sizin kerîme hanımefendiler, Şemseddin, Selim Bey bizde misafirdiler, biliyorsunuz. O gece çok eğlendik. Ertesi gün de kalmalarını rica ettim. Perihan Hanım'ı razı edemedim. Cânân Hanım da kalmak istemiyor, hepsi bizi Kalamış'a çağırdılar. Rahatsızdım o gün... Gece başka misafirlerim de gelecekti, İstanbul'a inemezdim. Özür diledim, sonra Lâmi'ye yalvardılar, kocam benim hesabıma da cevap verdi: "Geliriz, Bedia şimdi hazırlanır!" dedi. Bu âdeta biraz

da emir gibiydi, canımı sıktı, gidemeyeceğimi kat'iyyen söyleyince, Lâmi fesini giydi, bastonunu alıp geldi, misafirlere: "Buyurun, o gitmezse, ben yalnız giderim!" diyerek, yüzüme sert sert baktı, bahçeye çıktı. Kerîme hanımefendiler şaşırmışlardı. Ben de beynimden vurulmuşa döndüm, arkasından yürüdüm. Bahçede onu yalnız yakaladım: "Lâmi, herkesin içinde nasıl hareket bu? Sonra yüzüme nasıl bakacaksın?" dedim, cevap vermedi. Misafirlerle beraber çıkıp gitti. Üç gecedir de eve uğramıyor.
Şakir Bey, yazıhanenin üstündeki billur camı parmaklarının arasında çevirerek Bedia'yı dinliyordu. Genç kadın sö-
zünü bitirince düşündü. Başını ağır ağır ona çevirdi. Yüzü daima gülümsüyordu.
- "Ben bu., meseleyi biliyorum. Evde de anlattılar, Lâmi de söyledi. Görünüşe bakılırsa bu o kadar mühim birşey değil., fakat., yanılmıyorsam., bu vak'a bir bahanedir. Eskiden beri.. Lâmi'yle aranızda., bir., anlaşmazlık var mıydı?
- Hayır, hiç, hiç., gayet, iyiydik. Yalnız, iki üç aydan, daha doğrusu ilkbahardan beri Lâmi yavaş yavaş değişti.
- Ne gibi?
- Ne bileyim ben... evine karşı muhabbeti azalmış gibiydi., bazı küçük küçük asabiyetleri vardı... nasıl söyleyeyim... bir... memnuniyetsizlik... bir...
- Anlaşılıyor Bedia Hanım. Her işin başı o memnuniyetsizliktir. Ben de epey zamandır, Lâmi'nin hareketlerinden şüpheleniyordum. Yalnız ailesine değil, şirketteki vazifesine karşı da ihmalleri var. Bu çocuğa ne oldu bilmem ki.
Bedia, Şakir Bey'in yüzüne dikkatle bakıyordu. İçine bir şüphe düştü: Bu sinsi adam, acaba Lâmi ile Cânân'ın münasebetini biliyor mu? Fakat, söylediği gibi, mezhebi ne kadar geniş olursa olsun, evinin içinde böyle bir münasebete nasıl göz yumar?
- Vallahi Beyefendi... Lâmi benim zevcim... fakat sizin de... oğlunuz gibi sevdiğiniz bir gençtir... siz onu benim kadar, belki benden iyi tanırsınız... hem birkaç zamandır, sık sık... sizde kalıyor... bazı şeyler... anlamışsınızdır.
Şakir Bey, hemen ayağa kalktı. Ellerini cebine soktu, frenklere mahsus, şen, lâtifeci bir ihtiyar tavrıyla genç kadına doğru ilerledi:
- Gençlerin işine karışmam Bedia Hanım... Ben de genç oldum, insanın birçok heveslere, hatalara düştüğünü bilirim... Zaten bu hatalar yapılmadan gençlik olmaz... Lâmi'nin de yaramazlık ettiğine inanırım... Fakat bir şey bilmiyorum, hiç birşey bilmiyorum.
Şakir Bey bu sözleri cansız, gayr-i tabiî söylüyordu. Bedia ısrar etti.
- Kaabil değil... siz ki, böyle şeyleri pek iyi bilirsiniz...
- Adam siz de... benim bildiğim de sizin tahmin ettiğini-

ze benzer. Belki Lâmi, başka bir kadının peşindedir. İşte, hepsi bu... İhtiyarladığınız gün anlayacaksınız ki, şimdi size müthiş görünen bu şeyler... hayatta pek olağandır. Bedia Hanım kızım... dünya pek acaib... zevcelerini aldatmayan gençler pek sayılı.
- Tuhaf söylüyorsunuz Beyefendi... sanki bu tabiî bir hal-miş gibi...
- Tabiî değil ama... ona yakın birşey. Gençlik bu, dedim ya, insan gençliğinde hatâ yapmazsa, bir daha hiç yapmaz.
- Âdeta... Lâmi'yi müdafaa ediyorsunuz.
- Hayır, Bedia Hanım... Hiç kimseyi müdafaa etmiyorum. Bilâkis, tecrübeli bir adam gibi söz söylüyorum, inanınız... Eğer siz Kadıköyü'nde otursaydınız, Lâmi'nin hareketlerini daha tabiî görürdünüz. Şu bizim modern sayılan muhitlerimizde, böyle şeyler her zaman oluyo.r... Evet felâketinizi takdir ediyorum. Fakat sabredin... Her şey geçer... Kıskanç olmayan kadına erkekler bayılırlar. Ehemmiyet vermeyin... En doğrusu bu.
- Ehemmiyet vermemek hiç kaabil mi? Aldatılmak, bir kadın için ne müthiş şey, takdir edersiniz...
- Adam siz de... alışmağa bakar. Eğer bu bir felâketse emin olun ki evli kadınların yüzde sekseni sizinle dert ortağıdır. Zevcesini aldatmayan erkekler ya tekkelerde, ya medreselerde, ya da türbelerde bulunur.
- Müthiş söylüyorsunuz.
- Fakat doğru söylüyorum. Bu hakikate alışmak pek kolay birşey değil... Bedia Hanım, birgün yaşlanacaksınız, bir-gün, bütün hayatı bambaşka anlayacaksınız, düşüncelerinizin çoğunu değiştireceksiniz. Tecrübenin size öğrettiği şeylerle,

âdeta yeni bir dünyada yaşayacaksınız. O zaman bunlar size müthiş gelmez. Görürsünüz ki zevcelerini aldatan erkekler, aldatmayanlardan çoktur. Maamafih öğrenmek bugünden lâzımdır. Eğer bana kızmayacağınızı bilseydim, size, bütün hayatınızda kıymetini bileceğiniz küçük bir tavsiyede bulunurdum.
- Ne gibi efendim? Şakir Bey düşündü:

- Zevçle zevce arasındaki âhenge dair... kadını veya erkeği zaptetmek fennine dair... bu bir fendir... emin olunuz... eğer bunu siz üç sene evvel bilseydiniz, bugün Lâmi'yi serçe gibi avucunuzda tutardınız...
Bedia hayretle dinliyordu, Şakir Bey devam etti.
- Söylediğim şeyler, benim yaşta bir adamın ağzından çıkacak söz değildir, bilirim, Fakat ben tecrübeli, sonra, açık, serbest, geniş düşünür bir adamım. Dünyanın türlü türlü yerlerini gezdim. Her yerde bu, böyle.
Bedia merakı çoğalarak dinliyordu. Şakir Bey devam etti:
- Bir kadının zevcini muhafaza etmesi için, evvelâ, onun her hareketine göz yumması lâzımdır. İnsanların tabiatı malûm. Yapma denilen şeyleri yaparlar. Eğer kocanızı kıskanırsanız, o sizi aldatmaktan daha fazla zevk duyar. İnanınız... bu bir kaidedir. Yasak olan şeylere herkes rağbet eder. Ne yapsanız nafile. Kocanız başka bir kadını beğendi mi, onun arkasından koşacaktır. Onu kendi haline bırakınız, tekrar size gelir, tekrar sizi sever. Eğer daha çabuk gelmesini, daha çabuk sevmesini, yahut rakibinizi yenmek istiyorsanız... bir tek çare var, başka hiç!
- Nasıl çare?
- Tekrar söylüyorum, bana kızmayınız. Ben size tecrübelerimi anlatıyorum, sonra gayet hür düşünüşlü bir adamım, kadın işlerini iyi bilirim.
Bedia dayanamayarak bir daha sordu:
- Ne gibi çare efendim?
- Ben kadın olsaydım, kocamın beni gözümün önünde aldatmasına ses çıkarmazdım.
- Anlamadım.
- Ve kocamın yaptığını yapardım.
Bedia'nın hayretle yarı açılan ağzından bir çığlık fırladı. Genç kadın, kapıya doğru yürüyerek sesini çıkarmıyor, Şakir Bey arkasından gelerek fikrini müdafaa için hararetleniyordu:
- Emin olunuz ki, erkeğe karşı kadının en birinci silâhı

budur. O zaman herşey düzelir, erkeğin de aklı başına gelir. Kısasa kısas!
Titrek elleriyle pırlanta kravat iğnesini düzeltiyordu, Be-dia, yarı yarıya gizleyemediği bir nefretle cevap verdi:
- Bu nazariyelere aklım ermiyor, Beyefendi!
Soğuk bir selâm verdi, çıktı, merdivenleri koşarak indi. Tevekkeli değil bu adam için herkes: "Ah ne Şakir Bey'dir o!" der, ondan bahsederken manâlı manâlı baş sallarlardı. Herkes Renknaz Hanım'a, zevcesine acır, herkes o kadının bu adam yüzünden çektiği kahırlara nasıl dayandığına şaşardı. Hakikaten müthiş adammış bu Şakir Bey.
Şirketin büyük kapısı önünde biraz durarak, ne yapacağını kendi kendine sordu. Hiç birşeye muvaffak olmadan Vaniköy'üne dönemez, kocasını mutlaka aramak, bulmak lâzım. Lâmi'nin o sıralarda nerede olduğunu tahmin etmek ne güç. Şirkete gelmemiş. İstanbul'a hiç inmedi mi? Üç gündür hep Kadıköyü'nde mi kaldı? Gündüzleri nerede vakit geçiriyor? Düşündü, düşündü, en sonunda, yine Kadıköyü'ne geçerek biraderi Şemseddin'i görmeye karar verdi.
Köprüye doğru yürüdü. Kalamış'taki eve gitmeyi de bir türlü canı istemiyor, hele Şakir Bey'le görüştükten sonra, sıcağı sıcağına bu adamın evine gitmek, Lâmi'yi sormak pek müşkil... Ama ne yapsın? Başka çare yoktu.
İskeleye kadar, etrafını hiç görmeyerek, düşüne düşüne yürüdü. Vapurun hareketine birkaç dakika vardı, biletini aldı, girdi.
Kamarada bir arkadaşına rastladı, içinin sıkıntısını ondan mümkün mertebe gizlemeye çalışarak, dereden tepeden konuşarak oyalandı, vapur mahpusluğunu hissetmedi.
Kadıköyü'nden bir arabaya atladı. Kalamış'a kadar, kocasını bulursa ona söyleyeceği şeyleri, Şakir Bey'lerde kendisine sorulacak sualleri, vereceği münasib cevapları tasarladı. Şemseddin'i de, Lâmi'yi de bulamazsa, Moda'ya Se-

lim'lere gitmeye karar verdi. İçini sıkan küçük bir merak içinde, başını arabadan uzatarak etrafı seyretmekle meşgul oldu.
Araba güzel yollardan geçiyor. Bedia buralarım çok se-

ver, buraları Kadıköyü'nün sımsıkı şehir hayatından uzak, tenha, ama yine medenî yerleridir. Güneşli, az insanlı, tozlu bir yol. Küçük büyük bahçeler içinde zarif binalar. Bazılarında belli ki vaktiyle saltanat sürülmüş: Bahçede uşaklar için ayrı daireler, araba ahırları, şimdi harabolmuş tarhlar, emekle yetiştirilmiş ağaçlar... Ne yazık, buraları da, birkaç sene sonra ya tamamıyla zengin hıristiyanların eline geçecek, yahut Boğaziçi'nin Anadolu tarafı gibi harabeye dönecek.
Araba Şakir Bey'lerin köşkü önünde durdu.
Bedia sakin adımlarla, yavaş yavaş bahçeye girdi, pencerelere, yukarı balkona baktı. Şemsi'yle Perihan'ın odasında pencereler kapalı.
Kapıyı açan ermeni hizmetçi, Bedia'yı görür görmez, gürültülü bir sesle karşıladı, kapının kanadını sonuna kadar açtı, uzun uzun heceleyerek ermeni şivesiyle bir "bu...yu...ru...nuz!" dedi.
Genç kadın içeriye girmedi. Kapının eşiğinde sordu:
- Şemsi Ağabey'im yukarıda mı?
- Yukarıda. Bu...yu...ru...nuz canım; giriniz... hanımefendi de, küçükhanım da yukarıdadır.
- Başka?
- Faik Bey sabahtan çıktı. Cânân Hanım, İstanbul'a, Be-yoğlu'na indi, giriniz, bu...yu...runuz.
Bedia, hizmetçinin önünde, bir kat çıktı, misafir odasına girdi, bekledi.
Birkaç dakika bekledi. Renknaz Hanım, uzun ve bol bir entari içinde sallanan lop etli, sarkık ve gevşek vücudunu zahmetle taşır gibi ağır ağır, her misafire gösterdiği bir güler yüzle içeriye girdi, ayağa kalkan Bedia'ya doğru yürüdü:
- Oturunuz hanım kızım, rahatsız olmayınız efendim... Nerelerdesiniz a canım? Lâmi Bey sizden daha hakikatliy-miş; bizi unutmuyor!...
- Kusur ediyorum efendim, fakat ev işleri...
- Sizi çok mu yoruyor? Vah vah... evet... ne yaparsınız? Dünya hali. Kaptan Beyefendi afiyettedirler... inşaallah.

- Teşekkür ederim efendim, bugün... ben de... şirkete uğradım. Lâmi'yi bulumadım. Beyefendi'yle görüştüm.
- Bizim Bey'le mi?
Renknaz Hanım'ın gözleri canlandı. Her ne zaman kocasından azıcık bahsedilse söylenen şeyleri bütün dikkatiyle dinlemek âdetidir. Bedia, ziyaretini kısaca anlatıyordu; Şemseddin içeriye girdi.
Henüz otuzuna gelmemiş genç, pek halsiz görünüyor. Zayıf, esmer yüzünde siyah ve kalın bıyıkları uzamış, kenarları sarkmış, dar omuzlan üstünde büyük başı onu daha fazla çelimsiz gösteriyor.
Bedia'ya doğru koştu. Yıllarca görülmemiş bir dostu kucaklar gibi hemşiresini öptü:
- Vallahi seni dün gece rüyamda gördüm Bedia, bugün mutlaka çıkar gelirsin diye bekliyordum. Kocana da söyledim.
- Ben de onu şirkette aradım, üç gündür oraya da gitmi-yormuş.
- Evet... İstanbul'a iniyor ama şirkete gitmiyor. Şimdi neredeyse buraya gelir. Bugün Beyoğlu'na çıkacak, bana bir ilâç alıp getirecekti. Perihan da ben de hastayız.
- Senin çarpıntıların nasıl?
- Berbat... Geçen gün yine doktora gittim, sinir diyor, ısrar ediyor, sinir doktorun kendisi.
Üç kişi, ittifakla, doktorların aleyhinde bulundular.
Şemseddin yemin ediyor ki, doktorlar kendisini eceli gelmeden öldüreceklerdir.
Artık bu tedaviden bıkmış, usanmış, adam akıllı gözü yılmıştı: Kahve içmiyor, sigara içmiyor, çay içmiyor, dumanlı yerlerde oturmuyor, yokuş yerlerde yürümüyor, uzak yerlere yayan gitmiyor, merdivenleri ağır ağır inip çıkıyor, yine, yine çarpıntıdan, göğüs tıkanıklığından kurtulamıyor, yine içini hafakanlar boğuyor.

Bir aralık üçü de, aşağıdaki sofada hizmetçiyle konuşan birinin sesine kulak verdiler. Şemseddin, ayağa kalktı:
- Lâmi geldi galiba...
Bedia, birden bire kalbini çarptıran heyecanı belli etmemek için mırıldandı:

- Belki... onun sesine benziyor.
Sonra Renknaz Hanım'a başını çevirerek torunu Zer-rin'i sordu, Şakir Bey'in zevcesi kısa bir cevap verdi, sustu. Bedia, odayı kaplayan sükût içinde, sofaya kulak veriyor, ayak seslerinin oda kapısına yaklaştığını işitiyor, hiç kımıldamıyordu.
Kapı ağır ağır açıldı.
O, kocası, Lâmi, ayaklarının ucuna basarak yürür gibi sessizce içeriye girdi. Pek yavaş yürüyüşünden tabiî görünmeye çalıştığı anlaşılıyordu. Dudaklarında, gergin, ca'lî* bir tebessümle, zevcesine ilerledi, azıcık titrek bir sesle.
- Oooo... burada mısın Bedia?
Dedi, koltuklardan birine oturdu, ayakta duran Şemsed-din'e dönerek aradığı ilâcın Beyoğlu'nda, hiç bir eczanede bulunmadığını, ya bir ay kadar beklemek, yahut Avrupa'ya sipariş etmek gerektiğini anlattı.
Bedia hiç sesini çıkarmıyor, kocasına sık sık bakmaya çalışarak onu yan gözlerle süzüyordu: Şaştı, ne şıklık bu?
Lâmi, terzideki elbisesini alıp giymiş, kumral saçlarını yeni kestirmiş, arkaya taramış. Gözlerine yeni bir parlaklık, bir cila, benzine kan, yüzüne mes'ud zamanlarında olduğu gibi, tatlı pembe bir ten rengi, bir topluluk, bütün vücuduna bir diklik ve kuvvet gelmişti. Uzun kirpikli gözleri sık sık açılıp kapanıyor, bebekleri daima hareket ediyor, bakışları hiçbir yerde sabit durmuyordu, ya çok mes'ud hakikaten, yahut çok asabiydi.
İlâç hikâyesini bitirince Bedia'ya döndü, elâ gözlerini iki defa zevcesinin üstünde gezdirdi, ayrı ayrı mânâsı olan bu iki bakış da, genç kadını iki defa titretti. Sonra gözlerini yine etrafa çevirerek Bedia'ya sordu:
- Doğru Köy'den mi geliyorsun?
Genç kadın, daima ciddî, ama titreyişi pek iyi hissedilen incecik sesiyle cevap verdi:
- Evet, şirkete de uğradım, yoktun.
Ca'lî: Sahte, yapmacık, düzme.

Şemseddin yavaşça kapıya doğru yürüdü: Renknaz Hanım da, elini yıkarken musluğun taşında unuttuğu yakut yüzüğünü aramak bahanesiyle damadını takibetti: ikisi de, genç zevçle zevceyi yalnız bıraktılar.
Lâmi, derhal ayağa kalktı, ellerini cebine koydu, başını önüne eğerek odanın öteki ucuna doğru yürüdü, döndü, gevşek adımlar atarak Bedia'nın karşısına geldi, başını kaldırdı, yukarıdan, süzük, ciddî, hâkim bakan gözleriyle, zevcesine bir tek kelime söyledi:
- Gelmemeliydin!
Genç kadın, bu sefer, kocasının doğrudan doğruya gözlerinin içine bakarak sordu:
- Niçin?
Lâmi başını çevirdi:
- Gelmemeliydin. Burada aile meseleleri konuşmak münasip değil de onun için.
- Ben buraya aile meseleleri konuşmaya gelmedim. Ben buraya seninle münakaşa etmeye gelmedim, ben buraya...
Tir tir titriyordu. Gece yalıda, sonra vapurda, arada hazırladığı sözlerin hepsini unutmuştu. Şimdi yalnız bağırmak, haykırmak, onu, kocasını, zorla tutup evden çıkarmak, uzaklara, ta uzaklara, İstanbul'dan da, Köy'den de uzaklara götürmek arzusuyla titriyordu.
Lâmi, yerinden hiç kımıldamadan sordu:
- O halde?
- Hiç... ben buraya... ben... Şemsi Ağabey'imi görmeye geldim. Zaten... senin burada olacağını bilir miydim?
- O başka.
Lâmi birkaç adım yürüdü. Bedia devam etti:
- Fakat... hazır buluştuk, madem ki... bana... anlat bana... nedir bu?
Kocası geriye döndü:

- Hangisi?
- Bu hal, bu işte... senin halin...
Zevcesinin ithamı, genç adamı biraz yumuşattı, mülayim, nazik ve makûl söylemeye şevketti:
- Ortada hiçbir hal yok, Bedia. Herşey pek tabiî.

- Senin için öyle.
- Senin için de öyle olmak lâzım gelir.
- Asla... asla... ben... senin... hizmetçin değilim. Lâmi yaklaştı:
- Ne demek istiyorsun Bedia?
- Öyle ya... senin, yalnız senin keyfin için yaşayamam. İstediğin zaman eve gel, istediğin zaman çık, istediğin...
- Burada münakaşayı uzatmayalım. Yalıdaki hâdiseyi telmih etmek istiyorsan haksızsın. Dur, telâş etme, ben sana iki kelime ile anlatayım: Bir gece eve misafir gelmişlerdi. İstanbul'dan misafirler, kalkıp da Vaniköyü'ne kadar niçin gelirler? Eğlenmek için değil mi? Tamam... Halbuki sen, o gece, hepsine karşı gayet soğuktun, yalnız Şemsi'yle konuşuyordun. Gece koruya çıkalım dediler, sen itiraz ettin, sonra bizimle beraber geldin, yollarda, hep arkada kalarak, Şemseddin'in gevezeliklerini dinledin, bizi yalnız bıraktın. Hattâ bu hareketin Cânân Hanım'ın bile nazar-ı dikkatini celbetti, birçok imâlarla bana Vaniköyü'nün soğuk bir yer olduğunu söylüyordu. Sonra... sonra... ya ertesi gün? Bedia... düşün bir kere... bu misafirlere karşı, bizim, ertesi gün mültefit olmamız lâzım gelmez miydi? Bizi hararetle buraya davet ediyorlardı. Hem ne hararet, gördün, biliyorsun, inkâr edemezsin... Perihan da, Cânân da, hattâ ağabeyin bile yalvarıyor-lardı. Sen daima istiskale benzeyen tavırlarla direttin. O gün kaba idin, itiraf et, çok, çok kaba...
Genç kadın, birdenbire boşalmamak, Lâmi'nin sözlerini sonuna kadar dinlemek için dilini, dudaklarını ısırıyor, kendini güç zaptediyordu. Kocası devam etti:
- Sonra... benim de... arasıra bir iki gece İstanbul'da kalmaya hakkım yok mu?
Bedia ayağa kalktı:
- Sus Lâmi, baştan aşağı haksızlık, baştan aşağı iftira ediyorsun. İstanbul'da bir değil, on gece, yüz gece kal. Fakat bana karşı eski Lâmi ol. İzdivacımızın ilk senelerinde ne ince adamdın. Sonra değiştin... sus!... ben herşeyi biliyorum... herşeyi biliyorum... bari iftira etme!... O gece, koruda, bizden ayrılmak, önde yürümek, o fahişe ile yalnız kalmak için

bahaneler arayan sendin Lâmi... bana iftira etme! Sus, bana...
Lâmi zevcesinin sözünü şiddetle kesti:
- Müthiş sözler söylüyorsun! Evvelâ, hıyanetini görmediğin bir kadın hakkında fena tabirler kullanmaya hakkın yok.
- Hıyanet gözle görülmez, hissedilir Lâmi, ben bunu ilkbahardan beri hissediyorum.
- İnsan hislerinde yanılır, nitekim sen de yanılıyorsun.
- Hayır, hiç yanılmıyorum, hiç... hiç... Sen birkaç aydan beri değiştin, bambaşka oldun, herşeyi anlıyorum, hissediyorum, herşeyi biliyorum...
Genç adam, bütün vücudunu bir bacağı üstüne yükleyerek, öteki ayağını sallıyor, asabı, yere vuruyordu, bir iki saniyelik sükûtu yırttı:
- Belki... Bedia... bu, inkâr edilmez bir şeydir... fakat... o yalıdan hoşlanmıyorum... Yukarı katta menzul bir ihtiyar kadın. Her zaman bahçıvanlıkla uğraşan bir ihtiyar adam, geveze bir arap kadın, miskin, tembel bir hizmetçi... sonra daima sükûn... sinirime dokunuyor.
Bedia yüzü bembeyaz, kekeledi:
- Evinden nefretini itiraf ediyorsun ha?
- Evimden, ama senden değil.
Lâmi'nin gözleri, Bedia'nın sabit bakışlarından kaçtı. Genç kadın acı acı güldü:
- Evet anlıyorum, bu nefretin nereden geldiğini anlıyorum, kâfi... bu kadarı kâfi... ben gidiyorum.
Birkaç adım yürüdü, zevci onu takibetti:
- Bedia... çocukluğu bırak... bu vehimlerden kurtul... yarın... yahut bir iki gün sonra yalıya geleceğim, herşeyi hallederiz, merak etme.
Kadın, gözleri ıslak, Lâmi'ye döndü:

- Yarın geleceğin de şüpheli... Bir iki gün sonra ha?... Kocasının yepyeni elbisesine baktı:
- Herşey anlaşılıyor... yazık... bir fahişe... âdi bir kadın... âdi, mânâsız bir kadın seni teshir edebiliyor.
Lâmi, şiddetle ayağını yere vurdu:
- Sus! Seni böyle söylemekten men ederim. Bu itham

hem o kadına, hem bana karşıdır, sus! Dikkat et ki hırçınlığın pek küçültüyor seni... Cânân'la aranızda bir fark görmeye başladım: O bana senin aleyhinde küçücük bir söz söylememiştir. Sen onun için en fena tabirleri kullanıyorsun, asabisin, kendini tutamıyorsun, ağzından çirkin şeyler kaçırı-yorsun, bari ağzını kapa, sus, küçülme!
Bedia'nın kapı tokmağına doğru uzanan eli, muallâkta sallanakaldı, yüzü biraz kızardı, çizgileri dikleşti, dudakları titredi, açıldı, pörsüdü, mosmor kesildi; bayılacak gibiydi; sesini dışarı işittirmek için büyük bir kuvvet sarfederek, üst üste söyledi:
- Ne?... Küçülmek mi? Onu müdafaa... onu müdafaa... beni tahkir ediyorsun değil mi?... Çabuk söyle... onun aleyhinde söylenen sözler seni kızdırıyor... itiraf et... şu saniyede... herşey bunu anlatıyor... sözlerin... yüzün... gözlerin... bunu söylüyor... ahhh... bitiyorum. Bu... bunu hiç ümid etmiyordum, beklemiyordum... onu... onu... seviyorsun... görüyorum, gözlerinin o donuk sarısında görüyorum, seviyorsun... sus... inkâr etme... yalan seni pek çirkinleştiriyor... sus... beni aldatmaya çalışma.
Lâmi ellerini arkasında kavuşturdu, bir yere dayanıyor-muş gibi sâkit, hareketsiz, daima hâkim ve mağrur, susuyordu.
Bedia, titreyen elleriyle kapıyı açtı, siyah gözerinin bütün kinini toplayan en acı bakışla kocasına son defa baktı:
- Sen, fena, âdi bir adamsın! Dedi, odadan çıktı.
Sofa, gözlerinin önünde, simsiyah kesilmişti. Bastığı yeri bile göremiyor. Kuvvetli bir hava cereyanı, bir rüzgâr, onu yere düşürebilir. Ecel düşünden kalkmış gibi, her tarafından kanı çekilmiş, gevşek bir iki adım attı. Gözlerini bürüyen karartı arasında, küçük bir vücud sallanıyordu, iki ufacık, tatlı, güzel bakış içine işledi: Zerrin, Şemsi'nin çocuğu, karşısına çıkmış, gözlerinin içine bakıyordu; küçücük ellerini uzattı. Bedia'yı eteğinden tuttu, incecik sesiyle: "Hala, nereye?" dedi.
Bedia, kaşları gözlerinin üstüne inmiş, öfkeyle çocuğun

ellerini tuttu, eteklerinden ayırdı, azarlar gibi ona cevap verdi:
- Gidiyorum, Beybaba'na söyle, yarın mutlaka, mutlaka yalıya gelsin.
Merdivenlere atıldı.
Zerrin, halasının arkasından birkaç adım yürümüş, arkasını merdivenin kenarındaki duvara dayamış, tatlı mavi gözlerini ve ufacık ağzını açmış, hiçbir şey anlamadan, mahzun mahzun bakıyor.
Bedia, bir iki basamak inince, birden bire geri dönerek canı gibi sevdiği Zerrin'i kucaklamak için durdu. Fakat yerinden kımıldayamadı. Başı dönüyor. Karanlık duvarlar şimdi üstüne yıkılacak. Merdiven bir salıncak gibi sallanıyor. Bütün basamaklar, gözlerinin önünden çekilerek, silki-nerek, yok oldular. Dik bir uçurum. Kadın ne yukarı çıkabiliyor, ne aşağı inebiliyor, trabzanlara tutunmayı bile akıl edemiyor, biraz daha kendinden geçse yere çöküverecek. Hiç bir şey görmüyor, gözlerine, duman gibi yürüyen bir karanlık doluyor.
Ne kadar zaman geçti, farkında değil, yukarı katlarda açılıp kapanan bir kapının gürültüsüyle kendine geldi. Gözlerine dolan karanlıklar, azar azar, dışarı döküldü, boşaldı. Etrafındaki duvarları, trabzanı, basamakları hayal meyal görmeye başladı.
Bir daha kendini ileriye atarak bahçeye kadar koştu.
Birkaç adım yürür yürümez, bahçenin parmaklıklı kapısına bakakaldı: Cânân, güneşte alev alır gibi parlayan bej rengi çarşafıyla Bedia'nın gözlerini alarak içeriye giriyor. Her zamanki gibi kurnazca boyanmış yüzü, hararetten de bütün bütün pembeleşmiş o yaylı fettan yürüyüşüyle, ayaklarının ucuna basarak, ilerledi. Dudaklarında istihza var.
Birbirlerine yaklaştılar.

Cânân daima gülüyordu. Yol verir gibi durarak biraz geri çekildi. Bedia, onun yüzüne bakamadı. Gözleri başına mıhlı gibiydi. Duramadı, başını çeviremedi, bakamadı, selâm veremedi, hızlı adımlarla çabucak yürüyüp geçti.
Sokağa çıkınca, başının karanlıklarında bu bej rengi çar-

şaf parlıyor, Cânân'ın hayali gözlerinin önünden bir türlü gitmiyordu.
Beş altı adım ya attı, ya atmadı; gözleri yanıyor. Göğsünden boğazına doğru, kabuk gibi sert ve yırtıcı bir hıçkırık fırladı, mendilini torbasından çıkarmaya vakit bulamadan, bebekleri deşilmiş gibi, gözlerinden yaş boşandı.
^ ÂMİ yalnız kalınca, kendini bir koltuğa bırakarak, dü-
/ şündü.
/\/ Artık Bedia'yla herşey bitmiştir. Son rabıta da iki tarafın sinirli birer çekilişiyle koptu. Lâmi'nin de istediği bu. Zevcesine karşı hiçbir sitemde bulunmaya hakkı olmadığı için, onu kolay terkedemeyeceğini anlayarak, böyle bir neticeyi kendi arzusuyla tertip etmiş, Bedia'nın fena bir münakaşadan sonra çekilip gitmesini beklemişti. Boşamak gibi haşin bir hareket yapmadan evvel, bir kadını kendi kendine kocasından ayrılmaya sevketmek için, Lâmi bu son mücadeleyi hazırladı. Bu hareketi kendinin de, Bedia'nın da lehinde buluyordu: Kendi lehinde, çünkü talâkı çirkin şeklinden kurtarıyor; Bedia'nın lehinde, çünkü ona, kendi arzusuyla kocasından ayrılan bir kadının hürriyetini ve izzet-i nefsini veriyor.
Ayağa kalktı. Ağır ağır dolaşarak, bu vak'anın kendisinde bıraktığı en samimi tesiri bulmaya çalıştı: Seviniyor mu? Hayır. Bulanık hadiselerden sonra ruhda kalan o tortuyu hissediyor. Bu, sebebi keşfedilemeyen üzüntülerden biri ki, yalnız can sıkmakla, insanın hissî muvazenesini sarsmakla kalmaz, şuurun yarı karanlık tabakalarında birikerek sinsi sinsi büyür, ansızın büyük bir keder halinde ruha baskın yapar. Onu böyle şiddetli iltihabından evvel, bir sivilce iken tedavi etmek isteyen Lâmi, bu can sıkıntısının nev'ırıı araştırdı. Bu, zevcesine karşı, eskiden kalma bir aşkın kırıntısı

mı? Değil. Bedia'yı hiç sevmediğini biliyor. Müşterek hatıraların son bir kuvveti mi? Değil. Hâle bağlı olmayan mazinin ne ehemmiyeti var? Madem ki onu sevmiyor, bu nefret, o hatıraların zaafiyle nefret... bu kelime üstünde durdu. Nefret... Bedia'dan nefret hissettiği muhakkak. Fakat... kinden değil, merhametten kuvvet alan nefret. Bedia'yı sevmiyor, ona acıyor. Bu merhamet, belki de zevcesinin kinine karşı bir siper, yahut kendi hodbinliğine karşı, yine kendisinin bir müdafaasıdır. Bu merhamet, onu rahatsız ediyor. Lâmi kendine de, Bedia'ya da, muhite karşı da hain görünmek istemiyor, bu meselede haklı olmaya muhtaç. Başkalarına nasıl anlatmalı ki, zevçle zevce münasebetlerinde bir tarafın soğuması, aileden kanıksaması, kötürüm olmaktan beterdir; insan, bıktığı bir şeye elini süremez, nerede kaldı ki, her gün onun derâguşlarına katlanabilsin.
Bu tiksinme, tamamiyle hissî birşey. Kim kimi samimi bir teheyyücü yüzünden mes'ûl edebilir? Bunu herkesten evvel Bedia'nın anlamasını isterdi. Fakat bu derece tekemmül hangi kadından beklenebilir? Bu kadın da ötekiler gibi, terkedilen insanın çilesini çekmeye mahkûm. Onu kurtarmak mümkün değil. Felâketzede uzakta kaldıkça burnunun ucundan başka yer görmeyen merhamet, susar. Fakat, zavallı, böyle gözönüne gelerek bağırdıkça, yalvardıkça, sarsıldıkça, ağladıkça, en kuvvetli adamların bile yüreğini sızlatıyor, ne yapabilir? Hiç.
Lâmi, can sıkıntısıyla başını silkeledi. Yürüdükçe salonun karşılıklı konsol aynalarında kendini görüyor, elleri pantolonunun cebinde, başı ağır düşüncelerin sıkletini hissetmiş gibi öne düşük, üzüntü ile dolaşan adama şaşıyor: Kim bu? Kendisi mi? Ne az benzeyiş!
Aynalardan birinin önünde durdu, yukarıdan aşağı kendine baktı: Kıyafeti iyi. Göze çarpmayan gizli bir itinası var. Üstünde sıcak bir kadm nefesi dolaşıyor gibi. Hayatına yeni bir kadm giren her gencin kıyafetinde nesevî izler nasıl belli olur; saçları tarayan, boyun bağını bağlayan, elbise üstünde dolaşan ele nasıl bir merhamet gelir; parmaklara taze bir heyecanın inceliği ve kıvraklığı nasıl girer; el, bilek ve kol,

gizli bir kuvvetin nazik hareketleriyle nasıl işler ve ne mükemmel çalışır! Bunu erkeğe kadın verir, kadına da erkek. İyi giyinmek, iki cinsin birbirine güzel görünebilmek için yapabildiği en bedîî eserdir. Bedia'nm bu kıyafetine bir göz gezdirerek: "Herşey anlaşılıyor!" demesi, Lâmi'nin aklına geldi. Ne kadar gizli olsa, bu itinanın bir kadın gözünden kaçmamasından daha tabiî ne var?
Lâmi aynanın karşısından çekilirken, kapı açılmıştı. Odanın içini hafif yasemin kokulu bir rüzgâr doldurdu. Ne rüzgâr! Başını çevirince, Lâmi Cânân'la gözgöze geldi. Bu rüzgâr ondan. Ve bir anda Lâmi'nin içine dolarak bin iştiyak birden başını savurdu, ruhunun tozunu dumana kattı, kanını kaynattı. Ne rüzgâr! Bir anda herşeyi unutturuveri-yor. Ne rüzgâr! Lâmi o saniyede hissetti! Bu kadın bir rüzgârdır ve insanın başında hiç dinmeden eser.
Ayakta durarak, sessiz, Lâmi'ye bakıyor.
Hayret! Bugün ne güzelleşmiş! Bej rengi çarşaf, teninin âteşin rengini öyle açmış ki. Saçlarının altın alevi parlıyor. Gözlerinde kuvvetli bir heyecanın şulesi var. Dudakları ıslak ve kıpkırmızı. Boyu sanki biraz daha uzamış. Nefes aldıkça göğsü titreyerek şişiyor ve bir ipek sathını geriyor.
Yürüdü, oturdu. Eldivenlerini çıkardı, gümüş torbasına koydu. Mendilini, aynasını, küçük küçük, türlü kutuları, şişeleri ve kâğıtları karıştırarak, yanıbaşında, ayaküstü, kuvvetle nefes alan Lâmi'ye başını kaldırdı; kıvrık, sık ve uzun kirpiklerini mavi gözlerinin üstünde hafifçe birbirine bitiştirerek sordu:
- Bedia Hanım burada mıydı?
- Evet.
- Bahçede birini ona benzettim. Yanımdan geçti. Hiç yüzüme bakmadı.
- Görmemiştir.
- Yanımdan geçti diyorum.
Lâmi biraz düşündükten sonra, vak'ayı tamamiyle anlattı.
Cânân, gümüş torbasını açıp kapayarak, yenmeye çalıştığı bir merak içinde Lâmi'yi dinliyordu; herşeyi öğrenince ayağa kalktı, bir iki adım yürüdü:

- İskarpinler ayağımı çok sıkıyor, dedi.
- Bedia'yla münakaşamız mühim değil mi?
- Böyle olacağını biliyordum.
Lâmi ona yaklaştı. Bir çiçek koklar gibi gözleri süzülerek içini çekiyordu. Cânân'm yüzüne uzun uzun baktıktan sonra söyledi:
- Artık hiç mâni kalmadı, yapacağımız şeyleri etraflı konuşmalı değil mi?
Genç kadın elini uzattı, Lâmi'nin boyun bağına parmaklarının ucunu dokundurarak onu düzeltir gibi yaptı:
- Bugün yorgunum. Şimdi odama çekilip uzanmak istiyorum. Gece konuşuruz. Bu akşam burada değil misiniz?
- Selim'e gideceğim.
- Gece gelebilirsiniz.
- Tabii.
Cânân, yasemin kokan rüzgârını bırakarak odadan çıktı. Renknaz Hanım, kıyafetini değiştirmiş, azametle içeriye giriyordu:
- Bedia Hanım nerede? Gittiler mi?
- Evet, Hanımefendi.
- Bu tuhaf... insan giderken bir Allahaısmarladık demez mi? Ben onu kalır zannettim... Vaniköy gibi yerden kalkıp gelinir de...
- Bedia'yla bozuştuk, Hanımefendi.
Renknaz Hanım, gevşek etli vücuduyla, salonun şahnişi içinde her zaman oturduğu koltuğa yayılarak Lâmi'yi dinledi. Genç adam, Bedia ile ihtilâfında muhite karşı haklı görünmek istediği için maharetle konuştu:
- Ne dersiniz? Siz akıllı bir kadınsınız. Her genç gibi fikrinizden istifade etmek istiyorum. Bîtaraf söyleyiniz, haklı mıyım?
Bu sitayişler, Renknaz Hanım'ın dolgun ve yuvarlak yanaklarında birer tebessüm çukuru oydu. Medhedilmeye hiç dayanamayan bir kadındır. Lâmi bu ihtiyacını bildiği için ona kendini sevdirmişti.
Kadının gülümseyen yüzü gerildi ^e ciddileşti. Hiç bir meselede, kocasına danışmadan fikir söylediği görülmemiş-

tir. Onun nazarında, dünyanın en doğru düşünen adamı Şa-kir Bey'dir; kocası ne söylerse iyi söyler, doğru söyler; ne düşünürse iyi düşünür, doğru düşünür:
- Lâmi'ciğim... oğlum... bilmem ki... haksızsın diyemem... bu aile meselesidir... iyi düşünüp taşınmalısın. Burada kal bu gece. Bey gelsin, ona anlat bir kere... bakalım ne diyecek?
Lâmi bu cevabı alacağını da hissetmemiş değildi, gülerek ayağa kalktı:
- Şimdi Selim'e gidiyorum. Gece geleceğim Hanımefendi. Şakir Bey'le de konuşmak isterim.
Kadının elini hürmetle öperek çıktı.
Köşkün önünde, yolun sonlarına bakarak bir araba aradı, bulamayınca, güneşli yolu ağır ağır inmeye başladı.
Hep zevcesine karşı haklı çıkabilmek için kuvvetli deliller araştırarak yürüyordu. Bir tek sebep görebiliyor: Be-dia'dan nefret. Yalıdan da ürküyor. Artık zevcesinin hiç bir bakışı, sesinin hiç bir titreyişi onu çekmiyor. Derâguşu, busesi, esmer ve güzel teninin dokunuşu, hiç bir râşe vermiyor. İzdivacın ilk aylarında, insana yeni ve taze görünen o his, aşka benzeyen his kaçmış. Zamanın her genci gibi, Lâmi de bu nefreti şöyle tahlil ediyor: İlk aylarda zevcenin ruhu kapalıdır; insan onun şahsında kendi kadın mefkuresini tasarlar; onu bir yandan bu gizli hüviyetinin mübalâğalı görünüşüyle, varlığının bu meçhul hayaletiyle sever; bir taraftan da en kuvvetli tecessüsünü onun karanlık ruhuna, hergün, azar azar sevkederek, orada örtülü kalan binlerce huyu, itiyadı, meyelânı, vaktiyle müşahededen kaçan binlerce küçük mizacı keşfeder. Git gide, kadının hüviyetinde gizli hiç bir şey kalmaz. Artık zevce esir. Zevç, bir kere bu marifet vasıl oldu mu, bitti. Güzelliğin bütün sırrı, sır olmasındadır; en bayağı, en çirkin şey, bizden gizlendikçe gözümüze güzel görünür, en güzel sandığımız şeylerin tahlili de onların bayağılığını ve çirkinliğini bize gösterir. İzdivaç da, aşk da, eşimizi tanımadığımız vakitler caziptirler, ondan sonra, feci: Kadının eskiyişi, artık yeni bir heyecan yaratmaya iktidarsızlığı, aynı yalıda geçen uzun seneler, itiyadların derin uykusu

içinde ruhun uyuşukluğu, arzuların ve ihtirasların istikamet değiştirmek istemeleri Lâmi'yi kanıksatıyor. Artık dostlar eğlendirmiyorlar. Artık zevcesiyle yaptığı seyranlar, mehtapta sandal gezintileri, müsamerelere gitmek, düz hayatı başkalaştırmak için muhitte aranan bütün oyalanma çareleri tesirsiz. Artık herşey sıfır, artık muhabbet yok, artık yeknesak ve uzun günlerin boğucu tevâlîsi içinde ahmakça haşır ve neşir olmaya boyun eğmeli.
Sebep yalnız Cânân değil, Lâmi ona karşı hiç bir incizab duymadan evvel, Bedia'dan da, yalıdan da yorulmaya başlamıştı. Bu nefret geçen kışın sonlarına tesadüf eder. O zaman Cânân Edirne'de ve Kâzım Bey'den boşanmamıştı.
Lâmi gayet iyi hatırlıyor: Karakış. Akşamları son vapurun iki üç kişisiyle Vaniköyü'ne çıkar. (Bu tenha köyün vapur yolcusu hep iki üç kişidir.) Kemeraltmdan geçerek o kapkara insansız yola girince, heybetli bir sükût. Ve taş gibi karanlık. Yürüyebilmek için bu karanlıkla göğüs göğüse gelmek, onu itmek lâzım. Bu çok güçtür. Yürü. Bahçenin yeraltından gelir gibi uğuldayan demir kapısını aç. Yalının görünüşü bile korkunç, pencerelerde ışık yoktur, ona doğru yürürken adımlar isyan ederler. İçeriye gir, bir hayalet: Be-dia. Sakin yüzünde, ince, titrek bir tebessüm vardır. Bu da hüzün verir. Çıt yok. Sofra kurulu. Koltuk değneklerine dayana dayana, bir kötürüm kadın gelir. Yemeğini yer yemez uykuya hazırlanan bir adam daha. Sofrada konuşulacak şey o kadar azdır ki, çenelerin kilidini ancak lokmalar açar.
O yalının bütün hatırası, bir haşyettir: O yalı ki, sık sık esen Karadeniz rüzgânyla sabahtan akşama ve gece yarılarına kadar, bütün döşemeleri kendi kendine çıtırdar; merdivenleri, basamaklarına görünmeyen adımlar basıyormuş gibi kendi kendine gıcırdar; çatlak tahtalar arasından geçen hava cereyanları yılan ıslıkları gibi öter; gevşemiş çerçeveler, dışarıdan yumrukla vuruluyormuş gibi zangırdar. Her kulak verilişte işitilen ses, derinlerden gelen bir uğultudur. Yüz sene var ki, o yalı, içinde göze görünmeyen efsanevî bir aile oturuyormuş gibi acaip gölgelerle doludur ve böyle gizli, böyle esrarlı seslerle, kendi kendine hergün uğuldamak-tadır.

Cânân Edirne'den gelince, yalının bu yeknesak dekoru içinde, zevcesi Lâmi'ye daha mânâsız görünmeye başladı.
Cânân'ın yalıya ilk misafir olduğu akşam da aklına geliyor: O gece, Bedia, Abdullah Bey, Cânân, Şemsi, Perihan, Zerrin, yalının alt kat sofasında kapıları açarak, yağmurla geçen bir günden sonra, toprak kokusu getiren bir ilkbahar rüzgârının Boğaziçi yalılarına her zaman doldurduğu o serin ve mayhoş deniz havasıyla yemek yemişlerdi. Gözünün önüne geliyor: sofranın başında Abdullah Bey, sağında Cânân, sonra kendisi, sonra Bedia, karşılarında Perihan, sonra Zerrin, Şemsi oturuyorlardı. Lâmi, Cânân'la Bedia'nın arasında her iki kadının tabaklarına yemeklerini koyuyor. Misafirler birdenbire geldikleri için Bedia'nın kıyafetinde ihmâl var. Hoş, bu kadın en kalabalık meclislerde bile sadelikten kurtulamamıştır.
Saçlarıyla meşgul olmaz, yüzüne hiç pudra sürmez, en solgun günlerinde bile gözlerini sürmesiz, dudaklarını boyasız bırakır, lavanta da kullanmaz. O akşam da böyle sâde, biraz yorgun, biraz sessiz, belki hasta, çünkü yemeklere karşı bile isteksiz duruyordu. Ama Cânân, o vakit yeni yaptırdığı krepdöşenden, şarâbı, bulut gibi hafif ve parlak esvabı içinde, kendine mahsus o rüzgârlı kokuyu bırakıyor, saçlarının altın sarısı, yüzünün pembeliği, gözlerinin mavisi, dudaklarının âteşin kırmızılığıyla başı, rengârenk bir ışık yığını içinde parlıyordu. Lâmi, daha o gece, birkaç kere yüzünün derisine o işleyici mavi bakışların değdiğini hissetti ve daha o gece, Bedia'yla bu kadın arasında büyük bir ayrılığın farkına vardı.
O gece pek neşelenmişlerdi.
Cânân seyahat hatıralarını anlattı. Perihan, sebepsiz, daima gülüyor. Şemsi, birkaç gündür, kalp çarpıntıları azaldığı için, bir fincan kahve, bir sigara içebilen bahtiyar adamlardan olduğuna kaani. Cânân'ın anlattığı şeyler, umumî bir heyecan verdi, herkes gülüyor. Bedia bile misafir gidince: "Ne sevimli kadın bu, Cânân," demişti. Abdullah Bey neşeli tazelerden hoşlandığını söylüyor, onun kıyafetini hoş görüyor. Artık sonraları Cânân'ın yalıya gelmesi beklenmeye

başlandı. Beraber sandal gezintileri, koruya seyranlar yapıldı. O zamanlar, durgun ve melûl Şemsi'de bile hareket vardı.
Bu seyranlar, Lâmi ile Cânân'ın münasebetine başlangıçtır. Bir gece, koruda, ötekiler önden koşarken, Lâmi Câ-nân'ı öptü. Başka bir gece, Fenerbahçe'de yalnız dolaşırlarken, Lâmi genç kadına, yalıdan nefretini, izdivaç yorgunluğunu, iyi kalbli Bedia'da ancak kusursuz bir ev kadını maharetleri olduğunu, fakat medenî bir zevce işlerini yapamadığını anlatmıştı. Bu uzun, biraz mahrem konuşuş, bir aşk itirafına da benzemişti. Genç kadın Lâmi'ye hak veriyor, Be-dia'ya da acıdığını söylüyordu.
Böylece, aralarında zımnî bir mukavele, müşterek hırsların çarçabuk ve şiddetli kaynaşmasına benzer hissî bir ittifak peyda oldu. Hattâ, müşterek bir hayata girmeyi bile tasarlamışlardı. Lâmi, bunları hatırlayarak, Moda yoluna girdi. "Notrdam dö Siyon" mektebine kadar yürüdü, karşısındaki sokaklardan birine saptı.
Arkadaşının oradaki apartmanında, bütün Marmara'yı gören ufacık odasına girerken, kapının eşiğinde gülerek durdu: Selim, üstünde boylu boyuna bir kitap rafı uzanan yüksek arkalı, geniş somyalı bir yatak gibi rahat ve yumuşak, uzun kanapesine yayılmış, başının ucuna bir sigara iskemlesi çekmiş, ağzından ve burnundan kaim, bol dumanlar savuruyor, hareketsiz yatıyordu. Sert bir tütün kokusu Lâmi'nin genzini yaktı.
Arkadaşı hiç kımıldamıyordu. Zayıf yüzüne bir örümcek ağı gibi sarılan, bulaşan dumanlar içinde erimiş gözlerini kırparak hafifçe gülümsüyor, her nefes bıraktıkça, burnundan ve dişlerinin arasından yeni bir duman yığını sızıyordu. Lâmi dua eder gibi ellerini yukarı kaldırarak bağırdı:
- Bu ne Allahaşkına Selim? Esrar mı çekiyorsun kuzum? Selim yerinden kımıldamadan cevap verdi:
- Hele gir içeri. Bunu bir kere denemeyi sana tavsiye ederim. Sıcak bir havada, yazın, tütünle sarhoş olmayı, dünyanın bütün içkilerine tercih et.
- Lütfen, yerinden kıpırdar mısın, ben daha çıldırmadım.

Derhal kalk, burada bir saniye oturamam, çıkalım, seninle konuşulacak şeylerim var.
- Saat ne âlemde?
- Beş buçuk.
Selim doğruldu, göğsünü sağa sola çevirerek bel kemiğini çıtlattı, yumruklarını sıkarak iki kolunu da, jimnastik yapar gibi açıp kapadı, sigarasından bir nefes daha çekti, kalktı. Ayağında beyaz, yeni ütülü bir pantolon, üstünde bir fil-dekos var. Lâmi kitapları karıştırırken, o da bitişik yatak odasında giyinmeye gitti.
İki dakikada hazırlandı. Sırası gelince, işlerinde çabukluk göstermeye alışkındı.
Sokağa çıkınca yüzyüze bakıştılar. Birbirlerini ne kadar sık görürlerse görsünler, her buluştukları vakit böyle bakışmakla aradan geçen zaman içinde ne derece değiştiklerini anlamaya çalışmak âdetleriydi.
Selim hemen bir sigara daha yakarak tahmin etti:
- Sen asabî görünüyorsun Lâmi, Bedia'yla konuştun galiba?
- Kerametine diyecek yok, azizim.
Moda burnuna doğru yollandılar. Lâmi arkadaşının bir ip gibi gevşek duran koluna girerek, onu hikâyesini dinlemeye hazır buluncaya kadar sabretti. Sonra, bir sigara da kendi yakarak, Bedia'yla, Cânân'la, Renknaz Hanım'la konuştuklarını, bütün sahneyi en küçük teferruatına kadar anlattı.
Selim, arkadaşının söylediklerini, belli etmediği bir dikkatle dinliyor, ciddî görünüyor, hiç bir şey söylemiyordu.
Deniz üzerindeki gazinolara gelince, Lâmi'nin teklifiyle oturdular, bira içmek istediler.
Ağır bir sıcak var. Yangından gelir gibi kızgın bir hava, yüzlerini ve çıplak enselerini yakıyordu. Her yer, deniz, fenere doğru uzanan kıyı, ağaçlar, bahçeler, köşkler, daha uzakta karşıda adalar, gökten yere abanan bunaltıcı bir sıklet altında, beyaz, koyu bir sis arkasında, silik, ezik, yumuşak ve baygın duruyorlardı.
Biralar gelir gelmez, Lâmi bardağın kulpunu avuçladı,

kurumuş damağını ve dilini ıslatıp döndürerek boğazına kayan buzlu içkiyi bir hamlede bitirdi:
- Vaziyetimi anlıyorsun, Selim. Acele bir karar vermek ihtiyacındayım. Mesele şu: Bugünden sonra yalıya ya gideceğim, ya gitmeyeceğim. Gidersem, Bedia'yla yeniden sevişebilmek için bütün muhitle, Şakir Bey'lerle, hele Cânân'la selâmı sabahı kesmeliyim. Gitmezsem, yapılacak bir tek hareket var: Cânân'la evlenmek. Bunun ikisini de, birkaç gündür düşünüyorum. Bedia'ya dönersem, ne kadar kuvvetli bir irade sarf edersem edeyim, Cânân'dan ayrılamayacağımı anlıyorum. Bu felâketi aklıma getirmek bile beni bitiriyor; ondan ayrılmayı düşündükçe nabzım şiddetle atıyor, nefesim darlaşıyor, kalbim dinç ve nasırlı bir avuç içinde, sıkılır gibi oluyor.
Bedia'yı bırakmam lâzım. Halbuki, ona da, az çok acımaktan kendimi alamıyorum. Hiç bir taksiri yokken, kocası tarafından atılan bir kadına acımamak elimden gelmiyor. Senin fikrini öğrenmek için koşup geldim. Ne düşündüğünü merak ediyorum. Düşüncelerinin hareketlerim üzerinde kuvvetli bir tesiri olacak. Ona göre ölç biç, düşün, taşın, bana bir fetva ver bakalım.
Selim bir sigara daha yaktı. Ayaklarıyla toprağı iterek vücûdunu sandalye üzerinde gerdi. Uzun düşünmeye lüzum görmedi, fikirlerini birer vecize halinde sıraladı:
- Evvelâ senin bu Cânân'a aşkını anlamıyorum. Bir kadın harikulade güzel olabilir, fakat sevilmesi için bu mühim biri sebep değildir. Zaten Cânân kim? Üç yaşındayken Ada-pazarı'ndan alınmış, satılığa çıkarılmış, bir çerkes kızı. Saraya getirilmiş, on, oniki yaşma kadar büyütülmüş. Sonra ka-dınefendi, kızın güzelliğinden kuşkulanmış, onu Şakir Bey'in evine yollamış. Renknaz Hanım da şefkatli bir kadın. Cânân'ı atmamış, satmamış, dövmemiş, kızı gibi yetiştirmiş. Buraya kadar herşey iyi. Sonra iş değişiyor. Cânân, Kâzım Bey isminde bir binbaşıyla evleniyor. Balkan Harbi'nde Edirne'ye gidiyorlar.

Rumeli'yi dolaşıyorlar. Sonra tekrar orada senelerce yaşıyorlar. Fakat Cânân binbaşıyla oturmuyor, boşanıp geliyor. Senin benim bildiğimiz bundan ibaret.

Bütün bu hikâyede Cânân için şerefli birşey yok, belki de gizlenen sayısız kusurları var. Mazisi şüpheli kadınlarla evlenmek, insanı sonraları rahatsız eder. Selim biraz düşünerek devam etti:
- Zeki bir kadın olduğunu zannederim. İkbalperest olduğuna da şüphem yok, kendisini eşi bulunmaz bir dünya güzeli biliyor.
- Haksız değil.
- Belki. Ben de o Edirne'den geldikten sonra hele Kâzım Bey'le boşandığını işitince, kadın koleksiyonumda böyle bir tane bulunmasını istedim, sonra bu arzum kayboldu. Vü-cudça güzel kadınlara iştiham yok, tabiat böylelerini yaratırken şekle önem veriyor, içini boş bırakıyor. Hem benim kadın hakkındaki telâkkimi bilirsin: Bunların ehemmiyetlisi yoktur, yahut, bütün kadınlar aynı derecede mühimdirler. Birbirlerinden ancak vücutça farklıdırlar. Havva Ana'ların-dan beri bugüne kadar, erkeklere karşı hep ayni usûlleri kullanırlar. Bir erkek bu hiyleleri bilirse, hiç birine yakalanmaz, iş tersine döner. Kadın, bir erkeğin tahlil ve muhakemesi altında, basit bir mahlûktur. Onlar bütün cazibelerini, tılsımlarını, çıldırtıcı ve bayıltıcı kuvvetlerini bizim hassasiyetimize borçludurlar. Erkekler biraz daha soğukkanlı olsalardı, kadınların ebedî esareti muhakkaktı. Birçok kadınlar, sevimli ve cazip olduklarını erkeklerin ağzından öğrenirler, bu cemileleri işitmeseler sevimli ve cazip olmazlar.
- Zannederim ki yanılıyorsun Selim, Cânân'ın gözlerindeki mânâ?
- Gurur! Güzelliğine emin, erkekleri şaşırtacağına emin, öuıiün birinde çok yükseleceğine emin... Mücevheri ne kadar sevdiğini biliyorsun. Küçükken hiç bebek oynamazmış, daima aynanın karşısında, hep saçlarıyla yüzüyle uğraşır, kı-rıtırmış. Sarayda kadınlar ona: "Sen dünya güzeli olacaksın!" dedikleri zaman, buna hiç şaşmazmış. Böyle bir iti-mad-ı nefs kolay mı kazanılır? Demek ki mağrur, ikbalperest bir kadın, hepsi bu. Süse düşkünlüğüne dair neler anlatıyorlar, işitiyorsun. Hem ismi de çirkin: Cânân! Bir acem kadınına yaraşır.

- Ama bu ismi herkes beğeniyor.
- Benim hoşuma gitmiyor. Bunlar saraylarda çerkes kız-" larına konan acayip isimlere benziyor. Cânân, Câvidan, Fe-rahnaz, Renknaz, Sabriyâr, Destiyar, Nazlıyâr, Rengigül, Çeşminûr, Çeşmifelek, Mislifelek, Mihridil, Suzidil, Terâne-dil, Feryâddil, şu bu... bizde eski divân zevkinin...
- Selim, sus Allahaşkına, benim ismimin aleyhinde bulunmam tercih ederim.
- Vücûdunun güzelliğine diyecek yok. Bazı kadınlar, dudaklarının boyasız kırmızılığıyla, gözlerinin sürmesiz karalı-ğıyla, bellerinin korsesiz inceliğiyle, göğüslerinin askısız dik-liğiyle birdenbire itibar kazanırlar; hiç bir kıymetleri olmadığı halde, bu itibar onları birdenbire roman kahramanı yapar.
- Rica ederim bu bahsi değiştir, unutma ki, Cânân yüzüne boya sürer.
Gülüştüler. Selim devam etti:
- Ben sana yalıya gitmeni de tavsiye etmem. Hoşlanmadığımız bir kadınla bizi ebediyyen beraber yaşamaya mecbur eden kanunlar gülünçtür. Otur oturduğun yerde, keyfine bak. Teyzenin evinde yatıp kalkarsın. İstediğin gibi yaşarsın. Bedia'ya acıdığını söylüyorsun. Her ne türde olursa olsun, merhamet iradenin miskinliğidir. Bu, bizim kendi aczimizin bir nevî şuurudur ki, yine en çok bizi muztarip eder. Kimse kimseye acımasaydı, hiç bir insan acınacak halde bulunmazdı.
- Şimdi münakaşaya girmeyelim. Ben karıma acıyorum, fakat, muhabbetle değil, nefretle karışık bir muhabbet... bunun ikisi arasındaki farkı anlarsın.
- İkisi de bir yola çıkar.
- Bana öyle geliyor ki, Bedia'yı terk edersem büyük bir günah işlemiş olacağım.
- Bu fırsatı sana bahşettiğinden dolayı Allaha şükret. Günah işlemek vesilesi, nadiren elimize geçer, en faziletkâr adamların bile, hayatta bekledikleri şey bu fırsattır. Bana günahsız bir zevk gösteremezsin. Manevîlerini bir tarafa at.

Saadet ve günah, aynı mahiyetin iki türlü ismidir. Kendini iyice yokla, günahsız geçirdiğin günlere yanarsın. İhtiyarlığın en büyük aczi, artık bir günah işlemeye takati kalmamasıdır. Zevk, tabiatın seciyesidir. Zekânın yaratıcı bir kuvvet olmaktan çıkması, vücûdun arzularına muhalefet etmesinden ileri geliyor. İstediğin herşeyi yap ve yapabileceğin şeyi iste, hiç bir kaideye kulak asma. Yaşamanın sırrı budur!
- Söylediklerine aklım ermiyor, birçok manevî zevkleri maddîlerine değişmem. Meselâ, aşk.
- Perestiş edilmek can sıkıcı birşeydir.
- Yahut başka, ebedî hisler, ihtiraslar...
- Ebedî dediğin ihtirasla, geçici bir heves arasında şu fark vardır ki bu heves, o ebedî histen daha çok yaşar.
- Peki, ne yapmamı tavsiye ediyorsun?
- Yalıya gitme. Cânân'la evlenme. Teyzenin evine çekil, otur, istediğin gibi yaşa. Cânân'ın oltasına düşmemeye çalış.
- Bu, benim için mümkün değil, Cânân'dan bir saniye ayrı yaşayamayacağım. Onunla muhakkak evlenmeliyim, yahut... param olsa... onu Avrupa'ya götürürdüm.
- Kıskanıyorsun.
- Evet. Orhan Bey'den de, Faik'ten de, o Bücür Ali'den de kıskanıyorum.
- Kıskançlık, ifrata varmazsa faydalıdır, yaşamaya hevesimizi çoğaltır ve rakiplerimiz, dostlarımızdan fazla işe yararlar. Oniarı iyi seçmek lâzımdır. Ben zeki bir düşmanı, ahmak bir dosta tercih ederim.
- Fakat kendimde bunlarla mücadele kuvvetini duymuyorum. Hele Orhan Bey, paralı bir adam. Cânân'ın gözüne girmek için en büyük kuvvete mâlik. Ötekilerin o kadar ehemmiyeti yok. Fakat, evlenecek olursam, bu tehlikeleri bir hamlede başımdan atmış olacağım.
- Nikâhtan bu kadar keramet bekleme.
- Cesaretimi kırıyorsun Selim. Yoksa ben evlenmeye karar vermiştim.
- Bu kadar çok istiyorsan diyeceğim yok. Kendisine meseleyi açtın mı?
- Cânân'la bir defa bunu uzun uzadıya konuştuk. Be-

dia'ya acıdığım söyledi. Fakat bu sözünde samimi değildi. Bir kadının, başka bir kadına acıdığını zanneder misin?
- Bu, bir merhametten ziyâde istihfaftır.
- Tamam. Ben de öyle düşündüm. Kendisine, bu noktadan yalnız benim mes'ul olduğumu anlattım: Dedi ki: "Bir genç kadın, Kadıköy'ünde uzun zaman dul kalmamalı. Hakkımda dedikodu yapılmamasını istediğim için, pek çabuk evlenmek isterim. Fakat... bunları şimdiden akla getirmeye lüzum var mı?" Halbuki artık Bedia'yla rabıtam bir hatıradır. Bugün, Cânân'a kat'î kararını sordum, uzun uzun konuşalım dedim, "Gece konuşuruz!" cevabını verdi. Yorgun-muş. Onun bu izdivaca hazır olduğunu biliyorum. Fakat Şakir Bey, Renknaz Hanım ne derler? İtiraz etmesinler? Hoş, Cânân dul, binaenaleyh hür bir kadındır, fakat Şakir Bey'le bozuşmak işime gelmez.
- Şakir Bey'in muvafakat edeceğine eminim.
- Sebep?
- Evvelâ seni sever, saniyen Cânân'ı dul bırakmak istemez, bir üçüncü sebep de, bu izdivaç onun işine gelir.
- Ne gibi işine gelir?
- Şakir Bey, binbir hesaplı bir adımdır. Cânân aleyhinde hiç dedikodu istemez, onu seninle evlendirirse bazı işleri daha kolaylaşır.
- Ne gibi işleri?
- Öyle ya, Cânân, Şakir Bey'in köşkünde bir mıknatıs gibidir. Orhan Bey'in, Şakir Bey'le dostluğu Cânân yüzündendir.
- Korkunç şeyler söylüyorsun.
- Ehemmiyeti yok. Cânân'la evlenir evlenmez, onu başka eve çıkarırsın, olur biter!

Lâmi, ağır ağır başını salladı, gözlerini açtı:
- Sahi bu Şakir Bey müthiş adamdır.

Bir müddet düşündü, hava kararıyordu, ayağa kalktı.
- Bu akşam ay var Selim. Sen yine eve gidip odana tıkılıp, sigara sarhoşluğu mu yapacaksın?

- Mehtapta, bu güzel birşey olmaz mı? Peki... senin niyetin nedir?
44/Cânân
- Yürümek.
- Nereye?
- Kalamış'a doğru.
- Anlaşılıyor, oraya dadandın. Birine galiba randevun var.
- Cânân'a mı? Hayır. Bu defa Renknaz Hanım'a söz verdim. "Gece gel de, Bey'le konuş!" dedi. İster misin beraber gidelim.
Selim de ayağa kalktı, düşündüler. Selim arkadaşının koluna girdi:
- İstersen kayıkla gidelim, bu akşam ay erken çıkar, deniz güzeldir.
- Sen bilirsin.
İskeleye doğru yürüdüler.
Çoğu hıristiyan aileleri, kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu, hep açık renk, ince parlak esvaplarıyla, kadınların çıplak boyunları, göğüsleri, kolları güneşte yanmış kırmızı tuğla rengi bağlamış, hepsi şen, şakrak, sessi sesli gülüşerek, hay-kınşarak denizden geliyorlar. Sandalcılar, yarı ayağa kalkarak, iskeleye doğru yaklaşanlara ümitli gözlerle bakıyor, ellerini sallıyor, müşteri çağırıyorlardı.
İki arkadaş bunlardan birine yürüdüler: Akşamın alaca karanlığı bastırmıştı. Gece, ağır ağır, Marmara'nın üstüne kayıyor, denizin yüzü, bir eczalı kâğıt gibi kararıyordu.
Sandala atladıkları zaman gündüz bitmişti. Kalamış sahilinde tek-tük ışıklar yandı, birinci kürek vuruşlarıyla deniz yırtıldı, sular titredi, sandal hiçbir mukavemete uğramıyor-muş gibi, hafif salınışlarla birdenbire hızlandı.
Arkadaşının sandala binmeyi akıl etmesi, Lâmi'nin çok hoşuna gitmişti. İçini, ansızın, yakın ve uzak saadetlerin belirsiz ümidleri, hiç sebebi anlaşılmayan bir sevinç, eskisinden daha kuvvetle yaşamak, gülmek, eğlenmek için derin bir heves doğdu, ıslıkla bir şarkı tutturdu.
Selim, uzanır gibi oturmuştu. Gökyüzüne, ufka, aksi istikamete bakan sahillere bakıyor, sakin, halsiz, düşünceli görünüyordu. Yüksek sesle tahayyül eder gibi mırıldandı:
- İnsan tabiattan bile bıkıyor. İnanmazsın bütün bu man-
Cânân/45
zaraları gülünç bulurum. Bize vaktiyle öğretmişler ki, dağ, dere, tepe, deniz, mehtap güzel şeylerdir. Bu telkin altında, kendimize bunları güzel göstermeye çalışıyoruz. Bana, öyle geliyor ki, güzel hakkındaki telâkkilerimiz biraz tekâmüle muhtaçtır. Artık basma kalıp manzaralardan hoşlanmıyorum. İçimde herşeye, tabiata, "sanata, kadına karşı bir tiksinme var. Galiba yaşamaktan pek yorulmuşum.
Lâmi kısa bir gülüşle başını salladı. O anda kendi arzusuyla Selim'in düşüncesi arasında ne fark var! Arkadaşının mübalâğa ettiğini, muvakkat bir yorgunluğu, felsefî bir telâkki şekline soktuğunu anlıyor: Öyle zannedersin! diyordu. Zira kendisi, o anda, büsbütün tersine: Tabiat, kadın, gezmek, düşünmek, gülmek, eğlenmek, söz söylemek, dinlemek, muhakeme, tenkit, tahlil, medh, zemmetmek, herşeyi, etle, adaleyle, havâssla, zekâ ile, iradeyle, hisle yaşamak istiyor. Bu, vücûdun ve ruhun, sızdığı itiyâd uykusundan şiddetli bir silkinişle kurtulmaya çalışmasıdır ki, Lâmi bunu çoktandır özlüyor...
Hafif bir rüzgâr yüzlerinden geçti, uyuşuk deniz kıpırdamaya başladı, sularda fiske fiske hareketler var. İki dost, sandal yakınlaştıkça, tek-tük ışıklarıyla denize doğru yürü-yormuş gibi görünen Kalamış sahiline, daima silik, yaygın duran adalara bakarak susuyorlar.
Kıyıya geldikleri vakit, mehtap onları karşıladı. Yavaşça sahile atlayarak yeniden kol kola girdiler, büyük yola doğru yürüdüler.
Selim uzun ve düşünceli bir sükûtun doğurduğu konuşmak ihtiyacıyla söylendi:
- Bence dünyanın bu günlük en büyük umumî zevki, tütün içmektir!
Ve bir sigara daha yaktı.
^ j API Yi ermeni hizmetçi açtı:
Tf - Bu, yu, ru, nuz... bu, yu, ru, nuz... küçükbey de sizi /V bekliyor, yukarıda... salonda. Bu, yu, ru, nuz...
- Şakir Bey gelmedi mi?
- Beyefendi bu vakit gelir hiç? Ağır ağır, merdivenleri çıktılar.

Faik salonda, ceketini, yakalığını ve boyun bağını çıkarıp atmış, geniş adımlarla yalnız başına dolaşıp duruyordu. İki arkadaşın içeri girdiğini görünce, şehâdet parmağını dikerek Lâmi'ye doğru salladı:
- Seni külhâni seni... gel bakalım şöyle... mühim kararlar verirsin de bana bir kere niçin söylemezsin? Bedia'yı boşu-yormuşsun ha?
Lâmi iki kolunu aşağı sarkıtarak Faik'i tepeden tırnağa bir süzdü:
- Ağzımı mı arıyorsun?
- Yoo!... Ağzını neden arayayım? Kadıköyü'nde herkes böyle söylüyor.
- Allah Allah... Kadıköy'ünde herkes beni nereden tanır? Sonra bu lâkırdıyı da kim çıkarıyor?
- Vallahi bilmem; sen Ali'ye söylemişsin, o da herkese anlatmış. Bu haberi bana da Ali verdi.
Lâmi, şaşkın, Selim'in ve Faik'in yüzüne baktı. Sonra güldü. Yalnız aklından geçirdiği halde, Selim'den başka hiç kimseye açmadığı bu niyetinin bir şayia gibi yayılmasına ta-

accüb etmiş, fakat rivayetin Ali'den çıktığım öğrenince gülmüştü. Ali, her türlü uydurma haberler yaymakla meşhurdur. Ve bu sefer tahmininde pek de aldanmamış...
Selim bu mükâlemeyi ehemmiyet vermeyerek piyanonun üstünden Cânân'ın yeni çektirilmiş bir fotoğrafını aldı, iki üç saniye gözden geçirdi, sonra bir sigara daha yakarak oturdu. Lâmi, ayakta, Faik'e soruyordu:
- Ali'den işitilen şeylere inanılır mı? Ben ona hiç böyle birşey söylemedim.
Faik, şakacı, güldü:
- Ben de inanmadım, inanmadığımı kendisine de söyledim. Eve gelip de Bedia ile bozuştuğunuzu işitince Ali'nin söylediği aklıma geldi. Oğlan ömründe ilk defa doğru birşey söylemiş olmalı dedim.
- Mamafih iyi tahmin etmiş. Çünkü aklımdan böyle birşey geçiyor.
Faik, iri gözlerini açıp kalın dudaklarını uzatarak, beyaz gömleğinin iki kolunu da yukarı kadar sıvadı, kıllı, sert adaleli kollarını meydana çıkardı, göğsünün üstünde kavuşturarak kalın bir sesle sordu:
- Boşayacaksın ha?
- Belki?
- Benim buna aklım ermiyor yavrum. İşte sana dank diye söyleyeyim de kızma. Ben genç olduğum halde eski kafalı bir herifim. İnsan bir karı aldı mı, onunla ölünceye kadar yaşar. Ne aldın ne boşuyorsun? Kel mi? Kör mü, kambur mu? Topal mı? Dişsiz mi? Ağzı mı kokuyor? Aşüftelik mi ediyor? Sana bir fenalığı mı var? Nedir? Söyle bakalım. Eli yüzü düzgün, esmer güzeli, terbiyeli, nazik, hanım hanımcık bir kadın... dört beş senedir evlisiniz... bir kötü lâkırdısını işitmemişsin. Evinde de yatıp kalkıyor, masraflardan yana da kâr ediyorsun. Güler yüzlü, hoş sohbet, iyi bir kaynatan da var. Dini bütün, müslüman bir adam. Daha ne istiyorsun?
Selim'e dönerek kaba, alaycı bir kahkaha attı:
- Züppe, dandini beyler... gırtlaklarına sicim gibi ince bir boyun bağı takar, fellik fellik karı peşinde koşarlar... Hele

bu Kadıköyü'nde bir sürü karı suratlı gençler var, beygirle yanlarından geçerken kırbacı yüzlerine şaklatıyorum... fena sinirime dokunuyorlar. Seni ben akıllı bilirdim be, Lâmi... tüh... sen de başımıza bir züppe kesildin çıktın. Bu ne şıklık yahu? Elbiseyi de yeni yaptırmış kâfir... saman parası vermekten kravat bile alamıyorum, senin geçen sene verdiğin boyunbağını takıyorum. Üç defa söküklerini diktirdim. Ne lüzum var bu şıklığa? İnsan hergün güvey girmez... memleketi siz batırıyorsunuz!
Lâmi, Faik'in bu babayani hücumlarına alışık, ama yine biraz kızıyordu; böyle insanın kanını oynatacak şeyler söylemese, Faik şen, sevimli bir adamdır, olduğu gibi görünen insanların samimiyeti ve tuhaflığı onda ifrata varır.
Selim ayağa kalktı, Faik'e doğru yürüdü. Elini omuzuna koydu.
- Senin içtimaî fikirlerin de çekilmiyor haa... bana söyle bakayım, "düldül" ne âlemde?
"Düldül" Faik'in atının ismidir. Ondan bahsedilmeye dayanamaz. Canı gibi sevdiği bu hayvana dair, Selim'le, saatlerce konuştuğu olur. Selim de müfrit bir at meraklısıdır. Vaktiyle o da bir tay beslemiş, Moda'daki apartmanı satın alınca,

hayvanı koyacak yer olmadığı için satmıştı. Faik'in şişkin ağzından gevrek bir kahkaha boşaldı:
- Ah Selim'ciğim... yaramazı görme... Bugün kulağının yanına bir mavi boncuk taktım... sanki süslendiğini anladı yahu... bir seviniyor, kişniyor, sıçrıyor, yüzünü gözünü üstüme sürüyor, bir keyfe geliyor ki... kerata hayvan... biraz daha zahmet etse beni kucaklayacak... gör bir kere Selim, boncuk yakıştı billahi...
- Şu soğuk şeylerden vazgeç... sen nazara filân inanır mısın?
- İnanmam ama, üstüne içim titriyor Selim'ciğim... dün Kurbağalıdere'de suya girdi, amaa...n, bir görmeliydin, üüf, denizkızı be kâfir! Suyun içinde öyle cilve yapıyor ki...
Bunları anlatırken coşuyordu. Lâmi onun da, Selim'in de bu hayvan merakına daima şaşmıştı, kendisi bedenî zevklerden birşey anlamaz. Haydi bisiklet, futbol, kürek çekmek

gibi daha eğlenceli sporlar neyse... fakat, beygire binmeyi kaba ve basit bir meşgale buluyordu^ Fikrini gizlemedi:
- Senin bu at merakına şaşıyorum Faik... O kadar keyifli birşey mi bu?
- Sorma Lâmi, sorma... onu nikâhlım gibi seviyorum... ne yapayım, küçükten beri böyle alışmışım.
Sahiden, Faik'te bu merak, on yaşından beri vardır: Çamlıca'daki sarı köşkte otururlarken, komşularından bir süvari zabiti, Faik'i çok sever, hergün, öğleye kadar atma bindirir, küçük yaşta ona hayvan kullanmasını öğretirdi. O günden sonra, çocuk, mektebe gitmekten hoşlanmadı, sınıflarını geçmedi, rüştiyeden iltimasla şahadetname alabildi, Galatasaray Sultanîsi'nde de, arasıra mektepten kaçarak Taksim'de at bindiği için Fransızcadan da, iki sene döndü ve kovuldu. Babası ona evde bir sarıklı Türkçe hocasıyla, bir de güzel Fransızca muallimesi tutmuştu. Hoca, Faik'e Türk-çeyi öğreteceği yerde, Faik hocaya ata binmeyi öğretti. Fransızca muallimesine gelince ondan da en ziyade Şakir Bey'in istifade ettiğini Renknaz Hanım anlamış, kıyameti koparmış, matmazeli evden kovdurmuştu.
Faik bunları hatırlayarak, piyanonun üstüne oturdu, tatlı bir kahkahayla başını kaşıdı:
- Ben bu at merakı yüzünden cahil kaldım. Yoksa evvel Allah, sizin gibi züppelere taş çıkartırdım.
Lâmi, cevap vereceği yerde, gıcırdayarak açılan oda kapısına baktı: Perihan, Zerrin'i elinden tutmuş, gülerek içeri giriyordu. Faik'i piyanonun kenarına oturmuş görünce, Zerrin'i bıraktı, koştu, hırçın hırçın bağırdı:
- Kalk oradan ağabey... senin "düldül" değil o... koca, • ağır vücuduna dayanır mı hiç... ne kabasın.
Lâmi'ye dönerek, hep o hırçın, ince, biraz pürüzlü sesiyle anlattı:
- Şemsi'nin bana yaptığını biliyor musunuz? Bu akşam tutturdu yalıya gideceğim diye... sizin Bedia Hanımefendi, Zerrin'e tembih etmiş, -gelsin mutlaka Şemsi demiş. Beyefendi de fesini kaptığı gibi gitti, beni dinlemedi. Öfkemden kendimi yiyorum. Nereye isterse gitsin, güle güle... yüzünü

hiç görmesem yine ehemmiyet vermem... köhhö, köhhö öksürüğünden, kalp çarpıntısından bıktım... fakat söz dinlememek ne fena şey... Faik atıldı:
- Al bir tane daha... kocasını beğenmeyen hanım... peki, öyledir de geçen gün Lâmi'ye neden hak veriyordun? O da, karısını dinlemeden fesini kaptığı gibi yalıdan çıkmış... ohh olsun... Şemsi de sana şimdi aynı şeyi yapıyor, gör de akıllan!
- Sen sus... hep aksi söylersin... Bedia'yla beni bir tutmaya mı kalktın? Seninle konuşulmaz ki. Misafirlere "bonsuar" demeyi bile unutuyordum.
Selim'e elini uzattı. Faik Zerrin'i koltuk altından yakaladı, gürbüz kollarıyla içi boş bir sepet tutar gibi iki üç defa havaya kaldırdı.
Renknaz Hanım da içeri giriyor, zaten ayakta duran Lâ-mi ile Selim'e, dili alıştığı için olacak, şöyle söylüyordu:
- Safa geldiniz, oturunuz efendim, ayakta durmayınız çocuğum, rahatsız olmayınız...
Kendisi, odanın ortasında duran uzun, beyzî, üstü sedef kakmalı siyah ceviz masanın başına oturdu, etrafa başını çevirdi:

- Gençler ayakta durmaktan yorulmaz mısınız? Lâmi Bey, Selim Bey, şöyle karşıma geçip oturun bakayım, yüzünü göreyim, Perihan... piyano çalsana a kızım... Faik senin sigaran hafiftir, bir tane uzat.
Selim hemen tabakasını çıkardı. Renknaz Hanım, gayet neşeli gülüyordu:
- Haa... öyle ya, öyle ya, sigarayı Selim Bey'den istemeli... tiryakisi odur. Ah oğlum, şunu daha az içseniz ne olur? Günde kaç paket içiyorsunuz efendim?
- Belli olmaz Hanımefendi... sırasına göre üç, dört, beş paket.
Faik bağırdı:
- Hoo... vay canına beş paket içtiğin olur mu yahu? Senin nefes boruların ocak bacasına dönmüştür. Beş paket... vay canına! desene...

Renknaz Hanım oğlunun sözünü kesti:
- Senin baban da eskiden çok içerdi ama, bu kadar değil... Bizim Bey ifratı sevmez... sağ olsun, akşamlan evine biraz geççe gelir... o iki kadehi içmeden rahat edemez, o kadar söyledim: "A Bey... şu zıkkımı evde içsen ne olur?" dedim. Dinlemez: Fakat o iki kadehi içince de neşeli gelir, bülbül gibi söyler... ama içsin... bu evin şenliği Bey'dir... bak hâlâ gelmedi de gençler ağızlarını açıp üç lâkırdı söyleyemiyorlar, şimdi o gelsin, hepinizin çenelerini açar.
Kocasından bahsederken Renknaz Hanım'm siyah gözleri birer yağlıboya damlası gibi parlıyor, yüzü pembeleşi-yordu. Lâmi'ye hitabetti:
- Ah o senin müdürün Şakir Bey yok mu oğlum, o ne cin fikirli adamdır o, ne cin fikirli adamdır. Ondaki aklı Allan bana verseydi daha ne isterdim? Âdeta keramet sahibidir. Şimdi siz ona sorunuz, filân paşa, filân nazır kimdir? Nerede doğmuştur? Nasıl büyümüştür? Bu mevkie nasıl geçmiştir? O, bilir. Hem de, bundan sonra, daha ne kadar zaman mevkiinde duracak, ne vakit düşecek onu bile bilir.
Faik, Zerrin'i piyanosunun başına oturtuyordu, başını çevirdi:
- Anne, o dediğin şeyi Talât Paşa da bilmez...
- Bizim Bey bilir. Bu hürriyet yok mu hürriyet?... İşte, hürriyet olacağını baban altı ay önceden haber verdiydi, hem de günü gününe, saati saatine...
Faik, o kendine mahsus kalın kahkahalarından bir tane daha attı:
- Söyle de falcı dükkânı açsın!
- Ah Lâmi Bey, böyle adamların kadrini ecnebiler biliyor... Bizim Bey'in üçüncü defa Paris'e gidişindeydi, büyük bir şirketin reisi, koca Fransız baronu, Şakir Bey'e yüzlerce lira aylıkla orada memuriyet teklif etti de, ben alık karı gitmedim. Ah, bu kafa yok mu, bu kafa...
Zerrin, piyanonun tuşlarına dokunarak büyük annesine bağırdı:
- Cici anne! Bak ben kanto çalıyorum. Faik dayım öğretti. Perihan kızdı, gidip piyanonun kapağını örttü:

- Ağabey, çocuğa böyle maskaraca şeyler öğretme. Ben onu notaya çalıştırıyorum.
- Dan dun, dan dun çekilmiyor. Bu yaşta da "meşene ofenbah" çalmaz, varsın kanto çalsın, tatlı tatlı dinleriz.
Renknaz Hanım, aşağı kattan yükselen bir erkek sesine kulak vererek, telâşla yerinden kalktı. "Bey geldi galiba..." diyerek oda kapısına yürüdü, biraz içeri girdi:
- Yanında bir misafir de var. Galiba Orhan Bey. Ayakta durarak, Şakir Bey'in içeri girmesini bekledi.
Otuzbeş senelik evliydiler, yine, her akşam, kocasını karşılardı, ufacık bir heyecan duymaktan kendini alamazdı.
Siyah bonjuruyla uzun boyu dimdik, ablak yüzü kızarmış, açık yeşil gözleri parlayarak müsteşar Orhan Bey önden; başı açık, saçları biraz karışmış, sivri sakalıyla bıyıklar arasında beliren şen bir tebessümle Şakir Bey arkadan girdiler.
Müsteşar, Renknaz Hanım'ın elini öpüp ötekileri başıyla selâmlarken, Şakir Bey misafirlerin ayrı ayrı elini sıkıyor, gözlerinin içine bakan zevcesine soruyordu:
- Pek mi geç kaldık sevgili karıcığım, ne yapalım, işlerimiz uzunca sürdü, mecbur olduk...
Renknaz Hanım, yüzünde pembe gölgeleriyle dolaşan sevincini gizleyemeyerek cevap veriyordu:

- Hayır... her vakitki gibi... yemeğiniz hazır Bey... Orhan Bey'in geleceğini tahmin etmiştim.
- Biz yemek yedik de geldik... ikincisine takatimiz yok... Orhan Beyefendi, seninle şöyle köşeye kurulalım... sen evvelâ yerleş, otur... hah şöyle.
Selim'e doğru yürüdü:
- Al bakalım Selim Bey şu kapseten sigarasını... bak tütün gör... hâlis İngiliz malı... nikotini çıkarılmış âlâ şarapla yıkanmış tütün, sen seversin bunu.
Piyanonun üstünde, notaları karıştıran Lâmi'ye seslendi:
- Buraya bak bakalım tembel sekreter! Ben nazır olursam seni müsteşar yapmayacağım. Üç gündür şirkete uğra-mıyorsun. Bugün zevcen bana geldi... Vallahi güzel gözleri

var, neden beğenmiyorsun, anlamıyorum... Geceleri aksilik mi çıkarıyor?
Şakir Bey, rakıyı fazla kaçırmıştı... Böyle yaptığı zamanlar, çenesine şuursuz bir faaliyet gelir, söylediğini düşünmez, düşündüğünü söyler, bir saniye olduğu yerde durmaz, odanın her tarafını dolaşır, herkesle şakalaşır, bilhassa patavatsız lâkırdıları ile etrafındakileri hayrete düşürmekten sarhoşça bir zevk alırdı. Lâmi susuyor, Şakir Bey'i dinler gibi yaparak, yan gözleriyle müsteşarı iskandil ediyordu: Herif, aklı sıra, tuvalet yaparak gelmişti. Bonsüveri, kimbilir hangi Beyoğlu terzisine ve ne ağır fiyatla yaptırılmış ama, belsiz, iri göbekli vücûduna uymuyor, dikiş yerlerinden ayrılacakmış gibi, dasdaracık duruyor, tombul omuzlarında pot yapıyor. Fakat Orhan Bey'de ense mükemmel! İki kat, şişkin ve kırmızı et katmeri, yakalığın üstünden taşıyor, İtti-hadçılığı herşeyden evvel bu katmerli enseden anlaşılabilir.
Şakir Bey, Lâmi'den cevap alamayınca, Selim'le yine beygirlerden bahseden oğluna döndü:
- Faik, senin düldüle bir müşteri var. Üç yüz lira veriyor. İstersen yarın pey alayım... şu beygircilikten vazgeç de biraz okuma yazma öğren.
- Sayenizde o kadarını öğrendim Beypeder.
Cevap az hafif olmadığı için Beypeder, annesinin yanında, hayran hayran kendisine bakan Zerrin'i çağırdı.
- Gel bakayım, tontonum, meleğim, kuzum, çocuğum, gel, çikolatanı al, pısırık baban nerede? Göğsüne lapa mı koyuyor?
Renknaz Hanım, Şemsi'nin Vaniköyü'ne gittiğini anlatıyordu:
- Bugün Bedia Hanım buraya da geldi, o çıkınca arkasından o da gitti.
Faik müsteşarın yanına oturmuş, yüksek ve kalın sesini herkese işittiriyor:
- Allah ömür versin Bey'im iç güveyisinden halliceyiz... Şu bizim düldüle bir saman vesikası lütfetseniz keyfime pâ-yân olmayacak. Vallahi Beyefendi, günde birbuçuk lira yiyor, helâl olsun, fakat ayağıma potin alamıyorum.

Mecliste, Şakir Bey, o kadar gevezelendiği hâlde, müşterek bir bahse girilemiyordu. Lâmi, Selim'in yanına sokuldu ve kulağına gizlice fısıldadı:
- Cânân ortalarda yok.
Ta uzakta duran Şakir Bey, Lâmi'nin sözünü işitmiş gibi yüksek sesle sordu:
- Bizim Cânân Hanımefendi nerelerde? Aynanın karşısına geçmiş, "Beni kim yarattı?" mı diyor? Bu gece dünya güzelinin iltifatından mahrum mu kalacağız?
Selim, Lâmi'nin kulağına eğildi:
- Ben sana bu adam yamandır derim de inanmazsın, bak söylediğin şeyi derhal hissetti.
- Şaştım.
Şakir Bey susmuyor, ortada masanın etrafında dolaşarak herkesin yüzüne ayrı ayrı bakıyor, söyleniyordu:
- Hey... hanımlar, beyler... böyle odanın dört köşesine dağılmayan, kurtuvazi ve muhaliftir, Perihan... ya piyano çal, yahut iskambilleri bul, getir... haydi... boş oturmayalım.
Zevcesine doğru yürüdü:
- Karıcığım, bugün aklıma geldi, seninle şöyle yanyana bir resim çektirelim, birkaç sene sonra ona bakar: "Vaktiyle biz güzelmişiz!" deriz ha? Olmaz mı?
Fotoğraf önünde alınacak tavrı göstermek için, bir kolunu Renknaz Hanım'm boynuna doluyor, yüzüne yaklaştırıyordu. Bu dokunuştun hazzeden zevcesi de, yumuşak ve mağrur bir kahkaha ile cevap veriyor:

- Çok iyi olur Bey... aklınıza iyi geldi... fakat sizin çehrenize de, benimkine de çok "rötuş" ister.
- Gördün mü nüktedan kadını? İnsanın kusurunu ne güzel yüze vurur... Perihan iskambilleri bulamadın mı hâlâ? Oğlum, Lâmi... poker oynayacak paran var mı? Geçen hafta sandıktan aldığın elli lirayı bitirdin mi? Ona ne şüphe desene, kostüm yeni, potinler yeni, gömlek yeni... güvey mi giriyorsun çapkın?
Çevrilen kapı topuzunun çıkardığı ses, Lâmi'nin cevabını ağzında bıraktı. Bu sefer gelen mutlaka odur. Gözlerini kapı kanadının en küçük hareketine dikerek bakıyor. Oda-

daki sesler, kulağında karıştı. Söylenen şeylerin mânâlarını değil, hecelerini bile iarkedemez oluyor.
Oda kapısı ardına kadar açıldı: O, ta kendisi, Cânân! Baştan aşağı siyahlar giyinmiş. Eşikte bir saniye durarak içeri girdi. İskarpinlerinin ucuyla yere basarken, sıkı etli vücûdunun yayı titriyor, iki olgun yuvarlaklığı belirten göğsü titriyor. Belinde öne yılankavi, yumuşak bir kıvrılış! Yine o yasemin kokan rüzgâr, bütün odada esti. Etekliği kısa. Ayaklarını narin bileklerinden yukarıya kadar, ipek çoraplarını görerek, biçimli bir inhina ile kabaran et sütunu, gizli vücûdunun beyaz hayalini ifşa ediyor. Kıvrımları arasına dolan ışıklarla elektrik ziyasını kuvvetle emen sarı saçları, ıslakmış gibi yumuşak ve parlak. Gözleri, billur gibi yanıyor.
Oda kapısına en uzak yerde oturan Orhan Bey, sıçrayarak, etli dudaklarını yan açtı, bir iki adım attı, durdu. Faik, bir kaşını kaldırarak, Cânân'ın tuvaletini süzdü. Perihan, elindeki iskambil kâğıtlarını, şaklatarak hırçmlaşmış görünüyor. Lâmi olduğu yerde saplı duruyor, Selim sigarasının dumanını eleriyle dağıtarak, oturduğu koltuğa iyice gömülmüş, hâkim tavrıyla Cânân'a bakıyordu. Renknaz Hanım da bu umumî alâkadan kendini kurtaramadı. Genç kadın kokulu rüzgârını bırakarak, titrek yürüyüşüyle masanın önüne gelince, Şakir Bey, iki kolunu da açarak, onu iştiyakla ku-caklayacakmış gibi Cânân'a doğru yürüdü:
- Bu ne efendim? Ne tuvalet bu, ne zerafet bu, ne letafet bu, ne asalet bu, vallahi dünya güzeli olmuşsun, dön bana bakayım.
Selim, başını Lâmi'ye uzatarak mırıldandı:
- Herif resmen sulanıyor. Kadını kucaklayacak galiba. Bereket versin Şakir Bey o münasebetsizliği yapmadı,
kollarını indirdi. Ve birdenbire Perihan'a dönerek bağırdı:
- Getir bakayım şu iskambilleri sultanım... saydın mı, tamam mı?
Evvelâ müsteşara döndü:
- Haydi, Orhan Beyefendi, hazır ayağa kalkmışken masanın başına geçin... Karıcığım, şu vazoları kaldır bir tarafa, kırılmasın, bir daha "Baron dö Rodrek"i nerede göreceğiz

de elinden böyle hediyeler alacağız? Cânân kızım, ayakta kalma, geç sen de Orhan Bey'in yanına... Lâmi gel, Selim Bey söndür sigaranı... Faik, oğlum, yerinden oyna, sohbet idare etmesini öğren... Zerrin... kızım, uyukluyorsun, dadını git bul, seni yatırsın, haydi... hazır mısın? Ben altmışaltı oynamam, var mı poker?... Altı kol iskambil, bayağı iskambil mi istiyorsunuz? Pekâlâ... ama sekiz kişiyiz... Faik seyreder. Bizim hanım da bu oyunu sevmez... Öyleyse... ben, Orhan Bey ve Perihan bir el, Selim Bey, Lâmi ve Cânân öteki taraf... İyi... Oturdunuz mu?... Sen karşıya geç Perihan... Selim Bey'in yanına mı ötüyorsun? O da âlâ... Tamam... Kes bakalım şu kâğıtları Cânân, dünya güzeli!
Fakat, oyuna başlamadan evvel, bahçe kapısı çıngırağının keskin keskin ötüşü duyuldu. Ayakta, iskambili seyre hazırlanan Faik: "Bu gelen Ali'dir!" dedi. Renknaz Hanım da başını sallayarak oğlunu tasdik ediyordu.
Oda kapısı, şiddetli bir gıcırtıyla açıldı. Ali, kısacık boyuyla, bıyıksız, pudralı yüzünde uzaktan birer tırtıl gibi gözüken kirpiksiz, kırpık, çipil gözlerini etrafa çevirerek içeriye girdi. Hiç kimseye selâm vermeden, gülmeden, dosdoğru masaya gitti, Cânân'm elindeki iskambil destesini aldı ve ufacık boyuyla tezad yapan şaşırtıcı bir tahakkümle ortaya bağırdı:
- Çıldırdınız mı siz? Dışarıda gümüş gibi mehtap yağıyor. Ortalık parıl parıl yanıyor, bütün köşkler yollara dökülmüş, masa başında pinekleyip kâğıt oynamanın sırası mı ya? Haydi... kalkın bakalım.

Faik, iki büyük elini uzatarak Ali'ye doğru salladı:
- Hay gözünün bebeğini seveyim, vallahi billahi!... ya-şa!...
Dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle, Faik'ten başka hiç kimsenin bu teklife aldırış etmediğini gören Ali, gözlerini açarak bağırdı:
- Herkes aşağıya doğru koşuyor... Hani şu köşe başındaki eski beyaz köşk yok mu? Bir saat evvel, birdenbire yıkılmış, içindeki AJmanlar ölmüşler... Türkler de var, ama kim oldukları anlaşılmıyor.

O ana kadar sesini çıkarmayan Orhan Bey, belki de mesele biraz içtimaî olduğu için, heyecanla ayağa kalktı, sordu:
- Sahi mi söylüyorsunuz Ali Bey?
Herkes Ali'ye bakıyordu. O, her zamankinden ciddi, hattâ biraz müteessir te'kid etti:
- Evet... akşamdan beri, halk orada birikmiş, enkazın başında haykırışıyorlar. Camdan başınızı uzatın, belki görürsünüz!
Faik, Ali'nin yanına koşarak onu dirseğinden yakaladı ve herkesi güldüren bir şiddetle sarstı:
- Oğlum, öyle birşey uydur ki, çabuk tekzip edilemesin; daha yarım saat oldu, babamla Orhan Beyefendi oradan geliyorlar, bu yalana kim inanır, hiç?
Selim'den başka herkes gülüyor, Ali elini kolunu sallayarak iddiasını isbata çalışıyordu:
- Bahse girişirim ki, beyaz köşk yıkıldı. Şimdi sokağa çıkalım, o tarafa doğru yürüyelim, eğer bir kerestesi kalmışsa sana yüz lira borca girerim.
Faik, masa başındakilere hitab etti:
- Haydi çocuklar... şu gevezenin yalanını ortaya vurmak için çıkalım. Hem de mehtap var, gezeriz.
Perihan da bu fikri beğenerek ayağa kalkıyor, Cânân piyanoya doğru yürüyerek arka üstü düşmüş fotoğrafını düzeltiyor, müsteşar, Şakir Bey'in yüzüne bakıyor, sokağa çıkmak için herkeste bir istek uyanıyordu.
Lâmi ile Selim de kalktılar, bir köşeye çekilerek başlarını örtmek üzere dışarı çıkan kadınların hazırlanmasına kadar konuştular.
Lâmi, arkadaşına sordu:
- Şu bücürün yalancılığı hakkındaki fikrin nedir?
- Sana evvelce de söyledimdi galiba, ki Ali tipinde adamlara yalancı denmez. Bunlar için yalan söylemek âdi bir eğlence gibidir. Bence insanların en hâlisleri de bunlardır. Çünkü yalanlarını menfaatlerine bağlamaz, şu hâlde yalan söylemiş olmazlar. Emin ol ki Ali, senden benden daha az yalan uyduran bir adamdır. Fakat bu mülâhazaları bıraka-

hm. Sen bu gezintiden istifade ederek, bu akşam, Cânân'a düşünceni açmalısın. Bir yolunu bul, kenara çek. Lâmi düşünceli görünüyordu:
- Bakalım. Fakat gördün ya bu akşam ne kadar harikuladeydi.
- Tuvaletine fazla itina etmiş.
- Bu kadına bitiyorum.
Ötekiler, odadan çıkıyorlardı, Lâmi ile Selim onları taki-bettiler.
Bahçeye çıkar çıkmaz, herkes "ah... ne güzel!" diye söyleştiler. Mehtabın en parlak gecesiydi.
Renknaz Hanım kocasının koluna asılıyor. Orhan Bey'le, üçü, önde yürüyorlar. Faik düldülü de beraber götürüp götürmemeyi düşünüyor, Ali'ye akıl danışıyor. Lâmi ile Selim, Cânân'la Perihan'ın yanında gidiyorlar.
Perihan Selim'in koluna girdi ve birdenbire çıktı:
- Müthiş tütün kokuyorsunuz Beyefendi Hazretleri! Şu pis şeyi az içseniz olmaz mı?
Cânân'ı kolundan tutarak öne doğru yürüttü, iki gençten ayırdı. Yalnız kalınca Lâmi'nin kulağına eğildi:
- Bu kadıncağız kıskançlığın timsalidir. Yalnız bu huyu için eline bile dokunmaktan iğreniyorum. İnsana fazla musallat oluyor.
- Artık buluşmuyor musunuz?
- Hiç. Son defa, bir gece beraber adada kaldık. Fena tahkir ettim. Düşün bir kere... üstüme mart kedisi gibi atılıyor. Öyle kendinden geçiyor ki, insanda hiç bir arzu bırakmıyor.

Büyük yola çıkmışlardı. Selim gülerek ilâve etti:
- Kokotluk bir istidattır. Erkeğe doğru adım atarken, tam zamanında geriye dönebilen kadınlar, hakiki fahişedirler. Hücumla firaın o ince hududunu her kadın bilmez. Ruhiyatçı olsaydım, kadını bu mühim lâhzesinin içinde tahlil ederdim. Perihan gibiler, zeki dişi hayvanların hünerlerinden bile mahrumdurlar.
Bir sigara yaktı:
- İstersen Perihan'ı Cânân'ın yanından ayırırım, sen onu al, uzaklaş.

- İyi edersin.
Selim, Perihan'a doğru ilerliyordu. Cânân öne doğru koştu. Şakir Bey'in yanında yürüyen müsteşarın koluna girdi:
- Pardon Orhan Bey... iskarpinlerim fena sıkıyor... bilmem neden... her iskarpin ayaklarımı acıtıyor... kolunuza biraz asılacağım.
- Maalmemnûniyye Cânân Hanım.
İkisi de biraz hızlanarak, önde, ilerlediler, yalnız kıldılar. Müsteşar derin bir nefes aldı:
- Bu akşam da güzel kokuyorsunuz Cânân Hanım. Lavantanız hoşuma gidiyor. Zevcemin lavantasını hiç beğenmiyorum. Ona bu kokuyu tavsiye edeceğim.
- Ne kullanıyor?
- İsmini unuttum, ağır bir koku. Fakat...
Birşey söylemek istiyor, yutkunuyor, tereddüt ediyordu, lâkırdıyı değiştirmek istedi.
- Bugün bir suale nazır namına cevap vermek için meclise gittim. Meb'uslar hararetli idiler... akşama kadar...
Cânân, Orhan Bey'in kolunu hafifçe sıktı:
- Kuzum lâkırdınızı değiştirmeyiniz, fakat deyip kaldınız, bitirir misiniz?
- Şey... fakat... mühim birşey söyleyecek değildim.
- Öğrenmek istiyorum.
- Diyecektim ki...
- Bahane aramayınız.
- Fakat... diyecektim ki, zevcem hangi kokuyu kullansa... Cânân, Orhan Bey'in sözünü yarıda bıraktı:
- Zevcenizi çok görmek istiyorum, merak ediyorum. Niçin bize getirmiyorsunuz? Bizi tanıştırsanıza...
Müsteşar bir kere içini çekti, mırıldandı:
- Evet... isterdim... düşünüyordum... fena olmazdı. Sonra, bir makaleden ezberlenmiş basma kalıp sözlere
benzeyen bir sürü fikirlerini anlattı:
- Ah Cânân Hanım... İşte bu, bizim hayat-ı içtimâimizde-ki ibtidailiktendir. Bir zevce arasındaki rabıtaların kolayca haleldar olmalarına en büyük saik hayat-ı içtimâiyemizdeki

noksanlıklardır, diyebilirim. Evlilere bir türlü saadet müyesser olmuyor.
Arkadakilerin kahkahaları işitiliyordu. Cânân yavaşça Orhan Bey'in kolundan çıktı, geriye döndü, kendisine doğru koşan Ali'ye sordu:
- Ne var? Ne gülüyorsunuz? Ali bağırıyordu:
- Beyaz köşk meğerse yıkılmamış. Uzaktan görünüyor. Faik'e yüz lira borçlandım. Halbuki bu mehtabın yüz liraya değdiğini söylüyorum, gülüyorlar.
Ali'nin yaklaştığını gören müsteşar ayrıldı. Cânân bu sefer Ali'nin koluna asıldı, fakat rahat yürüyemiyor, eğilmeye mecbur oluyordu:
- Bu yalanlarınızı ne zaman bitireceksiniz, Ali Bey?
- En büyük hakikati her zaman söylüyorum, inanmıyorsunuz. Meselâ size bir doğru söz daha: Bu gece şahanesiniz.
- Nereden hükmediyorsunuz?
- Vallahi bilmem. Adım atışınızda, bakışınızda, sesinizde, lâf söyleyişinizde, hattâ kolumu gıcıklayan parmaklarınızın ucunda bile bir şahânelik var. Ayıptır söylemesi ama size abayı yakmaktan korkuyorum. Varımı yoğumu size feda edeceğim.
- Bu akşam çok şensiniz.
- Vallahi, billahi Cânân Hanım, bakınız size yemin ediyorum, çarşı içinde iki dükkânım var. Bunardan hangisini beğenirseniz bana söyleyiniz; tapu senedini hemen size takdim eder, defter-i hakanîde de takrir veririm. Nâçiz bir hediye,

fakat, sizi azıcık memnun etse gerektir. Buna mukabil sizden çok birşey istemediğimi bilirsiniz.
- Deli gibi konuşuyorsunuz.
- Yanınızda her vakit hezeyan nöbeti geçiriyorum... bu doğru. Fakat söylediklerim yalansa kahrolayım. Gününü, saatini, dakikasını tayin ediniz, hazırım.
Lâmi ile Selim'in yaklaştıklarını duyarak ilâve etti:
- Yâni en aşağı ikibin lira.
Selim, Ali'yi kolundan yakalayıp kenara çekti. Lâmi ile Cânan'ı başbaşa bıraktı. Cânân, daima hafifçe sendeleye-

rek, bu sefer de Lâmi'nin kolunu tuttu ve vücûdunun ağırlığını ona yükledi.
- İskarpin ayağımı acıtıyor, Lâmi Bey.
- Sizden de her zaman bu şikâyeti işitiyorum. Lâmi yavaşça mırıldandı:
- Bu gece karar vereceğiz.
- Pek acelecisiniz.
- Teenniye de lüzum var mı? Artık Bedia ile aramızda herşey bitti.
- Kaç senelik evlisiniz?
- Beş.
- Beş senelik dostluk kolay kolay biter mi? Böyle şeyler evliler arasında, her zaman olur.
- Fakat iki taraftan biri bu münakaşayı bahane yaparak o rabıtayı koparabilir. Hem bunun size taallûku ne? Ben Be-dia'dan ayrılacağım. Sizden yalnız bir küçücük "peki" bekliyorum. Zaten bunu vaktiyle söylemiştiniz, fakat bir kere daha tekrar ediniz.
- Size bu küçücük "peki"yi söylemek isterim. Fakat... bu küçücük "peki" zannettiğiniz kadar küçük değil, bilâkis pek büyük birşeyi kabul etmektir: İzdivaç. Düşününüz...
- Bunu vaktiyle beraber düşünmedik mi?
- Evet, ben de kabul ettim, fakat... size bazı şartlarım olduğunu da söylemiştim, unuttunuz mu? Bu şartları bilmiyorsunuz...
- Bence mümkün şeyler midir?
- Tabiî mümkün olmayan şeyleri sizden isteyemem.
- Öyle ise, bu şartlarınızın hepsini kabul ediyorum Cânân Hanım, bu gece kararınızı öğrenmek istiyorum.
Cânân sesini çıkarmadı.
Sustular. Arkadan Faik'in yüksek, kalın sesi geliyor, Şa-kir Bey'in gevrek, Perihan'ın ince kahkahaları birbirine karışıyor, en önde giderek, yolun mehtaplı bir parçasına giren Selim'le Ali'nin uzun ve kısa şekilleri parlıyordu.
Bir kelime konuşmadan yürüyorlardı. Genç kadın kendini bırakıyor, ayaklarının ucuyla hafif, bol küçük adımlar atıyordu. Sahile kadar böyle gittiler, biraz durdular. Ay ışığı

denizde ürperiyor, ince dalgalar üstünde sıçrıyor, küçük tomurcukların birinden öbürüne atlıyor, bazen gümüş bir zincir gibi kıvrılıp uzanıyor, bazen de bir şimşek gibi karanlık su tabakalarının içinde çakıp sönüyordu. Genç kadın söylendi:
- Güzel. -Çok.
Uzun uzun denize baktılar. Arkadakilerin ayak sesleri yaklaşıyordu. Lâmi, yanıbaşında duran, hafif rüzgârlarla etekleri uçuştukça vücûdunun etli ve yuvarlak tarafları çıplakmış gibi gözüken Cânân'ı süzdü. Kuvvetli, derin bir teneffüsle onu kokladı.
Genç kadın hiç kımıldamıyordu. Lâmi'nin kendisiyle meşgul olduğunu anladığı hâlde hiç gururlu görünmüyor, dudaklarında ince bir tebessüm titreyerek, hareketsiz duruyordu.
Lâmi, Cânân'a küçük bir adımla yaklaştı, kulağına söyler gibi alçak sesle fısıldadı:
- Bu gece kararınızı öğrenmek istiyorum.
Cânân yine kımıldamadı. Mehtap rengi başlamış, açık mavi gözlerini yarı kırparak hep denize bakıyor. Tavrını değiştirmeden sakin ve ince bir sesle cevap verdi:

- Üç dört gecedir, hep bunu düşünüyorum. Size kararımı bildireceğim. Yarın... ben adaya, bir tanıdığa gitmek istiyorum. Saat on vapuruna bineceğim. Ada iskelesine gelirsiniz.
Kafile geçiyordu. Cânân, Lâmi'nin söyleyeceğini beklemeden onlara seslendi:
- Buraya gelin, buraya... daha fazla gitmeyelim... ben yü-rüyemiyorum.
Faik de, yolun dibinde gölgeleri birer kurşunkalem gibi küçülen Selim'le Ali'ye haykırdı:
- Selim... Ali... geriye dönün! Hep birden durdular.
Renknaz Hanım pek yorulmuş görünüyordu. Oğlunun koluna yaslandı:
- Biraz nefes alalım da eve gidelim artık!
Perihan da annesinin düşüncesine ortak oluyor, canı sı-

kılmış gözüküyor. Şakir Bey'le müsteşar, Romanya'nın gaz ihracatından hararetle bahsediyorlardı.
Selim'le Ali gelince, geriye dönüldü. Şakir Bey, Orhan Bey'le kafilenin önüne düştüler. Müsteşar perdeleri değişmeyen yeknesak sesiyle, ağır ağır, ciddi ciddi anlatıyordu.
- Komisyon, meclisin işlerine müdahale edemez. Milletvekilleri murakabe olunur mu? Onlar millete karşı mes'uldürler. Devre-i intihabiyeleri müddetince hareketlerinde muhtardırlar. Nazıra da söyledim.
Şakir Bey, hararetli, tekrar etti:
- İki vagon lâzım Orhan Bey'ciğim. Artık, şirketi düşünmeyelim. Biraz da "egoist" olalım canım. Âdi mıntıka memurları milyoner oldular. Büyük klüpden ayrılmamalısınız. Paşayı bizzat yakalayınız. Ben sizin yerinizde olsam...
- Çok paranın lüzumunu anlayamıyorum, Şakir Bey, milyoner olmak, hele İstanbul gibi iptidaî bir şehirde fazla bir şey.
Şakir Bey, aptalca bulduğu bu fikre karşı istihzasını gizlemeyerek sert sert güldü:
- Öyle demeyiniz Orhan Beyefendi... az para duman gibi uçuyor... istikbâl meçhul...
Sesini yavaşlatarak, şen, ilâve etti:
- Yalnız bizim Profeta'ya ayda iki yüz liradan fazla param gidiyor. Fakat... karıya değer... o başka mesele... düşününüz: Lehli kadınları az masraf olurlar, öyleyken âdî masraflar haftada elli lirayı buluyor...
- Ötekini niçin değiştirdiniz?
- Roza'yı mı?
- Evet.
- Aman efendim, Profeta, Roza ile kabil-i kıyas mı? Karı beni yirmi yaş gençleştirdi. Orhan Bey'ciğim, şaka değil, kanımı yakıyor, Faust'un Margaret'i...
. - Ben hıristiyan kadınlarından birşey anlamıyorum.
Müsteşar dimdik, sert adımlar atıyor, bazı kaşlarını çatıyor, bazı yukarı kaldırıyor, kendi kendine bir muadeleyi halletmekte güçlük çektiği yüzünden anlaşılıyordu.
- Bu taraflara taşınmak istiyorum, Şakir Bey.

- Geçenlerde de söylemiştiniz, çok iyi edersiniz, eviniz hazır... buralarda birçok köşkler var.
- Fakat... bizim refika... sağ olsun... biraz asabî... hiç bu taraflara gelmek istemiyor. Daha doğrusu, gizlemeyeyim, size gelişimi bile çekemiyor: Kıskanç.
- Kadınların asabilerine ehemmiyet vermemeli. Bu tarafa bir kere taşındıktan sonra ihtiyatlı hareket eder, kıskanmamasına mümkün mertebe çalışırsınız.
Köşkün önüne gelmişlerdi, ötekileri beklediler. Lâmi ile Selim, hemen izin isteyerek ayrılmışlardı. Ağır ağır yürüdüler.
- Ne yaptın Lâmi?
- Yarın, saat onda, ada iskelesinde cevap verecek... -Âlâ.
Selim daha fazla sormadı. Lâmi'yi dinlemekten ziyâde söz söylemeye ihtiyacı vardı.
Bomboş, düz, gölgesiz, mehtaplı yolu gösterdi:
- Bak şu yol hayvanla gezinti için ne güzeldir Lâmi. Hınzır Faik düldülü vermez ki bir kere bineyim... O hayvana Cânân'ı feda ederim... Şakir Bey üç yüz lira

diyor ya, dört yüze çok aldanmazsın. Halis Rus kısrağı... zaten bu Rus hayvanları...
Selim türlü türlü beygirlerin cinslerini, âdetlerini, hususî meziyetlerini anlatıyor, bazılarının bir kadın gibi hassas olduklarını, sahibinin en küçük arzularını keşfettiklerini söylüyor, tuhaf tuhaf misâller gösteriyordu. Lâmi de, kolunda hâlâ sıcaklığını ve göğsünün içinde kokusunu duyduğu genç kadını, onun mehtapta efsânevileşen güzelliğini düşünüyordu. Cânân'ın sesi de ne güzeldi; incecik, titrek, passız, temiz, ne temiz konuşuyordu. Sonra, yanıbaşında yürürken en hafif rüzgârla titreyişi, Lâmi'ye sokuluşu, denizin karşısında mehtap dolu gözlerinin istiğrakla sulara dalışı ne güzeldi; kolunun ince ipek kumaşından sızarak Lâmi'nin avucunu ısıtan taze kadın vücûdunun harareti ne güzeldi; bütün nefes borularına giren, göğsü gıcıklayarak dolduran itaatli, o yalnız Cânân'a mahsus, rüzgârlı koku ne güzeldi.
Selim, hiç durmadan anlatıyor:

- Arap atları da harikuladedir. O bizim karşımızdaki Alman yüzbaşısının hayvanı arap ama daha pek genç... Sana anlatmıştım... Ufak tefek acemilikleri var... Ama, derisini bir görsen... kırmızı atlas gibi yumuşak, cilâlı... Evvelki gün, bir kere...
Lâmi arkadaşının at hikâyesine sinirleniyor, onu hiç dinlemiyor, ertesi gün, saat onda, Cânân'dan alacağı cevabı, artık bütün hayatını yepyeni bir istikamete itecek son sözü düşünüyordu. Selim'in anlattığı şeyler, kulağına, rüzgârın yaklaştırdığı kesik ve uzak şeyler gibi geliyor.
/ ECE uyumadı. Yatağının içinde, sancılı bir adam gibi Lf dönüp durdu. Muhayyilesi, âdeta başkalarının inhisarında, kalabalık bir meydan. Orada, birçok insanlar, tıpkı rüyalarda görülen baygın gölgeler gibi kımıldıyor, yürüyor, sıçrıyor, koşuşuyorlar. Kulağında sesler var. Bütün o insanların lâkırdılarını, konuşuşlarını, haykırışlarını, kolunda ılık tenli bir taze kadın vücûdunun ağırlığını duyuyor, bütün havâssmda, yakın ve uzak hâdiselerin tesirleri, taze duruyordu.
Bedia'yla münakaşasını, yeniden, en küçük teferruatına kadar hatırladı. Cânân, siyah elbisesiyle, altın saçlarıyla, pembe yüzüyle, gök mavisi gözleriyle, yeniden hayâline yapıştı. Biri yeisli, gözleri yaşlı, boynu bükük, öteki şen, kah-kahalı, mütehakkim, iki kadının gölgesi, o gece, sabaha kadar Lâmi'ye temellük ettiler. Sonra ötekiler, müsteşar, Şa-kir Bey, sonra Ali, Faik, sonra Renknaz Hanım, Perihan, Selim, hattâ küçük Zerrin, hattâ Ermeni hizmetçi, bütün köşkün ahâlisi, sonra yalı, Kayınpeder, Arap Dadı, Hizmetçi Perver, oranın komşuları, hepsi Lâmi'nin muhayyilesine dadanmışlar, başının içinde sıraya diziliyorlar, her biri bir türlü söylüyor, kimi Lâmi'yi tebcil, kimi tezlil ediyor, gülüyorlar, ağlıyorlar, susuyorlar, kızıyorlar, genç adamın beyninde karışık ve derin bir uğultu yapıyorlardı.
Ancak sabaha karşı dalabildi.

Onu Selim uyandırmıştı. Kol saatine bakıyor, yatağının başucunda ayakta duruyor, bağırıyor:
- Lâmi... yavrum... kalk artık. Âşıklar bu kadar bol uyku uyumazlar, ama sana ne oldu? Saat sekiz! Dokuz vapurunu kaçırma.
Lâmi çarçabuk hazırlandı, koştu, vapuru kaçırmadı.
Kamara dolmuştu. Ayakta kalanlar, sıkışabilmek için bir tanıdık yüze rastgelmeli, yanına sıkışıvermeli. Bunu ararken, yakın bir ses onu çağırdı:
- Lâmi Bey!
Başını çevirdi: Şişman bir adam, top yüzlü ve bıyıksiL, pek az tanıdığı gençlerden biri, ayağa kalkmış, yer gösteriyor, elinde koskocaman bir gazeteyi sallayarak onu bekliyordu.
Lâmi gitti, oturdu ve teşekkür etti. Gözlerini mevkiin kapısına dikerek bu gençle nerede, ne zaman tanıştığını düşündü, bulamadı. Öteki hatır sordu. Lâmi yine teşekkür etti, sustular.
Mevkie Türk hanımları da giriyorlar, bazıları cür'etli gözlerle etrafa bakarak, bazıları da erkeklerin arasında mahremiyetlerinden birşey kaybeder gibi sıkılgan, kendi mevkilerine geçiyorlardı. Cânân'ın da bu vapura gelebileceğini düşünerek, Lâmi gözlerini mevkiin kapısından ayırmadı!

Arkadaşı gazeteyi açarak parmaklarıyla gösteriyordu.
- Rusya'da birşeyler oluyor Lâmi Bey, Çar yolcu galiba. Lâmi, gazeteye kısa bir baktı, gözlerini mevkiin kapısına
dikerek mırıldandı:
- Evet Beyefendi, öyle gibi.
Bu gencin ismini hatırlamadığına sıkılıyordu. İçeri üç hanım daha girdi. Cânân yoktu. Biraz daha evvel gelip de vapura girdi mi? Yoksa gecikecek miydi?
Arkadaşı gazeteyi çekti:
- Biliyor musunuz Lâmi Bey, bu Rus meselesi borsaya hemen tesir etti. En ziyade gaz piyasası oynuyor, inip çıkıyor, dün akşam üç bin iki yüzde kaldı.
Ve Kanunuesâsi Kahvesinde gece yarısına kadar, borsa-

cıların çektikleri heyecanı anlatmaya başladı. Lâmi'nin gözleri daima kapıda. Yerinden kalkıp yan kamaraları, kadınlar tarafını aramak istiyordu. Öteki devam ediyor:
- Bu sefirlerin, hele Avusturya sefirinin kambiyo işlerinde mühim rolleri var!
Diyor. Lâmi çok sıkıldı, yerinden kalkmak üzereydi: Cânân, bej rengi çarşafıyla kapının eşiğinde parlayarak, mevkie girdi. Enfesti, bir çok yolcular başlarını kaldırıp ona baktılar; harikuladeydi. Lâmi'nin arkadaşı kambiyo hikâyesini bırakarak içini çekti. Enfes ve harikuladeydi, Lâmi iliklerine kadar titredi. Uzun boyu, uzun bacakları, her adımda hafifçe oynayan sıkı etli, gergin, ihtişamlı vücuduyla genç kadın, hep o yumuşak, bir gölge gibi titrek yürüyüşüyle, hep o sıcak, tatlı, rüzgârlı kokuyu bırakarak, dudaklarında hep o taze, ince, belirsiz tebessüm raşesiyle mevkiden geçti.
Lâmi, Cânân'ı ezberlemişti; onun her hareketini, her tavrını biliyordu. Ayaklarının ucu yere değerken vücûdu kaç defa dalgalanıyor, beli nasıl oynuyor, bedeninin üst tarafı öne doğru nasıl kayıyor, öğrenmişti. Arkasından gözlerini ayırmadı. Derin bir nefes aldı.
Lâmi'nin arkadaşı mırıldanıyordu:
- Bu kadın hoşuma gidiyor vesselam... İnsan parayı böy-leleri için yemeli... Birgün peşine takılacağım ama, bakalım bir sırasını düşürmek lâzım. Geçen gün Müsteşar Orhan Bey'le, Beyoğlu'nda, bir mücevher mağazasına giriyorlardı. Vallahi bir değil, bin mücevhere değer.
- Kim dediniz, Müsteşar Orhan Bey mi? Lâmi titriyor, hiç durmadan soruyordu:
- Beyoğlu'nda mı? Bu kadınla? Mücevher mağazasına mı giriyorlardı? Ne zaman? Yakında mı? İyice gördünüz mü? Bu kadın mıydı?
- Evet, Beyoğlu'nda bu kadınla, iyice gördüm, mücevher mağazasına giriyorlardı, yakında, bir hafta evvel. Galiba kadını tanıyorsunuz!
Lâmi yalan söylemeye mecbur oldu:
- Hayır... Orhan Bey'i tanırım da... biraz tuhafıma gitti... bu adam evlidir, nasıl olur? Demek ki...

Fakat yüzü kızarıyor, söz söylerken dili dişlerine vuruyor, ağzı kilitleniyor, kelimeleri dudaklarında buz kesiliyor. Dehşetli sinirlendi.
Arkadaşı omuzlarını silkti:
- Evlilik böyle şeylere mâni değil... her işin başı parada... Evvelâ zengin olmalı, sonra kadın... Fakat, anlattım ya, gaz meselesi beni berbat etti, iki saatte yüz liram uçtu, üstüne bir de bakara oynayayım dedim, hapı yuttum. Zaten borsa işleri, yahudilere vergi... Herifler bir ucunu, kulpunu bulup siyasî haberleri öğreniyorlar. Haydi, sonra...
- Affedersiniz. Hangi mücevherci dükkânına giriyorlardı, hatırlayabilir misiniz?
- Vallahi bilmem... Tünel'den Galatasaray'a doğru, sol taraftakilerden biri... galiba "Babayan" mağazası... öyle bir-şey... pek iyi hatırlamıyorum, ne için sordunuz?
- Merak ettim.
Lâmi yine kızardı. Yabancılara karşı zaafını pek belli ediyordu. Bereket versin öteki oralarda değil. Yahudilerin borsaya hâkim olduklarını anlatıyor. Bu meselede o kadar heyecana düşüyor, sesini yükseltiyor, elinde tuttuğu gazeteyi o kadar sık sık açıp kapıyordu ki, başkaları, istihzalı bir dikkatle onu süzmeye başladılar. Lâmi ayağa kalktı, izin istedi, mevkiden çıktı: Dünyada hakikaten baş belâsı adamlar vardı.

Vapur köprüye gelinceye kadar, hiçbir tarafta duramadı, oturamadı. Güverteye çıktı, buruna gitti, projektörün yanından denize baktı, en alt kamaraya indi, yine yukarı çıktı, yan kamaraların kapılarını açıp kapadı, biraz makineleri seyretti, bir daha denize ve kıyılara baktı. Kadıköy vapurunda bu kadar sabırsızlandığını, heyecana düştüğünü, sinirlendiğini hatırlamıyordu. Yol ne kadar uzunmuş meğerse... O Haydarpaşa'nın önündeki dalgakıran, bir türlü bitip tükenmek bilmiyor: Sedd-i Çin.
Köprüye en evvel çıktı.
Bileti verdikten sonra, biraz kenarda, Cânân'ı bekledi. Ahâli dar parmaklıklardan kurtulur kurtulmaz, yelpaze gibi açılıp genişleyerek dağılıyorlardı. Sonra kadınlar, Türk ha-

nımları, bir davete gider gibi fazla itinalı kıyafetleriyle, kendilerine has adım atışları, müsterih, nazlı ve tembel yürüyüşleriyle, birer ikişer geçiyorlar. Bunlar ne kadar da çoktular, yahut telâş içinde Lâmi böyle sandı. En sonra, işte o, Cânân, dört yanını kuşatan bir erkek kalabalığı içinden küçük bir tehalükle sıyrıldı, adımlarını sıklaştırdı, Lâmi'nin yanına geldi.
Hızlı hızlı birkaç adım yürüdüler.
Genç kadın, ada vapuruna yetişmek için acele etmeye mecbur olduğunu anlatıyordu.
- Lâmi Bey, tam beş dakikam var. Sizinle yine uzun uzun konuşamayacağım.
- Zaten uzun uzun konuşmaya lüzum var mı? Ben sizden bir küçücük "peki" bekliyorum.
- Ben size ne küçücük bir "peki", ne de büyük bir "olmaz" diyeceğim. Dün gece herşeyi düşündüm. Siz evvelâ Beyba-bam'ı görmelisiniz.
- Şakir Bey'e şimdi gider, meseleyi açarım. Fakat farze-diniz ki o razıdır; siz?
Kadın vapura kadar, koşarak yürüdü, cevap vermedi. Lâmi yanından ayrılmıyor. O telâş içinde bile, Cânân'ın pembe vücûdundan esen rüzgârlı kokuyu içine çekerek, yarı mest, soruyordu:
- Söyleyiniz, ne düşündünüz?
Kadın vapura girerken Lâmi'ye elini uzattı:
- Bana vapuru kaçırtmayınız. Sonra iyice konuşuruz... İbtidâ Peder'imi görünüz... o razı olursa ben...
Güldü.
Bu tebessüm, tomurcuğu yeni yanlan bir çiçek gibi taze görünüyordu. Lâmi sevinçle genç kadının elini dudaklarına götürerek öptü:
- Bu saadet o kadar büyük ki içime sığmayacak, onu taşıyamayacağım.
Fakat iskeleler çekilmiş, vapur ayrılıyor. Cânân'ın pembe gölgesi azar azar küçülerek uzaklaşıyordu. O nasıl? Mes'ud mu? Lâmi'nin büyük sevincini anlıyor mu? Genç adam, kendi heyecanından kurtularak, onun yüzünü iyice

görmek istiyordu, fakat, Cânân, kamaraya doğru, hiç arkasına bakmadan yürüyüp gitti.
Lâmi saatine baktı: ona beş var. Şakir Bey daha şirkete gelmemiştir. Onu beklemek için bir kahveye girip oturdu. Şirkete gidip çalışmayı hiç istemiyordu. Bütün bu işleri sonuna kadar bitirmeden, endişelerinin hepsinden kurtulmadan memuriyetine uğramamaya karar verdi.
Artık, birkaç aylık hülyadan sonra yeni hayat başlıyor. Cânân'la evleneceği şüphesiz gibi, Şakir Bey'in bunu reddetmesine ihtimal vermiyor. Zaten bir iki aydan beri içinde bir his, insana alnının yazısını açık bir kitap gibi okutan o tahmin duygusuyla bu akıbeti keşfetmişti: Bedia'dan ayrılacak, Cânân'la evlenecekti, bu, muhakkaktı. Hattâ bunu daha Cânân Edirne'den yeni geldiği, yalıya misafir olduğu ilk akşamda bile hissetmişti.
Fakat, birdenbire vapurdaki arkadaşının Cânân için söylediklerini hatırladı. Bu gencin yalan uydurmaya ihtiyacı yok. Müsteşar Orhan Bey'in, Cânân'la bir mücevherci dükkânına girdiklerini kabul etmek lâzım.
Anlaşılmayan bir nokta var: Cânân, Orhan Bey'le Be-yoğlu'na niçin gelir? Sonra, bir mücevherat mağazasına niçin girerler? Aralarında ilerlemiş bir münasebet mi var? Kadın yalan mı söylüyor? Daha aşkın ilk aylarında aldatıyor mu? Kaabil değil. Bu çocukça bir muhakeme. Küçücük bir tahkikle yahut kendiliğinden ortaya çıkacak bir yalana hiç bir kadın cür'et edemez. Evvelâ, Cânân İstanbul'a geleli dört ay olmadı. Orhan Bey'le aralarında böyle ilerlemiş bir münasebete imkân

yok. Orhan Bey, kadın işlerinde, incelmiş ve maharet kazanmış bir adam da sayılmaz. Bundan başka, Cânân'ın müsteşara karşı nefreti köşkte âdeta bir darbımesel olmuştur. Bu kadın, Selim'in tahminine de inanılarak, ne derece ikbalperest, hodbin, haris farzedilirse edilsin, iki erkeği göz önünde aldatamaz. Hele bu erkeklerden biri, kendisi, aşkın en kuvvetli vesveseleriyle mücehhezdir, en küçük emarelerden şüphe edecek kadar hassastır, kuruntular içindedir; aylardan beri Cânân'la öteki erkeklerin münasebetine pek iyi dikkat ediyor, biliyor ki, Müsteşar

da, Ali de, hattâ belki Şemsi de, Faik de Cânân'a karşı zayıftırlar, ona kavuşmak isterler, belki büyük fedakârlıklara da razıdırlar, fakat, nihayet Cânân da bir kadındır. Hem gururlu, hassas bir kadındır. Bu erkeklerden bir tanesine fazla kıymet vermek, onu beğenmek, ona kendisini hasretmek mecburiyetindedir. Başka türlü olamaz, imkânı yok, zaten, Lâmi'nin izdivaç teklifini kabulü de bundan başka neyi gösteriyor? Orhan Bey'le aralarında bir münasebet olsaydı, o kibirli adam, Cânân'ın bir başkasıyla evlenmesine muvafakat edebilir miydi? Hayır, en büyük fedakârlığı yapar, onu bir metres gibi yalnız kendisine bağlamanın çaresine bakardı. Sık sık Beyoğlu'na inen bir kadın, orada her zaman görüştüğü bir erkeğe rastlayamaz, onun yanında bir dükkâna giremez mi? Burada bir ihanete benzeyen ne var? Ama her kadına karşı bir erkeğin içini yiyen o kuruntu, sevilmemek, aldatılmak şüphesi Lâmi'ye de arasıra geliyordu. Cânân'a karşı kuvvetli bir itimâd beslemekle beraber, etrafındaki erkeklerin, hele Orhan Bey'in kadınlar nazarında da bazı aşktan kuvvetli bir vasıtayla, para ile kendisine rekabet edebileceğini anlıyor. Vakıa Cânân'da, Orhan Bey'e daima soğuk davranmış, bu Babıâli memuru kılıklı adamdan hoşlanmadığını Lâmi'ye, başkalarına, her zaman, birkaç defa, en ciddi haliyle temin etmişti. Fakat, istikbâli kim bilir? Cânân gibi süslenmek, beğenilmek, yükselmek hırsıyla titreyen bir İcadın, günün birinde, paranın vaadettiği saltanatlara kapılabilir ya... Lâmi, zaten bu korku yüzünden, aşkını her türlü tehlikeden kurtarmak için, çabucak izdivacı tasarlamıştı. Kararında hiç yanılmadığını biliyordu. Kanunun erkeğe verdiği bu hak, iyi kullanılmak şartıyla, Lâmi'yi korktuğu şeylere karşı lüzumunda esirgeyebilecek mükemmel bir siperdi.
Saatine bir daha baktı. Onbiri geçiyor. Şakir Bey gelmiştir. Yemekten evvel onu görmek lâzım.
Kalktı, ağır ağır, müdürüne söyleyeceği şeyleri zihninde iyi bir tertibe sokmaya çalışarak yürüdü.
Şakir Bey, onu güler yüzle karşıladı:
- Eminim ki dört günlük tembelliğin için özür dilemeye gelmiyorsun, yine bir çıkarın var galiba.

Müdürünün karşısında hürmetkar duran bir memur gibi değil, ailevî bir lâubalilikle genç adam, köşe koltuğuna kuruldu, gülerek:
- Sizden mühim bir şey istemeye geldim Şakir Bey! dedi. Şakir Bey, hemen elini yanıbaşında açık duran kasaya
soktu, çarçabuk, on liralık bir kâğıt çıkarıp Lâmi'nin önüne koydu:
- Fazla on para vermem. Şirkette sandığa senden fazla borçlu hiç kimse yok... zaten kasada da para kalmadı.
Lâmi bir kere daha, kuvvetli güldü:
- Ben sizden para istemeye gelmedim.
Şakir Bey gözlerini kırparak Lâmi'nin yüzüne dikkatli dikkatli baktı, sonra gözlerini sağa sola çevirerek düşündü, Lâmi'nin maksadını tahmin etmeye çalıştı:
- Bedia meselesi! dedi.
- Evet Şakir Bey, artık en son kararımı verdim. Size danışmaya geldim. Artık ben...
- Uzatma, hepsini anlıyorum, artık sen Bedia ile yaşamayacaksın, herşeyden evvel onu boşamaya karar verdin.
- Yalnız o kadar değil.
- Üst tarafını da anlıyorum, fakat, evvelâ şu ciheti konuşalım. Büyük bir sebep olmadan, bir kadını boşamanın münasebetsizliğine aklın eriyor mu?
- Tamamiyle. Hattâ bu beni vicdanen azaba da sokuyor. Fakat ne yapayım? Birbirimize hiç yakışmıyor, uyuşamıyoruz. Ölünceye kadar hırıltı, gürültü içinde

mi yaşayalım? Bu daha büyük bir azap değil mi? Yalnız bu kadarla kalsa iyi. Ben erkeğim. Gün geçtikçe Bedia'ya tahakküme kalkacağım, belki de, iradem haricinde, ona göre bazı fenalıklarım olacak; bütün bu felâketlerdense şimdiden benden boşanması onun daha lehine değil mi? Babasının hâli vakti yerinde; kendisi daha genç, güzel; aramızda çocuk gibi bir mâni yok, madem ki geçinemiyoruz ayrılmak pek tabiî.
- Bana da sorarsan iş bu kadar basittir. Ama herkes öyle söylemez. Daha sen gençsin, evlenmeyi ayrılmayı arzumuza tâbi birşey zannedersin. Halbuki bir kadını boşarsan elâlem sebep sorar: Nesi var tazenin? Bekçiyle sevişmiyor ya? der-

ler. Ben memleketimi bilirim. Halkın diline düşmek iyi bir-şey değildir.
- Bir noktayı unutuyorsunuz zannederim. Herkes benim bir başkasını sevdiğimi de öğrenecektir. Yine o halk, sevdanın ne olduğunu da bilir, bu talâkı zarurî görür ve felâketi Bedia'nm talihsizliğine verir. Kocasının üstüne başka erkekleri sevip kaçan, zevcesinin üstüne bir tane daha alan, yahut, gözü önünde ona ihanet eden erkeklere her yerde rast-gelmiyor muyuz? Halk bu vakıalara alışkındır, benim hareketim de, bu saydıklarımdan daha hafiftir.
- Canım şu halkı bırak. Mesele yalnız orada değil. Be-dia'ya acımaz mısın?
- Onu boşamazsam mes'ud olacak değil ki. Benim kendisinden bıktığımı görecek, hergün kendini yiyecek. Bundan sonra yalıya gitsem bile, zevceme fena muamele yapmaktan kendimi alıkoyabileceğime emin değilim.
Şakir Bey, yaylı sandalyesinde bir iki sallandı, gitti geldi, masanın üstündeki billur parçasıyla oynadı. Kaşlarını kaldırarak sordu:
- Peki, ne yapmak istiyorsun?
- Başka... bir kadınla evlenmek istiyorum.
Şakir Bey yerinden kalktı, odanın içinde, enine boyuna dolaşmaya başladı. Mühim şeyler düşündüğü zaman olduğu gibi, eli sivri sakalının ucundan ayrılmıyordu. Yavaş yavaş yürüdü. Lâmi'nin karşısına gelerek durdu:
- Kendisine meseleyi açtın mı?
- Kime Şakir Bey?
- O kadına?
- Açtım.
- Ne diyor?
- Razı.
- Ne vakit söyledin?
- Bu sabah. O da sizi görmem lâzım geldiğini bana anlattı.
Şakir Bey, yeniden dolaşmaya başladı. Bir daha Lâmi'nin karşısına geçip durdu. Samimî görünen bir tavırla söyledi:

- Oğlum, seni pek sevdiğimi bilirsin. Evvelâ, ailemizin bir uzvu gibisin. Sonra, bu şirkette çok işe yarıyorsun. Hiç bir Türk genci senin kadar mükemmel tercüme yapamaz. Elin de seri, âlâ, ben bugüne kadar senin her istediklerini yaptım. Gördün. Bu sefer de maksadını biliyorum. Benim gözümden hiç bir şey kaçmaz. Hele bu işlerde çok pişkinim, Cânân'la münasebetini gözümle görmüş gibi anlıyorum. Bunu evvelâ, gençliğe mahsus geçici bir heves zannettim. Sonra alevin saçağı sardığını çaktım. Zaten kendim de hovarda bir adamım. Böyle şeyleri ayıplamak aklımdan geçmez. Yalnız... evimde ahengin bozulmasını hiç istemem. Bu meselenin rahatımı kaçırmasına razı değilim. Rahatın ne gibi kaçar? diyeceksin. Bak nasıl: Benim evimde müşterek bir aile, bir meclis var. Biz kendi âlemimizde yaşayıp gidiyoruz. İçimizden biri eksildi mi, evden cenaze çıkmış gibi olur. Cânân Edirne'deyken İstanbul'a gelsin diye kocasına telgraf üstüne telgraf yağdırıyorduk. Yine onun aramızdan eksilmesini istemem.
Durdu. Yeleğinden saat kordonunun bir ucunu çıkardı, sallayarak devam etti:
- Bedia'ya karşı senin hareketin bana taallûk etmez. Onu boşa, al, ne yaparsan yap, senin karın. Cânân da benim öz kızım değil. Elimde büyümüş. Âdeta bir besleme, bir evlâtlık. Fakat muamelemizde onu Perihan'dan ayırt etmeyiz. Hattâ birçok yerlerde Perihan'a onu tercih ettiğim olur. Şimdi meseleyi kısa keselim. Ben senin talebine peki diyorum, fakat, oğlum gibi eve gidip gelmek şartıyla, yâni, açıkça iç güveysi.

Lâmi, o ana kadar heyecanını belli etmemek için geniş geniş nefes alıyor, tabiî görünmeye çalışıyordu. Şakir Bey'in sözleri bitince biraz hareketsiz kaldı. Selim'in söylediklerini hatırlamıştı. Ne acaip şey! Karşısında duran bu adam, bu Şakir Bey, söylendiği gibi müthiş bir mahlûk mu?
Bu adamın gençliğinde hovardalığına, miras yediliğine, hükümet işlerinde "sû-i isti'mâl"lerine dair birçok hikâyeler dinlemişti. Bu adamın içkiyi, parayı, kadını çok sevdiğini biliyordu. Fakat... bir Müsteşarı elinde bulundurmak için her

türlü şenaate kazanabileceğine inanmıyordu, münevverler arasında böyleleri bulunamaz, asla.
Şâkir Bey, Lâmi'nin çatılmış kaşlarını, düşünceli alnını görerek elini genç adamın omuzuna koydu.
- Oğlum, canın sıkılmasın, ben bu meselede de, hatırın için, ısrar etmekten vazgeçtim. Benimki bir arzudan ibarettir. Eğer maksadın başkaysa ona da karışmam, nasıl istersen öyle yap, hürsün.
Şakir Bey, Lâmi'ye yaklaşarak tekrar etti:
- Ben seni canım, ciğerim gibi severim. Merhum dayınla da mektep arkadaşlığımız var. Her arzun benim için mutadır. Gece gel, evde bazı teferruatı kararlaştıralım. Ben senin herşeyini düşüneceğim. Hiç değilse bu ikinci izdivacında mes'ud olmanı isterim. Yalnız oğlum, bir mühim noktayı unutma, Bedia'nın babasına ya mektup yaz, ya haber gönder. Maksadını açıkça yaz, talâkı onlar taleb etsinler. Hiç olmazsa bu izzetinefis meselesinde onlara biraz yardımın dokunsun. Nikâh parasını da biraz fazlaca ver. Zevcene hatır -nevazâne bir mektup yaz. Bu küçük şeylerin çok ehemmiyeti vardır. Haydi, oğlum güle güle... yarından itibaren de şirkete gelmeyi unutma. Tembellik fena. İşler kalıyor. Güle, güle...
Elini öpen Lâmi'yi kucakladı.
Genç adam, koridora çıkar çıkmaz, büyük bir deniz kenarında teneffüs edilen rüzgârlı ve iç açıcı bir hava teneffüs eder gibi, derin derin nefes aldı.
Kapıdan çıkarken Şemsi onu karşıladı. Biraz şaşırarak durdu, hemen koluna girdi.
- Ben sana geliyordum Lâmi. Yemeğe çıkmazdan evvel sana yetişeyim diye koştum. İyi tesadüf... haydi, şöyle, yürüyelim.
Bu tesadüften hoşlanmayan Lâmi, kayınbiraderinin yüzüne dikkatle baktı. Saçları büsbütün uzamış, iki üç günlük sakalı gelmiş, yüzü biraz daha sararmış, gözlerinin iki siyah çukurlarına uykusuzluğun mor lekeleri dolmuştu.
- Ne var Şemsi? Hayrola? Yorgun görünüyorsun.
- Tabiî. Senin gibi hoyrat kocaların zevcesi, benim gibi

mariz adamların kızkardeşi olursa, geceler uykusuz geçer. Zira o zavallı kadına verilen tesellilerin yeis arttırmaktan başka faydası olmadığı görülür.
- Şairliğin üstünde.
- Evet, bana şairlikten mi kalb hastalığı, kalb hastalığından mı şairlik geldi bilmiyorum. Fakat, Lâmi, pek me'yûsum, daha doğrusu çıldıracak gibiyim. İki cihetten de benim ızdırabımın sebebi sensin.
- Müthiş itham.
- Fakat asılsız değil. Hemşiremin hâlini görme. Teselli kabul etmiyor, ağlıyor, ağlıyor. Lâmi, sana yalvarabilmek için, bana herkesin kullandığı kelimeleri kullandırma. Bak, sesim titriyor, kalbim çarpıyor, dur, şu kahveye girelim de bir tane hap alayım.
Girdiler.
Hasta genç devam ediyordu:
- Bedia çok acınacak halde. Onu öldüreceksin Lâmi. Belki beni de. Sözlerim biraz hâilevî oluyor belki. Fakat doğru söylüyorum.
- Benden istediğin nedir Şemsi'ciğim?
- Yalıya git.
- Mümkün değil.
- Mümkün değil mi?
- Hayır. Artık herşey ortaya çıkıyor. Benim için Câ-nân'dan bir saniye ayrılmak artık imkân haricinde Şemsi, imkân haricinde, sen hassas bir adamsın, aşk hakkında sana izahat vermeye lüzum yok. Tasdik et ki bu, bir mukadderi-yettir,

bu bir zarurettir, hiç kimse aşktan daha kuvvetli olmamıştır, vâki değil. Bu böyle..; Şemsi'ciğim... Bedia'ya ben de acıyorum, fakat... başka... çare yok.
Şemseddin artık Lâmi'yi dinlemiyordu. Kutusundan çıkardığı bir hapı dilinin üstüne yerleştiriyor, ağzı yarı açık, titreyen ellerini havada sallayarak, ortada dolaşan garsondan, işaretle, su getirmesini istiyordu.
^ENERBAHÇE'DE, Cânân'la bir gezinti yapabilmek V için, Lâmi Kalamış'a erken gitti; fakat köşkte hizmetçiden başka insan bulamadı.
Beklemek için en yukarı kata, Cânân'ın yatak odasına çıktı.
Bazan bir kadının bütün hüviyetini yattığı oda ifşa eder, orada, kadının ruhu da vücûdu gibi çıplaktır. Lâmi küçükten beri böyle düşünür, akrabasından kızların, kadınların yatak odalarına haberleri olmadan girer, eşyayı saatlerce gözden geçirmekten zevk alırdı: Bazan bir küçük şeyin, karyolanın altına atılıvermiş bir kurdelâ parçasının, yatağın üstüne bırakılmış bir etekliğin büyük mânâsı vardır. Eşyaya, onu kullanan insanın mizacı gizli bir koku gibi siner. Bunların duruşu, maksatlı veya maksatsız bırakılışları, renkleri, nevileri, bir münâdi gibi, sahiplerinin birçok tıynetlerini bağıra bağıra ilân ederler.
Lâmi bakındı: Duvarlarda çerçevesiz yahut çarpık asılmış resimler yok. Boş bir çivi görülmüyor. Ne karyolanın altına gelişi güzel atılmış iskarpinler, ne de kapı arkasına dolap topuzlarına asılmış etekler, bluzlar, hattâ küçük bir kurdelâ parçası. Karyolanın kenarında, üstü kadifeli "tabure" bile düz konulmuş. Perdeler bir hizaya çekilmiş, köşe raflarında birbirlerine nisbetleri gözetilerek sıraya dizilen biblolarda bile itinâ var. Eşyanın bu intizamında kuvvetli bir şuurun, hattâ, riyazi bir zevkin hâkimiyeti hissediliyor.

Mefruşat, bir tantana merakını anlatıyor. Hep ağır eşya, Uşak ve Acem halıları. Tunçtan, büyük muhteşem karyola. Kornişleri yaldızlı. Hereke'nin dallı, kalın ipek kumaşlarından yapılma perdeler. Böyle saray zevkinden mülhem, küçük büyük birçok yaldızlı, çiy renkli, kaba ve ağır şeyler. Fakat bunların yanında Avrupa'nın yeni mamûlâtından asrî bazı eşya, vazolar, biblolar ve raflar göze çarpıyor. Şaşılacak birşey daha: Odada o kadar çok ayna var ki! Nedim'in bir mısraı Lâmi'yi güldürdü:
Mest-i nâzım, bakıp âyineye hodbin oldu.
Tuvalet masasının gözünü çekince Lâmi bir daha güldü: Altın ve elmaslı, dokuz tane kol saati bir fabrika gürültüsü çıkararak çatur çutur işliyorlar! Cânân'ın süse ve mücevhere ihtilasını anlatabilmek için yapılan mübalâğalara inanmak lâzım. Onun sarayda küçükken, sultanların mücevherlerini takmak için gece yarısı odalarına gizlice girdiğini Lâmi'ye birkaç gün evvel anlatmışlardı.
Karyolaya yaklaşarak, beyaz ajur işlemeli, pembe atlas yorganı kaldırdı, eğilerek yatağı kokladı. Her insanın kendine mahsus bir kokusu olduğuna inanır, birçok yerleri, yolları insanları kokularıyla hatırlar; sokakta yanından geçen kadınların yüzlerine bakarken vücûdlanndan fırlayan kokuyu teneffüs etmek, hele yattığı yatağın mesamelerine dolmuş bir kadın kokusunu teneffüs etmek onu kendinden geçirir. Cânân'ın yatağında da o koku, vücûdunun rüzgârını dolduran o kuku, ruhunun kokusu var. Yorganı açar açmaz, bir sepet gülden yükselen rayiha gibi, bu koku Lâmi'nin üstüne yürüdü ve iştahlı bir teneffüsle şişen göğsüne doldu.
Bu yatağın yumuşak ve yaylı şiltesine taze vücûdunu gömmüş Cânân'ın türlü iştihalar ve rüyalarla kıvranışını, şilteyi iterek buruşturan çıplak ayaklarının bükülüşlerini ve çırpınışlarını tahayyül etti.
Başı dönüyor!
Bu vecdi içinde yakalanmaktan ürkerek yatağı düzeltti, odadan çıkarken bir ayak sesi onu durdurdu.
Yorgun adımlar yaklaşıyor.
Kapı açıldı, Cânân'ın sıcaktan kanla dolmuş pembe yüzü göründü. Hayret etmemişti:

- Odamda mıydınız? Ben sizi aşağılarda arıyordum. Lâmi'nin arzudan titreyen dudakları kekelediler:
- Sizi görmeye geldimdi.
Cânân, onun bu zaafına dikkat ettiği hâlde, tabiî görünerek sordu:
- İstanbul'dan mı geliyorsunuz?

- Evet. Şakir Bey'le görüştüm, sizi görmek istiyordum, odanıza girdim, fakat... kendimde değilim.
Bu itiraftan sonra, kat'i bir adımla Cânân'a doğru yürüyerek, onu kucaklarken, genç kadın, bir avuçtan kaçan balık gibi, çabucak, yumuşak bir hareketle Lâmi'nin kollarından sıyrıldı:
- Bırakınız... konuşalım.
Lâmi, şehevî bir istihza ile güldü:
- Konuşalım. Şezlonga oturdular.
- Beybabam ne diyor?
- Kabul ediyor.
Lâmi, Cânân'ı kucaklamak için yeniden bir teşebbüse girişti. Kadın onu bileklerinden tutarak uzaklaştırmaya çalışıyor, işvesiz ve ciddî, itiraz ediyordu.
- Çocukluğu bırakınız, kendinize geliniz, ciddî konuşalım.
- Bu gayri ciddî birşey midir?
- Kombinezonumun düğmesini kopardınız.
- Bağlarım.
- Rahat durmazsınız ki.
- Dururum.
- İnanmam.
- Söz veririm.
Kadın aynalı dolabın önünde, elbisesinin fermejoblarını açınca, boynu, bir omuzu parladı. Lâmi'nin iplik gibi titreyen parmakları kombinezonun kopan kurdelâsını arıyor, başı bu pembe göğüse düşmek iştiyâkıyla, kırılmış gibi sallanıyordu. Bu sefer, daha kat'î, biçimine, rengine, tazeliğine, hassasiyetine ve parlaklığına hiç bir kadında rastgelmediği bu vücûdu kucakladı ve kollarından bırakmadı.
* + EDİA için hazin, cefalı bir hayat başladı. K'Yalı, içinden cenaze çıkmış bir ev gibiydi. Orada her-A7 şey, giden ve bir daha gelmeyen, sesi ve kahkahaları bir daha işitilmeyen, aziz gölgesi bir daha görülmeyen insanı hatırlatıyor. Onun yokluğuyla sanki bütün yalı, eşyasiz ve insansız, bomboş, sanki bütün köy evsiz ve ahalisiz kalmıştı.
Sabahleyin, gün doğarken, balıkçı şarkılarıyla uyanmak ne hazindi. Kocasız ve aşksız yataktan, yarısı boş, soğuk, buruşmamış yataktan yalnız başına kalkmak ne hazindi; balkona çıkarak, yapayalnız denizin uyanışını, karşiki tepelere sarılı beyaz, koyu sislerin, yeni doğan güneşin sıcaklığıyla yer yer çatlayarak, parça parça koparak dağılışını, uçuşunu seyretmek ne hazindi... Orada, o balkonda, beş senedir, her sabah Gülsen Dadı'nın getirdiği sütlü kahveyi Lâmi'yle birlikte içmişlerdi. Büyükannesi, büyükbabasıyla evlendikten sonra, otuz sene; orada, annesi, babasıyla evlendikten sonra, yirmiyedi sene hep Orada, o balkonda sütlü kahvelerini kocalarıyla birlikte içmişlerdi. O iki kadın da, yine böyle, fakat zevceleriyle başbaşa, denizin uyanışını, sislerin dağılışını seyretmişler, balıkçı şarkılarım dinlemişler, fakat hiç biri, Bedia gibi, orada sütlü kahvelerini yalnız başına içmeye mahkûm olmamışlardı.
Buna Gülsen Dadı bile dikkat etti. Sabahleyin, elinde gümüş tepsisiyle hanımına çay fincanını uzatırken siyah dudakları kederle kabarıyordu.

- Kuçukhamm... bu sabah da kahveyi yalnız içiyor... Gülsen Dadı da, kırk seneden fazla, Bedia'nm hanım ni-
nesiyle büyükbabasına, merhum annesiyle babasına orada, kendi elceğiziyle sütlü kahve getirmişti. Gülsen Dadı da bunları unutmuyordu.
Herşey, odanın altında kayıkhaneye vuran dalgaların uğultusu bile Bedia'ya Lâmi'yi hatırlatıyor. Kaç defa, sabahları yatakta kulaklarını yastığa ve dudaklarını birbirlerine gömerek denizin bu yeknesak, fakat fasılasız, bu uzun seslerini dinlemişlerdi.
Bedia, Lâmi'nin yokluğuna bir türlü inanmak istemiyordu. Onun birgün, hem de şu günlerde, mağrur başını önüne eğerek yalıya geleceğini ümid ediyordu. İstanbul'a inerken Şemsi de öyle söylemişti:
- Bedia'cığım, bunlar geçici şeylerdir, üzülme, ben Lâmi'yi ikna edeceğim, göreceksin, Lâmi'nin kalbi temizdir, hatâsını çabuk anlar, merak etme, ben onu kendi elimle buraya getireceğim.
Abdullah Bey de kızım hergün teselli ediyordu:

- Allah'tan ümidini kesme evlâdım... Allah senin bu gözyaşlarını görür, Allah afif, temiz müslüman kızlarına acır... İhtiyarların kerameti vardır. Kızım, bana inan! Lâmi günün birinde, hem belki yakın zamanda buraya gelecektir, senin eline, ayağına bile kapanacak... Büyük bir felâket yok henüz... bak, babam söylediydi dersin...
Bedia da, Lâmi ile aralarında geçen münakaşayı unutmaya çalışarak, zevcinin mutlaka yalıya geleceğine inanmak istiyordu. Öyle ya, bu münakaşanın ne ehemmiyeti var? Arada büyük bir ayrılık olmadı ki... Zaten Lâmi, kendi ağzıyla, birkaç gün sonra yalıya geleceğini söylemişti.
Genç kadın, böyle tesellilerle kendini avutuyor. Şem-si'den bir haber bekliyordu. Yalının önünden her vapur geçtikçe,'pencereye, balkona, rıhtıma koşuyor, biraderiyle kocasını, yanyana güvertede görmek için bütün dikkatiyle bakıyordu.
Şemsi, İstanbul'a indikten sonra, böylece üç gün geçti. Bedia'nın merakı son haddine gelmişti. Her geçen gün,

ümitlerinden birkaçını da beraber götürüyordu. Fakat, ne olursa olsun, bir haber getirmek için Şemsi'nin mutlaka yalıya geleceğini biliyordu.
Birgün daha geçti. Şemseddin yine gelmemişti. O gece Bedia yine uyuyamadı. Sabahleyin, büsbütün hasta, büsbütün ümitsiz yatağından kalktı, bahçeye indi.
O gün hava çok yumuşak, sular durgun. Bahçe, hiç bir hava cereyanının dağıtmadığı keskin deniz ve çam kokula-nyla dolu. Sanki bütün ağaçlar, yapraklar ve deniz, geceleyin hiç teneffüs edememişler, sabahı beklemişler, güneş çıkar çıkmaz, hep birden, kuvvetle soluk alarak nefeslerinin sert kokularını etrafa hohlamaya başlamışlardı.
Bedia, doğduğu günden beri kokladığı, pek iyi tanıdığı bu kokuyu göğsüne çekerek, yavaş yavaş sedirin üstüne, kameriyenin yanına, yürüdü. Lâmi bu evlendiklerinin haftası, oraya iki gül fidanı dikmişlerdi. Lâmi'nin gülü kırmızı, Be-dia'nınki sarıydı. Her sabah sütlü kahvelerini içtikten sonra bahçeye çıkarlar, kendilerinden evvel kalkarak ya bostana sebze diken, veyahut çiçekleri sulayan babalarına hatır sorar, hemen gül fidanlarının yanına giderlerdi.
Parmakla dokunulur dokunulmaz irkilerek titreyen bu narin fidanlar, Bedia'nın izdivacıyla yaşıttılar.
Bedia'nm fidanlara gözleri daldı, genç kadın bunlara hiç kımıldamadan baktı, baktı, ağladı.
Arkasında bir ayak sesi, onu uyandırmıştı: Babası topraklı ellerini birbirine sürterek son günlerde içi gülmeyen ciddî gözleriyle kızına bakıyordu. Hafifçe başını salladı. Kemikli, dinç parmağını gül ağaçlarına uzatarak sordu:
- Bedia... bu fidanları kim büyüttü? Söyle bakayım? Bedia bir lâhza düşünmeden cevap verdi.
- Lâmi ile ben.'
Abdullah Bey, sakalını ufkî vaziyete sokan bir hareketle başını yukarı kaldırdı: "Yoo...k, yanlışın var!" dedi, bir kahkaha salıverdi:
- Yanlışın var kızım... bir milyon Lâmi, bir milyon da Bedia yanyana gelseler, böyle iki tane küçücük ağacı büyüte-mezler!

Sonra, parmağını uzun bir elif gibi gökyüzüne dikti:
- Bu ağaçları büyüten O'dur kızım, Allah'tır!
"Allah" derken, ikinci lâm'ı uzatarak he'ye şiddetle vuruyor, "Lâfza-i celâl"i uzun bir nefes bırakır gibi telâffuz ediyordu.
- Allah'tır, bu ağaçlan büyüten O'dur, unutma bunu kızım! Böyle felâket günlerinde Râbbizülcelâl'i hatırından çıkarma! Ben dünyayı dolaşmış bir ihtiyarım.
Ve her zamanki seyahat hikâyelerini anlatmaya başlamıştı.
Kaptan Abdullah Bey, yirmibeş sene, miralaylığa kadar yükselerek, "Devlet-i Osmaniye"nin her nevi gemilerinde ve harp sefinelerinde süvarilik etmişti. Akdeniz, Manş Deni-zi'ni, Hind Denizi'ni, Bahrimuhit'leri tanıyordu. İtalyan sahillerine, İngiltere'ye, Hindistan'a, Japonya adalarına kadar gitmişti.
Parmağıyla havada bir yuvarlak çizdi:

- Yeryüzü bir elmaya benzemez mi? Ben o elmanın aşağı yukarı her tarafını gezdim.
Diyor, "Tabir-i mârufiyle, yetmişikibuçuk milletle" görüşmüş tanışmış, canciğer ahbap olmuş, birlikte seyahat etmiş, gezmiş, eğlenmiş, birlikte yiyip, içip, yatıp, kalkmıştı; hangi Avrupa dilinden konuşulsa meram anlatacak kadar lâkırdıya karışmasını biliyordu. İki sene kadar İngiltere tezgâhlarında çalıştığı için İngilizceyi "fmdık kırar gibi çatır çutur" kuvvetli, sert konuşuyordu. Bütün bu yirmibeş senelik hayatında neler gördü, neler...
- Bunlar anlatmakla biter tükenir şeyler değildir, bilirsin kızım... lâfın kısası, felâketin otuz bin türlüsü vardır, bu otuzbin türlü felâket de Allah'tandır, saadet ve felâket Allah'tandır, hayat ve memat Allah'tandır, hayır ve şer Allah'tandır. Madem ki Allah...
Daima ikinci lâm'ı uzatarak he'ye şiddetle vuruyor. "Lâfza-i celâl"i daima kuvvetli bir nefes bırakır gibi telâffuz ediyor, daima parmağını uzun bir elif gibi gökyüzüne dikiyordu:
- Herşeyin müsebbibü'l-esbâbıdır, yâni madem ki Allah,

irade-i külliyesiyle seni ve beni, bu gül fidanlarını istediği gibi yaratır, büyütür, sevindirir, mükemmel bir sıhhat içinde pembeleştirir, ihya eder; yahut kederlendirir, illetler içinde sararıp soldurur, ağlatır, bunaltır; madem ki, ne fırtınayı avucumuzla durdurabiliyoruz, ne eceli geriye itebiliyoruz; madem ki, onun irade-i külliyesi içinde, biz, bir rüzgâr önünde uçan tüy gibiyiz, keder etmek nafile, üzülmek nafile, cismi telef etmek nafiledir. Yavrum, kızım, evlâdım... sana "Kısâs-ı Enbiyâ"yı vereyim de oku. Peygamberlerin başına gelen felâketler seni teselli edecektir, bunların içinde öyleleri vardır ki insan, tüylerinin ateşten çivi gibi kızarıp dikildiğini hissetmeden felâketlerini göz önüne getiremez.
Durdu; Bedia, her zamankinin aksine, babasının dinî sözlerini dikkatle dinliyordu. Abdullah Bey, gençliğinde çok hovardalık etmiş, kendi tabiriyle: "Sol omuzundaki günah meleğine çok yazı yazdırmış", otuz yaşında, Bedia'nm annesini alınca uslanmıştı. O günden sonra, hakiki dindar, hakiki müslüman, dini bütün bir adam oldu. Kur'ân-ı Kerim'i her-gün, dikkatle, tefsirlere bakarak okuyor, Allah'ın kitabını tarihî ve bahrî bütün eserlere tercih ediyordu, onda bu dinî aşk, yavaş yavaş bir hastalık haline gelmeye başladı, o kadar ki, tefsir ve âyet zikretmeden hiç bir söz söylemiyor, Be-dia'nın annesini bazı kızdırıyordu. Gülsen Dadı'ya bile bu âyetlerin mânâsını anlattığı olur, artık onun bu vaazları herkesin canını sıkıyordu. Kızının ilk defa, kendisini dikkatle dinlediğini görünce, Abdullah Bey hararetlendi:
- Kızım, Allah Kur'ân'ında buyuruyor ki: "Fasbir" sabret, "Kemasbir" sabrettikleri gibi, "Ulü'1-azm"* azim sahibi olanların. Kimlerden? "Minerresûl" peygamberlerden. Yâni, peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettikleri gibi sabret! Ve yine buyuruyor ki: "İnnallâhe maassâbirîn" yani, muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir. Kızım, evlâdım, senin felâketin benim felâketim demektir; fakat, denizin dibinde boğulurken bile Allah'tan ümidi kesmemek lâ-

Ulü-l-azm: Allah'ın emirlerine en ziyade dikkat gösteren büyük peygamberler. Bunlar Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muham-med'dir.

zımdır. Lâmi, mutlaka sana gelecektir. Henüz ortada büyük bir ayrılık yok, ümit çok...
Üzülüyorsun? Kocası tarafından aldatılan kadın yalnız sen değilsin ya... Birgün gelecek ki, bu gül fidanlarını yine kocanla beraber sulayacaksın, emin ol... Haydi, yavrum, ver elini bana... ve âyet-i kerimeyi unutma: "İnnallâlıe maassâ-birîn!"
Bedia'yı iki yanağından da öptü, gözleri yaşlı, bostanına doğru yürüdü.
Genç kadın, o gün de akşama kadar, pencerelerde, balkonda, rıhtımda bekleyerek bütün vapurlara baktı, bir iki defa iskeleye kadar gitti.
Hiç olmazsa Şemsi'nin vapurdan çıkacağını umdu, fakat nafile... bütün ümitleri, o gün de boşa çıktı.
Akşam yemeğinde, bir lokma şey yiyemedi. Abdullah Bey de, yarıdan fazlası beyazlanmış kaşlarını çatarak sessiz, yorgun, me'yus görünüyordu. Annesi

Ferhunde Hanım, seksen yaşını geçkin, inmeli ihtiyar kadın, o akşam sofraya inmişti. Yemeğini çoğu kendi odasında yer, bazı bazı aşağıya gelirdi. Ağrıhklı, yaş, sönük, bir çıban gibi ıslak ve kırmızı gözlerini Bedia'dan ayırmıyor, lokmalarını ağzına götürürken sağlam eli titriyordu.
Yemek sonuna kadar pek az şey konuşuldu. Ferhunde Nine bir kelime söylememişti. Koltuk değneğine dayana dayana sofradan kalkarken daima Bedia'ya bakarak içini çekti, kolunu tutan hizmetçi Perver ile odasına gitti.
Bedia da sofradan kalkar kalkmaz odasına çıktı. Yalı onu o akşam korkutuyordu. Karadeniz'den sert bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Çam ağaçlarının hasta bir insan iniltisi gibi derin sesi bahçeden geliyor, yalının içine aksettikçe baş döndüren uğultular yapıyordu. Yukarı katlarda, tavan arasında, kapı gıcırtıları, gevşek ve kopuk bir tahtanın, bir panjur kanadının kaplamalara çarpmasından çıkan intizamsız, devamlı sesler, uzaktan uzağa işitiliyor, gecenin ıssızlığını daha çok hissettiriyordu.
Bedia, penceresinin önüne oturarak, sıcak başını rüzgâ-
ra tuttu. Sert hava cereyanı, saçlarının dibini üşüterek başına tatlı bir serinlik ver'Ji, bir soğuk su duşu tesiri yaptı.
Hiç bir şey düşünemiyordu. Başının içinde zihin denilen şey kilitlenmiş, katı birşey gibi duruyor. Ağlamak istedi, muvaffak olamadı.
Bir işkenceye gider gibi karyolasına doğru yürürken, oda kapısının dışında yere sürtünen bir ayak sesi işitti, durdu.
Oda kapısı açılıyor, sallanan beyaz bir gölge, heyula gibi şekilsiz, belirsiz bir vücûd, eşikte hiç kımıldamadan duruyordu.
Bedia, korkudan sesi kısılarak sordu:
-Kim o?
Titrek bir ses cevap verdi:
- Benim... kızım... yattın mı?
Ferhunde Ninesi'nin sesi. Bedia tekrar lâmbayı yaktı. Ayakta, şaşkın, hanım ninesinin yüzüne bakıyor, bu odaya hiç uğramayan kadının böyle gece yarısı gelişine mânâ vermek istiyordu.
Menzul kadın, koltuk değneklerine vurarak sallanan cansız vücûdunu bir koltuğa bıraktı. Hâlâ kendisine hayretle bakan Bedia'yı karşısına çağırdı.
Buruşuk bir sigara kâğıdı gibi ince, beyaz, kansız gözka-pakları, titreyerek, çabuk çabuk açılıp kapanıyordu. Kötü-rüm olduğu günden beri, muvazi bitişmeyen çarpılmış dudakları, gizli bir dua okur gibi kıpırdıyor, göğsünden kısa nefesler boşalıyordu. Başını sağa eğdi, sola eğdi, öne bıraktı. Üç defa derin derin soluk aldı, "kızım..." diyebildi.
Bedia Hanımnine'sinin üstüne eğilerek, telaş, korku, hayret içinde ona bakıyordu. İhtiyar kadın, hep çapaklanan gözlerini mendiliyle kurulayarak bir iki söz daha kekeledi:
- Uyuyamadım. Bu akşam... bilmem ki ne var... Genç kadın sordu:
- Hasta mısın nineciğim?
- Hayır... kızım... eskisinden de... iyiceyim... hasta değilim... fakat... bilmem ki... uyuyamadım bu gece.
- Vakit erken de onun için belki.
- Yatsı... demin okundu... erken değil... hiç... uykum yok.

- Birşeye mi canın sıkıldı nineciğim? Birşey mi düşünüyorsun?
Bedia'nın suali, ihtiyar kadını canlandırır gibi oldu. Meflucun yalnız bir tarafı kımıldamayan yüzünde çizgiler, birer ince lâstik gibi kıvrılıp açıldılar. Felçsiz gözü büyüdü:
- Kızım... yukarıda... sıkılıyorum, odamda... yapayalnız... hafakanlar boğuyor içimi... Perver yattı... o tembel karıdan... zâti... hoşlanmıyorum.
Durdu, gözü daha fazla büyüdü. Birşeyler söylemek istiyor, ya kelimelerini bulamıyor, ya aklına gelen şeyleri hemen unutuveriyor, yahut, söz söylemeye nefesi yetişmiyordu. Bir hamlede söyledi:
- Ecelin gecikmesi iyi şey değil.
Sonra düşünbelerinin ucunu bularak, her nefeste bir kısa cümleyle sık sık anlatmaya başladı:
- Onu... bekliyorum... eceli bekliyorum... gelmiyor... zatî... senin annen öldüğü gün... söyledimdi ya: Ben dururken... o taze hatun gitmeyecekti...

neyse... evlâdım... yaşamaktan sıkılıyorum... bu gece... göğsüme kâbus bastı... yataktan kalkmasaydım evlâdım... öf... öf... bak terliyorum... neden... neden... bu... biliyor musun? Neden bu?... Yalının içinde... el ayak... ses seda kesildi... senin kocan... gelmiyor... hain... siz beriden gizliyorsunuz ama... ben anlıyorum... birşey var... o hain oğlan... sebepsiz değil ki yalıya gelmesin... birşey var... neyse... inşaallah gelir... fakat... o gitti... yalının içinde ses seda kesildi... eskiden onun... Şemsi'ciğimin... Zerrin'imin gülüşmelerini... söyleşmelerini... yukarı odamdan işitirdim, canım sıkılmazdı. Senin sesin beni avutuyordu... zarar yok... yüzünü az görürdüm ama... sesiniz... gülüşmeleriniz... hiç olmazsa... öf.
Elini göğsüne bastırdı, biraz durdu.
Bedia, ninesine içi sızlayarak bakıyor, yalının uzak bir odasında, yapayalnız, hiç birşey görmeden, hiç bir ses duymadan yaşayan bu kadının her hâline dikkat ediyordu. •
İhtiyar devam etti:
- Ah... evlâtçığım... bu gece... canım biraz seninle konuşmak istedi. Bu gece... bilsen içimde neler var... herşeyi, her-

şeyi hatırlıyorum... seksen senelik... ömrümü hatırlıyorum... zihnim... bu akşam... tuhaf... açılıverdi. Hep... konuşmak istiyorum... bu... bu karyolayı... senin karyolanı... büyük babana... Sultan Aziz hediye etti... dur bakayım, hesabını çıkarabilir miyim?... Kaç sene?... Elli seneden fazla var... ben o zaman yeni gelin... bu yalıda gelin oldum... yatak odamız... bu-rasıydı... bu oda... bak... işitiyor musun dalga seslerini?...
Ferhunde Nine, kayıkhaneye vuran dalgaları anlatıyordu.
- Bak... bu dalgalar... o zaman da böyle... gulu gulu gulu... uğuldardı... büyükbaban, rahmetli... derdi ki: "Kayıkhane, kadı mezarı gibi... inliyor!" Baban... Abdullah... dünyaya geldiği zaman, ben... bu yatakta lohusaydım. İşte... beşiği şuracıktaydı... şu... şu... aynalı dolabın yerinde... ne günler... kızım...
Ninenin gözü yaşardı:
- Ne günler... lohusalığımda... bir çalgı... bir kıyamet... bu yalılar, bu deniz inledi, inledi... Sultan Aziz... rahmetliyi severdi... enderundan saz... karagöz... hokkabaz... çengi gönderirdi. Biz, kızını... dünya gördük... evlâdım, biz çok... bahtiyar olduk. Yavrum... ah... sen niçin böylesin... niçin... kocan gelmiyor?... Bu yalıda... hiç kimse kahır çekmedi... niçin, sen mahzunsun... Bu akşam yemekte, boynunun büküldüğünü gördüm... içim« sızladı... içim sızladı... billahi, Bedia... sana çok acıyorum... Allah benim canımı alsın, seni mes'ûd... etsin.
Titreyen elleriyle göğsünü açtı, sıska vücûdunun ıslak bir bez gibi kemiklerine sarılmış buruşuk derisi üstünde, üç köşeli bir muska gösterdi:
- Kızım... bu... ne biliyor musun? Bahtiyarlık muskası... ömür muskası... kim bunu takarsa... keder yüzü görmez... ömrü de uzun olur... inan buna... Şimdiki tazeler... böyle şeylere ehemmiyet vermezsiniz... inan buna... işte ben... seksen... seksenüç yaşındayım... bütün ömrüm iyi geçti... az ağladım. Hele senin yaşında, huu... bir gülerdim, bir gülerdim, bir gülerdim ki, herkes beni delirdi zannederdi. Bu... muskayı bana... Padişah'ın müneccimbaşısı gönderdiydi... ki-

zım... bundan bir tane de... Sultan Aziz'in boynunda asılıy-mış... o Padişah da gün gördü... inan buna... rahmetli anneciğin hastayken... bu muskayı çıkarıp da onun boynuna... takacaktım... fakat... can tatlı... birdenbire oluveririm diye korktum... hem... gelinimin ağır hasta olduğunu bilmiyordum... Ölünce zavallı... bu muskayı ona vermediğime pişman oldum... hâlâ yüreğim yanar. Şimdi... bu muskayı... sana vermek istiyorum... bu akşam... sofrada aklıma geldi... bunu sana vereceğim... zararı yok... ben öleyim... zâti çok yaşadım... Biraz da sen mes'ûd ol... biraz da sen... yaşa, hakkıyla yaşa... gel yanıma... gel... uzat boynunu...
Bedia tereddüt ediyor, hanımninesini pek sevdiği muskasından ayırmaya kıyamıyordu. İtikad bu ya, kadıncağız muskayı çıkarır çıkarmaz, yüreğine iner, ölüverirse? Hıhh... Allah göstermesin...
- Nineciğim... dursun o muska sende... başka bir gün verirsin...

Mefluç kadın, başım eğiyor, ensesini Bedia'ya uzatıyor:
- Çöz şu düğümü kızım... haydi... çöz! Diyordu.
- Hanım Nineciğim... dursun... başka gün...
- Haydi kızım... bekletme... çöz, yahut makas getir, kes. Genç kadın, geriye çekiliyor, istemiyor, itiraz ediyordu:
- Olmaz, Nine, olmaz... ben muskaya filân inanmam... dursun... Nine... Kuzum...
Ferhunde Nine birdenbire başını kaldırdı:
- Ne? Ne? Bu muskadan şüphe mi ediyorsun? İnanmıyor musun? Hele sen boynuna tak... bir aya kalmaz, gönlünün bütün diledikleri olur... tecrübe et... haydi...
Bedia son bir gayretle, yalvardı:
- Nine? Nineciğim... vazgeç... dursun sendi... Nineciğim... beni üzme...
İhtiyar kadın, sağlam elinin iki parmağını muskanın çürük ipine takarak onu bir çekişte kopardı. Muskayı torununa uzattı, gözünün önünde boynuna bağlamasını istedi.
Bedia, muskayı boynuna geçirdi ve ninesini öptü.
İhtiyar kadın cansız dudaklarıyla bir dua okuyarak torununun üstüne üfledi, ayağa kalktı, koluna giren Bedia'yı bir kere kucakladı:

- Kızım... göreceksin... günün birinde bu muska seni bahtiyar edecek... emin ol... kızım, yavrum...
Bedia'yı alnından, saçlarından, hafif hafif öptü, sendele-ye sendeleye yürüdü.
Genç kadın onu yukarı kata çıkardı, büyük sofadan, koridorlardan geçirdi, yalının arkasında, ufacık, sessiz karanlık odasına götürdü, yatağına yatırdı.
- Kandil yakayım mı Nineciğim?
- İstemem kızım.
Ve mefluç kadını karanlıkta bırakarak odasına döndü.
Şemsi de görünmüyordu. Hiç olmazsa onun Bedia'yı araması, hayatının bu en mihnetli günlerinde genç kadını yalnız bırakmaması lâzım gelmez mi? Ona ne oldu! Hasta mı?
Bedia, seyahatten gelecek bir yolcuyu bekler gibi, gözlerini denizden ayırmıyor, Kalamış'tan bir küçücük haber almak için ne yapacağını bilemiyor, hastalığı yüzünden memuriyetine gidemeyen Şemsi'yi Şakir Bey'in köşkünden başka bir yerde bulmak mümkün olmadığı için İstanbul'a inemiyor du.
Akşama doğru, üzüntüden kendini yemeye başladı. En küçük şeye sinirleniyor, Perver'e, Gülsen Dadı'ya, babasına bile acı söylüyor, bu hâlini mazur gören insanlarla münakaşa etmek için bahane arıyor, hırçınlaşıyordu. Perver'in getirdiği su içinde fazla tortu görerek, bardağı rıhtımın taşma attı, paraladı.
Babası, onun bu taşkın hareketine gamlı gözlerde bakıyordu, yanına yaklaştı, saçlarını okşamak istedi:
- Kendine hâkim ol, kızım, bardağın kabahati var mı? Pek sinirlisin, beni dinlemiyorsun yavrum, tevekkeltüallel-lah, evlâdım...
Nasihat dinlemek istemeyen Bedia, büsbütün öfkelenerek içeri kaçıverdi; Abdullah Bey arkasından bağırdı:
- Kızım, Bedia gitme... bak Şemsi ağabeyin geliyor! Genç kadın, hemen geriye döndü, bahçeye koştu, parmaklıklı kapıya baktı. Sahiden Şemsi geliyordu.
Bedia'nm göğsü ansızın kuvvetli bir sevinçle şişti. Fakat Şemsi'nin yorgun, zayıf, kederli yüzünü, cebrî ve yalancık-

tan bir tebessümle buruşan çatık yüzünü görünce, neşesi kaçtı.
Şemsi ağır ağır geliyor, koşmuyor, elleriyle, kollarıyla hiç bir sevinç hareketi yapmıyor, aksine, pek me'yûs görünüyordu. Yaklaştı, babasının elini öptü, Bedia'yı kucakladı.
Genç kadın, bir saniye beklemeye sabredemeyerek sordu:
- Lâmi'den ne haber?
Bu âni sual Şemsi'yi şaşırtmıştı. O, kızkardeşine vereceği felâket haberini münasib bir surette söylemek için, yolda gelirken bir sürü çareler düşünmüş, fakat hiç birşey karar-laştıramamıştı. Cevap vermedi. "İyi..." diye mırıldandı.
Meseleyi Bedia kadar merak eden Abdullah Bey de aynı suali tekrarladı:
- Haylazdan ne haber, oğlum?
- Vallahi ne siz sorun, ne de ben söyleyeyim... bildiğiniz gibi.
Sonra, hemen lâkırdıyı değiştirdi:

- Ben buradan ayrıldığımın ertesi günü gelecektim, fakat hastalandım.
Zaten Şemsi'nin yüzü sapsarı. Söz söylerken çektiği zahmetten, nefes darlığından da bu anlaşılıyor. Baba kız, birden sordular:
- Yattın mı?
- Yattım. Hem bu sefer müthiş. Nefesim birdenbire tıka-nıverdi. Az daha gidiyordum. Gözlerim karardı, kalbim durur gibi oldu, sonra yeniden mısır patlar gibi intizamsız, sert sert atmaya başladı. Boğuluyorum. Ööö... ööö diye, dakikalarca nefes almaya çalıştım... doktor koştu, geldi, fena bir tehlike atlattığımı gizlemedi.
Abdullah Bey mırıldandı:
- Hep sinirden.
- Sinir minir değil baba... Hâlis muhlis kalb hastalığı... Hem de müzmin.
Bedia, "yok canım, i'zâm* etme..." diyor, fakat derin bir kederle titreyen sesi, sözlerinin mânâsına tamamiyle zıt çıkıyordu.
İ'zâm: Büyütme, büyütülme, lüzumundan fazla ehemmiyet verme.

Şemsi yemeğe kadar, Bedia'ya fena haberi vermek için söze nasıl, nereden başlayacağını düşünüyordu. Kızkardeşi-nin Lâmi'den boşanmak felâketini hazmedemeyeceğini anlamıyor değildi. Ama talâk haberini daha münasebetsiz ağızlardan duymasına meydan bırakmadan, Şemsi'nin vermesi lâzımdı.
Sofrada, birçok şeylerden bahis açarak lâkırdıyı oraya getirmek istiyor, fakat bahse girmeye hiç cesaret edemiyordu:
- Ah, bu hastalık, ah... beni harab ediyor vallahi... rahatım öyle kaçtı, öyle kaçtı ki, yaşadığımın farkında bile değilim. Bakıyorum da bizim ailenin felâket günleri... ben bu hâldeyim... Bedia'nın kocası münasebetsizlikler ediyor.
Durdu, Bedia'nın yüzüne baktı. Hemşiresi ekmekleri koparıyor, ağzında uzun uzun çiğniyor, hiç yemek yiyemiyor-du. Şemsi devam etti:
- İyi çocuktur şu Lâmi... fakat, saflığı yüzünden bir kadına kandı işte... günün birinde aldandığını anlayacak, anlayacak, eminim ama...
Bedia tamamladı:
- O zaman da ben kahır yüzünden eriyip bitmiş olacağım.
- Hayır... niçin... bu o kadar uzun sürmez ki... Lâmi mü-televvin tabiatlı bir adamdır, herşeyden çabuk bıkar...
- Evet... benden beş senede bıktı.
- Senden bıkmamıştır, zevceden bıkılmaz.
- Kendi söylediklerini kendin bozma ağabey... sen her zaman Perihan'dan bıktığım söylemez misin?
- Perihan'la sen kaabil-i kıyas mısın? Perihan bir zevce değil... arsız, şımarık bir kadın, bir... şimdi ağzımdan fena lâf çıkacak... hiç sen Perihan'a benzer misin?
- Lâmi böyle düşünmüyor, artık.
- Adam sen de... ben senin yerinde olsam, hiç keder etmem.
Hattâ... "boşasa bile..." diyecekti, korktu.
Abdullah Bey kaşlarını çatmış, damadının bahsine hırs-

lanıyor gibiydi; fakat iştahlı yemek yiyor, Gülsen Dadı'ya bazı yemeklerini methediyordu. Lâfa karıştı:
- Fakat oğlum... ben Şeyhülislâm kapısına müracaat edeceğim galiba... Lâmi'nin hareketi gayr-ı şer'îdir.
Şemsi mırıldandı:
- İyi ama...
- Aması nedir? Ben yarın Şeyhülislâm kapısına giderim. Üç gün sonra Lâmi tav'an kerhen buradadır.
- Doğru ama...
- Doğrusu, yanlışı yok, bu, budur. Ben şimdiye kadar sabrediyor, kızıma da tevekkül et diyordum. Sen iyi bir haber getireceksin sandım. Bu çapkın yine kendi havasında gidiyorsa bizi kanun himaye eder.
- Eder, a, baba... Lâmi Bedia'yı boşamaya kalkarsa?
- Boşasın. Talâk bu hâlden iyidir. Biz de başımızın çaresine bakarız.
Şemsi, Bedia'yı gözden geçirdi. Hemşiresi başını önüne eğiyor, hiç sesini çıkarmıyordu.

Hasta genç, bu söz gelişinden istifadeye karar verdi:
- Beybaba... zaten Lâmi'nin fikri bu.
- Boşamak mı?
- Evet... Bedia'yı boşayıp, Cânân'ı almak. Düğünleri takarrür etti gibi... galiba haziran...
Sözünü bitiremedi. Bedia'nın çatalı elinden düştü, ağzı açık kaldı, lokması boğazını tıkadı. Kıpkırmızı kesilen yüzünde, büyüyen gözlerinin akı parlıyor, boğazında sıkışan öksürüklerle vücûdu sarsılıyor, başı öne düşüyordu. Elini göğsüne bastırarak, üst üste öğürdü, boğazı bir kamış düdük gibi sesler çıkarıyordu. Abdullah Bey, Şemsi, Gülsen Dadı etrafını aldılar, ona su uzatıyorlardı, fakat Bedia, gözleri arkaya kayarak, yüzü bembeyaz kesilerek, çenesi titreyerek sandalyesinin üstünde kenara doğru sarktı: Bayılmıştı.
Abdullah Bey bağırdı:
- Aman, boğulacak, lokmasını çıkaramadı. Limon!. Şemsi, masanın üstündeki limonu hemen Bedia'ya koklattı.
Tav'an kerhen: Hem isteyerek, hem istemeyerek.

Genç kadın ayılır ayılmaz yutkundu, yeniden bayıldı ve böyle, arka arkaya, üç defa kendinden geçti.
Onu sofadaki mindere taşıdılar.
Şemsi başucuna geçti, yüzüne su serpti, parmaklarını kardeşinin saçları arasına daldırarak sıcak diplerini, alnını, şakaklarını ovaladı.
- Bedia... kuzum... kendine hâkim ol... yapma... beni pek üzüyorsun... kalk... doğrul... konuşalım.
Genç kadın, minderin üstünde oturabilmek için kendini zorluyor, fakat biri göğsüne basıyormuş gibi vücûdu arka üstü uzanıyor, sarfettiği kuvvetler boşa gidiyordu. Nihayetsiz bir zaaf içindeydi. Gözleri bazı açılarak parlıyor, bazı da kısılan gözkapakları altında küçülerek sönüyordu. İki dakikada yanakları çöktü.
Neden sonra kendine gelince, teselli vermek isteyen Şemsi'ye rica ediyordu:
- Başka şeyden bahset ağabey... yine bayılacağım... Fakat bu meseleyi ibtida yine kedisi kurcalıyordu:
- Ben bunu hissediyordum, Lâmi'nin bu hainliği yapacağı da aklımdan geçiyordu... fakat... ümit işte... aldandım... Allah da onun iki yakasını biraraya getirmesin!
Ayakta, sâkit, ciddî duran Abdullah Bey, hemen kolunu havaya kaldırdı ve parmağını tavana dikti:
- Allah, temiz, afif, müslüman kadınlara acır, Bedia'nın bu inkisarı tutacaktır. Lâmi'nin iki yakası biraraya gelmez... Bu haylazlığının cezasını çeker.
Fakat, bedduasına içinden pişman olan kadın, sözünü geri almak istiyordu:
- Lâmi'nin değil, o kadının iki yakası biraraya gelmesin, hep kabahatler onda...
Şemsi itiraz etti:
- Cânân'dan ziyade kabahat Lâmi'de...
Elindeki limonla su bardağını bırakmaya üşenen Perver, hanımına bir adım daha yaklaşarak fikrini söyledi:
- Küçükhanımcığım, ben sizin yerinizde olsam, Lâmi Bey'in üstüne bir Lâmi Bey daha bulurdum. Erkeğin kıtlığı mı var? Amasya'nın bardağı...

Perver'e daima tahakküm etmek isteyen Gülsen Dadı, onu kolundan çekti:
- Haydi... sen elindeki bardağı yerine koy da... lâfa öyle karış... Küçükhanım sen değil ki dört kocaya varsın da bo-şansın...
- Ben dört kocadan mı boşandım?
- Öyle ya... Kayıkçı Hasan bir... Belediye Çavuşu iki... Tavukça Mustafa Efendi üç... Kolcu Ahmet Efendi dört...
Perver güldü:
- Yanlışın var Dadı. Bir de Bahçevan Mahmud... beş! Bir tane daha bulsam onunla da...
Abdullah Bey bağırdı:
- Perver! Haydi sofrayı topla... Yukarı çık... anneme bak bir kere... Belki bir bardak su ister... Çeneni tut!

Perver sofrayı -toplarken, yalının iç kapısı vuruluyordu. Gülsen Dadı, arkasından da Şemsi yürüdüler...
Abdullah Bey, kızının misafiri geldiğini anlayarak odasına çekiliyordu:
Bedia da kapıya koştu: Arkadaşı Mahmure gelmiş, udunu da beraber getirmişti. Eskiden pek sevdiği bu şen dul kadını, Bedia bu sefer bir ho§ karşıladı, misafir odasına aldı.
Mahmure Hanım, otuzunu geçkin, yanakları çukurlaş-mış, derisi buruşuk ve pürüzlü gözleri çok sürmeli, boynunun esmer etine iyici içirilmemiş dalga dalga pudra lekeleriyle aykırı tuvalet yapmış bir kadın, fakat çok şen, hemen elindeki udu bırakarak Bedia'nın boynuna sarıldı, onu sesli dudak dokunuşlarıyla öptü, öptü.
- A...y, kardeş... dışarıda bir parlak hava, bir tatlı hava var ki... oynaya oynaya geldim. Neredeyse mehtap da çıkar, bahçeye otururuz olmaz mı? Bu akşam kuş olup uçmak istiyorum... İçim içime sığmıyor... bilmem neden? Keyfim yerinde! Şu Bedia'cığa gideyim de, rıhtımda oturup hovardaca bir şarkı atalım dedim.
Bedia durgun gülümsemeye çalıştı:
- İyi ettin Mahmure, çıkar başını... kaç gündür de görün-müyordun.

Öteki başörtüsünü Bedia'ya verir vermez aynanın önüne koştu:
- Vallahi seni göreceğim geldi Bedia çığım, kız insan bitişik komşusunu aramaz mı? Hep ben mi geleceğim?
Ve herşeyden, havadan, sudan, komşulardan, ölen kocasından, bahçedeki çiçeklerden, yeni şarkılar çıktığından, Küçüksu'da saza gittiğinden bahsetmeye başladı. Lâkırdısının birini bitirmeden ötekine başlıyor, en mânâsız şeylere gülüyor, elindeki mendiliyle daima dudaklarını kurulayarak ve hiç durmadan anlatıyor, kollarıyla geniş hareketler yapıyor, susmuyordu.
Bedia, bu coşkun ve delişmen kadının müteharrik vücûduna hadekalan* içinde rahat durmayan gözbebeklerine bakıyor, onun bu kadar neşeli oluşuna bu sefer, fazla şaşıyordu.
Mahmure, Bedia'nın durgunluğuna dikkat ediyor, fakat ehemmiyet vermiyordu:
- A kardeş, senin de bu akşam dilin tutulmuş, ver şu arkadaki udu bakayım? Gerdaniyenin bir teli kopuk, hınzır Elmas, dün udun üstüne sıçradı, pençesini attı, canım Japon kirişini kopardı. Piyasada da Japon teli bulunmuyor... hay gözü kör olsun bu muharebeyi çıkaranların... nedir bu, üç senedir harp, harp... o Alman İmparatoru mudur, ne gudubet heriftir. Allah canını alsın... ud teli de olmaz olur mu? Vardır ama saklıyorlar... haberin var mı? Ben bu udu değiştiriyorum. Üstüne beş lira daha koyup Manol udu alacağım, kâfirin çalgılarına mızrabın ucunu bir değdir, iki dakika ses çıkarıyorlar. Manol dedim de aklıma geldi, hani bir Arsak vardı, bana ders verirdi, hatırladın mı kırnata ermeniyi? Gençken bu herifin gözleri güzelmiş diyordum ya... hah... şimdi yine onu hoca tutacağım. Nağmesiz çalar, ama usûl bilir, ne yapayım? Yalıda canım sıkılıyor... dün İstanbul'a indim, senin Pakize'ye rasgeldim, hasbamda bir kibir, bir kibir... kokmuş... bu kibir nesine?... İttihatçı kocaya vardım diye mi? Şimdi İttihatçı olmayan var mı? Ama kendini bilen
Hadeka: Gözün siyahı.

oraya girmez... ayıp değil ya... sinirime dokunuyor... bak neva da eskimiş, hızlı çalarsam kopacak, varsın kopsun!
Mahmure, mızrabı uda ve ayaklarını şiddetle yere vurarak yeni çıkan bir şarkı çalmaya başladı. İnce, biraz çatlak, biraz kılçıklı. Fakat nağmeli ve tizlerde oldukça düzgün sesiyle de okuyordu.
Şarkıyı bitirince, ud elinde ayağa kalktı, bahçeye çıkmak istedi. Bedia'yı arkasından sürükledi.
Yeni yükselen ayın sönük ışığıyla, bütün Boğaziçi hazin bir loşluğa bürünmüştü. Gökyüzünün mehtap renkli zemini üstünde, karşıdaki tepelerin simsiyah, biçimli kesilmiş mukavva gibi hafif sivri tepeleri yükseliyordu.
Şemsi de bahçeye çıkmıştı, Mahmure'ye yaklaştı:
- Safa geldiniz Mahmure Hanım...
- Ooo... maşaallah Lâmi Bey... aaa... vallahi sizi Lâmi Bey sandım... Şemsi Bey'miş... safa bulduk efendim... buyurun şuraya, sıkışın siz de...
Şemsi'nin ilk ricasiyle bir şarkı çalmaya ve söylemeye başladı.

Bedbin genç adam, bu havayı çok sever, onu kendi başına, daima ıslıkla, sesle mırıldanarak söylerdi. Sessiz nefes alıp hiç gürültü yapmamaya çalışarak, dinledi. Melûl adamlara sık sık gelen bir hassasiyet, kabına sığmayan, ruhun cidarlarını çatlatacakmış gibi tazyik ettiği anlara mahsus bir hassasiyet, insanın dilini tutan ve gözünü kör eden şiddetli bir hassasiyet onu yakaladı, kalbini çarptırdı.
Kadın şarkısını bitirince, gözleri dalgın, ağzı kilitli, tevahhuş içinde görünen iki kardeşe ayrı ayrı baktı:
- Ayol bu akşam sizin neyiniz var? Arpacı kumrusu gibi ne düşünüp duruyorsunuz?
Sonra, birdenbire dikkat ederek sordu:
- Bedia'cığım, Lâmi Bey nerede kuzum?
- Birkaç gecedir gelmiyor... dargın gibiyiz...
Bedia fazla birşey anlatmadı. Fakat bu ip ucunu yakalayan tecrübeli Mahmure, hemen udu elinden bıraktı, Şem-Tevahhuş: Yalnızlıktan korkma, ürkme, emin olmayarak bakma.

si'yle hemşiresinin gözlerine bakarak düşündü, yeniden sordu:
- Neye darıldınız ayol?... Pekâlâ karı koca idiniz, geçinip gidiy ordunuz...
Bedia'nm cevap vermek istemediğini görünce, kurnaz kadın sualini değiştirdi:
- İstanbul'da kimde kalıyor? Halasında mı yoksa Şakir Bey'lerde mi?
Bedia pek zor işitilen ince bir sesle, "bilmem ki..." diyebilmişti, Mahmure Şemsi'ye döndü:
- Kuzum Şemsi Bey, o Cânân Hanım, Şakir Bey'in öz kızı mıdır?
- Hayır, mânevi kızıdır Mahmure Hanım.
- Mânevi kızı mı? Nasıl şey bu?
Şemsi, Cânân'dan uzun uzadıya bahsetmek ihtiyacıyla anlattı:
- Nasıl olacak, Cânân küçükken saraydaydı, Şakir Bey onu oradan evine aldı, büyüttü.
- Ay besleme desenize...
- Hayır! Besleme denemez... bilâkis, Şakir Bey, Cânân'a, Perihan'a baktığı kadar bakmıştır. Hattâ Cânân daha zeki, daha güzel, daha hassas, daha...
Bedia, sözünü kesti:
- Şu kadını methetme Ağabey.
- Mübalâğa etmiyorum; bu, böyledir, Cânân'ın Şakir Bey'in nazarında Perihan'dan farkı yoktur.
Mahmure'nin kuvvetli bir hayret içinde kendisini dinlediğini hissedince, Şemsi, Cânân'ın iyice anlatmaya başladı:
- Efendim, bu kız daha iki üç yaşında Adapazarı'ndan şimendifere atılmış. Saraydan kadınefendinin çocuğu olmadığı için esirciler vasıtasıyla küçük bir çocuk aranıyormuş. Bu kızı Adapazarı'ndan getirmişler.
- O zaman da esirciler var mıydı?
- Hâlâ var... şimdi bile çerkes köylerinden kız kaçırtılabi-lir. Benim soyumda da çerkeslik var da, bilirim. Kız kunda-ğıyla saraya getirilince, kadmefendi artık sevincinden deli divâne olmuş. Zaten sarayda bir âdet vardır: Birşey pek be-

ğenilirse göklere çıkartılır, beğenilmezse yerin dibine geçirilir. Kadınefendi de bu çocuğu ibtidâ göklere çıkarmış. Adını "Cânân" koymuş. Daha ufacıkken uzun etekli, atlaslı, dante-lâlar, ipekliler içinde, şatafatlı büyümüş. Meselâ, Cânân dört yaşına geldiği zaman, bütün saraylılar ona "Sultanım" demeye başlamışlar. Zaten kız güzel... sahiden altın gibi göz kamaştırıcı, parlak, ipekten daha yumuşak saçları, bayıltıcı mavi gözleriyle herkesin hoşuna gidiyormuş. O yaştan kızın kulağına koymuşlar: "Sen dünya güzeli olacaksın!" Hele Hazinedar Usta, Cânân'ın üstüne titriyormuş. Ona küçücükten, güzelleşmek, süslenmek, can yakmak, zengin olmak hevesleri telkin edip durmuş: "Sen şehzadelere varacaksın, padişah karısı olacaksın, canlara kıyacaksın!" dermiş. Öyle ki, Cânân dokuz, on yaşına gelince, tıpkı yetişmiş bir kadın gibi, dehşetli, süs, mücevher meraklısı olmuş. O yaşta gözlerini süzer, gizlice yüzüne pudra, allık sürermiş, bu kız o zamandan şımarmış, koltukları kabarmış, tantanalı, hâkim yaşamaya alışmış, sarayda bir dediği iki olmazmış. Oniki yaşına gelince, birdenbire boyu serpmiş, vücûdu toplanmış... çocukluktan kurtulmaya başlamış... Artık o zaman kadmefen-dinin

bütün mücevherlerini takıyor, aynanın önünden hiç ayrılmıyormuş. Sarayda o kadar şöhret kazanmış ki, efendi, Cânân'ı ayartmayı aklına koymuş. Fakat kadınefendi meseleyi daha evvel hissederek Cânân'ı kıskanmaya başlamış. Renknaz Hanım, kadınefendinin hemşiresidir, bu tehlikeyi görünce kızı evine almak istemiş, kadınefendi de memnuniyetle razı olmuş... Cânân'ın Şakir Bey'in evinde eski merakları eksilmemiş, artmış. Kendisine ne türlü hediye alınırsa alınsın, bir ufacık pırlanta yüzük, altın bir bilezik kadar onu memnun edemezmiş... Şakir Bey de, büyük bir diplomatlıkla, Perihan'ın Cânân'ı kıskanmasına meydan vermemiş, her ikisini de ayrı ayrı idare etmiş... Bugün Cânân, ömründe hiç kimse tarafından fena muamele görmemiş, incitilmemiş bir kadındır. Onun için bu kadar azametli... ve bu azameti ona yakışıyor.
Bedia mırıldandı:
- Böylelerinden de ahmak erkekler hoşlanıyor.

Şemsi, hemşiresini gücendireceğini hesabedemeyerek Cânân hakkındaki düşüncesini açıkça söylüyordu:
- Öyle deme Bedia... Cânân güzel kadındır, çok şımartıl-mıştır, mamafih yine muvazenesiz, cıvık bir mahlûk değildir. Onun yerinde kim olsa bu kadar azamet satardı.
Mahmure de Şemsi'nin düşüncesine ortak oldu:
- Evet... o kadının hâli benim de hoşuma gitti, ne yalan söyleyeyim, erkek olsaydım ona gönül verirdim.
Şemsi, yan gözle Bedia'ya bakarak mırıldandı:
- Fakat Cânân'a âşık olanlar, onu bir kere ele geçirirlerse çabucak bıkarlar. Bu aşkları uzun sürmez.
Mahmure ayağa kalktı, manâlı bir gülüşle cevap verdi:
- İnşaallah... öyle diyelim de öyle olsun... zira o kadına âşık olan erkeklerin... ihtimal ki zevceleri de vardır!
Bu son sözden sonra, başörtüsünü örttü, udunu eline aldı, çıkıp gitti.
Bedia, bahçede, ayakta duruyor. Şemsi'nin karanlıkta yalnız sivri kemikleri parlayan yüzüne bakarak: "Mahmure herşeyi anladı!" diyordu. Şemsi başını salladı:
- Nasıl olsa meydana çıkacak birşeyi gizlemek doğru de-
Hemşiresiyle rıhtımın kenarındaki demir kanepeye oturdular.
- Nasıl olsa meydana çıkacak birşey, Bedia... şimdi beni dinle... rica ederim... hayatının en mühim günlerindesin. Emin ol ki herşey geçer. Yalnız muvakkat felâketlere katlanmasını bilmeli. Sen kadınsın... bu kadar güç bir şeye kendini alıştıramazsın... fakat, Bedia, senin ciddiyetini herkes bugüne kadar takdir etti. Bundan sonra da takdir etmelidir. Şimdi bütün âlemin gözleri senin üstünde. Eğer metin olursan beğenilirsin. Çok zaaf gösterirsen seninle herkes alay etmeye başlar. Dünya böyledir. Kimse kimseye acımaz. Şimdi senin vaziyetin nedir? Lâmi, başka bir kadını seviyor, onu almak, seni boşamak istiyor, dünyada bir kadın için bundan daha büyük felâket yoktur. Hattâ ölüm bile bundan daha müthiş değildir. Bunu takdir ediyorum. Fakat... insan ne için, daima bir şeyin fena taraflarını düşünmeli?

Bedia, kısık bir sesle mırıldandı:
- Bunun iyi tarafı yok ki. Herşey bitti.
- Hayır... bence me'yûs olacak sıra değil. Şimdi Lâmi sana bir hainlik yapıyor, bu fenalığının azabını hissetmiyor, çünkü âşık, fakat yarın, öbürgün, Cânân'dan da nefret edecektir. O zaman sana karşı minnettar olduğunu hatırlayacak.
- Ya nefret etmezse?
- Bu mümkün değil. Mezara kadar süren aşklar yoktuj. Hem de Cânân'ı düşün: Zanneder misin ki, Lâmi'ye ebediyen sadık kalır?
Genç kadın kinli bir kahkahayla gülerek başını kaldırdı:
- O... sadık kalmayacağına eminim... bunu gözümle görmüş gibi biliyorum... muhakkak... muhakkak o âdi kadın Lâmi'yi aldatacak... buna eminim.
- Tamam. O zaman Lâmi'nin senin fedakârlığını hatırlamayacağını bilir misin? Lâmi o kadar alçak bir adam olmadığı gibi, hem de... ne kadar alçak olsa insan... böyle şeyleri unutmaz...

- Fakat... ben bu kadar uzun müddet bekleyebilir miyim? Şu beş altı günde ne hâle geldiğimi görmüyor musun? Bittim, Şemsi, bittim... Yalı bir... bir mezarlığa döndü... hanım ninem bile, zavallı kadın dün gece odama geldi...
Genç kadın, muska hikâyesini anlattı. Azar azar coşuyordu:
- O zavallıyı karanlık odasına yatırdığım zaman öyle içim sızladı, öyle sızladı ki... yine ağladım, hep ağladım, sabaha kadar ağladım. Artık hiç kendimi tutamıyorum... Bu gidişle bir haftaya kalmaz yatağa düşeceğim, Şemsi... Buna şüphe etme.
- Olmaz ki, böyle olmaz ki Bedia... elbette hastalanırsın. Kendini idare etmesini bilmiyorsun.
Hemşiresine birçok sitemden sonra, birçok da nasihat etti, ümid vermeye çalıştı. Genç kadın, uzun bir sükût içinde bunları dinliyor, bazı hiç bir şey işitmeyerek zihninin saplandığı başka şeyleri düşünüyordu.
İkisi de sustular.

Ay çekilmişti. Kararmış suların hareketleri görünmüyor, yalnız ince ince sesleri işitiliyordu. Bedia, kendi kendine söyler gibi, sordu:
- Bu kadının ne meziyetleri var? Anlamıyorum Şemsi. En ziyâde buna kızıyorum. Erkeklerin aç gözlülüklerine kızıyorum. Nedir? Bu kadında ne var? Yüzü boyalı, up uzun boylu, süse düşkün... yapmacıklı bir kadın... nesini beğeniyorlar? Biraz şen... söz söylemesini, aldatmasını bilir bir mahlûk... bence iğrenç bir mahlûk... anlamıyorum... vallahi meziyetleri olduğunu bilsem yüreğim yanmayacak...
Şemsi güldü:
- Öyle deme Bedia... burada meziyet filân lâzım değil... hoşa gitmek meselesi... Bazı bir kadın, bir erkeğin hoşuna gidiyor. İşte bu... hem... Cânân... öyle pek meziyetsiz de değildir... kızma... aramızda konuşuyoruz... et güzelliği denen şey Cânân'da vardır. Derisinin, gözlerinin, saçlarının rengi pek husûsidir... çerkes güzeli. Herkes pembe beyaz, mavi gözlü, san saçlı olabilir ama... böylesi değil.
- Sen de... kardeş... onu âdeta müdafaa ediyorsun
- Müdafaa mı? Amma yaptın ha... hiç de değil. Neden müdafaa olsun?
- Ne bileyim ben? O kadın bana güzel görünmüyor.
- Belki sana güzel görünmez... fakat Cânân güzel bir kadındır. Bunu kabul et. Onun güzel olması senden birşey eksiltir mi? Senin pırlanta gibi kalbin, iyi ahlâkın onda yoktur. Senin kibar terbiyen, sessizliğin, çekingen tabiatın onda yoktur, Lâmi bunu anlayacak... muhakkak... fakat... vallahi bilmem... Cânân'da bir erkeğin gözünü boyayacak şeyler var, yok değil... doğru söyleyelim.
Şemsi'nin bu ihtiyatsız lâkırdıları Bedia'yı içlendiriyordu. Genç adam, onun bu teessürüne dikkat etmeden, büsbütün hararetlendi:
- Ben bile... Cânân'ı ilk gördüğüm zaman... bak, sana samimî söylüyorum... o kadın hoşuma gitti.
- Sus, Şemsi, Allahaşkına.
- Canım... ben onu methetmiyorum sana... gücenme... lâf sırası geldi de... hem senin kalbin nerede Bedia?... hangi ka-

dmda vardır?... Senin sadeliğin, senin ciddiyetin, senin... senin... hulâsa... kendini onunla mukayeseye kalkma. Cânân o hususta pek yaya kalır... eminim... fakat... et güzelliğinden bahsetmiyor muyuz? Bu kadın güzeldir, şüphesiz...
Biraz düşündü. Bedia'yı incittiğini anlıyor, hatâsını tamire çalışıyordu:
- Ne çıkar güzelse?... Bu meziyet bir erkeği birkaç gün teshir edebilir. Hepsi o kadar... ne diyorum. Ben bile, ilk gördüğüm zaman onu... beğendim... mavi gözleri, şöyle, yan bakarken derinleşerek öyle süzülüyordu ki... hattâ... yemin ederim... bir defasında... bana öyle bakıyordu, kendimi kaybettim. Ah... kâfir kadın.
Şemsi tuhaflaşıyordu. Ne heyecanla söylüyor! Bu titreyen ses, bu sık nefesler, bu büyük tavırlar ne? Bedia'nm içine yeni bir şüphe düşüyor. Başını yavaşça kardeşine doğru eğerek dikkat etmeye başladı. O, kendini unutmuş gibi, dalgın ve coşkun, anlatıyor:
- Gözlerinin o acaip tatlı mevsiminde birşey birşey... hırslı, keskin yüksek bir ışık, dışarı dökülen, sıçrayan bir parıltı... yüzünde... sükûn... ihtiras...

her ikisinin garip bir imtizacı var... dudaklarında istihzaya da gururu da, hulme de, safvete de, hileye de benzeyen... böyle birbirine zıt gölgeler ve titreyişler var. Bu kadın güzeldir, şüphesiz... inkâr edilmez.
Bedia, "hıhhh..." diye içini çekti kalktı. Şemsi, onun bu hâlini görünce kendini toplamak istedi:
- Affet... Bedia... ileri gittim... gevezelik işte... kusura bakma.*, vallahi...
Titriyordu. Hemşiresinin kanı çekilmiş ve soğumuş ellerini tuttu:
- Affet... bunları söylemek istemezdim... affet, ağzımdan kaçtı!
Bedia, birdenoire irkildi, Şemsi'nin eki elini birden tuttu, bütün kuvvetiyle sıkarak bir deli gözü gibi açılmış, büyümüş, canlanmış gözlerine eğildi, karanlıkta yalnız beyazlan görünen bu gözlerde birşey aradı, titreyerek sordu:
Hulm: Rüyalar, hülyalar, uykuda görülen şeyler.
Cânân/105
- Şemsi... Şemsi... beni korkutuyorsun... bu hâl ne? Bu gözler ne? Bu titreyiş ne?... Şemsi... Allahaşkına... birşey var... söyle...
Genç adam hep titriyor, geriye çekilmek istiyor, fakat Bedia bırakmıyordu:
- Söyle, ne var... Şemsi... birşey keşfediyorum. Müthiş birşey... kuzum... söyle... gizleme...
Göz kapakları hiç kımıldamayan, bebekleri sabit, katılaşmış duran Şemsi, gittikçe fazla titriyor, cevap veremiyordu.
- Söyle... Şemsi... artık bitti... herşeyi anladım... ağzından kaçırdın... inkâr etme... söyle... Allahaşkına söyle...
Genç adam, avucunu tam kalbinin üstüne götürdü ve göğsünün üstünde bir avuç et parçasını sıkarak buruşturdu. Dişleri çarpıyor, dili dolaşıyordu:
- Sus... ısrar etme Bedia... kendimi kaybettim... hezeyan... mânâsız şeyler... haydi çekil... üstüme varma... kalbim çatlayacak gibi vuruyor... çekil.
Fakat Bedia, başı arkaya doğru çarpılıp halsizliği son raddeye gelen Şemsi'nin üstüne eğilerek ellerini büsbütün sıktı:
- Söyle... Şemsi... kuzum... gücenme... sen de mi? Sende mi? Sende mi? Onu...
Bir fısıltı gibi ilâve etti: "Seviyorsun?"
Şemsi, yavaşça ellerini çekti, kurtardı, derin bir nefesle kendi kendine söylendi:
"Ah... çok hatâ ettim... sana bu akşam ondan bahsetmeyecektim." Ve yerinden fırladı, ayağa kalktı.
Y/4 EDİA da ayağa kalkmıştı; gözlerini Şemsi'den ayırma-L/ yarak durdu. İkisi de rıhtım boyunca yanyana yürüdü-fO ler. Konuşmuyorlar. Geri döndüler, tekrar demir kana-peye oturdular.
Etrafta, sükût büyüdü. Yalnız rıhtımı sıvayan denizin yumuşak sesi, küçük dalgalar taşlara vurdukça, türlü türlü ses veriyorlar: fiskelenen bir porselen gibi, süngerle silinen bir mermer gibi, dişlerin arasından geçen bir teneffüs gibi, kâh çınlıyorlar, kâh hışırdıyor ve ıslık çalıyorlar. Ay ışığı, rıhtımın demir parmaklıklarını ıslatıyor. Bu madenî parıltıya ikisinin de gözleri takıldı. Şemsi mırıldandı:
- Bu bahsi açmamalıydık. İlâve etti:
- Gördün ya, senden müthişim. Altı aydır, bunu herkesten saklıyorum. Kendimden bile. Bu aşkla mücadele ettim. İlk defa bu gece sana açıldım. Fakat rahatım. Göğsümün içinden büyük bir demir çıkmış gibi rahatladım.
Bedia'nın hiç sesi çıkmıyor.
Şemsi, yenemediği bir ihtiyaçla, anlatmaya başladı:
- O fettan, bizzat kendisi bana ümit verdi. Aramızda, iki ay evveline gelinceye kadar, gizli bir mukavele vardı. Bana birçok vaadlerde bulundu. Lâmi ile münasebeti için ona daima sitem ediyordum, "Bunun hiç ehemmiyeti yok... neticesiz bir şey... nafile uğraşıyor!" diyordu. Ben inanmıyordum.
Cânân/107
Teminat istedim. Birgün, birlikte, adaya gittik. O, adayı çok sever... şaşarsın Bedia: gayet samimî, canını verir gibi samimî, bana kendini bıraktı. Beni sevdiğini söyledi. O kadar inandırıyordu ki, düşün, ben vesveseli bir insanım, nasıl kandım? Şaşıyorum. O günden sonra, bir ay, sevinçten de-lirdim. Ona birçok fedakârlıklar yaptım. Hattâ maddî şeyler... hediyeler bile ikram ettim... Bunlar uzun hikâye... evin içinde hiç kimse, Perihan bile şüphelenmiyordu. O kadar

sinsi bir kadın ki... ne gibi diyeyim? Yılan! Her işin içinden süzülüp geçiyor, izini belli etmiyor.
- Ya Perihan? -Ne?
- Ona acımaz miydin?
- Aklımdan bile geçmedi. Perihan... hımm... onun bana yaptıklarını bilmezsin. Gözlerimin önünde, beni iki kişiyle aldattı. Bir tanesi Selim... Bunu hissetmedim mi zannedersin?
Birdenbire hemşiresinin kolunu tuttu:
- Bedia... berbat bir zamanda yaşıyoruz. Evlendikten sonra dünyayı öğrendim. O zamana kadar ahmakların hülyası içindeymişim. Bilir sin ki, ben kindar bir insanım. Perihan'ın beni aldattığını anlayınca onun en büyük düşmanı ben oldum. Kendi kendime içimi yiyordum. Sonra... Cânân Edirne'den geldi. Bu münasebet başladı. Hiç kimseye açıl-mayarak yaşadığım bu altı ay beni bitirdi. Lâmi ile Cânân'ın münasebetleri ortaya çıkınca, senin başına gelen felaketleri görünce, bütün muvazenemi kaybettim. Doktorlar diyorlar ki: "Sakın kendini üzme, tedaviler boşa gider!" Halbuki üzülmek değil, boğuluyorum. Acınacak hâldeyim. Hiç kimseye birşey söyleyemiyorum. Hiç kimsenin yüzüne bana yaptığı fenalığı haykıramıyorum. İçimde biriken bu azaplar, kalbimi cımbızla didikliyor, paramparça ediyor.
Şemsi ağır ağır söylüyordu. Birdenbire kalbinin üstüne bir topuz vurulmuş gibi elini göğsüne götürdü:
- Bak... elini koy... yine çarpmaya başladı. Ve böyle çarparken, çimdikleniyormuş gibi acıyor: Ah, biliyorum, günün birinde bu et parçasının tıkanacağını, beni tamamiyle nefes-

!
siz bırakacağını biliyorum. İnanmazsın Bedia, her gece yatağıma girerken ertesi gün sağ çıkabileceğimden şüpheleniyor, gözlerimi kaparken ürperiyorum. Gece uyurken ben, göğsümün içinde işleyen bu bozuk makinenin birdenbire durmayacağı ne malum? Bazı geceler, ciğerlerime bir pençe girmiş gibi kalbim sıkılarak, çarparak, yataktan fırlıyor, Perihan'ı uyandırmadan pencereye koşuyor, onu açıyor, gecenin siyah havasını teneffüs ediyorum. Üç aydan beri, her-gün, göğsümdeki bu şişkin et parçasının tıkandığını, rahatça kımıldayamadığını, her saat biraz daha boğulduğunu hissediyorum. Gözünün önüne getir: Birgün hiç nefes alamayacağım. Siz, yahut başkaları, etrafımda koşuşacaksınız, haykıracaksınız, haykıracaksınız, etraftan imdat isteyeceksiniz, fakat ben, bütün bu nafile gayretleri göre göre, gözlerim açık, boğula boğula tükeneceğim. Geçen gün de böyle olmadı mı? Darağacına çekilmiş bir adam gibi, göğsüm, nefes borularım, birdenbire tıkanıverdi. Hiç, hiç teneffüs edemiyordum. Mamafih, yanı basımdaki insanların gözleri ve başları dönmüş, alıklaşmış, etrafımda koşuştuklarını görüyordum. Bir saniye içinde bana nefes vermezlerse artık yaşayamayacağımı, artık onları göremeyeceğimi, tanıyamayacağı-mı anlıyordum. O müthiş saniyeyi düşün; o saniyede, ölümün insana nasıl yanaştığını, sıyırttığını düşün; bile bile, diri diri yok olmayı düşün! Bir tesadüf beni kurtardı: Nefes alabildim, her zaman bu tesadüfü ümit edebilir miyim? Günün birinde, ayakta, söz söylerken, elim havada, ağzım açık, taş kesilmeyeceğimi kim bana temin eder? Yahut kitap okurken, başımın yapraklar arasına düşmeyeceğine, yahut bir sabah yatağımda ölü bulunmayacağıma nasıl emin olabilirim? Bedia'nın tesellilerine meydan bırakmadan bağırdı: - Hiç... sıfır... tedavi medavi yok... talihe boynumu veriyorum... Ölümden korkum yok. Hırsızlıklar ve alçaklıklarla ihata edildiğim bir memlekette, ölümden korkum yok. Fakat... böyle... birdenbire ölmek hayatın ortasında, insanların ortasında birdenbire hareketsiz kalmak, yere yıkılıvermek? Buna razı olamıyorum, buna isyan ediyorum, deliriyorum. Biraz daha düşündü:

- Tedavi olunabilirdim, yahut bu felâketi oldukça geciktirebilirdim, fakat hiç sinirlenmemek, hiç teheyyüc etmemek lâzım. Doktorlar bunu tekrar tekrar söylüyorlar: "Teessür yok!" Pekâlâ... bunun ben de biliyorum... fakat ne yapabilirim? Kaçayım mı? Çocuğum var. Sonra nerede sükûn bulabilirim? Yalıda da huzur kalmadı. Senin hâlin beni öldürüyor. Kendimden fazla sana acıyorum. Emin ol ki, Lâmi ile Cânân'ın evlendikleri gece ben burada, başucumda bir doktora

muhtacım. Bu izdivacı tahayyül etmek bile beni kudurtuyor. Cânân'ı başka birinin kollarında farzedemiyor, düşünemiyorum. O gece mutlaka bir buhrana tutulacağım. Ya buradan kalkıp, gece yarısı, tâ Kalamış'a kadar giderek, mey'ûs bir adamın ölümden evvel yapabileceği en son deliliği yapacağım, yahut boğulup kalacağım.
Elini kalbinin üstüne bastırdı:
- Çarpıntı hâlâ dinmedi. Böyle zamanlarda göğsümü oğuşturuyor, oğuşturuyorum. Sanki, içeride, kalp biraz rahatlayacak sanıyorum. Aksine, kırılan bir saat zembereği gibi, "gırç" edip durur gibi oluyor, sonra yine intizamsız işliyor, bazı da içinde birşey sökülür gibi sık sık atıyor.
Şemsi bunları söylerken, birdenbire durdu. O zamana kadar kendisini fasılasız bir dikkatle dinleyen Bedia, ansızın başını avuçlarına almış, hıçkırmaya başlamıştı. Genç adam, hemşiresini kucakladı, göğsünde sıktı, yalvaran sesiyle:
- Bedia... yapma... sus kuzum... bana acı... ben daha müthiş bir hâldeyim, yapma... sus... Allahaşkına sus, diyordu.
Genç kadın kendini, tutamadı, daha sesli hıçkırıklarla boşandı. Gözyaşları Şemsi'nin gömleğinden göğsüne kadar sızıyordu. Genç adam, derisinde bu sıcak ıslaklığı hissedince, gözlerini yumdu. Hemşiresine duyurmadan, sessiz ağladı. İkisi de ağladılar.
Uzun müddet ağladılar. Gülsen Dadı yalının kapısından bağırıyordu:
- Ayo... Kuçukbey... Kuçukhanım... nerdesiz ayo... soğuğu çıktı... içeriye giriniz...
Bedia'yla Şemsi kalktılar, içeriye girdiler, doğru yatak

odalarına ayrıldılar. Şemsi, yukarıki büyük sofada, Abdullah Bey'in odası önünden geçerken bir ses işitti, kapıya kulak verdi: Babası Kur'ân okuyordu. Bu Kur'ân sesi, yalının ıssız sofalarında garip, derin bir inilti yapıyordu. Babasından az çok dinî bir terbiye alan Şemsi'de bu ruhanî ses, tatlı bir teselli uyandırdı. Genç adam, sinirleri kızgın, yatağa girince hemen uyudu. Bedia da, o gece, uykusuz kalmıştı.
Ertesi gün Abdullah Bey erkenden İstanbul'a inmeye hazırlandı. Lâmi ile kendisi konuşmak istiyordu:
- Artık bu hâle bir nihayet verelim, koca bir aile, haylazın elinde oyuncak olamaz!... diyordu.
Birbuçuk vapuruyla İstanbul'a indi.
Şemsi'nin o gün çarpıntıları vardı. Balkonda bir koltuğa uzandı. Gözlerini denizden ayırmıyor, dalgın; hülyâh duruyordu.
Bedia da, öğleden sonra, eline bir kitap alarak yalının arkasındaki büyük koruluğa çıktı. Eski çam ağaçlan altında okuyor, tahayyül ediyor ve yalnız başına dolaşıyor, yalnız başına, ağır adımlarla, kalın bir ip gibi kırık, dar yollarda, ruhu kederle dolu yürüyor, yürüyor, yaşlı, büyük bir ağacın gölgeliğinde, gökyüzünü sık yeşil işlemeyle iyice kapatan yapraklar altında oturuyordu. Öğle sıcağıyla kızan ağaçlardan güneşin altında pişerek yumuşayan dallardan keskin ve uyuşturucu bir çam kokusu akıyor, bir ispirto kokusu gibi genç kadının basma vuruyor.
İçine baygınlık çöken Bedia kendini çimenlerin üstüne bırakarak, boylu boyuna uzandı, yabanî otlar arasında tâ uzaklara, güneşle parlayan denizin kaynayışına daldı.
Bir aralık o kadar kendinden geçti ki, her tarafım saran derin sükut içinde, birtakım gizli, uzak, belirsiz, hafif sesler işitmeye başladı. Bütün hatıraları uyanıyordu. Küçükken, bu korudaki haykırışları, o büyük ağacın altına Şemsi'nin kurduğu salıncakta sallanışları, işte, şurada, şu birkaç adım ötede, yeldirmesiyle oturan annesinin o tatlı sesiyle:
- Bedia... cicim... dikkat et... düşersin!

Diye seslendiğini hatırlıyor, o kadının simsiyah ve derin, şefkatli ve derin gözleri gözünün önüne geliyor.
O vakitki gibi, yine böyle sessiz, hareketsiz duran kokulu çam ağaçları sanki herşeyi biliyor, fakat susuyorlar, şimdi genç kadının etrafına merhametli bir sükûtla diziliyorlar. Onların bu sükûtu geveze bir adamm hikâyelerinden fazla geçen günleri hatırlatıyor. Annesiyle birkaç kere birlikte kopardıkları, demet yaptıkları şu yabani otlara bile küçük küçük hatıralar takılmıştı. Öyle

hatıralar ki, ruhta uyandıkları zaman, insana yaşamakta olduğu saatleri unutturur, gözlerinin önündeki manzaraları siler, kulağına gelen sesleri uzaklaştırır ve bunların yerine eski günlerin manzaralarını, eski günlerin seslerini getirirler.
Genç kadın, yalıya, gözleri hayallerle dolu, etrafını tanı-mıyormuş gibi yabancı bakışlarla döndü.
Şemsi, daima balkonda, koltuğa uzanmış, kımıldamıyor, denize bakıyordu.
Kızkardeşinin ayak sesleriyle dirildi, başını çevirdi, elinde kitabı gördü:
- Ne bahtiyarsın, hiç olmazsa kitap okuyabiliyorsun. Doktorlar bana gazeteye bakmayı bile menettiler.
- Çarpıntıların nasıl?
- Bugün hiç dinmedi. Göğsümün içinde, kuduz bir hayvan, sabahtan beri tepiniyor, yerimden hiç kımıldamadım. Bu çarpıntıyı atlatmcaya kadar da kımıldamayacağım.
Bedia, Şemsi'yi istirahate bıraktı, çekildi.
Akşam üstü, erken vapurla, Abdullah Bey kaşları çatılmış ve öfkeli geliyordu. Bahçede merakla kendisini karşılayan Bedia'yla Şem-si'ye bağırarak anlattı.
- Lâmi'den hayır yok... şimdilik ümidi kesin... o vermiş kararını... bu hainliği Cenâb-ı Hak affetmez ya... görürüz, görürüz, onun başına gelecekler var, görürüz!
Bedia sordu:
- Ne oldu, Baba... meseleyi anlat rica ederim. Abdullah Bey'in gözleri kızarıyordu:
- Mesele ne? Herif kararını vermiş diyorum. O karıyı

alacak... bir ay sonra düğünleri oluyor... Bugün kendisini şirkette bir köşeye çektim... uzun uzun konuştuk. "Ben -diyor- böyle olmasını istemezdim, zâtıâlinize hürmetim vardı, Bedia'yı da severdim..." fakat, izdivaçta karı koca bir fikirde olmalıymış, birinin istediğini öteki istemezse geçim mümkün değilmiş, beyefendi İstanbul'a taşınmak arzu buyurmuş da biz muvafakat etmemişiz... Böyle bir sürü âdi bahaneler çıkarmak istedi. Kızdım, "Oğlum" diye başladım, sonra sözü değiştirdim: "Şey... artık oğlum da değilsin ya... yabancı bir adamsın... -dedim- ben böyle bahanelerden anlamam. İnsan bir çift kundura alsa bile onu kullandıktan sonra iade edemez... bilâsebep hiç bir erkek iyâlini tatlîk* eyleyemez... yok biz İstanbul'a indikti inmedikti, bunlar sebep değildir... -dedim- hem açık konuşalım . Bedia'yı tatlîk etmeden de başka bir kadmla münasebete giremezsin, dedim.
Yüzsüzü bu kadar tahkir ediyorum da bana yine alçaktan söz söylüyor, hürmet gösteriyordu: "Beyefendi! -dedi-hakkınız var, yerden göğe kadar hakkınız var... Size karşı, Bedia'ya karşı mahcubum, fakat elimden gelmiyor... ne yapayım? Siz mütedeyyin bir zatsınız, kaza ve kadere aklınız erer -dedi- ne yapayım?... İşte bu da bir kaza ve kader... gençlik... oldu bir kere...o kadını... sevdim. Siz de genç oldunuz. Bilirsiniz, artık bu vaziyette, Bedia'yla mes'ûd bir yuva kuramam... geçinemeyiz... o ne kadar fedakârlık etse, ben ne kadar cebr-i nefs etsem... imkân haricinde. Yoksa bilirim: Bedia fedakâr, çok fedakâr, melek gibi iyi tabiatlı bir kadındır. Onu üzmek istemem. Çok düşündüm, taşındım, talâkı, muvafık buldum, dedi. Ben de ona dedim ki:
"- Lâmi Bey, bir erkek başka bir kadını seviyorum, ne yapayım, kaza ve kader diye zevcesini boşayamaz. Başka bir kadını sevmek mazeret değildir. Çünkü insanların irâde-i cüz'iyesi vardır. Lâmi Bey, bu kaza ve kader meselesi derindir. O babda kütüb-i diniyeyi okuyunuz da, öyle konuşunuz. Cenâb-ı Hakk'ın irâde-i külliyesine karşı gelemeyiz, kaza ve kader budur. Fakat benî beşerle münasebetlerimizde irâde-Tatlîk: Boşama, bırakma, ayrılma.

mize hâkimiz. Nasıl ki, istediğimiz zaman tramvaya biner, yayan yürür, istediğimiz zaman yatar kalkar, istediğimiz insanlarla görüşür, istediğimiz insanlarla kat'-ı alâka ederiz. Cânân mıdır, nedir, o kadınla da kat'-ı rabıta sizin elinizdedir, eğer ailevî vazifenizi hatırlar, vazife aşkınızı hissederseniz, öteki sevdaya galebe çalmak da irâde-i cüz'iyeniz dahilindedir. Çünkü bu sevdanız rahmanî değildir. Min-ta-raf-illâh vâki olmuştur, nefsinizdeki igvâat-ı şeytaniyenin mahsulüdür. Eğer siz o sevdaya galip gelmek istiyorsanız,

bu cehdinizde Allah da yardımcınız olur. Zira Lâmi Bey... siz gençler, "aşk, aşk!" diyorsunuz... dünyada ve ahirette bir tek aşk vardır: Aşk-ı İlâhî!"
Ben böyle söyleyince kâfir oğlan gülmez mi? Şeytan kulağından tut da başını duvar avur, aşk-ı ilâhîyi zorla kafasına sok! diyor ama kedimi zaptettim. O da bana cevabını şöyle verdi:
" - Efendim... yaşımı da hesaba katınız... Bendeniz de sizin yaşınıza gelirsem, aşk-ı ilâhîyi diğer aşklara tercih ederim... Buna şüphem yok... Fakat gençliğinizdeki hovardalıklarınızı, şeytanî aşklarınızı unutuyor musunuz? Bunlardan birkaçını siz bana vaktiyle kendi ağzınızla anlatmıştınız.
"- Ben şimdi nedamet getirdim!" dedim.
"- Ben de sizin yaşınızda nedamet getiririm. Madem ki nedamet getirmek mümkündür." dedi.
"- Yoo... dedim. Öyle ya, iç, hırsızlık et, kaatillik et. madrabazlığın envâını yap, sonra Allah'a avuç açarak af dile... böyle şey olmaz!
"- Efendim, dedi, bu münakaşayı uzatmayalım. Şimdi dinî mesele konuşacak sıra değil... benim günahım bana... Takdir buyurursunuz ki ben yalıya gelecek olursam, aramızda geçim olmayacak. Tecrübeli, zeki bir zatsınız. Bunu idrak edersiniz. Ben de uzun uzun düşündüm. Yegâne çare talâk... emin olunuz... Ben hain olmadığımı bir de tazminatla isbat edeceğim. Nikâhın üç mislini size takdim edeceğim. Sonra ben Bedia'yı boşamış olmayacağım. Bu talâkı siz isteyeceksiniz... bu da, bir izzet-i nefis meselesidir, bilirsiniz ya... Hem kat'iyyen emin olunuz ki, zevceme karşı mahcu-

bum, onun bu fedakârlığını, her yerde, her zaman minnetle anacağım," dedi.
Hatırımı almaya uğraştı. Hulâsa bu bahisleri tekrar tazeleyerek münakaşa ettik. Neticede hiç birşey kararlaşmadı. Ben düşüneyim dedim. Yanından ayrıldıktan sonra, kendi kendime yeniden öfkelendim. Ne halt eder? Beyefendinin sevdalısı varmış da... zevcesiyle geçinemezmiş de... ben pek şayân-ı hürmet bir zat imişim de... kızımın meziyetlerini takdir ediyormuş da... fakat ne yapsın elinden başka birşey gelmezmiş de... bize hain olmadığını isbat için tazminat verecekmiş de... Bedia'nın fedakârlığını her zaman minnetle anacakmış da... mış... mış... mış... bir araba lâkırdı. Netice? Boşayacak!
Bedia, kendini tutmaya çalışarak, babasını dinliyordu.
Genç kadın, dişlerini sıkarak, öfkesini yutmaya çalıştı, babası hikâyesini bitirince, me'yûs: "Boşasın!" dedi.
Şemsi de, kaşları çatık güç belâ nefes alarak daha me'yûs, mırıldandı:
- Evet... boşayacak, başka çare yok!
Üçü de başlarını önlerine eğdiler: Baba da, oğlu da, kızı da.
_ EMSİ yemek yiyemedi, Bedia bir iki lokma birşey aldı; ^Abdullah Bey'in iştahı kesilmemişti. ^Şemsi'nin yüzü göze çarpacak kadar sarardı. Hiç konuşmuyor, babasının tek tük sözlerini de işitmiyordu. Başının içinde sert bir hava esiyor, bütün fikirlerini, hayallerini savuruyor, zihnini alt üst ediyordu. Bazı, muhayyilesinin azıcık nisbî sükûnu içinde, yalnız Cânân'ın uzun gölgesini görüyordu. O kadar. Sonra tekrar, bu hercümerç içinde, Perihan, Zerrin, Bedia, Şakir Bey, ötekiler, sonra birçok hatıralar, sesler, gürültüler başını dolduruyordu. Kalbinin çarpıntısı arttı. Hemen yatağa girmesi lâzımdı. İki hap aldı. sendeleyerek odasına gitti, yattı.
Ferhunde Nine, Bedia'yı odasına çağırtmıştı.
Genç kadın, yalının en üst katında büyük annesini ziyarete gitti.
Ferhunde Nine'nin odasında bir karyola, başucunda bir masa, pencere kenarında bir minderden başka hiçbir eşya yoktu. Masanın üstünde, ninenin iki hotozu, yemenileri, hokkası, Perver'in yaptığı sigaralarla dolan tütün tabakası, bir kolonya şişesi, karmakarışık, duruyordu. Kendisi, pencere kenarındaki mindere oturmuştu. Bedia'yı da karşısına aldı:
- Kızım... pek merak ettim... bugün Abdullah İstanbul'a indi... ne haber getirdi?
İçi öfkeyle, yeisle kabarmış Bedia taştı:

- Sus Nine... Allahaşkına sus... bunu sorma... son derece kederim var... beni boşayacakmış... artık bu, muhakkak... artık dünyada kimsesiz kalıyorum... kocam beni bırakıyor... gördün ya, senin muskandan hiç bir fayda çıkmadı.

- A... sus kızım, o nasıl lâkırdı? Birkaç gün, en çok bir iki ay daha sabret, görürsün.
- Artık sabretmeye de mecalim kalmadı. Şemsi de, ben de canlı cenazeye döndük. Şemsi'nin hastalığı son dereceye geldi. Bundan sonra benim için ne ümit kaldı Nine? Bundan sonra ben yeniden evlenip aile kurabilir miyim? Hem Lâmi'nin üstüne hiç kimseyi beğenmem.
Ninenin biri büyük biri küçük gözleri Bedia'nın üstündeydi:
- Sorma kızım... o oğlanı ben de severdim. Cana yakın bir çocuktu. Azıcık kibirliydi ama... o hâli de hoşuma gidiyordu. Erkeğe kibir yakışır kızım... bizim zamanımızdaki erkeklerin azametine göre şimdiler birşey değil... ah çıfıt çocuk... nasıl da şeytana uydu... nasıl da kandı?... Ama gelir kızım... görürsün, inan olsun gelir, ne yapar yapar, o şıllığı bırakır gelir, sen bu muskayı bir kere boynuna taktın mı, takmadın mı?... gelir.
- Aman Hanımnine tuhafsın!
- A kızım bak benim saçlarıma... bir tel siyah bulursan aşkolsun... tam seksenüç yaşındayım, böyle şeyleri bilirim, tecrübem var, evlâdım.
- O gelinceye kadar ben ne hâle geleceğim biliyor musun?
- Birşeycik olmazsın yavrucuğum... Allah'a güven, her gece yatağa girerken şu duayı oku:
Bismillâhi birsin, Ve billahi nursun, Yetmiş bin âyet Kürsî'n, Dört bir etrafımızda dursun.
Ama... her gece ha... sakın unutma... bu duayı oku... etrafına üfle... üç ihlâs bir fatiha da oku. Birşeycik olmazsın... kocanın da gelmeyeceği varsa geleceği tutar. A kızım, de-

dim ya, biz böyle şeyleri pek iyi biliriz. Beybabana sor, küçücükten ben ona ne sûreler ezberletirdim. Bak maşaallah altmışını geçkin, arslan gibi adam... her akşam duasını okur da onun için.
Bedia ayağa kalktı:
- Beni bunun için mi çağırdın?
- Fena mı ettim? Konuştuk. Sana geceleri uykum gelmiyor, canım sıkılıyor diyordum da inanmıyorsun.
- Hayır hanım nine, onun için söylemedim, yâni başka isteğin var mı?
- Yok çocuğum, yok yavrum, yok sultanım... Git odacığına yat, güzel güzel uyu, sakın kendini üzme, dünyâ hâli bu evlâtçığım, neler olmaz neler... insan katlanıvermeli... her-şey unutulur cicim... püü... benim başımdan geçenleri sen bir bilsen... haydi güzelim... yat yavrum... duayı unutmadın
ya-
Bismillâhi birsin Ve billahi nursun, Yetmiş bin âyet Kürsî'n, Dört bir etrafımızda dursun,
Gel bakayım güzel gözlerini öpeyim çocuğum, gel...
Bedia'yı kucakladı.
Genç kadın, hanımninesinin odasından çıkınca kibrit çakarak yürüdü. Onun şamdanını almak istememişti. Kibritin titrek aleviyle, oniki pencereli, meydan kadar büyük sofa yüksek duvarlarıyla kabardı ve söndü. Bedia durdu. Hiç bir gece yalı ona bu kadar korkunç görünmemişti. Tavan arasında, rüzgârdan sallanan çürük panjurların sesi bile onu titretiyor. Koridordan geçerken -uzun ve gündüzleri bile karanlık bir yer- yeniden kibrit çaktı. Parmaklarının ucuna kadar gelen alevi yere atıyor, terliğiyle ezerek söndürüyordu. Şemsi'nin oda kapısının önünden geçerken anahtar deliğinden baktı. Yatmış. Abdullah Bey'in odasından geçerken bir ses işiterek kulak verdi: Babası Kur'ân okuyor. İlk defa onun bu dinî aşkına imrendi. "Allah'tan başka hiç kimseye güvenmemek ne iyi şey!..." diye düşündü.

Odasına gelince hemen yattı.
Rüyasında hep fena, korkunç şeyler, yılanlar, dalgalı denizler, fırtınalar, uçurumlar, karmakarışık şeyler gördü. Birkaç defa, terleyerek uyandı. Gece kalkıp lâmbayı yakmak istedi, fakat sofalarda yaka yaka hiç kibrit kalmamıştı... o rüyaları tekrar görmemek için, gözlerini zorla açık tutmaya uğraşarak bir müddet uyanık yattı.

Rüyasında Cânân'ı da gördü. Lâmi, onun arkasında, eli kolu zincirlerle bağlı sürükleniyor. Halbuki Cânân, Kala-mış'da, bahçede Bedia'ya son rastgeldiği zamanki gibi, güneşte parlayan bej rengi çarşafıyla, pembe, kurnazca boyanmış yüzünde müstehzî bir tebessümle gülüyor, sultanlar gibi mağrur görünüyor. Lâmi, yalvarışlı bir gözle Bedia'ya bakıyor, af diler gibi başını önüne eğiyordu.
Rüyasında Şemsi'yi de gördü. Genç adam bembeyaz bir örtüye bürünmüş, yüzü bembeyaz, dudakları bembeyaz, gözleri bembeyaz. Bedia'ya bakıyor, hiç kımıldamıyor, gayet müteessir, hasta görünüyordu.
Bu rüya Bedia'nın içine işledi. Titreyerek uyandı. Bir daha uyumamak istedi. Fakat sabaha karşı yine daldı.
Sabahleyin bir gürültüyle yataktan sıçradı. Yalının üst katında bir yere güm, güm vuruluyor, yukarı sofadan inceli kahnlı sesler geliyordu. Babasıyla dadısı, bağırıyorlar sandı. Karyoladan atladı. Bacakları titriyor, vücûdunu çekemiyor-du. Yürüyemedi, yatağına tekrar oturdu, seslere kulak verdi: yumrukla bir tahtaya vurulurmuş gibi çıkan gürültü bitmiyor. Ayağa kalktı, sofaya çıkarken hizmetçi Perver'le karşılaştı. Yaygaracı kadın, bir elinin tersini öteki elinin avucu-na vurarak şaklatıyor, gözlerini çok açıyor, bağırıyordu:
- Küçükhanımcığım... koş... gel... Şemsi Bey'in oda kapısı bir türlü açılmıyor.
Genç kadın, evvelâ hiç birşey anlamadı:
- Açılmıyor ne?
- Açılmıyor... vuruyoruz, vuruyoruz, açılmıyor. Beyefendi onun odasında bahçe terliklerini unutmuş... almak için kapıyı vurdu, açılmıyor.

Bedia, bütün damarlarından kanı çekilmiş gibi kaskatı kesildi, Perver'in yüzüne, ağzı açık, bakakaldı.
Sonra yukarı kata koştu.
Babasıyla Gülsen Dadı, Şemsi'nin oda kapısı önünde, şaşkın, duruyorlar, bakışıyorlar.
Bedia, kapıya koştu, topuzu çevirdi, uğraştı, sonra kanada yumruklarıyla vurarak bağırdı:
- Ağabey... Ağabey... Şemsi Ağabey!... Ses yok.
Büsbütün şiddetli, keskin, yürek tırmalayıcı bir sesle haykırdı:
- Ağabey... Şemsi Ağabey... Şemsi Ağabey... Ses yok.
Genç kadın, arkasını kapıya dayadı, korkudan gözleri şişmiş, babasına sordu:
- Ne oldu... Ağabeyime? Abdullah Bey kaşlarını çatmıştı:
- Bayılmış olmasın? Belki fazla hastalandı... belki de uyuyor...
Bu sefer Gülsen Dadı ve Perver birlikte, hepsi birden, kapıya vurdular. Sekiz yumruğun sesi, bütün yalıyı uğuldat-tı:
Yine ses yoktu.
Abdullah Bey, etrafındakilere "Kaçılın!" dedi, üç beş adım çekildi, gürbüz vücûdunun en geniş savletiyle kapının üstüne bir abandı, eski kilit, yarı yarıya sökülmüş, kanat iyice açılmamıştı.
Kadınlar, birbirlerine sokularak, ağızları ve gözleri açık, yüzleri sarı, bekleşiyorlardı.
Abdullah Bey bir daha geriye çekildi, hız aldı, kapıya şiddetli bir omuz vurdu. Kilit sökülerek yere düşerken, kanat ardına kadar açıldı.
Abdullah Bey, Gülsen Dadı ve Perver, içeriye girdiler. Bedia kapının eşiğinde, duvarı tutarak, başını içeri uzatmıştı.
Babası, evvelâ odanın dört bir tarafına bakındı. Sonra yatağa koştu.
'I,.
r.

Şemsi arka üstü yatıyordu. Gözleri açık, fersiz, istika-metsiz bakıyor. Yüzü, dudakları, entarisinin açık yakasından görünen boynu, göğsü bembeyaz. Ağzı da açık duruyor. Sakalı çok uzamış, yorgan dizlerine kadar açılmıştı, bütün vücûdu, gergin, upuzun duruyor.
Gülsen Dadı'yla Perver, birer çığlık kopardılar.
Bedia içeriye giremiyor, bağırıyordu:
- Ne var? Söyleyin!
Abdullah Bey hizmetçileri kollarından tuttu. Kapıya doğru sürükledi, Bedia'yı da itti:

- Haydi, kaçılın, birşey yok... biraz bayılmış... Gülsen... Perver... Bedia'yı götürün.
Fakat başını odaya çevirip de oğlunun, aziz oğlunun ölüsünü görence "İnnallâhe maassâbirîn" dedi, kendini tutama-yarak ağlamaya başladı.
Bedia, Gülsen Dadı'yla Perver'in elinden kurtulmaya çabalıyor, hâlâ felâketin hududundan bihaber, bağırıyordu:
- Ne var? Bayılmış mı? Çok mu hasta? Doktor çağırın!
Hizmetçilerin elinden kurtulur kurtulmaz odaya, karyolanın başına koştu, bir adım sendeledi, iki elini de şakaklarına götürerek bir haykırış haykırdı ve belkemiği kırılmış gibi, yüzükoyun, karyolanın üstüne düştü, bayıldı.
Babası, ellerini yüzüne kapayarak hıçkırıyordu. Gülsen Dadı'yla Perver, Bedia'yı kucakladılar, sofaya çıkardılar, ka-napeye yatırdılar. Yüzüne bir sürahi su boşaltıyorlardı.
Abdullah Bey, kapının eşiğinde görünerek, boğuk bir sesle Gülsen Dadı'ya: "Git... şu bizim... komşu doktoru... çağır!" dedi. Perver Bedia'yla uğraşırken, dadı gitti.
Ferhunde Nine koltuk değneklerine dayana dayana sofaya inmişti. Bu manzarayı görünce durdu. Birşey söylemiyor, sorgulu bakışlarla gözlerini oğluna dikiyordu.
Abdullah Bey ona doğru yürüdü:
- Anne, sen yukarı, odana çık! Şemsi fazla hasta... seni görmesin... büsbütün kederlenir... haydi anneciğim, durma burada...
İhtiyar kadın, Şemsi'nin oda kapısında bekleyen oğlunun yaşlı gözlerine bakarak, üst üste, kekeleyerek:

- Bu... gügü... gürültü... nedir... Abdullah... sö... söyle... anlamıyorum.
- Hiç... anne... Şemsi hasta diyorum. Durma burada... git...
Nine, kanapenin üstünde "ah... ağabeyciğim" diye haykıran Bedia'nın çığlığını işitir işitmez, herşeyi anladı, bir sandalyenin üstüne çöktü: "Ben hâlâ sağım." diye ağlamaya başladı.
Komşu doktor genç bir adamdı, Gülsen Dadı'yla koşarak geldi. Onun arkasından bütün komşular, Mahmure, annesi, hizmetçileri, Mahmure'nin küçük kardeşi, yalıya dol-dular. Haykırışları duymuşlardı. Mahmure Bedia'yı kollarının arasına aldı, nafile yere teselliye uğraştı.
Genç doktor, ölünün odasına girdi.
Yanında Abdullah Bey, Perver vardı. Cansız Şemsi'yi kısaca muayene etti, derin bir nefes aldıktan sonra:
- Kalp! dedi.
Birşey anlamıyormuş gibi kendisine bakan Abdullah Bey'e izah etti:
- Ben merhumu tanırdım Beyefendi... iki üç defa da kendisini muayene ettim... Üç ay kadar oluyor... o zaman bile hastalığı müterakkiydi.
Perver, doktorun bu sözleri üstüne göğsünün kalp tarafını oğuşturmaya başladı.
Dışarıdan Bedia'nın haykırışları geliyordu:
- Ağabeyimi öldüren odur, o kadın, hep o kadın, kaatil! Sonra yeniden bayılmıştı. Genç doktor, sofaya koştu.
Kanapeyi sarsarak titreyen Bedia'yla uğraştı: "Vah Bedia Hanım, vah zavallı..." diyordu. Genç kadının vücûdu onbeş dakika içinde, büyük bir hastalıktan kalkmış gibi sararmış, porsumuş, zayıflamıştı. İki elinin üstünden de kan akıyordu.
Bunun sebebini sordu, Gülsen Dadı, Bedia'nın biraz evvel yumruklarını kapıya vurduğunu anlattı. Doktorun ailesi, Bedia'yı kendi evlerine götürdüler. Mahmure de beraber gitti. Annesi yalıda kalmış, hem ihtiyar kadını teselliye uğraşıyor, hem de öteki komşularla ölüye karşı son yapılan güç hizmetlere koşuyordu.

Abdullah Bey, o gün, belki yüz defa: "İnnallâhe maassâ-birîn!" dedi.
Bedia teselli kabul etmiyordu. Akşama kadar, birkaç defa sinir nöbetleri geçirdi: Bütün vücûdu intizamsız, şiddetli hareketlerle sarsılıyordu, gövdesinin üst kısmı her tarafa atılıyor, başı duvara çarpıyor, onu zaptetmeye iki üç kişi güç muvaffak oluyordu.
Doktor yalıda işini bitirdikten sonra geldi, Bedia'nın bu hâlini gördü. Hastayı genç zevcesine göstererek anlattı:
- Zavallı kadın, müthiş bir sinir hastalığı kaptı. Buna "isteri" derler. Fakat bu kadının hastalığı, "isteri"nin çok şiddetli bir nevidir. Tedavisinde maddî

tedbirlerden ziyâde, manevî tedbirlerden fayda görülür. Sen burada kal, öteki hanımlar lütfen odadan çıksınlar; ben bu zavallı kadınla iyice meşgul olmak istiyorum.
Genç doktor, tıbbiyeden çıkalı beş sene olmuştu. Fakat asabî hastalıklara çok merakı olduğu için, fakülteden çıktı çıkalı, en yeni tedavi usûllerini de öğrenmişti. Onun fikrine göre gerek "nevrasteni", gerekse "isteri"de ilâçların, tecridin, tenvimin, hattâ sükûn ve istirahatin bile çok faydası yoktu. Bir sinir hastasını şifâyâb edebilmek için, herşeyden evvel marizin ruhunu kurtarmak lâzımdı. Bu "nokta-i nazar"a göre, Bedia'nın tedavisine başladı.
Hasta genç kadın, etrafında olan biten şeylerden habersiz, şuursuz, karyolada yatıyordu.
Genç doktor, onun başının ucuna geldi, kulağına eğilerek yavaş yavaş söyledi:
- Bedia Hanım... korkmayınız efendim... biz yanındayız... rahat yerdesiniz... demin olan şeyler doğru değil. Onlar rüya idi, inanmayınız... sakin olunuz... bakınız... hiç birşey yok... o kadar iyisiniz ki... o...h, istirahat ediniz efendim... korkmayınız... deminki şeyler rüya idi, hepsi geçti... artık uyanıyorsunuz... sakin olunuz... bakınız... hiç birşey yok... o kadar iyisiniz ki... o...h.
Hasta, söylenen şeyleri yarı anlıyor, hazzetmiş görünüyordu. Doktor yumuşak bir sesle bu söylediklerinin hepsini tekrarladı. Bir defa daha aynı sözleri söyledi.

Birkaç sarsıntıdan sonra, hastanın azasında hareketler kalmamıştı, her tarafına sükûn gelmişti. Gözleri kapalı, vücûdu hareketsizdi.
Genç doktor bu sükûndan istifade ederek hastaya daha fazla yanaştı; fakat bu sessizliğin ve hareketsizliğin bir bayağılık olmadığını, hastanın dimağının sabit bir fikir etrafında çalıştığını bildiği için, evvelâ onu bu batınî zihin faaliyetinden kurtarmak istedi:
- Gözlerinizi açınız, Bedia Hanım, dedi. Hastanın dudakları, yavaş yavaş kımıldadı:
- A...ça...mıyorum.
Doktor elini genç kadının kızgın alnına koydu, parmaklarını ağır ağır kıpırdatıp hastanın yüzünü okşayarak söyledi:
- Açabilirsiniz Bedia Hanım... bir tecrübe ediniz... açabilirsiniz.
Ve böyle iki defa telkin edildikten sonra, Bedia gözlerini açtı, hayret ve korkuyla etrafa gezindirdi.
Genç doktor, havaî şeylerden bahsederek, hastaya türlü türlü şeyler söylüyordu. Ölünün hayalini unutturacak, uzak mevzular buluyor, bunları tatlı tatlı anlatıyordu.
Bedia, dinlerken hafifçe gülümsemeye başlamıştı, fakat birdenbire yerinden sıçrayarak ve haykırarak, parmağını pencerenin kenarına uzatmış: "İşte... burada o... Şem... Şemsi... Cânân!" diye bağırıyor. Arkasından büsbütün mânâsız, delice şeyler söyleyerek çırpmıyor, başını elleriyle sıkıyor.
Genç adam, tekrar elini hastanın başına, şakaklarına götürerek bütün yüzünü, boynunu okşadı:
- Biraz yatınız... kuzum Bedia Hanım... hiç bir şey yok... hepsi evham... rüya görüyorsunuz... hiç bir şey yok... yatınız, hatırım için ağlamayınız... azıcık susunuz... ha şöyle... teşekkür ederim... teşekkür ederim Bedia Hanım... şimdi rahat rahat nefes alınız... derin derin... o...h ne güzel... bakınız, ne güzel... gördünüz mü ya...vücûdunuz rahat ediyor... bir daha...
Ve hastaya birkaç defa nefes aldırdı. Zevcesinin kulağı-

na eğilerek evin içinde hiç gürültü yapılmamasını, merdivenlerden çıkılmamasını anlattı, kadın odadan ayrıldı.
Doktor pencerenin perdelerini yarı indiriyor, odaya hafif bir loşluk veriyor, sonra hastanın yanına gelerek, yavaş yavaş saçlarını okşuyordu.
Bedia, uzun bir uykuya daldı.
Akşam oluyor, pembe boyalı deniz yavaş yavaş kararıyor. Doktorun zevcesi yavaşça odaya girdi, kocasını kolundan tuttu, dışarıya çıkardı, arka tarafa, tenha yolun üstündeki odaya, pencerenin yanına götürdü:
- Bak! dedi.
Kocası baktı.

Şemsi'nin cenazesi geçiyordu. Bütün köy erkekleri, yarım asırdan fazla bu aileye komşuluk etmiş ihtiyar adamlar, imam, muhtar, iskele memurları ve bir iki genç, hiç konuşmadan yürüyorlar, iki sandalcı, Abdullah Bey'in kollarına girmiş, onu ta'zimle taşıyorlardı.
Genç doktor, köye yeni geldiği için Şemsi'yi üç defadan fazla görmemişti, fakat gözleri yaşardı, zevcesi hüngür hüngür ağlıyordu.
İKİNCİ KISIM

- " Cicim.
- Çoraplarımı ver!
- Elimde, hazır.
- Onları değil, dolaptan yenilerini.
- Peki cicim.
Evlendiklerinden beri iki ay geçmişti. Lâmi böyle her sabah Cânân'dan evvel kalkıyor, bir rum hizmetçi kızları varken, zevcesinin birçok işlerini kendi yapıyor, bundan zevk alıyordu.
Genç kadın yataktan bir geyik gibi sıçradı, karyolanın kenarına oturdu, küçük pembe ayaklarını Lâmi'ye uzattı. Kocası ona çoraplarını kendi elleriyle giydiriyor, terliklerini kendi elleriyle geçiriyordu.
Cânân içini çekti:
- Ne isterim biliyor musun Lâmi? Sabahları göz kapaklarımı kımıldatırken... baş ucumda... halayıklar yorganımı kaldırsınlar, beni kollarımdan tutarak... hiç incitmeden... nasıl diyeyim? bir... bir örümcek ağı tutmak ister gibi... hafif hafif... zümrüt karyolamdan indirsinler... pencerenin yanındaki yakut koltuğa oturtsunlar... birkaçı yere çömelsin... ayaklarıma bulunmaz çiçeklerin kabuklarını sürsünler... dizlerimi, bütün vücûdumu, belimi bu kokularla ovsunlar... sonra, hep... altın kutulardan mücevherlerimi çıkararak vücûduma taksınlar...

Lâmi, Cânân'ın bir ayağını avucunda sıkarken güldü. Zevcesinin bu hayallerini yeni öğrenmiyor. Evlendikleri günden beri Cânân, masallardaki kadınların debdebeli hayatına imrenmiş, buna benzer arzularını her vakit Lâmi'ye söylemişti. Şimdi de, sabahları elmastan taht-ı revânma binerek boynu bükülmüş kölelerin sırtında, bağları, bahçeleri, bostanları dolaşmak, hep sabah kokan yollarda pembe başını âşıkınm kucağına koyarak güzel sesli kölelerin türkülerini dinlemek istediğini anlatıyordu.
Karyoladan yere inince, yatak odasına isteksiz bir göz atarak yüzünü buruşturdu:
- Bu küçücük odada oturulur mu? Ben saraylara alıştım. Eğer Şakir Bey'in köşküne yakın olmasaydı, buraya gelmezdim.
Halbuki Lâmi bu küçücük, dört odalı, zarif evi seviyor. Bir daha güldü ve karşısında, daima taptaze, canlı, kıvrak, biraz müstehzi, biraz davetkâr, heykeli vücûdunu çeviren zevcesini kucakladı:
- Ah... sen dünyaya Kleopatra gelmeliydin! dedi. İşte saltanat merakı o kadında vardı.
Cânân, "Kleopatra"nm sinemasını görmüştü, bu ismi tanıyordu, Lâmi'nin teşbihinden hazzetti. Kocasının bu tapınışından memnundu, fakat mağrur olmuyordu. Kollarından kurtulmak istedi, Lâmi onu bırakmadı. İki aydan beri, böyle hergün, sabah akşam, gece yanlarına kadar, her yerde, salonda, sofada, merdivenlerde, bahçede, taşlıkta, kapı aralarında, yatak odasında, üst üste, hararetle Cânân'ı kucaklıyordu. Onu kollarından hiç bırakmak istemiyor, pazularının şişkin adeleleri içinde zevcesinin kemiksiz gibi yumuşak vücûdunu sıkıyordu. Ömründe hiç bir kadına karşı, böyle sonu gelmeyen, bitip tükenmek bilmeyen bir temellük ihtiyacı duymamıştı.
En hâr aşk gecelerinden sonra bile genç adam, bu kadına, bu sıcak, bu canlı, bu şûh kadına karşı, eskisinden fazla iştiyak hissediyordu. Cânân'ın mavi gözlerinin içinde müte-hakkim, müstehzi bir ışık parlıyor. Bu ışık, birçok defalar, Lâmi'yi yenmiş, onu bir yeri kırılmış musâri gibi sırtüstü ye-

re sermişti, genç adam, zevcesine, yavaş yavaş bir köle gibi teslim oldu. Onun em'ini yerine getirmekten mahkûmane bir zevk alıyor. Birçok defalar salonda, Cânân'ın ayaklarının altına aldığı ipek yastıklara Lâmi de başını koyuyor, bu

tuhaf manzarayı hizmetçi kızın görmesinden bile utanmayarak, öylece, belki bir saat yatıyor, zevcesiyle konuşuyordu. Cânân, kocasının kollarından sıyrıldı:
- Haydi... git Eleni'ye söyle, kahvaltıyı hazır etmişse tepsiyi al, getir!
Lâmi koştu.
Zevcesinin bu işlerini yapmaktan hiç yorulmuyordu. Fakat masrafına dayanmak pek güç; vakıa şirkette muavinliğe yükselmiş, maaşı da iki misli artmıştı. Fakat aylığı yirmi günde bitiyor, evin âdî masraflarından fazla, Cânân'ın üst baş sarfiyatı müthiş. Kadın, bir ipek çorabı iki defadan fazla giymiyor, âdî kumaştan elbise ve çarşaf beğenmiyor, sahte bir mücevher takmak istemiyor. Halbuki elmaslara çok zaaf gösteriyordu. Lâmi, zevcesinin istediği bir pandantifle, bir yüzüğü almak için, şirketin kasasına iki yüz lira da borçlanmıştı.
Kahvaltıyı oda kapısı önüne kadar getiren hizmetçi Ele-ni'nin elinden tepsiyi aldı, içeriye girdi: Zevcesi kol saatlerini kuruyordu. Aynasının önüne oturdu. Lâmi de bir hizmetçi gibi yanında, ayakta bekleyerek ona firketelerini, iğnelerini, pudrasını verdi. Sonra kendi de kısaca tuvaletini bitirdi.
Çayları gelince, Lâmi iki yudum aldı, kalktı. Cânân'ı tekrar, birkaç kere kucakladı, vapura koştu. Artık şirkete intizamlı devam ediyordu.
Şirketin merdivenlerini çıkarken, hademe ayağa kalkmış, ona doğru ilerledi:
- Lâmi Bey, sizi bir hanım bekliyor! dedi. Lâmi, hademenin yüzüne dik dik baktı:
- Nasıl hanım!
Dağıstanlı odacının sırıttığını görünce sordu:
- Genç mi, ihtiyar mı?
- Genç.
- Allah Allah.

Şaştı. Sabah vakti kim bu hanım? Daima para istemeye gelen teyzesinden başka hiç bir kadın ziyaretçisi olmazdı. Birçok ihtimalleri aklından geçirdi: Bedia mı? Ne münasebet? O kadar felâketlerden sonra, eski zevcesinin onu araması mümkün değil. Şirketle kadınların resmî münasebetleri de yoktu. İçeri girmeden evvel, hademeyi bir daha istintak etti:
- Uzun boylu mu?
- Orta.
- Esmer mi, beyaz mı?
- Hem esmer, hem beyaz.
- Nasıl şey öyle?
- Bizim Dağıstan kadınları gibi. Lâmi, merakla odaya girdi.
Bir kadın, masasının karşısında, ayakta duruyor. Siyah çarşaflı, sâde ve temiz giyinmiş, genç ve güzel, orta boylu, hiç tanımadığı bir kadm. Lâmi'ye yerden bir selâm verdi, masasına geçebilmesi için geri çekildi, yine ayakta bekledi.
Lâmi, bütün dikkatiyle bu kadına bakarak hafızasını yokluyor, böyle bir yüzü tanıdığını hatırlamıyor, yer gösteriyordu:
- Oturunuz efendim, buyurunuz... safa geldiniz!
Kadm oturdu. Çarşafından sert ve ağır bir lavanta kokusu dağılıyordu. İlk bakışta hüviyetini keşfetmek mümkün değildi.
- Hanımefendi?
Kadın gözlerini önüne eğdi, biraz kızardı, parmaklarıyla çantasının kulpunu bükerek, heyecanla başını yukarı kaldırdı. Utangaç gözleriyle Lâmi'ye baktı:
- Vallahi... Lâmi Bey... affediniz... sizi böyle birdenbire rahatsız ettim... gerçi tanışmıyoruz. Ama... pek de... birbirimize yabancı değiliz.
Ağzı açık duran Lâmi'nin yeni bir sualine meydan bırakmadan tamamladı:
- Ben... Orhan'ın... Müsteşar Orhan Bey'in zevcesiyim. Lâmi, evvelâ iskemlesinden biraz geriye çekildi, sonra,
nezaketle başını salladı:

- Ya... ne iyi efendim... ne iyi efendim... zikr-i cemilinizi işitiriz... demek bugün teşerrüf mümkün olacakmış.
- Estağfurullah... evet... ben... ne zamandır sizinle teşerrüf etmek istiyordum... fakat... cesaret edemiyordum. Artık... bugün... mecbur oldum.
Lâmi sustu. Büsbütün artan bir merakla bu kadına bakıyordu. Orhan Bey'in zevcesi! Tuhaf şey... niçin gelmiş? Böyle, âdeta sabah karanlığı, ne işi var?

Kadın başladı:
- Lâmi Bey... af dilerim... sizi rahatsız ettiğimi biliyorum... fakat mecbur oldum... şimdi anlatacağım...
Çantasını açtı, mendilini çıkardı dudaklarını sildi, öksür-dü; bu hareketlerle söz söylemek için vakit kazanmak istediği görülüyordu:
- Buraya zevcimden habersiz geldim. Bunu unutmamanızı rica ediyorum.
Lâmi hayret içinde, mırıldandı:
- Tuhaf şey... peki efendim.
Kadının gözlerine yavaş yavaş cür'et dolmaya başlamıştı:
- Evet... biraz tuhaf şey Lâmi Bey... fakat dinleyiniz... sizi böyle rahatsız etmeye... anlayacaksınız... nasıl mecbur olduğumu.
- Estağfurullah efendim... fakat... pek merak içinde olduğumu görüyorsunuz.
Kadın bir daha dudaklarını sildi:
- Efendim... şimdiye kadar sizinle görüşmedik. Bunu anlatabilmek biraz güç de... doğrusu... nasıl...
Sonra âni bir kararla başladı:
- Lâmi Bey... zevcimi çok severim... diyeceksiniz ki, herkes zevcini çok sever... hayır... ben bütün kadınlardan fazla zevcimi severim. Affediniz... hattâ... onu biraz da... biraz değil iyice kıskanırım. Orhan'ı tanıyorsunuz... öyle hoppa bir adam değildir... Evlendiğimiz günden beri de... beni hiç... aldatmadı zannederim.
Kadın bu sözleri büyük bir kuvvet sarfederek ve kulaklarına kadar kıpkırmızı kesilerek söylemişti. Zihninde vaktiyle

hazırlamış olduğu kelimeleri bulmak için de ayrıca üzüldüğü anlaşılıyordu. Devam etti:
- Bunları söylemekten maksadım... Lâmi Bey... ailece bir mesele... beni harabeden bir mesele var. Bunu yalnız siz halledebilirsiniz, biliyorum... biliyorum da onun için size geldim.
- Peki efendim, iyi ettiniz... gıyaben dost sayılırız, iyi ettiniz elimden geldiği kadar size hizmet etmiş olurum... fakat meraktan ölüyorum... lütfen...
- Ooo... Lâmi Bey... bana yalnız hizmet edecek değilsiniz... ben de size hizmet etmiş olacağım.
- Ne gibi, anlayamıyorum, lütfen çabuk söyleyiniz.
- Biraz müsaade...
Yeniden mendilini çıkardı, dudaklarını sildi. Biraz düşünerek devam etti:
- Ailece bir mesele... üç ay var... ilkbaharın sonlan... Orhan'la bir münakaşa tutturduk. O, illâ ki Kadıköyü'ne taşınalım diyor, ben de Nişantaşı'nda oturmaktan hoşlanıyorum, zorla değil ya... hoşuma gidiyor oraları... kibar yerler... hem bütün arkadaşlarım...
- Evet efendim.
- Ha... kısa keseyim... işte böyle bir münakaşa tutturduk. Ben Orhan'dan hiç şüphelenmediğim için, ilk önceleri, an-lamıyordum maksadını... Aradan beş on gün daha geçti... baktım... haftada bir gece, iki gece Orhan eve gelmiyor... kâh dairede nöbetçiydim diyordu... tahkik ettim... müsteşarlar nöbetçi kalmazlarmış. Kendisine bunu da açıkça söyledim... Kadıköyü'nde... Kalamış'ta... Şakir Bey'in köşkünde misafir kaldığını anlattı... Ben hiç ehemmiyet vermemiş gö-ründüm... kadın hünerleri... malûm ya... insan kocasının üstüne pek varmamak. Neyse... Orhan da benden gizlemiyor, artık her Kalamış'a gideceği zaman haber veriyordu... hattâ oradakilerden bana ayrı ayrı bahsediyordu. Sizden... Şakir Bey'den... oğlundan, kızından... neydi o? Geçenlerde... Allah vermesin... kalp hastalığından ölen damadından filân bahsederdi. Bir de Cânân Hanım'dan... bahsederdi.
- Evet efendim.

- Hulâsa, Lâmi Bey... ben zevcimin oralardan pek hoşlandığını anladım, içime kurt girdi. Gel zaman, git zaman, bir de kulağıma ne çalınsın? Orhan Kalamış'ta bir kadını se-viyormuş... bütün Kadıköy bunu biliyormuş... Beynimden vurulmuşa döndüm. Nasıl kadın bu? Tahkike çıktım... Kadıköy'ünde ahbaplarım vardı... içlerinde samimî olanlara yalvardım, el altından sordular, soruşturdular... o kadının da ismini öğrendim.

Lâmi'nin yüzüne dikkatle bakıyordu. Genç adam, ehemmiyet vermiyormuş gibi görünerek sordu:
- Kimmiş meğerse?
Kadın durdu, mendiliyle bir daha dudaklarını sildi, Lâmi'nin yüzüne korkarak baktı:
- Belki de anlıyorsunuz...
- Vallahi... tahmin edemiyorum efendim. Söyleyiniz! Kadın biraz çekinerek söyledi:
- Bu kadın, Cânân Hanım'mış.
Lâmi, hiç hayret etmedi, gayet sakin, tabiî, gayet munis bir sesle cevap verdi:
- Hanımefendi... söylediğiniz şeye şaşmadım, çünkü bu dedikoduyu ben de duydum. Hem size tuhaf bir şey de söyleyeyim mi? Cânân'la izdivacımdan evvel duydum. O zaman da... Cânân'ı seviyordum. Ben de sizin gibi beynimden vurulmuşa döndüm. Benim de içimi kurt yedi. Fakat, esaslı, derin tahkikatten sonra herşeyi anladım, bakınız ne basit: Cânân kocasından boşanarak Edirne'den İstanbul'a, ŞJkkir Bey'in evine geldi. Güzelliğiyle meşhur bir kadın. Şakır Bey'in de mezhebi geniş olduğu söyleniyor... herkes de bu güzel kadınla Şakir Bey'in evine girip çıkan erkeklerin mutlaka bir münasebeti olacağına hükmediyor. Hele Kadıköyü'nü düşününüz, öyle bir semt ki, ya ihtiyarlardan başka hiç bir namuslu kadın orada oturamıyor, yahut her tazenin aleyhinde mutlaka dedikodu çıkarılıyor. Size birşey daha söyleyeyim. Şakir Bey'in evine gidip gelenler arasında Ali isminde, kısa boylu bir genç de vardır.
- Evet, Orhan bahseder. Yalancı Ali Bey.
\

- Hah... ta kendisi... yalancıhğıyla tanınmış bir insandır bu. Ama fena maksatla yalan söylemez, doğru söylememiş olmak için yalan söyler. Bu, onun keyfidir. Hergün birkaç defa tramvay altında kaldığını, ölüm tehlikesi geçirdiğini, filân köşkün yıkıldığını, filân adamın karısını boşadığını uydurmazsa içi rahat etmez. Bakınız, size yakın bir misâl: Bu Ali Bey, ben eski zevcemi tatlîk edeceğimi daha hatır ve hayalimden geçirirken, her tarafa beni karısını boşadı diye yaydı. İşte yine bu Ali Bey, Cânân Hanım'ın benimle, Selim'le, Orhan Bey'le muaşaka ettiğini herkese anlatıp durdu. Artık hesap ediniz, köşkün içinde bir insan bu yalanları uydurur, bu dedikoduları yaparsa...
Kadın Lâmi'nin sözünü kesti:
- Fakat Lâmi Bey... Orhan'ın Cânân Hanım'la münasebette bulunduğu bence muhakkak.
Bu sözleri şiddetle ve asabı söylemişti. Lâmi ayağa kalktı, izzet-i nefsi kırılmış her erkeğin mağrur ve kat'i tavrıyla cevap verdi:
- Zevcem namuslu bir kadındır, Hanımefendi, affedersiniz!
Kadın da ayağa kalktı:
- Yanılıyorsunuz Lâmi Bey.
- Bu mevzuda fazla sözlerinizi dinlemeyeceğim Hanımefendi, beni mazur görünüz, çok asabileşiyorum.
- Yanılıyorsunuz Lâmi Bey.
Yüzü kıpkırmızı kesilen genç adam, tekrar etti:
- Beni mazur görünüz efendim asabileşiyorum, sizi dinleyemem. Bu meseleyi benim kadar bilemezsiniz, rica ederim susunuz.
Kadın ısrar ediyordu:
- Yanılıyorsunuz Lâmi Bey.
Lâmi, muhatabesinin gözlerinde azim, cür'et, zekâ, görüyordu, kendini biraz toplayarak söyledi:
- Çok nazik bir zemindeyiz, eğer bana birşey isbat etmeye muvaffak olamazsanız, hatırınızı kıracak hareketler yaparım.
Kadın, gayet kat'i bir tavırla başını salladı:

- İspat edeceğim.
İkisi de, yüzleri kıpkırmızı, yerlerine oturdular.
Lâmi zile bastı, içeriye giren hademeye odaya kimseyi sokmamasını tembih etti, sonra genç kadını dinledi.

Orhan Bey'in zevcesi titriyordu, hep çantasının kulpunu sinirli sinirli bükerek başını Lâmi'ye kaldırdı:
- Fakat... rica ederim... sözümü yarısında kesmeyiniz... felâkette sizden aşağı kalır yerim yok. Daha doğrusu... dert ortağıyız. Eğer... becerikli... cerbezeli bir kadın olmasaydım, hem aldanacak, hem bilmeyecek, hem de size gelemeyecektim. Lâmi Bey... bir kere içime kurt düştü dedim ya... o günden sonra... gecemi gündüzümü bu işin peşine düşmekle geçirdim. Bu işin peşine düşüp de ne yapıyorum diyeceksiniz. Hiç... evvelâ Orhan'a hiç şüphelerimi hissettirmiyorum. O kadar itimadını kazandım ki... sormayın gitsin. Böyle iki ay daha geçti. Sizin Cânân Hanım'la evleneceğinizi duydum, biraz gönlüm rahatlar gibi oldu. Fakat... el altından... herkese Orhan'ı sorduruyor, eve gelmediği geceler, nerede yatıp kalktığını öğrenmek istiyordum. Ha... bir de... hergün, yataktan ondan evvel kalkarak, dolapta elbiselerinin ceplerini karıştırıyordum. Neyse... sözümü kısa keseyim... üç gün oluyor... onun yazı masasını açık buldum. Anahtarı üstünde unutmuş... gözü çektim... içinde bir sürü evrak müsveddeleri, Meclis-i Meb'ûsân'ın zabıt cerideleri... içinde lâyihalar, takrirler, daha bilmem neler... bu kâğıtları teker teker açtım... nihayet... bunların arasında ufacık bir kartvizit buldum.
Kadın, çantasını açtı, bükülmüş bir mukavva parçasını çıkardı, avucunda tutarak anlattı:
- İlk bakışta ehemmiyetli birşey değil... iki üç satırlık bir kadın yazısı... fakat... biraz dikkat edilirse...
Lâmi kadının sözünü keserek, ayağa kalktı, üstüne yürüdü:
- Veriniz rica ederim. Kadın kâğıdı avucunda sıktı:
- Yo...k, müsaade ediniz efendim, daha konuşacak şeylerimiz var, oturunuz kuzum... sizinle, evvelâ, bir... bir kontrat yapmak istiyorum.

- Ne kontratı?
Genç kadın gülümsedi:
- Bu kâğıdı size göstermeden evvel... sizden bazı sözler aimak lâzım benim için.
- Nasıl sözler?
- Oturunuz, Lâmi Bey, rica ederim... siz erkeksiniz, benden fazla asabiyet gösteriyorsunuz, oturunuz.
Lâmi, oturdu.
Genç kadın devam etti:
- Lâmi Bey, bu günden itibaren... sizinle benim aramda... bir ittifak olmalı.
- Naşı! ittifak?
- Telâş etmeyiniz kuzum... zevcenizin sizi aldattığını öğrendiğinizi farzedelim.
-Peki?
- Benim size geldiğimi, haber verdiğimi, hiç, hiçbir şeyi zevcenize söylemeyeceksiniz.
Lâmi tekrar ayağa kalktı:
- Bu kolay, şu kartı gösteriniz rica ederim, bir saattir asabım kiriş gibi gerildi.
- Söz veriyor musunuz?
- Tabiî efendim, tabiî hanım... şu kartı veriniz...
- Yemin ediniz...
Lâmi tekrar kadının üstüne yürüdü:
- Kendimi tutamayıp cebre kalkışacağım. Rica ederim, Hanımefendi, verin şu kartı...
Genç kadın hâlâ kartı avucunda sıkıyordu. Lâmi, ona dik dik baktı. Müsteşarın karısı ne yaman kadınmış!
- Hanımefendi, uzatmayınız rica ederim.
- Yemin ediniz.
- Ne yemini canım?
- Sevgilinizin başı üstüne yemin ediniz.
- Hangi sevgilim? Sevgilimin beni aldattığım öğrenirsem, başı parçalansın, çocuk gibi ısrar etmeyiniz, şu kâğıdı veriniz.
- Namusunuza yemin ediniz.

- Peki söz veriyorum, namusum üzerine.
Cânân/137
Orhan Bey'in zevcesi kartviziti verdi.
Lâmi bunu eline alır almaz. Cânân'ın kullandığı kartları tanıdı ve onun yazısı, elyazısı, kendi yazısıyla üç satır okudu: "Gece buluşamayız mümkün değil. Gündüz geliniz, Eleni tembihli." Kadın, Lâmi'nin gözlerinin içine bakıyordu. Genç adam, ayakta, kart elinde, çenesi göğsünün üstüne yapışmış, kaşları çatık, yüzü evvelâ kırmızı, sonra sarı, nihayet beyaz, şiddetli bir heyecan içinde, kımıldamadan duruyordu.
İskemlenin üstüne çöktü, kart elinden yere düştü.
İnanamıyordu, yine inanamıyordu, kendisine bir hile yapıldığını, Cânân'la arasını açmak istediklerini zannetmek istiyor, onun ihanetini zihnine yediremiyordu:
- Bu... bu kart... çok birşey isbat etmez. Kadın yere eğildi, kartı aldı, ayağa kalktı:
- Çok şey, herşeyi isbat eder, Lâmi Bey. Genç adam yeisle mırıldandı:
- Zevcenize hitap edildiği belli değil.
- Bu kart onun evrakı arasından çıkıyor... rica ederim.
- Bir kadın böyle kartlar yazabilir.
- Şüphesiz... bu kartı da yazan bir kadın.
- Hayır... yani... mutlaka ihanet eden bir kadın değil. Orhan Bey'in zevcesi, hareketli, müstehzi bir kahkaha
attı:
- Rica ederim, rica ederim Lâmi Bey... şaşırmayınız... görüyorsunuz dert ortağıyız... hiç şüphe yok.
- Peki... evet... ama... hayır...
- Yo...k isterseniz, siz yine Cânân'ınıza aldamnız. Ben yapacağım şeyi biliyorum.
Lâmi başını avuçlarının içine aldı:
- Ne yaparsınız? Hiç... hiç... müşkül mesele... tüh... muharebede vurulmuş bir adama döndüm. Felâket... kendimi tutamıyorum.
Sahiden yazı masası dirsekleriyle beraber sallanıyor, hokka takımları çarpışıyordu. Kadın elini uzattı:
- Sizi yalnız bırakayım... şimdi alıştım... fakat yapacağımı biliyorum... Allahaısmarladık, verdiğiniz sözü unutmayınız.
138/Cânân
Lâmi, parmaklarının ucunu uzattı, kadının elini sıktı, yerinden kımıldamadı. Orhan Bey'in zevcesi, çevik adımlarla çıkıp gitti.
Genç adam derhal yerinden fırladi, bir dişi ağrıyan hasta gibi ellerini yüzüne koyarak odanın içinde gezindi. Başının içinde zevcesinin elyazısı diriliyordu: "Gece buluşamayız. Mümkün değil, gündüz geliniz, Eleni tembihli." Daha ne tereddüt ediyor? Cânân'ın kullandığı kartvizit, Cânân'ın elyazısı, bir mülakat tayini. Gizli birşey. Konuşulmuş, görüşülmüş, hizmetçiye tembih edilmiş. Tevekkeli değil o malûm Rum kızı, o fettan, o şıllık daima kendisine müstehzi, sırıtkan, şımarık bakar, her sözüne gülerek yılışık bir "Lâmi Bey" deyişi vardı. O bunu o aşüftenin hoppalığına hükmetmişti. Halbuki, hizmetçi bile onunla açıkça alay ediyor. Müthiş. Lâmi, olduğu yere çökmemek için büyük bir kuvvet sarfediyoı, başı zonklayarak ağrıyordu.
Oda kapısını açtı, fesini başına attı, bastonunu almadan dışarıya fırladı. Hemen Kadıköyü'ne gidip karısını bulmak istiyordu. İzahat almak onun için hayatî bir iş. Şirketin merdivenlerini ikişer üçer atlarken, bu koşuşmanın sonunda ölüm bile hissediliyordu.
Sokağa çıkınca bir de şiddetli yağmur başlamıştı. Gala-ta'da şemsiyesizler bir yangından kurtulan ahali gibi telâşla kaçışıyorlar. Lâmi ıslanmaya ehemmiyet vermeden, birçok adamlara çarparak, ihtiyar bir kadının elini tutup yürüyen üç dört yaşında bir çocuğu yere düşürerek vapura koştu, geç kalmadı, atladı.
Hiç kimseye rastlamamak için bir yan kamaraya girdi. Otururken aynada yüzünü gördü: Korkunç! Bir kaatile benziyordu. Gözleri kanlanmış, üst dudağının iki yanında kalın iki çizgi, bıçakla yarılmış gibi keskin iki buruşuk var, çenesi gerilmiş, dudaklarının rengi yoktu.
Oturdu.

Ölümü pek yakın hissediyordu. Yaşamayacak, eğer Câ-nân'dan pek inandıran bir cevap alamazsa yaşamayacak, onsuz hayat yok. Can o, Cânân o. Bir işaretle ona canını ver-

meye kendini her vakit hazır bulmuş, onun aşkı, Lâmi'nin bütün irâdesini yutmuştu. Cânân, kanında dolaşan küreyve-ler gibi, damarlar gibi, asâb gibi vücûdunu sarılmış, içine işlemişti, ayrılamazdı. Sanki onunla ikiz ruhta idi. Cânân'ın ruhuyla, onun ruhu, âdeta hilkatin bir kıvamda yarattığı müsavî hüviyetlerdi ki birbirlerine karışık, birbirlerinin içinde "gayr-ı kaabil-i tefrik" idiler. Peki, nasıl oluyor da, hangi hârikayla, bu mahlûk, bu cana yakın mahlûk, Lâmi'ye kendi şuurundan daha hakiki, benliğinden daha hakiki bu mahlûk, onu aldatıyor? İmkân yok, insan bu kadar yanılamaz.
Kendini biraz tutarak, daha kuvvetli bir mantıkla vaziyeti muhakeme etmek istedi. Hep kartvizitteki cümle aklına geliyor: "Gece buluşamayız. Gündüz geliniz. Eleni tembihli." Daima bu iki kelime, "Eleni tembihli" cümlesi, bütün kuruntularını beynine sıçratıyor, şüphelerini kudurtuyor. Eleni tembihli! Tüh... demek ki evinin içinde, kendi tasarruf ettiği bina içinde, bir rezalet, bir ihanet şebekesi var. Kendi evi, eşyası, yatağı bile temiz değil. Aklını zaptedemiyor, bu işte bir yanlışlık var.
Tekrar sinirlerine hâkim olmaya çalıştı. Cânân'ı gözlerinin önüne getirdi. Evet... o mavi gözler içindeki tahakküm, müstehzi ışık nedir? O ince parlayış nedir? Sonra, yavaş yavaş, zevcesinin birçok tavırlarını, öfkelerinden nevâzişlerine kadar, türlü türlü, birçok huylarını hatırladı. Onun her halinde, aksiliklerinde bile, aşk var. Buna hâlâ inanıyor. Cânân onu seviyor, seviyor, bugüne kadar herşey bunu göstermişti.
Kartviziti düşündü: "Biraz duralım bakalım... Lâmi... kendine gel... telâşa lüzum yok... Evvelâ ortada bir kartvizit var. Diyorsun ki bu kartları Cânân kullanıyor. Peki... böyle moda olmuş bir nevi kartı yalnız o mu kullanır? Böyle bir kararda niçin acele etmeli?... Evvelâ, diyelim ki, bu kartı her kadın istimal eder. Sonra, yazı Cânân'ın meselesi... burada bir tereddüd... biraz dur bakalım yine... bütün kadın yazıları birbirine benzer... hem Orhan Bey'in zevcesi o kadar telkin yapıyordu ki, o sırada bir erkek yazısı görseydin

bile, Cânân'ın yazısına benzetecektin. Gözlerin kararmıştı. Yeniden o yazıyı görsen öyle mi düşüneceksin?"
Fakat yine "Eleni tembihli" cümlesi, onu çığırından çıkarıyordu. Eleni kendi hizmetçisinin ismiydi, buna da şüphe var mı?
"Haydi farzedelim ki hizmetçilerden çoğunun ismi Ele-ni'dir. Bu kartı yazan kadının da bir tane başka Eleni'si vardır, fakat böyle üç büyük tesadüf de yan yana düşer mi ya?..."
Kamarada kimse olmadığı için, başım avuçlarına, dirseklerini dizlerine dayadı, kaldı. Muhakemesinin bütün ışıkları sönmüştü. Hiç birşey düşünemiyordu.
Sonra birden aklına geldi: Eve gidip ne yapacak? Elinde bir ihaneti isbat eden hiç bir delil yok; Orhan Bey'in zevce-siyle görüştüğünü anlatsa Cânân güler ve bu meselenin bir kadın hilesi olduğunu iddiaya kalkışabilir; hattâ belki de işi açığa vurur, bir hâdise çıkarır. Orhan Bey'i zevcesi aleyhine kışkırtır. Lâmi, Cânân'ın ihanetini isbat da edebilse, zevce-siyle nasıl münakaşa edecek? Şimdiye kadar ona karşı, hiç bir meselede bir iğne iplik için bile muarız olmamıştı. Ona karşı, hiç bir sitemde bulunmamıştı. Eğer bir kavga başlayacak olursa, maazallah dili tutulacağını, zevcesine bir kelime, bir tek kelime bile söyleyemeyeceğini hissediyordu. O zaman anladı ki, Cânân'ın kendi üzerinde kafi bir nüfuzu vardır; bu nüfuz, bir sultanın kölesine tahakkümünden bile fazladır; o zaman anladı ki Cânân'a karşı bir esirden daha mahkûm, daha iradesiz, daha zavallıdır.
Bu tahakküme isyan etmek hatırından geçmiyordu. Kendini böyle, bir sevgiliye teslim edişte pâyânsız bir "memlûki-yet" zevki vardı. Hattâ... hattâ... bu kendi kendine en korkunç itiraf: Cânân tarafından aldatıldığına emin olsa bile!
Bu dehşetli ihanete emin olsa bile, kendini öldürebilir, Cânân'ın ayaklan altında yaralı bir timsah gibi sürünebilir, fakat ona isyan edemezdi, buna takati yoktu, bu muhakkak.

Vapurdan çıkarak, araba ile Kalamış'a giderken, hiç birşey düşünemiyordu. Başının içi karanlıktı. Fakat, nedense, Cânân'ı görmek, onun mavi gizlerini görmek, herhalde zev-
f

karşılaşmak istiyordu. Ondan sonra, ne çıkarsa bahtına.
Arabadan sallanarak indi. Arabacı arkasından bağırıyordu:
- Bey'im, para vermeyi unuttunuz!
Genç adam utandı, gülmeye çalıştı, muvaffak olamadı. Fazlaca bahşiş verdi. Kapıyı açan Eleni'ye, daima yezid yezid gülen Rum kızına zevcesini sordu.
- Yukarıda, Lâmi Bey, salonda.
- Yalnız mı?
- Yalnız.
Lâmi sofayı geçti, fakat nedense merdivenleri gözüne kestiremedi. Hasır koltuğa oturdu. Hizmetçi yukarı çıkmıştı.
Genç adam, bir daha düşündü, Cânân'a ne söyleyecek? Bu eve kadar niçin geldi? Kaçıklık. Hiç başka birşey değil. Galata'dan Kalamış'a kadar, sebepsiz, koşa koşa gelmek neden? Fakat... bir yolunu bularak, Cânân'a bu meseleyi açacaktı, içinde gizli bir el, bu arzuyu dürtüklüyordu: bu meseleyi Cânân'a açacak, onun mavi gözlerinin bebeklerine dikkatle, hiç şaşmayan bir dikkatle bakacak, mutlaka birşey anlayacaktı, mutlaka, ama... söze nasıl başlayacağını bilmiyordu.
Merdivenleri çıktı, salona girdi.
Zevcesi bu salonu şark usûlünde, pencere önlerini kaplayan boydan boya ipekli, tahtaları yaldız işlemeli minderlerle döşetmişti. Bunlardan bir tanesine, köşeye uzanmış, ayaklarını küçük bir yer yastığına gömmüş, bu sabahlığı içinde rehavetle yayılan levend vücûdunu Eleni'ye yelpaze-lettiriyordu. Elinde bir kitap var. Kocasının içeriye girdiğini gördüğü hâlde gözlerini kitaptan ayırmadı.
Lâmi odanın ortasına yürüdü, biraz durdu, hiç birşey söylemedi, biraz şaşırdı, sonra aynanın önüne giderek ceketini düzeltir gibi yaptı. Aynanın içinden hep zevcesine bakıyordu. Cânân daima öyle, mindere sarılmış, baygın gibi hareketsiz, rahat, sakin kitabını okuyor. Eleni yanı başında,

hanımının altın saçlarını, yüzünü, dirseklerinden bileklerine kadar çıplak, ince sarı tüyleriyle cilâlı, pembe kollarını yelpazeliyordu.
Lâmi, Cânân'ı kucaklamak hırsıyla herşeyi unuttu.
Genç kadın da, bir aralık, yorgun gözlerini kitabın üstünden kaldırarak Lâmi'ye bakıyordu. Zevci aynanın önünden çekilince o da gözlerini çekti.
Lâmi bir iki adım yürüdü, şaşırdı, nihayet zevcesine doğru ilerledi, başını kitaba dikti:
- Ne okuyorsun? Kadın cevap vermedi.
Genç adam kitabın ismini görmek için başını biraz daha eğdi, fakat Cânân'ın vücûdundan serpilen o sıcak, hareli kokuyla yanarak sersemledi. O anda, canı bir tek şey istiyordu: Cânân'ın ayakları dibinde yatmak.
Genç kadın kitabı ansızın kapadı. Hizmetçiye başını çevirdi:
- Eleni, çık dışarıya.
Rum kızı odayı bırakınca, genç kadın pembe koluyla kocasının başını sardı ve göğsüne çekti.
- Nen var yavrum? Bu vakit neye geldin? Yüzünde ilk defa bir terslik var, bonjur bile demedin? Hasta mısın?
Zevcesinin parmakları Lâmi'nin saçlarının arasına daldı ve bir örümceğin ayakları gibi gıcırdayarak başında gezindi. Genç adam, her vakitki gibi gaşyoluyordu. Kekeledi:
- Hiç... birşeyim yok cicim... ufak... bir can sıkıntısı... bir üzüntü.
- Sebep?
Lâmi cevap araştıracağı yerde dudaklarını zevcesinin göğsüne, ince ipek altında gittikçe kabaran ve sıcaklaşan göğsünün yastığına gömüyordu.
Cânân silkindi:
- Cevap versene... konuşalım da ondan sonra. Zevcesinin bu silkinişiyle, Lâmi de uyandı. Birdenbire

kartviziti hatırladı; kaşlarının ortası buruştu ve düzeldi. Câ-nân'a bu meseleyi anlatmak için bu o kadar iyi bir fırsattı ki,

cesaret edemeyişine kendi de şaşıyor. Fakat nasıl başlasın? Bir kelime aklına gelmiyor! Tıpkı bir kedi gibi mırıldandı:
- Fenayım... Cânân... üzülüyorum.
- Neye üzülüyorsun?
- Canımı sıktılar.
- Kim sıktı?
Cânân'ın keskin bir dikkatle parlayan mavi gözleri, Lâ-mi'yi büsbütün şaşırtıyordu:
- Hiç... sorma kuzum... münasebetsizin biri. -Ee?
- Geldi... bana seni çekiştirdi.
- Sonra?
- Çılgına döndüm.
Cânân bir kere daha Lâmi'yi kucakladı. Bu sefer iki kolunun bütün genişliğiyle kucakladı ve gözlerini ondan hiç ayırmayarak, tatlı bir gülüşle güldü:
- Ee, anlatsana canım?
- Nesini... nesini anlatayım? Kızdım. Fena kızdım. Bir... bir kartvizit gösterdiler bana.
-Ee?
- Senin yazın. -Peki?
- Senin kullandığın kartlar.
- Anladık.
- Diyorsun ki... o kartta... o kart bir erkeğe yazılmış... diyorsun ki o kartta... Eleni tembihli, gece buluşamayız, gündüz gel.
Lâmi de bu sözleri söylerken, başını kaldırmış, Cânân'ın gözlerine bakıyordu. Kapakların, kirpiklerin, bebeklerin ve bu gözlerin altındaki hisli, oynak, titrek çizgilerin en küçük hareketlerini görmek, ruhun en çok toplandığı bu manâlı uzuvlarda zevcesinin bütün gizli fikirlerini yakalamak istiyordu.
Cânân tiz bir kahkaha attı. O kahkahalardan biri ki, her boğumunda ince ve kesik bir nağme vardır, ancak pek şûh bir kadının hançeresi, şâirlerin billur kahkaha dedikleri bu

ince sesleri terkibedebilir. Lâmi daima Cânân'ın yüzüne bakıyordu. O bir daha güldü. Kocasının şaşırdığını görünce, bir kere daha ve büsbütün coşkun bir kahkahayla güldü.
Lâmi titriyordu. İtiraf mı? Alaya mı başladı bu kadın?
Zevcesi, genç adamın saçlarını tuttu, çekti, başını kendi başına yaklaştırdı ve son derece hâkim, ciddî, söyledi.
- Sen çocuksun daha Lâmi... sen çocuksun. Bilmiyor musun ki Şakir Bey, bir ay evvel hastalandı? Orhan'a randevusu vardı, bir gün, fakat hasta olduğu için İstanbul'a inemedi? Onu Kalamış'a çağırttı? Hatırlamıyor musun ki, o gün, ben Orhan Bey'e kart yazdım? O Kalamış'a gece gelebileceğini haber gönderdi. Halbuki doktor, Şakir Bey'e gece erken uyusun demişti, mümkün değildi bu, gündüz gelsin diye ben de Orhan'a bir kart daha yazdım.
- Cânân... sultanım... Şakir Bey'in hastalandığını, o gün de Orhan Bey'in Kalamış'a geldiğini biliyorum. Fakat... böyle... senin kart yazdığından filân haberim yok.
- Nasıl yok? Ben sana o akşam;" bugün Orhan Bey'e haber gönderdim" demedim mi?
- Dedin ama karttan bahsetmedin.
- Bir haber başka türlü nasıl gönderilir?
- Peki... o... Eleni tembihli cümlesi?
: Çünkü o gün ben evde bulunmayacaktım, halbuki... Orhan Bey... bizden bir kitap istemişti. Bana da uğrayacaktı... Eleni'ye bıraktım.
Lâmi derin bir sevinçle ürperdi. Bu mantık ona oldukça sağlam geliyordu. Evet... bunlar makûl... doğru... fakat... içinde yine birtakım tereddütler kıpırdıyor, bir sürü istifham işaretleri kıvrılıp açılıyordu. Gözlerini etrafa çevirerek, zihninde, çarçabuk, şöyle bir kaziye kurdu: Peki... Şakir Bey hasta... bunu hatırlıyor... o gün Müsteşar Kalamış'a geldi... bunu da hatırlıyor, zaten, Allah belâsını versin, herifin buralardan ayrıldığı yok ki... Şakir Bey'in vagon

işleri bitip tükenmez, pekâlâ... o akşam Cânân'ın Müsteşar'a haber gönderdiğinden filân bahsettiğini de şöyle hatırlar gibi oluyor... ona da peki... Fakat kitap meselesi nedir? Müsteşar ne za-
Cânân/145
man kitap istemiş? Sonra... kartta niçin kitaptan bahsedilmiyor?
Cânân, Lâmi'nin düşünceye daldığını görünce sordu:
- Hâlâ anlayamadın mı, tonton? Lâmi mırıldandı:
- Anladım canım... zaten... eminim... hiç... doğrusu... şüphelenmedimdi ama...
-Ee?
- Kitap dedin de...
- Kitap peki?
- Ne zaman kitap istedi senden Müsteşar? Kadın, biraz öfkelenerek ayağa kalktı:
- Ben takvim değilim Lâmi. Çok oldun artık...
Lâmi de ayağa kalktı, bir saattir biriken iştiyakıyle zevcesini kucakladı:
- Affet... Cânân... vallahi... inan... hiç şüphelenmiyorum... asla... o soğuk herifle hele... hayalimden geçmiyor... deli misin? Senden şüphe? Asla!
Kadın yürümek istedi:
- Peki... çek elini boynumdan öyleyse... üstümü buruşturuyorsun.
- Gitme... Cânân... biraz otur... kuzum... Lâmi'nin gözleri kayıyordu. Cânân bunu gördü:
- Şimdi bırak, çekil... deli... çekil! Üstümü hırpalıyorsun. Kocasının elinden kurtularak sofaya kaçtı, hemen aşağı
kata indi, Eleni'nin küçük odasına girdi:
- Eleni! Gel buraya... Lâmi Bey sana Orhan Bey'in buraya gelip gelmediğini sorarsa...
Rum kızı, hanımın sözünü kesti:
- Biliyorum, biliyorum, diyezeğim ki Orhan Bey buraya hiç gelmemiş.
- Değil öyle.
- Diyezeğim ki...
- Sus kız, lâf dinle: Diyeceksin ki; "Orhan Bey geldi, hanım evde yoktu. Ben Orhan Bey'e bir kitap verdim." Anladın mı?
Eleni'nin zeki elâ gözleri iki defa açılıp kapandı.
146/Cânân
Cânân derhal en üst kata çıktı, yatak odasında bekleyen kocasını eskisinden bin kat hararetle kucakladı:
- Seni gidi seni... böyle kim seni kışkırttı, söyle bakayım? Lâmi'nin buse için uzanan dudakları haber verdi:
- Müsteşarın karısı!
RTIK Cânân'ın sadakatinden şüphe etmiyordu. Hattâ o kadar ki, evlendiklerinin ilk günleri, zevcesinin haf-y tada bir kabul günleri yaparak dostları çağırmasını istemediği halde artık buna da razı oldu. Vakıa ara sıra, bazı geceler, Selim, Ali, Orhan Bey, Lâmi'yi ziyarete geliyorlardı. Fakat bu toplanmalar dağınık, intizamsız, ruhsuzdu. Cânân bir kabul gecesi yapmak istiyordu. Nihayet, çarşamba akşamlarını kararlaştırdılar ve dostlara haber gönderdiler.
Lâmi şöyle düşünüyordu: "Biz gençler, Avrupalılar gibi yaşamaya niyetleniriz, onlar gibi cemiyet hayatı yapmaya imreniriz, fakat bir kere evlendik mi, zevcemizi hemen kıskanır, uçan kuştan bile gizlemeye çalışırız. Ne için?" Sonra kendi kendini de inandırdı ki, böyle toplanmalarda hiç bir tehlike yoktur, çünkü herşey göz önündedir, fena niyetler belli olur, insan ihtiyatlı davranmaya mecbur kalır. Hem bu âdî muhakemeleri Cânân için abes buluyor. Onun tarafından sevildiğine hiç şüphesi yoktu.
Birgün Selim ona dedi ki:
- Yavrum, senin bu kadar, çocukça saf olduğunu bilmezdim. Cânân'a bu ne itimad? Zevceni ilâhî bir mahlûk zannediyorsun.
Lâmi alevlendi:
- Yalan mı?
- Dünyada böyle kadın yoktur.
148/Cânân
Selim gülmüştü. Lâmi arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak sordu:

- Bir şeyden mi şüpheleniyorsun? Selim daima gülerek cevap verdi:
- Hayır, hiç birşeyden haberim yok. Zevcen belki zannettiğin kadar masumdur. Fakat...
-Ee?
- Bir kadına bu kadar itimad caiz değil. Bizi en çok bu aldatır. Her itimadın sonu gaflettir.
Lâmi'nin sessiz dinlediğini görünce, Selim devam etti:
- Üç türlü kadın vardır: Avam kadını, orta halli kadın, asrî kadın. Avam kadını aç kalmazsa kocasını sever, aldatıl-mazsa aldatmaz: Bunlar mazinin kadınlarıdır. Orta halli kadın, sadıktır. Aç kalsa da kocasını sever. Aldatılsa da aldatmaz, çok sabırlıdır, aşkı uzun sürer, fakat bir kere de kızarsa en fena şeyi derhal yapar, derhal sukut eder ve hünersiz, abdal bir fahişe olur: Bunlar hâlin kadınlarıdır. Asrî kadın, zekidir. Kendi zevkini herşeye ve herkese tercih eder. Mutlaka aldatmak ister, çünkü aile sistemini gülünç bulur ve bu sistemin günün birinde iflâs edeceğini bilir: Bunlar istikbalin kadınlarıdır.
- Şimdi feylesofluğu bırak, ben de birşey söyleyeceksin zannettim.
- Sana Cânân'ın ne zaman, nerede, nasıl seni aldattığını, aldatacağını söyleyemem, bu, bir kehânet olur. Fakat sen düşün taşın, onun bu nevi kadından hangisi olduğunu keşfet.
- Zihnimi yormam bile.
- Sen bilirsin.
- Zihnimi yormam, çünkü Cânân ne avam kadını, ne ortancası, ne de asrî kadındır. Cânân bir... hassas bir kadın... bir güzidedir.
- Kadınlar arasında yalnız çirkin ve ihtiyarlar güzide ve belki biraz hassastırlar. Türkiye'de üç güzel kadın gösteremezsin ki kendileriyle bir gece, uzun müddet, yalnız mücer-red şeylerden, ilimden ve sanattan bahsolunabilsin, eğer böyleleri varsa, bu mutlaka, tenkid şekli altında, bazı erkek-

leri ve kadınları çekiştirmek içindir. Etleri güzel kadınların yalnız etleri hassastır. Vücûdla ruhun beraber tekâmül ettiğine inanan eski Yunanlılar aldanmışlardır. Biri, daima ötekinin zararına çalışır. Vücûdla ruh, birbirlerine en büyük düşmandırlar ve her zaman mücadele ederler. Bu mücadelenin ismi hayat, neticesi de ölümdür. Güzel kadınlar ruhsuz, hassas kadınlar çirkindirler. Bana bu kaidenin müstesnasını göstermek için çok zahmet çekersin.
- İşte Cânân.
Selim bir daha güldü:
- Görürüz.
Lâmi bu münakaşayı üç gün unutmadı.
Çarşamba akşamı, ilk davet gecesi, bütün misafirler gelmişlerdi. Orhan Bey, Kurbağalıdere'ye kadar arabayla bir gezinti teklif etti. Çünkü teşrîn-i evvelin son mehtabıydı, ondan sonra kış. Faik düldülüne atladı, Kadıköyü'ne indi, iki araba tutarak geldi. Lâmi, Selim, Ali, Cânân bir arabaya, Şakir Bey, Orhan Bey, Renknaz Hanım, Perihan ötekine bindiler. Faik atın üstünde, arabaların yanından gidiyordu.
Hepsi neşeliydiler. Perihan'ın tenha yollarda öten kahkahalarını işitenler bu genç kadının iki ay evvel kocasını kaybettiğine inanmazlardı. Şakir Bey, bir arabadan ötekine bağırıyordu:
- Ali Bey... sen "İskandinavya'ca böyle mehtap gördün mü?
Herkes gülüyordu. Ali'nin kutup seyahati hikâyeleri meşhurdu. O, buzlu dağlarda bin türlü sergüzeştler uydurur, İstanbul'un kale kapısından dışarı çıkmadığı hâlde, "Kutb-ı şimâlî"*ye nasıl gittiğini anlatır. Cânân'ın ricasıyla, yandakilere bir kere daha harikulade maceralarını nakletti. Faik atının üstünde her iki arabaya da yaklaşıyor, Ali'nin bazı tuhaf sözlerini ötekilere taşıyordu. Kurbağalı Çayırı'na kadar, çılgın bir neşeyle gittiler. Arabalar durdu. Hepsi, dere kenarında, bir ağacın altına birikip oturdular. Faik düldülü uzaklarda bir direğe bağladı. Kutb-ı şimalî: Kuzey kutbu.

Ali yanında, hayvanın yüzünü okşuyordu, yavaşça, gizli bir şey söyler gibi dedi ki:
- Biliyor musun Faik? Ben çarşıdaki dükkânın birini sattım.
- Hangisini? Kürekçiyi mi?

- Evet...
- Va...y, demek sen zenginsin.
- Ne gezer? Meteliğim yok, parayı olduğu gibi başkasına verdim.
- Borcun mu vardı?
- Borç?... ehh... öyle gibi birşey... daha doğrusu bir va-ad...
- Nasıl vaad?
- Bir kadına.
Faik dikildi, Ali'nin yüzüne baktı:
- Kadına mı? Haydi oradan... bir kadına dükkân parası verilir mi?
- Para vermedim. Hediye aldım: Üç incili bir pandantif.
- Kim bu? Nasıl kadın? Ne bahtiyar insanmış bu? Delirdin mi? Sahi mi söylüyorsun?
Ali cevap vermedi. Faik, düldülün takımlarını düzeltiyor, avuçlarıyla yelesini ütülüyordu. "Garip şey..." diye mırıldandı. Dere kenarından onları çağıran Şakir Bey'e "geliyoruz!" diye bağırdıktan sonra, Ali'ye döndü, hayvanı gösterdi:
- Benim de paraya ihtiyacım var Ali... Tuhaf değil mi? Ben de bir kadına hediye almak mecburiyetindeyim. İstanbul kadınları amma aç gözlü olmuşlar ha...
- Sorma.
- Pek naçar kalırsam düldülü satacağım. Bu canım, ciğerim hayvanı... ne baktın? Benim başka iradım, akarım yok ki.
- Baban versin.
- Babam da parasız. Çok masrafı var. Lehli bir kadına yediriyor. Müsteşarla vagon işini çeviririlerse müthiş bir vurgun vuracak ama... bakalım. Ben sabır edemeyeceğim galiba...

- Sen bu kadından bana hiç bahsetmedin. Hıristiyan mı bu?
- Hayır.
- Müslüman mı? Ben tanıyor muyum?
- Tanırsın, gayet iyi tanırsın.
- Kim? Söyle Allahaşkma.
Fakat Şakir Bey, dere kenarından bağırıyordu:
- Ali Bey! Faik! Haydi gelin... bekletmeyin... Orhan Bey bize şokola ziyafeti çekiyor.
Faik, Ali'ye cevap vermeden dereye doğru yürüdü. Ali arkasından koşuyor, kolunu çekiyor, yalvarıyordu:
- Söyle, kuzum, kim bu kadın, merak ettim.
Faik ötekiler karıştı, Orhan Bey'in uzattığı büyük bir çikolata parçasını alarak:
- Allah ömürler versin! dedi. Şakir Bey onu, "devr-i istib-dat"da, büyüklere hulûs çakmaya alıştırmak için, bir maiyyet zihniyetiyle terbiye etmişti. Arasıra Sultan Hamid'in sarayına, kilercibaşınm selâmlığına oğlunu da beraber götürür, istikbalini temin için, genç yaşında onu "ekâbir"e tanıtmak isterdi. Faik'in bu "Allah ömürler versin, kerem buyurun, hâk-i pâyinize arz ederim, hemşirem cariyeniz" gibi kendi neslinin kullanmadığı kelimelere alışkanlığı bu yüzdendi.
Cânân birdenbire ayağa kalktı, Faik'in kolunu tuttu:
- Haydi, Faik, şu düldülü göstersene biraz.
- Ne yapacaksın?
- Bineceğim.
- Vazgeç Cânân. Geçen gece de bahçede binmeye kalktın, az daha düşüyordun.
- Bu sefer düşmem, haydi. Faik itaat etti.
Renknaz Hanım kaşlarını çatıyordu:
- Kızım... buralarda tek tük insanlar vardır, görürler, ayıptır, köşkün bahçesi olsa neyse...
Perihan da annesini kışkırtıyordu:
- Bak, bak... ileride erkekler var... çirkin olur... arabacılar da burada...

Şakir Bey oralarda değildi. Yanında oturan Lâmi'nin kulağına:
- Karının hovardalığı tuttu! dedi.
Hayvan gelir gelmez, Cânân, Renknaz Hanım'ın itirazına aldırış etmeyerek düldüle doğru yürüdü.

Küçük ayağını üzengiye geçirerek, belinden kavrayan Faik'in yardımıyla bir sıçrayışta hayvana atladı. Fakat eyer, kadın eyeri olmadığı için yan oturacağı yerde, eteklerini kaldırarak, erkekler gibi bir bacağını öteye geçirdi ve semere yerleşti.
Lâmi, Selim, Müsteşar ayağa kalkmıştılar, Faik'in yanında, nefes almadan, Cânân'a bakıyorlardı.
Genç kadın dizginleri eline aldı, üzengileri hafifçe vurdu, hayvanı biraz yürüttü. Fakat geriye çevirdi, yine onların yanma geldi.
Erkekler, hâlâ, yan yana ona bakıyorlardı. Genç kadın, atın üstünde dim dik, hâkim, ayın kurşunî ziyasıyla parlayan keskin mavi gözleriyle dört erkeğe baktı:
- Lâmi, gel sen de bin! Ben yalnız başıma idare edemeyeceğim.
Kocası, şaşkın, ata doğru yürüdü, Cânân'ın küçük ayakları arkasında üzenginin boş kalan yerine basarak hayvana atlamak istedi, fakat muvaffak olamadı, arka üstü sendeledi. Sporla hiç alâkası yoktu.
Cânân: "Miskin!" diye güldü ve Müsteşara baktı:
- Orhan Bey, siz geliniz!
Müsteşar, ayağını üzengiye geçirerek adımını kuvvetli bastı, ağır vücûdunu kaldırarak, Cânân'ın arkasına yerleşti, iki kollarını genç kadının koltuk altlarından tutarak dizginleri tuttu ve ökçelerini hayvanın karnına kabaca vurarak düldülü mehtaplı yolda koşturdu. Otları kurumuş çayırdan ince bir toz kalktı, mehtapla boyanan bu toz yığını, mavi bir alev gibi hayvanı sarmıştı. Birdenbire dörtnala koşan düldül, üstünde sıçrayan gölgelerle uzaklaştı, çayırın dibindeki sık ağaçlıklarda gözden kayboldu.
Lâmi'nin bakışları, hayvanın dumanlı izine yapışıp kalmıştı. Perihan'ın kahkahası çınladı. Selim ağzında bir sigara

ile arkadaşının koluna girerek onu biraz kenara çekti ve kulağına fısıldadı:
- Ne yapacaksın? Dişini sık! Hayatta herşey olur. Perihan, yezid, babasına saati soruyordu:
- Kibrit çok da saate bak baba, şunlar bakalım kaç dakika sonra gelecekler?
Cânân'la Orhan Bey, tam yedi dakika sonra geriye döndüler. Müsteşar'ın yardımıyla kadın attan indi.
Köşke dönerlerken de Cânân, öteki arabaya binmiş, onun yerine Lâmi'nin arabasına Perihan gelmişti.
Yolda, bir aralık, Lâmi dizlerinde sıcak bir dokunuş duydu, Perihan'ın bacakları. Belki de araba sarsıntılarıyla, dizlerine değiyordu. Genç adam dizini çekti, fakat bu sıcak dokunuştan kurtulamadı. Cânân'ın ata binmesini düşündüğü için, bu zihnî iştigali arasında, Perihan'ın maksadını kolayca tahmin edemiyordu.
Selim'le Ali, yeni ihdas edilen men'-i ihtikâr komisyonunun bir işe yarayıp yaramayacağını konuşuyorlardı. Selim sigaralarının birini söndürüp, ötekini yakıyor, ihtikârı men edince Bulgarlar gibi hareket lâzım olduğunu hararetle anlatıyordu. Araba dört yol ağzına gelince Orhan'la Ali yere indiler. Yalnız kalınca Perihan, Lâmi'nin kulağına eğildi:
- Bir nasihat ister misiniz?
Genç adam, üzüntüleri arasında başını çevirdi, Perihan'ın baygın siyah gözlerine baktı:
- İhtiyacım yok, ama söyleyiniz.
- Var, var, nasihata ihtiyacınız var... bu böyle devam etmez.
- Hangisi?
- Bu, bu hâl... bu hayatınız... gördünüz ya, Aldanıyorsunuz.
- Henüz böyle birşey görmedim. Perihan güldü:
- Daha ne göreceksiniz? Gözünüzün önünde... zevceniz... bu kadın sizin zevceniz...
- Peki?
p^ı

- Sizinle eğleniyor, alay ediyor, doğrusu onun bu... bu kadar size hâkim oluşuna... ben imreniyorum.
Lâmi, asabî sordu:
- Nasihatiniz nedir?

Perihan, arabanın yeni bir sarsmtısıyla, genç adama sokuldu. Vücudunu ona sıkıştırdı, şımarık, yayvan şivesiyle kulağına üfledi:
- Başka bir kadınla kur yapınız. Lâmi'nin şaşkın baktığını görerek ilâve etti:
- Âdet böyledir.
Bereket ki arabalar Kalamış'a gelmişlerdi. Lâmi bu münakaşayı uzatmadan yere atladı.
Cânân'ın arkasından köşke girerken Perihan hakkında Selim'in "mart kedisi" tâbirini hatırlıyor, muvafık buluyordu. Büsbütün canı sıkıldı.
Yatak odalarına girince, ayakta, hareketsiz duruyordu. Cânân onun yüzüne baktı:
- Yine nen var? Üzüntülü görünüyorsun? Haydi beni soy, pek yorgunum.
Lâmi, her akşamki gibi, fakat biraz isteksiz, Cânân'ın elbisesinde ellerini dolaştırdı.
Hiç konuşmadan yatağa girdiler.
Lâmi köşeye çekildi, evlendiklerinden beri ilk defa o gece, kendini zaptederek düşünceleriyle başbaşa kalmak istedi. Cânân da arkasını döndü, upuzun yattı, kımıldamadı.
Genç adam gözlerini kapadı. İşte, şurada, bir karış yanında yatan kadına, Cânân'a, kendi zevcesine, sevgilisine karşı içine yine şüphe girmişti; yine bu kadın birdenbire muamma oldu; yine Lâmi, onun tarafından sevilip sevilmediğine hükmedebilmek için kendini yemeğe başladı. Onu yakalamak, arka üstü çevirmek, mavi gözlerinin, hain gözlerinin üstüne eğilerek bebeklerin, kirpiklerin arkasına, arasına sinen, gizlenen meçhulü öğrenmek, eğer muvaffak olamazsa, bir fotoğraf kutusuna benzettiği bu küçücük insan başını kırarak, dimağın eczalı sathına intiba eden binlerce gizli hatırayı bir resim gibi seyretmek için derin, kaba, keskin bir ihtiyaç duydu. Kıskançlık yüzünden kan dökenlerin bu vahşi

ihtirasını artık iyice anlıyordu. O vakit bir kadın başının ne mühim şey olduğunu takdir etti. Ne mühim, ne meçhul, ne derin şey, bir kadın başı! Bir yığın saçla da büsbütün ve sımsıkı örtülen bu başa karşı erkeklerin hissettiği acz, Lâmi'yi kudurtuyordu.
Yanında Cânân uyuyordu. Lâmi üstüne eğilerek ona baktı: Zevcesi uyuyor. Göğsü intizamlı, ağır ağır inip kalkarak, yüzü durgun, rahat, başı hareketsiz, uyuyor. Ne keyif, ne sükûn!
Genç adam onun bu hâline imrendi, o da öyle, rahatça uyumak istedi; muvaffak olamadı. Belki yüz defa, yatağın içinde dönüp durdu.
Nefes aldıkça, zevcesinin yorgan altında kızan vücûdunun bir fırın sıcaklığıyla dağıttığı bayıltıcı, uyuşturucu ve baş döndürücü kokuyu duyuyor, başka arzulara yenilmemek için yatağın köşesine çekilerek büzülüyordu.
Cânân, bir aralık dizlerini yukarı çekerek vücûdunu kıvırmış, tekrar uzatmış, kocasına dokunmuştu. Lâmi biraz daha geri çekildi. Fakat, sıcaktan rahatsız olmuş gibi, Cânân, kolunun birini yorgandan dışarı attı ve yatağın soğuk tarafını arıyormuş gibi Lâmi'ye sokularak, âteşin vücuduyla, kocasına boylu boyuna yapıştı.
Lâmi'nin bütün vücûduna elektrik dolmuştu. "Azıcık öteye git, Cânân" demek için kıpırdayan dudaklarından, kelimeler yerine, buseler, ısırgan, delice, savruk buseler dökülerek zevcesinin her tarafını, saçını, başını, gözlerini, ağzını, boynunu, göğsünü öpmeye başladı. Arka üstü baygın düşünceye kadar Cânân'ı öptü.
Karısı hemen yataktan sıçrayarak pencereleri açmıştı. Kocasına istihza ile bakıyordu: Lâmi baygın yattığı hâlde, Cânân hâlâ dipdiri, taptaze, canlı, kıvrak ve davetkârdı!
Ertesi gün, yeni doğan güneşle, bütün kuruntularını " unutarak, zevcesine gündelik hizmetlerini yaptı. Çoraplarını giydirdi, terliklerini giydirdi, sabahlığını giydirip onu eskisi gibi sık sık, üst üste kucakladıktan sonra şirkete gitti.
Hademe ona, yine o kadının geldiğini haber verdi.

Lâmi, kendi kendine sordu: "Yine ne var?" ve merakla odaya koştu.
Orhan Bey'in zevcesi, bu sefer, odanın ortasında, kollarını yukarıya kaldırmış, ellerini açmış, pek sabırsız duruyor, bekliyordu. Lâmi'yi görür görmez atıldı:
- Lâmi Bey... geliniz... hâlim çok fena... sabahı zor ettim... geliniz... Allah aşkına... bir çare bulunuz...

- Ne oldu? Ne var? Beni korkuttunuz. Bu ne? Yüzünüz sapsarı, hasta mısınız? Ne oldu?
Kadın kendini bir sandalyeye bıraktı:
- Hastadan da beterim, ölüden de beter. Lâmi'nin sorgusuna meydan bırakmadan söyledi:
- Orhan beni boşuyor Lâmi Bey.
Genç adam evvelâ bu haberde kendisine ait birşey bulamadı. Rahat bir nefes aldı, kadını teselli etmiş olmak için yapmacık bir hayretle sordu:
- Neden? Niçin?
Orhan Bey'in zevcesi taştı:
- Sizin yüzünüzden... Lâmi Bey... siz sebep oluyorsunuz... evet... sırf sizin yüzünüzden... vallahi... ciddî söylüyorum... eğer siz Cânân Hanım'a kart meselesini anlatmasaydınız bu felâket olmayacaktı... bu felâket... müthiş... Orhan! Ben Orhan'dan boşanayım?
Ve ağladı.
Lâmi şaşırdı. Bu âni itham, ikinci bir kadının kendi yüzünden bu ızdırabı, gözyaşları, onu şaşırttı:
- Canım... ağlamayınız... belki bir yanlışlık var... tuhaf şey... nasıl olur?... Ben... bir kere... zevceme... söylemedim ki... söyledim ama... hayır, söyledim de değil... fakat... ağlamayınız... Orhan Bey sizi boşayamaz, bu da nereden çıktı? Zevceniz bir kere dün gece evinize gelmedi.
- Dün gece değil, dün sabah... üstüme hücum etti... "sen" dedi, "Lâmi'ye gitmişsin, bir kartvizit götürmüşsün..." filân... hep anlattı, sonra kaba şeyler söyledi, bağırdı, çağırdı: "Rezil, edepsiz!" diye bağırdı. Niçin ben, tanımadığım, yabancı bir erkece gidiyormuşum, niçin böyle gizli, ailevi şeyleri size arflfepyörmuşum, niçin bir namus meselesi ortaya çıkarıyor-

muşum, niçin onun kâğıtlarını karıştınyormuşum... payladı, azarladı, beni tahkir etti, hattâ... inanmazsınız... Lâmi Bey... dövdü.
Lâmi, şaşırmış, sordu:
- Kadın dövülür mü?
- Bilmem işte, dövdü. O döver. Siz onun müsteşarlığına ne bakıyorsunuz, o döver, ne olacak, babası belediye çavuşu imiş. Asilzade değil ki... dövsün, razıyım, boşamasın, hayır... dövsün, razıyım, boşamasın.
- Boşayacak mı? Kim demiş? Ne hakla?
- Kendisi söyledi. "Seninle yaşamam, bıktım artiK senden, kendi başına, ne hâlin varsa gör, eve gelmeyeceğim." dedi.
- Bu sözlerden birşey çıkmaz.
- Dün gece de eve gelmedi.
- Ehemmiyeti yok, bu akşam gelir... boşanmaya ne hakkı var? Mümkün değil... olamaz...
Lâmi söylüyor, fakat lâkırdılarının mânâsını kendi de bilmiyordu. Kadın sözünü kesti:
- Ne hakkı mı var? Tuhaf şey... siz de zevcenizi boşadı-nız, ne hakkınız vardı Lâmi Bey? Erkek değil misiniz?
Orhan Bey'in zevcesi fena bir kelime ilâve edecekti, vazgeçti.
Lâmi odanın ortasında geziniyor, yüksek sesle söyleniyordu:
"- Vay canına... Orhan Bey'e bunu kim söyledi? Ne oluyor? Ne antika işler bunlar..."
Kadın gözlerini kurulayarak anlattı:
- Kim söyleyecek? Zevceniz... zevceniz hanımefendi... ah... ah Lâmi Bey... aklımdan fena şeyler geçiyor... ben öyle miskin bir kadın değilim... zihnime birşey koyarsam bitti... onu yaparım.
Sonra, başını sallayarak, ağlayan bir çocuk gibi burnunu Çeke çeke söyledi:
. - Hele boşasın... Lâmi Bey... Orhan beni hele boşasın... gücenmeyiniz... o... o... o... ne diyeyim? Kızacaksınız... o Cânân yok mu? O kar... o kadına, ben bilirim yapacağımı...

Lâmi, kadına yaklaştı, onun yanındaki sandalyeye oturdu, eğilerek, kulağına yavaş yavaş söyledi:

- Canım... ortada fol yok, yumurta yok... Orhan Bey dün gece eve gelmemiş... hepsi bu değil mi? Boşamak lâkırdısını nereden çıkarıyorsunuz? Tuhafsızın ha, siz de... fazla asabiyet... durun bakalım... tahkik edelim... Cânân mı söylemiş... yoksa kocanız ağzınızı mı aramış... herşey mümkün... bir gece daha sabrediniz... bu akşam Orhan Bey eve gelir, muhakkak... canım dün gece bizde misafirdi.
- Sizin evde mi kaldı?
- Hayır... bize geldi, Kurbağalı'ya gittik, gece Şakir Bey'lerde kaldı.
Birdenbire at meselesini hatırlamıştı, yüzü buruştu. Yeniden odanın ortasında gezindi. Sonra kadının önünde durdu:
- Artık, emin olun... bu sefer adamakıllı uğraşıp bu meseleyi halledeceğim. Kat'iyyen! Siz şimdi gidiniz, akşama kadar sabrediniz, yarın... yarın olmaz, cuma... şirket kapalı... öbür gün... cumartesi... bana geliniz... haber getiriniz... iyice, esaslı konuşalım.
Kadın ayağa kalktı. Sallanarak çıktı. Lâmi, yalnız kalınca ayağını yere vurdu:
- Hay Allah belâsını versin, çıldıracağım. Oda kapısı yeniden açıldı, Selim içeriye girdi. Sigarasını yakmak için ceplerinde kibrit arayarak Lâ-
mi'ye baktı:
- Şimdi buradan çıkan hanım kimdi? Yüzü pek sararmış... bir hadise mi oldu? Sen de sinirli görünüyorsun.
Lâmi, kollarını ümitsizlikle sarkıttı:
- Sorma, hayatımın en buhranlı günündeyim, ömrümde bu kadar muazzep olmadım.
Yazı masasına doğru yürüdü, Selim'i karşısına aldı, bir sigara da kendisi yaktı. Susuyor, düşünüyor, Selim'e bu vak'ayı baştan anlatmaya iktidarsız görünüyordu.
Arkadaşı sordu:
- Kim bu kadın Lâmi?
- Sorma dedim ya... iş karışık, iş acayip, iş berbat...

di:
Selim ısrar etmedi, masanın üstünden gazeteyi çekti al-
- Köstence zaptedilmiş ha... belliydi zaten... Lâmi, Selim'in elinden gazeteyi çekti:
- Bırak... dinle... işte asıl bugün senin fikirlerine ihtiyacım var... fakat... yalvarırım, iyi düşün, bana dostça yardım et... safsataları bırak... çok müşkül vaziyetteyim... dinle... bu kadın, Orhan Bey'in zevcesi, anlıyor musun, Orhan Bey'in!
Selim, ehemmiyet vermiyor, sakin tabiî bakışlarını gazeteden yavaş yavaş ayırarak arkadaşının heyecanlı gözlerine dikiyordu.
Lâmi, onun bu kayıtsızlığıyla büsbütün asabîleşiyordu. Leylî bir ingiliz mektebinde büyüyen, terbiye gören Selim için hayatta fevkalâde hiç birşey yoktur. Herşeyi aynı derecede mühim bulur, bazı en küçük şeylere ehemmiyet verir, en büyük hadiselere aldırmaz, her vak'ayı evvelce tahmin etmiş gibi düşünceli bir sükûnetle karşılardı.
Lâmi devam etti:
- İşte bu kadın, geçenlerde sabahleyin...
Kartvizit vak'asından başlayarak, o saate kadar geçen şeyleri kendinin de hayret ettiği mükemmel bir tahattürle, sonuna kadar anlattı.
Selim, derhal yeni bir sigara yakarak başını salladı, ayaklarını iyice uzatarak oturduğu koltuğa yayıldı ve gülümsedi:
- Lâmi, ümid ederim ki bana son sözlerimi söyleteceksin. Çünkü bugünden sonra, Cânân için seninle hiç konuşmayacağım.
- Niçin Selim?
- Dostum sözlerime bugüne kadar inanmadın, itiraz ettin. Ben sana ezelden beri söylüyorum: Bu kadın, seni alda... ta... çaktır... Bunu bir kanun gibi cep defterine yaz, bir kanun gibi duvara as, bir kanun gibi ezberle. Anladın mı? Dur... yine itiraz etmek istediğini anlıyorum, çocuğum, -emin ol ki sen bir çocuksun- bu kadın bir ikbalperesttir, dikkat et, ikbalperest. Bu kelimeyi, gel, tahlil edelim. İkbal hırsı hodbinliğin galeyan derecesinde ifratıdır. Ya maddî, ya gayr-i maddî olur. Maddî olursa, taleb ettiği şey paradır.

Manevî olursa, taleb ettiği şey şan ve şereftir. İster servet, ister şöhret için olsun, her türlü ikbal hırsı, bütün öteki ihtiraslar gibi, ruhtaki diğer arzuları telef eder ve tek başına saltanat sürer. Bir ikbalperest için hayatın yegâne gayesi, ikbaldir. Bu hırsın dışarısında, bütün ihtiraslar ona yabancıdır. Aşk bile! İşte senin bileceğin şey.
- Öyleyse Cânân'ın bir ikbalperest olduğunu kabul edemem. Çünkü o beni sevdi.
Selim yeniden güldü:
- Sana öyle gelir. Cânân, belki sana karşı, havâssi bir in-cizab duymuştur. Fakat hepsi o kadar. Seni sevmedi, asla. Sözüme inan.
- Öyleyse benimle niçin evlendi? Ne mecburiyeti vardı?
- Birincisi dul kalamazdı. Evli kadınlar, daima, başka erkekler nazarında daha muteberdirler. Bundan başka, dul bir kadın erkeklere karşı hafif olur, kendini güç zapteder. İkincisi, dul bir kadın, daima bir dedikoduya mahkûmdur. Farkında mısın? Cânân'la Müsteşar için söylenen şeyler, izdivacınızdan sonra kesildi. Bu Şakir Bey'in de, Cânân'ın da, Müsteşarın da işine yaradı. Eğer dedikodular devam etseydi, Müsteşar Şakir Bey'in yanına ayak basmamaya mecbur kalırdı. Hareketlerimiz üzerinde muhitin şiddetli sultası vardır.
- Peki... Cânân... Orhan Bey'ie evlenebilirdi.
- Evlenemezdi.
- Nasıl evlenemezdi? Ben Bedia'yı nasıl boşadımsa, Müsteşar da zevcesini öyle terk edebilirdi.
- O kolay... fakat Orhan Bey, Cânân'ı alsaydı, dedikodu eksilmez, artardı, bir ikincisi de Cânân, Müsteşarı fedakârlıklara sevkedebilmek için, böyle uzaktan idareye mecburdu. Yâni... bir kadın, kocasından ziyâde, âşıkına hükmeder.
- Anlamadım.
- Düşün, Müsteşar Cânân'ı alsaydı, arzusuna kavuşmuş olmaz mıydı? Haydi bir sene aşk, sonra? Belki bıkacak ve hiç ona fedakârlık etmeyecekti.
- Şimdi?
- Şimdi Orhan Cânân'ı ölesiye seviyor. Ona mâlik olmak

için daha büyük fedakârlıklar yapacaktır, çünkü, Cânân kanunen bir başkasına, sana aittir.
- Peki... fakat... iyi ama... Selim... Orhan Bey Cânân'a... hiç bir fedakârlık yapmıyor. Tuhaf söylüyorsun.
- Böyle şeyler gözle görülmez.
- Ben anlamaz mıyım? Aptal mıyım?
- Âşıklar bazı çok zeki, fakat ekseriya dünyanın en kör ve budala insanlarıdırlar. Böyle bir darb-ı mesel de vardır.
Selim bir daha güldü, fakat Lâmi'nin pek canı sıkıldığını görerek ayağa kalktı, arkadaşına yaklaştı ve azıcık samimi-leşti:
- Bunlar basit şeyler Lâmi... yakında anlarsın... emin ol ki dünyanın her tarafı bu vak'alarla doludur. Hayatın mihveri budur. İşi fennî düşünecek olursak senin için yapılacak birşey kalıyor: Hemen başka bir kadına kur yapmaya başlamak. Hattâ, istersen Bedia'yı bul. Yahut başka biri, ehemmiyeti yok, £akat... geç kalma... hemen... alenen başka bir kadınla muaşaka et. Ve bir delil eline geçir, Cânân'ı herkesin karşısında rezil et. Boşa. Emin ol, bu da aşk kadar zevkli birşeydir. Zaten kinle aşk, heyecan itibariyle, ayni şeylerdir.
Lâmi düşünüyordu. Selim devam etti:
- Eğer bunu yaparsan herkes seni takdir edecektir. Yoksa pek zavallısın. Kendi vaziyetini yalnız sen görmüyorsun. Herkes biliyor, görüyor, anlıyor.
Lâmi düşünüyordu. Selim bir iki sigaradan sonra devam etti:
- O zaman belki Cânân senin ayaklarına da kapanır. Şimdi sana ilâhî gibi gelen o kadının, bir halayık gibi eteklerini, dizlerini öptüğünü de görürsün. Bu keyifli birşeydir. Benim kadınlardan beklediğim en büyük zevk budur, emin ol.
Lâmi düşünüyordu, Selim devam etti:
- Bir delil... bir küçücük delil... kâfi... hattâ istersen, ben sana bunu tedarik edeyim.
Lâmi yerinden fırladı: -Sen?

- Telâş etme... buna çalışırım... yüzde seksen, sana bu delili bulurum.

- Fakat... Selim... pek müthiş birşey bu... kaabil değil... ben Cânân'la mücadele edemem. Ona çok mağlûbum, çok bağlıyım.
- Başka çare yok Lâmi... benim fikrim bu. Zevcen seni aldatıyor, ihanetlerle muhatasın, sen benden dostça nasihat istedin, ben de söyledim. Nasıl işine gelirse öyle hareket et.
Selim arkadaşının elini sıkarak odadan çıktı.
Bir saat sonra Lâmi evinin kapısını çalıyordu. Bu defa yine kartvizit meselesinde olduğu gibi, zevcesinden kafi izahat istemeye karar vermiş, ona erkekçe hareket etmeye hazırlanmıştı. Bu defa zevcesine mağlûp olmayacaktı.
Kapıyı açan "Eleni", "Hanımefendi"nin evde olmadığını haber verdi. Lâmi sofadaki hasır koltuğa kendini bıraktı, masanın üstündeki sabah gazetelerinden birini çekerek okumakla oyalandı. Sonra birdenbire yerinden kalktı, portmantonun aynasını parlatmaya uğraşan Eleni'ye doğru yürüdü:
- Eleni!
Rum kızı elâ gözlerini Lâmi'ye kaldırarak hayretle baktı. Lâmi, o güne kadar hiç yüz vermediği Eleni'ye gülüyordu:
- Eleni... güzel Eleni... beni dinler misin çocuğum? Büsbütün hayretle bakan Rum kızının yanağını okşadı:
- Eleni'ciğim... dinle beni... yahut, gel şuraya girelim. Eleni'yi elinden tuttu, küçük odaya soktu, kendi kanape-
ye oturdu:
- İstersen otur şuraya... dizime... otur canım... bak ne söyleyeceğim.
Eleni oturdu.
- Yavrum Eleni... artık seninle ahbabız.
Derhal para cüzdanını çıkardı, içinden beş liralık bir kâğıt çekti, Eleni'ye verdi. Rum kızı parayı avucunda buruştururken Lâmi'ye yanağını uzatıyordu.
Genç adam birdenbire ayağa kalktı:
- Hayır... öyle ahbaplık değil... bu başka... onu da ayrıca düşünürüz.

Tekrar kızın elini tuttu:
- Bu günlük... yalnız sana soracağım şeylere doğru cevap vereceksin!
Eleni, şaşkın, Lâmi'ye bakıyor, elini sıkı tutan bir erkeğin temasıyla titriyordu. Yüzü kızardı. Gözleri, milletine mahsus işvebazlıkla parladı. Genç adam kızın bu vaziyetinden hemen istifade etmek için onu kendisine çekti, hafifçe kucakladı. Kız tekrar yanağını uzatıyordu.
- Eleni... yavrum... söyle bana şimdi... evde yokken ben... bizim hanım... Cânân Hanım... buraya erkek aldı mı?... Söyle... korkma... haydi... söylersen beş lira daha vereceğim... hergün de ayrıca bahşiş alacaksın... hem de sana güzel bir manto yaptıracağım, söz veriyorum... söyle... hiç korkma... artık ahbabız Eleni.
Elini cüzdanına götürüyordu, şiddetle kapı çalındı. Hizmetçi Lâmi'den sıyrıldı, kapıya koştu. Sofadan Câ-nân'ın sesi işitiliyordu:
- Kim var? Misafir mi?
- Hayır... Lâmi Bey. Küçük odada.
Cânân odadan içeri girdi. Lâmi, ayakta, kaşlarını çatmış, zevcesine karşı ilk defa aksi bir yüz göstermeye çalışarak, dimdik duruyordu.
Genç kadın bu hâlini görünce, elindeki eldivenlerin bir tekini Lâmi'nin yüzüne doğru sallayarak güldü:
- Bu ne surat, Beyefendi?
Sonra küçücük, seri adımlarla sıçrayarak odadan çıktı.
EVCESİNİN arkasından merdivenleri çıktı, orta katta ^/ karşı karşıya geldiler. Cânân da öfkeli görünüyordu:
- Lâmi... beni dinle... sana kat'i sözlerim var! dedi. Odalardan birine yürüdüler.
Genç adam, zevcesinin bu şiddetine bir sebep arıyordu. Bu asabiyet ne? Lâmi'nin maksadını anladı mı? Yoksa kapıdan içeriye girerken Eleni'nin telâşından şüphe mi etti? Fakat... artık bu kadını iyice sıkıştırmak, birçok dedikodulara dair izahat vermeye mecbur bırakmak lâzımdı. Lâmi, zevcesinin bu şiddeti karşısında, ilk cesaretini yarı yarıya kaybetmiş, fakat nefsine hâkim olmaya, bu sefer, katiyyen ona mağlûp olmamaya çalışıyordu.
Genç kadın, kocasının yazı masası önünde yaylı koltuğa oturdu, bir sigara yaktı, karşısında, ayakta duran Lâmi'ye dik baktı:

- Sana her zaman söylüyorum Lâmi... bu küçücük ev sinirime dokunuyor. Ben sarayda büyüdüm, bu kulübede otu-ramam, anlıyor musun? Bu kulübede oturamam. Şimdi, Belvü'nün karşısındaki büyük evi gezdim, pek beğendim, ne yapıp yapıp oraya taşınmalıyız!
Lâmi: "Ha... şu ev meselesi!" diye mırıldandı.
Sonra kat'i bir tavırla: .
- Şimdi bana evden bahsetme. Ben seninle başka şey konuşmaya geldim! dedi.
Cânân/165
- Evden bahsetme ne demek Lâmi? Sana diyorum ki ben, burada, bu kulübede yaşayamam, sana diyorum ki ben, bu evde oturmak sinirime dokunuyor; sana diyorum ki ben...
- Anladık, uzatma... bunu başka zaman düşünürüz, bugün seninle daha mühim birşey...
- Hayır Lâmi, başka zaman olamaz... baktığım evin müşterileri var, biz tutmazsak hemen pey verecekler... hiç gecikmeye gelmez çocuğum, hiç! Karar vereceksek derhal vermeliyiz. Acele ettiğimin sebebi bu!...
- Anladım, iki gözüm, anladım. Ben de sana olmaz demiyorum. Buna şu dakikada karar vermek lâzım değil ya...
- Şu dakikada karar vermek lâzım.
- Niçin? Cânân, bu evi şu dakikada mı tutacaklar, biraz mâkûl söz söyle! Hem ben de sana diyorum ki, benim için bir ev meselesi yoktur, daha mühim bir nokta...
- Benim için ev meselesi var... ben burada iki gün daha, oturamam. Kalamış'ta bir bu ev rutubetli... hasta olurum. Rutubeti yüzünden kimse burasını tutmadı, biz budalalık ettik.
- Peki... diyelim ki haklısın... onu bırak, şimdi, onu bırak... başka şeyi konuşacağız...
- Bırakamam, beni yine başından savacaksın, olmaz, o evi tutmalıyız diyorum sana.
- Pekâlâ, tutalım, hay hay, söz veriyorum, mese'e orada değil.
- Söz vermek yetişmez, kalk, gidelim oraya, ev sahibiyle konuş, pazarlık et... belki bir tarafa gider, gecikmeyelim.
- Nereye giderse gitsin, bunun yarını var, öbür günü var.
- Yarını öbür günü yok, evi tutacaklar diyorum sana.
- Tutarlarsa tutsunlar, başka ev buluruz.
- Bulamayız, bir aydır arıyoruz, bulduk mu? Hem ben o evi beğendim, diyorum sana.
- Güzel, o evi tutarız, bu gece gider pey veririz, olmazsa öteki müşterilerden fazla kira teklif ederiz, mutlaka tutarız.
- Öyle tutarız mutanzla olmaz. Vereceğin parayı hesap ettin mi bakalım? Bütçemize uyuyor mu?
166/Cânân
- Tabiî biz de bütçemize uygun gelirse tutarız.
- Gelmezse?
- Gelmezse ne yapalım? Cânân, amma tuhafsın ha... bugün sinirin üstünde.
- Senin sinirin üstünde... bu tavırlarını anlamıyorum. Eskiden hiç birşeye itiraz etmezdin.
- Ben birşeye itiraz etmedim canım, herşeyi kabul ettiğimi söylüyorum, fakat şimdi ev düşünmenin sırası değil, azıcık beni dinlesene...
- Ev düşünmenin sırası değil olur mu?... İnsanın evvelâ başını sokacak bir yeri bulunmalı.
- Sokakta kalmadın ya.
- Ben bu evde oturamam diyorum sana.
Lâmi durdu, namazda selâm verenler gibi, iki defa başını yanlara çevirerek "Allah Allah!" diye mırıldandı, sonra omuzlarını silkti:
- Oturamazsan ne yapayım? Sana ev yaratacak değilim ya!
Bu cümleyi biraz da korkarak, son kelimeleri yumuşak telâffuz etmeye çalışarak söylemişti. Fakat Cânân, birden bire oturduğu yerden kalktı:
- Ne? Ne? Ne dedin? Bir daha söyle bakayım... Bana ev yaratamaz mısın? Ne demek bu? Lâmi... ne demek bu? Çabuk söyle, anlat bana, bu ne demek? Hem bu tavır ne? Bu çatık yüz ne? Bu hakaret ne? Kime? Çabuk söyle!

O ana kadar dik ve kendine hâkim duran Lâmi, biraz şa^ sırdı; omuzlan ve göğsü düştü, başı biraz öne doğru eğildi:
- Cânân, fazla asabisin Cânân... hakaret filân yok, cicim, hakaret filân...
Genç kadın, kocasına doğru yürüyerek onun sözünü kesti:
- Hayır çocuğum, hayır yavrum, hayır... ben buna tahammül edemem, hayır... ben senden şimdiye kadar böyle muamele görmedim ve görmek için de evlenmedim. Hayır! Ben çocukluğumdan beri gayet nazlı büyüdüm, anlıyor musun? Ben kimseden böyle tavır görmedim.

Lâmi'nin daha ziyade şaşırdığını görünce, yüzü pembele-şen kadın, ince sesini yükselterek, yavaş yavaş bağırdı:
- Beni ne zannediyorsun Lâmi? Ben Bedia değilim, anladın mı? Ben Bedia değilim... aklından çıkar. Hakarete hiç... hiç gelemem... ben seninle evlenerek bir fedakârlık yaptım, bir fedakârlık, bir fedakârlık, bunu bil, bunu unutma... ben zengin adamlarla evlenebilirdim, ben konaklarda, şatolarda yaşayabilirdim, ben böyle miskin, üç odalı, üç kişilik bir evde oturmaya mahkûm olmazdım, ben arabadan, otomobilden inmezdim, ben hergün mücevherler içinde, altınlar, gümüşler içinde yüzerdim. Ben sana fedakârlık yaptım diyorum, bunu inkâr mı edeceksin? Hem şartımız neydi? Evlenirken?... Bana bir çocuk gibi itaat edecek değil miydin? Şimdi... bu... bu tavırlar ne?
- Tavır filân yok, Cânân, fazla uzattın artık, beni kızdıracaksın.
- Kızacak mısın? Seni kızdıracak mıyım? Ne biçim lâkırdı o? Kızarsan kız, umurumda mı? Püü...
- Umurunda değil ha... tamam... artık açıkça söylemeye başladın. Artık beni sevmediğini itiraf ediyorsun, görüyorum, aşkolsun sana... beni zorla, aleyhinde söylenen şeylere inandıracaksın.
- Aleyhimde mi? Aleyhimde hiç kimse birşey söylemiyor. Bu dedikodular asıl senin aleyhindedir. Eğer ben Müsteşarla kur yapıyorsam, sen düşün, rezil olan, budala olan sensin, ben değilim.
Lâmi sendeledi, Cânân'a doğru bir adım attı, titreyerek sordu:
- Ne diyorsun Cânân, ne söylüyorsun?
- Dedikodulardan bahsediyorum. Herkes benim için ne söylerse, bu, benden ziyâde senin için ayıptır.
- Peki... bu dedikoduları tasdik mi ediyorsun? Doğru mu söylüyorlarmış?
- Hayır, bu o demek değil... dedikodular elbette iftiradır, fakat... benim için değil. Senin için züldür.
- O başka, o başka... lâkırdıyı değiştirme, asıl... benim konuşmak istediğim nokta buydu. Cânân, birbirimize karşı

açık olalım. Bütün âlem, herkes... iyi bil ki, senin Orhan Bey'le münasebetinden şüpheleniyorlar.
- Herkes kim?
- Herkes.
- Bir tanesini söyle!
- Selim. -Ee?
- Selim gözleriyle görmüş gibi iddia ediyor.
- Başka?
- Orhan Bey'in zevcesi, bu sabah bana yine geldi. Kocası onu boşayacakmış. Kart meselesini duymuş. Ben bunu yalnız sana söyledim. Müsteşar nereden duyabilir? Demek ona sen söyledin. Demek aranızda böyle şeyler konuşabilecek kadar samimisiniz. Bütün bunlar nedir Cânân? Anlamıyorum, cevap ver.
Cânân sustu. Gözlerinin parlak mavisiyle kocasına bakıyor, hiç kımıldamıyor, hafif hafif dudaklarını ısırıyordu. Titrek bir tebessümle kocasına yaklaştı, elini kaldırdı, parmaklarının ucuyla onun çenesini tuttu, biraz geriye itti:
- Lâmi! İnşaallah bu son münakaşamızdır. Ben kat'iyyen şüpheye, kıskançlığa tahammül eden bir kadm değilim. Son defa sana anlatıyorum, dinle: Etrafımda herkes benim düşmanım. Çünkü herkes beni kıskanıyor. Selim diyorsun, Selim beni kıskanıyor. Çünkü... sana şimdiye kadar söylemedim, arkadaşınla aranı açmak istemedim, fakat şimdi gizlemeye lüzum görmüyorum. Selim bana kur yapmaya kalktı, benden yüz bulamadı. Orhan Bey'in zevcesine gelince, bu kadını hiç tanımadım, yüzünü bile görmedim. Fakat o da beni kıskanıyor, gayet tabiî...

kocası Şakir Bey'lere sık sık gelip gidiyor, kadıncağızın aklına şüphe giriyor. Kart meselesi... Evet... Orhan Bey'e bunu ben söyledim. Bana ve ona ait birşey... söylemekte mahzur var mıydı? Karısını boşar, boşamaz... bundan sana ne? Bana ne?
- Selim sana ne zaman kur yapmak istedi? Orhan Bey'le sen ne zaman bu kart meselesini konuştun? İzah et, çabuk.
- Yoo... ben öyle sertliğe gelemem.
- Öyleyse yalan söylüyorsun.

- Ben yalan söylemem, budala... haydi çekil karşımdan... seninle konuştuğuma hatâ ettim, çekil, sinirlerimi oynatıyorsun... çık dışarıya.
- Beni kovuyor musun?
- Seni kovuyorum. Dır dır dır başımı ağrıttın. Adetâ... bu... terbiyesizlik canım... terbiyesizlik... hiç başka birşey değil... bana dil uzatıyorsun. Ne hakkın var? Söylesene?... Birşey isbat edebiliyor musun? bol bol lâkırdı... ben kokot değilim, haydi, çık dışarı!
- Fakat Cânân...
- Fakatı makatı yok, dışarı çık, fena canımı sıktın... şu dakikada senden nefret ediyorum, senden böyle hakaret beklemezdim, beni sevmiyorsun, besbelli... haydi, beni yalnız bırak, asabım berbat oldu, ağlamak istiyorum.
Hakikaten genç kadının gözleri yaşarıyordu. Lâmi ona yaklaştı. Ellerini tuttu, gözlerinin içine baktı. Kaç kere, o, bu mavi parıltıların içinde korkunç muammanın hallini aramıştı; kaç kere bu şeffaf göz bebeklerinin ince sathında yüzen binlerce mânâ arasında, en hakikisini, ruhun kendisini, benliğin kendisini yakalamaya uğraşmıştı. Hâlâ tereddüt ediyordu, hâlâ bilmiyordu, anlamıyordu: Bu kadm yalan mı söylüyor, doğru mu? Fakat, ne olursa olsun, garip birşeye dikkat etti: Cânân'ın öfkesi güzel birşeydi. Onun böyle kendisine hakaretle, hakimane, hırslı söz söyleyişinden Lâmi haz duyuyordu. Genç kadının onu iterek, sürükleyerek odadan çıkarmasını istiyordu. Cânân tarafından böyle tâ'zîb, tahkir edilmekte nihayetsiz bir zevk vardı. Bu tılsımlı kadın karşısında erkekçe iradesinin kötürüm olması Lâmi'nin hoşuna gidiyordu.
- Peki... Cânân... kızma... çıkıyorum! dedi.
Ve odadan ayrılırken, başını kapıdan uzatarak sordu:
- Başka bir emrin var mı?
- Bana bir su getir... içime baygınlık çöküyor... fakat Ele-ni'ye söyle, o getirsin, anladın mı? Sen değil... sen gelme, istemem!
Kocası dışarıya çıkınca, genç kadın, bir aynanın önüne gitti, saçlarını düzeltti ve kendi kendine bakarak, şeytanca

gülümsedi: Bir saat evvel, kocasının öfkeli yüzünü gördüğü zaman, bir fırtına kopacağını tahmin etmiş, fakat Lâmi'den evvel davranmış, onun bütün cesaretini kırmış, zavallıyı tekrar, bir daha aldatmıştı. Kendi muvaffakiyetine gülüyor, kocasının çocukluğuna gülüyor, münakaşalarda Lâmi'nin ciddiyetine, kendi sahtekârlığına ve aktrisliğine gülüyordu. Aldatmak, tatlı şeymiş, hakikaten. Eleni su getirince, bardağı hanıma verdikten sonra, geriye döndü, kapıyı kapadı. Cânân onun gizli birşey söylemek istediğini anlıyordu:
- Ne var Eleni?
Rum kızı, Lâmi'den aldığı beş lirayı gösterdi ve herşeyi anlattı.
Cânân evvelâ şaştı, sonra gülmeye başladı:
- İyi ya işte... Bey sana bir de manto yaptıracak... sen hiç bozma... idare et...
Eleni'nin zekî elâ gözleri parladı:
- Korkmayınız benden... ben onyedi kapıda çalıştım... bilirim.
Cânân gülüyordu:
- Son çıktığın evde kaç ay oturdun?
- Sekiz.
- Hanım, eve erkekleri ne zaman alırdı?
- Gece bile alırdı. Beyin ağırdı uykusu... gece yarısı hanım inerdi aşağıya... yemek odasına alırdı.
- Ya bey duysaydı?

- Yemek odasının yanında mutfaktan... sokağa kapı vardı, onu açık bırakırdı. Ama... bey çok uyku yapardı. Hanımını da severdi çok... ondan... nasi söylenir?... şüphe... etmezdi.
- Bey şimdi taşrada değil mi?
- Onun için hanım bana verdi izin... artık Eleni'ye kalmamış lüzum... bey yok... hanım rahat...
- Peki, haydi git.
I
ÂMİ o gün, öğleden sonra şirkete uğradı. O zamana /^ kadar hep Galata'daki kahvede oturmuş, zevcesiyle mücadelesini hatırlamıştı. Saatlerce düşündü. Cânân'ı itham edecek hiç bir delil bulamıyor. Bütün şüphelerinin bir vehim olduğuna hükmetti. Bu kanaatini zevcesinin yaşaran gözleri de kuvvetlendirmişti. Herkesin, bu güzel kadın etrafında kıskanç bir muhit olduklarını, ona kavuşamadıkları için kızdıklarını görüyordu.
O hâlde bu hasûdların dedikodularına inanmak caiz mi? Selim bile, oniki senelik arkadaşı, kibirli, vakur, müstağni Selim bile, hep Cânân'm aleyhinde bulunmamış mıydı? Öpemedikleri eli ısırmaktan başka ne yapabilirler? Bu muhakemelerden sonra, genç adam, bütün bu dedikoduları hatırlayarak, bir nevi gurur, güzel, nâdir, müstesna şeylere malik adamların tatlı gururunu duydu. Artık ne söylerlerse söylesinler, hepsine gülecekti. Fakat bu kıskançlara, Selim'e de, Orhan Bey'in zevcesine de, başkalarına da zevcesi aleyhinde kat'iyyen söz söyletmemeye karar veriyordu. Ah, onlar bir kere daha ağızlarını açsalar, Lâmi vereceği cevabı pek iyi biliyor.
Zevcesiyle kavgasında, onun o tatlı öfkesini göz önüne getirdi. Cânân'm yüzü nasıl pembeleşmişti, mavi gözleri nasıl kıvılcımlanıyor, benek benek parlıyordu, sesi nasıl titriyordu. Zevcesi, bu hâkim, bu sultanî, bu muhteşem gururuyla ne kadar güzeldi. O sırada, Lâmi, bu kadın tarafından

hakikaten aldatıldığını bilseydi bile onu sevecekti; Cânân yüzüne herşeyi haykırsa, daha müthişi, tükürse bile onu sevecekti; hattâ ayaklan altında ezilse bile onu sevecekti. Bu aşk, bir nevi şiddetli memlûkiyyet hissiydi; kendisini bu kadına, kayıtsız, şartsız, ehlî bir hayvandan daha mutî teslim edişte ucu bucağı olmayan bir haz duyuyordu.
O günden sonra zevcesine tam bir köle oldu.
Her arzusunu yerine getiriyordu. Artık yemekte, salonda, sokakta bile ona hizmet ediyordu. Bu mahkûmiyetini herkese göstermekten de zevk duymaya başladı. "Bu genç bu kadının uşağı gibi" denilmesinden de korkmuyordu.
Zevcesinin beğendiği evi tutmak için para aramaya koyuldu. Köşkün sahibi, senevî altıyüz lira istiyordu. Müthiş para! Sonra hiç olmazsa üç aylık peşin de vermek lâzımdı.
Lâmi, Şakir Bey'e müracaat etti.
Müstehzi adam, sakalını okşayarak, Lâmi'ye güldü:
- Yüzelli lira mı istiyorsun?
- Evet. -Bak!
Bir defter çıkardı, kırmızı kalemle yazılmış karmakarışık hesaplar göstererek ilâve etti:
- Şirketin kasasına beşyüzyetmiş lira borcun var. Bu parayı nasıl ödeyeceksin? Hiç düşündün mü? Yüzelli lira daha alırsan borç bine yaklaşacak...
Lâmi boynunu büktü:
- Ne yapayım? Eve çok masraf gidiyor. Eve değil, Cânân' a... kıyafetine para yetiştiremiyorum. Bazı kere sizin onu nasıl büyütebildiğinize şaşıyorum. Ne kadar müsrif alışmış.
- Kendisi müsrif değildir. Hattâ para da biriktirir... lâf aramızda... şimdi onun yüzelli lirası vardır ama, vermez.
- Biliyorum... sandığına üç beş lira attığını bana da söylüyor, bu para hastalık içinmiş...
- Neyse... kendisi biriktirir ama, başkasına sarfettirir. Gayet acayip tabiatı vardır. Bol zamanıma yetişti de ben onu böyle şımarık büyüttüm.
- Şaşılacak şey...
- Ben hovarda adamım. Paradan yana sarfiyattan çekin-

mem... şimdi elimde avucumda olsaydı size yardım ederdim. Fakat biraz sabretseniz olmaz mı?
- Köşkü başkaları tutacak.
- Pey ver... onbeş gün bekle, şu bizim Müsteşar Orhan'la vagon işimiz var, biliyorsun. O biterse elimize otuz bin lira kadar geçeceğini tahmin ediyorum. Size birkaç bin lira vereceğim. Zaten Cânân'a vaadim var.
- Onbeş güne kadar iş biter mi?
- Umarım. Bu Köstence'nin işgali de yardım ediyor. Gazlan Romanya'dan getireceğiz. Ordu hesabına Alman-lar'dan mîrî fiyatına alacağız. Şimdi pazarlıktayız. Eğer uyuşursak onbeş günden evvel para elimize geçer.
Lâmi'nin yüzü buruştu. Bu vagon işi ona esrarlı, karışık, fena geliyordu. Evvelâ bu işin içinde Orhan Bey vardı; sonra, canım, bu açıktan açığa soygunculuktu.
Şakir Bey, onun bu teessürünü başka türlü anladı:
- Canım... meraklanma... ben sana şimdilik elli lira vereyim... git ev sahibine pey yatır... onbeş gün bekleyin.
Kasayı açtı, içeriden ellilik bir banknot çekerek Lâmi'ye uzattı.
Genç adam, bu paranın on lirasını pey vermek için kâfi buluyor, üst tarafıyla zevcesine bir hediye almak istiyordu. Bir ay kadar evvel, Cânân, Beyoğlu'nda her zaman alışveriş ettiği mücevhercide incili bir pandantif görmüş, bunu Lâ-mi'den istemişti. Fakat genç adam bu mücevheri alamamıştı. Parası yoktu. Fiyatını sormaya bile cesaret edememişti. Şimdi onun yerine, tek taşlı küçük bir iğne almayı muvafık buldu, Beyoğlu'na çıktı.
Mücevherciye girerken cama bakmıştı, üç incili pandantifi göremedi, onun satılmış olmasına da sevindi. Fakat Câ-nân'm pek fazla bir ısrarla kendisinden istediği bu pandantifin fiyatını da öğrenmek merakına düştü, içeriye girdi.
Mağaza sahibi şişman, sakalsız ve bıyıksız, çenesinin altındaki etleri büklüm büklüm, sarı derili, hasta yüzlü bir adamdı. Lâmi'yi azıcık tanıyordu.
Genç adam sordu:

- Sizin camekânda bir pandantif vardı... hani... üstünde şöyle... müselles gibi üç tane inci...
Dükkân sahibi, derhal malını hatırladı:
- Ha evet... maalesef satıldı...
- Fiyatı ne kadardı?
- Durunuz söyleyeyim.
Şişman adam, ağır ağır kasanın yanına gitti, gözlüğünü taktı, bir defter açtı. Ermenice hem okuyor, hem tercüme ediyordu:
- Bir pandantif... üç inci... ha... bir hafta evvel satılmış... dokuzyüz lira... Ali Bey isminde bir zata satılmış.
- Teşekkür ederim. Bana ucuza, küçük bir iğne, yahut yüzük verir misiniz? Ucuz ve zarif olsun.
Mağaza sahibi mırıldandı: "Ali Bey... kısa boylu... gençten bir zat..." Fakat Lâmi camekânlarda pırıldayan birçok mücevhere bakıyor, zarif birşeyi seçmek için pek meşgul görünüyordu. Otuzbeş liraya bir yüzük aldı. Ucuz birşey, fakat çok şıktı.
Sevinerek dükkândan çıktı.
Tepebaşı'na doğru gitmek istiyordu. Kış gelmeden bahçede biraz dolaşacaktı. "Kanun-ı sâni" kahvesinin önünden geçerken bir genç önünü kesti:
- Lâmi Bey! dedi.
Lâmi, bu genci tanıdı: Cânân'la izdivacından evvel, vapurda rastladığı ve borsa hikayeleriyle can sıkan adam. Fakat ismi bir türlü yine Lâmi'nin hatırına gelmiyor, hattâ bu gençle nerede tanıştığını bile bilmiyordu. Soğuk" durdu.
Öteki rica ediyordu:
- Lâmi Bey... buyurun şurada bir kahve içelim.
- Vapurum var efendim.
- Zararı yok canım, ben de Köy'e gideceğim, daha vapur çok... buyurunuz rica ederim, bir kahve, bir acı kahvemizi içiniz canım, ne olur?
O kadar ısrar ediyordu ki, Lâmi başından savamadı. Kahveye oturur oturmaz, şişman genç, bu sefer biraz daha samimî, hemen gevezeliğe başladı:
- Siz beni bir türlü hatırlayamıyorsunuz Lâmi Bey... sul-

»

tânîde beraber değil miydik? Aynı sınıftaydık ama, ben ikinci şubedeydim, biraz düşünün... mektepten çıktıktan sonra Almanya'ya gittim, İstanbul'da değildim... biraz da şeklim, şemalim değişti, tanınmaz oldum.
Lâmi hafızasını zorladığı halde, bu genci bir türlü hatırlamıyor, fakat hatırlamış görünmeye mecbur oluyordu:
- Ha... evet... sultanîden... tamam!
- Ya... sultanîden... bana çocuklar "Tekirdağ." derlerdi. Bu "Tekirdağı" lâkabını işitince, Lâmi yerinden sıçradı.
Şimdi Ethem'i, Tekirdağı Ethem'i, şen, yaramaz Ethem'i hatırlamıştı. Koşarken, yürürken inadına kalçalarını sallayarak manda taklidi yapan Tekirdağı Ethem! Arkadaşları onu şişmanlığından Tekirdağı karpuzuna benzetmişlerdi. Ha... Tekirdağı Ethem, Tekirdağı Ethem, sahi...
- İşte şimdi tanıdım sizi... şimdi iyice tanıdım... canım, evvelâ Tekirdağı demek yok muydu? Çok şişmanlamasınız.
Ethem hâlâ şen, gülüyordu:
- Azizim, borsada kazanan adam şişmanlamaz mı? Her-gün ben sabahtan akşama buradayım. Şimdi siz gelmeden bir ayak evvel, gaz borsası yine oynadı, üçyüz lira kazandım. Düşününüz bir kere... NikoL. Bey'e bir... kahve mi içersiniz? Kahve getir! Üçyüz lira... ha... Lâmi Bey... tebrik ederim. Evlenmişsiniz diye işittim.
- Evet, öyle oldu.
- Alâ... alâ... hem de, hani o vapurda gördüğümüz hanımla değil miydi? Neydi adı... neydi isimleri... Câ... Cânân Hanım...
- Evet, Cânân.
- Ne iyi... biliyorsunuz... o gün pek beğenmiştim ben de... size kısmetmiş, alâ... münasip... fakat... birşey soracağım, müsadenizle.
- Buyurun.
- Orhan Bey size çokluk gelip gider mi?
- Hayır... haftada bir, onbeş günde bir... iki saat oturur, çıkar gider. Niçin sordunuz?
Tekirdağı, "Hiç" diye başını salladı. Fakat bu hareketi Çok manâlıydı. Lâmi ısrar etti:

- Niçin sordunuz? Ethem Bey... söyleyiniz.
- Hiç, Lâmi Bey... ben... biraz Orhan'ın uzaktan akraba-sıyım... zevce tarafından... işittim ki, Müsteşar, karısını bo-şayacakmış.
- Evet.
- İşte o kadar... madem ki size arasıra gelip gidiyor, belki bilirsiniz diye sordum.
- Madem ki sizin akrabanızdır, benden iyi bilirsiniz.
- Öyle ama, uzaktan akraba... yüzünü onbeş günde bir bile görmem. Şeytan görsün yüzünü... o aileyi mahvetti mahv... Kadıncağızı iki defa dövdü, ağzından burnundan kan getirdi. Ben onun bu hırçınlıklarının sebebini biliyorum ama, küçük dilimi kedi kaptı, ağzımı açamam...
Lâmi ayağa kalktı:
- Memnun oldum, Ethem Bey... doğrusu, geçen gün vapurda tanıyamamıştım, çok değişmişsiniz, Allahaısmarladık.
Ethem'in elini sıktı, kahvesini yarıda bırakarak caddeye çıktı: Müsteşarın şirret karısına çok hiddetleniyordu. Câ-nân'ın dediği gibi, bu dedikoduların ucu gelip Lâmi'ye dayanıyordu. Hay Allah cezasını versin.
Eve can sıkıntısıyla gitti, fakat zevcesi onu o kadar neş'eli karşıladı ki, hemen keyfi yerine geldi. Cânân, kocasının hediyesine çok seviniyor, hele ev tutmak için pey verileceğini öğrenince dansediyordu.
Köşk sahibi, o gece Lâmi'ye dedi ki:
- Beyefendi... ben üç aylık peşinden de vazgeçerim... tek hanemi sizin gibi asîl bir aileye icar edeyim. Bir aylık peşin kâfi.
Üç gün sonra bu yeni eve taşındılar.
Lâmi çok mes'uddu. Cânân ona candan muamele ediyordu. Aralarında küçücük bir anlaşmazlık kalmadı. Her akşam fenere yürüyorlar, bâzı geceler Kadıköyü'ne

inerek, vaktiyle ehemmiyet vermedikleri birçok dostların ziyaretine gidiyorlardı. İkisi de, Şakir Bey'le Müsteşarın birlikte çevirdikleri gaz işinin muvaffakiyetle nitecesini beklediler. Cânân bu servete kavuşacak olursa büyük şeyler, bir Avrupa seyahati tahayyül ediyordu. Yahut, bir otomobil satın alıyor,
I

iki hizmetçi daha tutuyorlar, hakiki zenginler gibi yaşıyorlardı.
Fakat bir gün, bir cuma günü, Cânân'm birdenbire neşesi kırıldı.
Yeni köşkün aşağıki yemek odasında, kocasıyla başbaşa oturuyorlardı. Eleni içeri girdi:
- Hanımefendi... bir kadın... ihtiyar bir kadın sizi istiyor.
- Nasıl kadın?
- Bilmem... ihtiyar... tuhaf bir kadın...
- Ne yapacakmış?
- Söylemiyor, hem dili de bir tuhaf... Lâmi ile Cânân, kapıya gittiler.
Başına kalın beyaz bir başörtü örtmüş, siyah yeldirmeli, ihtiyar, fakat yüzü çuha gibi kırmızı, etleri gergin, çenesinden ince uzun, sarı tüyler sarkan, gözleri masmavi, yaşma rağmen dinç, kuvvetli bir kadm Lâmi ile Cânân'ı görünce, kapıyı iterek âdeta zorla içeriye, sofaya girdi, hiç birşey söylemeden hasır koltuğa oturdu. Sonra başını kaldırdı, ibtidâ Eleni'ye, sonra Lâmi'ye, nihayet Cânân'a baktı, uzun müddet baktı.
Genç zevceyle zevç, şaşırmıştılar. Cânân evvel davrandı, sert, sordu:
- Hanım, ne istiyorsun?
İhtiyar kadının iki köşeli, uçları kemikli, derisi kalkmış, et gibi çiğ kırmızı, tuhaf çenesi açıldı, bir iki defa sallandı, sapa sağlam, bembeyaz "Hisli ağzından anlaşılmayan kelimeler çıktı: Peyfa... toko... peşaşa... gibi hiç mânâsı olmayan kelimeler!...
Lâmi kadına doğru eğilerek sordu:
- Ne istiyorsun, hanım? Nedir? İyi söyle.
İhtiyar bir kere uzun bir nefes aldı, çok yorgun, bitkin görünüyor, yüzünü buruşturuyor, "ay..." diyor, etrafına bakı-nıyor. Nihayet, birkaç anlaşılır lâf söyleyebildi:
- Bana... buraya... geldi. Ayşe'yi aradı.
- Nasıl Ayşe? Hangi Ayşe?
- Ayşe bana... kız... bana.
"Bana" derken büyük ellerini göğsüne vuruyordu:

- Bana... kıza... bana...
Lâmi, Cânân ve Eleni yüzyüze bakıştılar. Hiçbiri bu kadından birşey anlamıyordu.
Cânân sinirlendi:
- Kadın, ne söylüyorsun? anlamıyoruz.
İhtiyar kadın, gözlerinin altındaki etleri kıstı. Eziyet çekiyordu. Biraz daha düşündü:
- Şakir Bey evine gitti, bana...
- Şakir Bey'in evine mi gittin? -Ha.
- Niçin gittin?
- Şakir Bey'in evine gitti bana... aradı... Lâmi Bey.
- Lâmi Bey'i mi aradın?
- Ha.
Cânân'la Eleni Lâmi'nin yüzüne baktılar. Genç adam gözlerini açarak tamamiyle şaşırmıştı. Yüreğini çarptıran bir merakla ihtiyara yaklaştı:
- Lâmi Bey benim. Ne yapacaksın?
- Lâmi Bey... aradı... bana... söylemişler... sariyden.
- Sariy ne? sarı mı?
- Sariy, sarey.
- Saray mı?
- Ha. Sarey.
- Saraydan sana birşey mi söylediler?
- Ha. Sareyden söylemişler... ben... git... Şakir Bey'lere... Lâmi Bey... Ayşe orada.
- Lâmi Bey'in evinde Ayşe mi var dediler? -Ha.

- Şakir Beyler'in evinden mi söylediler? -Ha.
Tam bu sırada kapı çalındı, Faik geldi, ihtiyar kadını görünce bağırdı:
- Hah... aferin be... tarifle evi buldun ha?... Ben düldülü tımar ediyordum, kendim gelemedim.
Lâmi ile Cânân'a sordu:
- Ne istiyormuş bu kadın?
- Hiç, vallahi birşey anlamadım. Dili de anlaşılmıyor. Çerkeş galiba.

Faik de şaştı.
- Bu tuhaf şey!... baktım bizim bahçeden içeriye giriyor, "Şakir Bey" deyip duruyor. "Burası" dedim. Tak tuk, şak şuk birşeyler söyledi, anladım ki, Lâmi'yi arıyor. Evi tarif ettim, gitti. Annem evde olsaydı çerkesçe konuşur, anlardı.
Lâmi ile Cânân haykırıştılar:
- Sahi... Renknaz Hanım... Faik Eleni'ye emir verdi:
- Eleni... koş git, annem belki gelmiştir, çağır . Anlat. Eleni gitti. Faik ihtiyar kadına bir sürü sualler soruyor,
alınan cevaplardan çok birşey anlaşılmıyordu.
Renknaz Hanım geldi. İçeriye girdi, "Ben çerkesçeyi unutmuşumdur, otuz sene var ki ağzıma almıyorum," dedi. Sonra kadma çerkesçe kısa bir sual sordu.
İhtiyar, karşısında ana diliyle konuşan birini bulunca, masmavi, kirpiksiz, tekerlek gözlerini açarak canlandı, birdenbire, dilini ağzı içinde şaklatarak, büyük bir gürültüyle anlatmaya başladı. Anlattı, anlattı, anlattı. İki köşeli, tuhaf çenesi açıldıkça, iri, bembeyaz, çürüksüz dişleri görünüyor, dili bazı dışarıya sarkıp içeriye kaçıyor, ucu bir çengel gibi kıvrık, uzun kemikli, burnunun üstünde üç sıra buruşuk toplanıp açılıyordu. Üst dudağında da, çenesinde olduğu gibi, uzun ve sarı kıllar, yumuşak bıyıklar vardı. Söz söylerken elini sık sık göğsüne vuruyordu.
Renknaz Hanım, ihtiyarı dinlerken, lâkırdıların ortasında:
- AaaL. EeeL. diye bağırdı.
Sonra Lâmi ile Cânân'a dönerek ilâve etti:
- Çocuklar durun bakayım... bu kadın tuhaf şeyler söylüyor...
Ötekiler son derece meraklı sordular:
- Ne diyor?
- Durun... bitirsin lâkırdılarını da... yanlış anlamayayım.
Çerkeş kadın, ağzında bir şeker kırar gibi sert sert, anlatıyor, bazen büyük elleriyle kaba işaretler yapıyordu. Renknaz Hanım, çerkesçe bir sualle onun sözünü kesti. İhtiyar kadın başıyla tasdik etti, yine uzun uzun anlatmaya başladı.

Sık sık: "Ayşe" diyordu. Bu kelimeyi belki yüz kere söyledi. O söyledikçe, Renknaz Hanım, Cânân'ın, Lâmi'nin yüzüne bakıyor, "A... e..." diyor, etrafındakileri büsbütün meraka düşürüyordu.
İhtiyar kadın sözünü bitirmeden, Renknaz Hanım Câ-nân'a kollarını uzatarak bağırdı:
- Ayol... çocuklar... Cânân... kızım... kim bu kadın bakayım?
Gözlerini açarak, bir çığlık kopardı:
- Aaa... ayol... Cânân... bu kadın Adapazarı'ndan geliyor... bu kadın senin annen!... Cânân... bu kadın senin annen!... Ayşe, Ayşe dediği de sensin!
Bütün evi bir zelzele sarsmış gibi, herkes olduğu yerde sendeledi. Cânân, yüzü bembeyaz, "A!..." diye şiddetli bir haykırış haykırmış, geriye kaçmıştı. Az daha bayılacaktı. Üstüne biri yükleniyormuş gibi, genç kadın hasır koltuğa çöktü.
İhtiyar kadın da ayağa kalkmıştı. Bir gümüş mecidiye gibi tekerlek, büyük, masmavi gözlerini, sarı tüylü, kıpkırmızı çenesini ve uzun kollarını açarak, "Ayşe, Ayşe, Ayşe!" diye Cânân'ın üstüne yürüyordu.
Genç kadın, koltuğa büzülerek yüzünü buruşturmuş, gözlerini sımsıkı yummuş, kalkık omuzları arasına başını gizlemeye çalışarak, bir kâbus gizi üzerine abanan çerkes kadınını elleriyle itiyor, "çekil... istemem... çekil!" diye bağırarak tepiniyordu.
İhtiyar kadın, kızının bu nefreti karşısında şaşırdı, dona kaldı. Hiç kımıldamadı. Uzun kolları, kurşun gibi kollan, kurşun gibi ağır elleriyle

aşağıya sarktı. Büyük ağzından şu üç cümle çıktı: "Bana... sana... ne yaptı?" Bu cümleyi birkaç kere tekrarladı. "Ben sana ne yaptım?" demek istiyordu.
11 İÇ KİMSE ağzını açmıyordu. Sofayı kuvvetli bir sü-^y I küt yakaladı. Lâmi, başını uzatmış, birbirlerine zıt gibi, hiç benzemeyen bu ana kıza bakıyor. Fakat, yavaş yavaş, aynı ırkın bu iki mahsulü arasında, benzeyişler görmeye başladı. İhtiyar kadının derisi kalın atlas gibi kırmızı ve parlak. Cânân'ın tenine mahsus pembelik, anasında ifrata varmış. Her ikisinin de gözleri yuvarlak ve mavi. Ama ihtiyarın gözlerinde vahşî bir donukluk var. Anasının uzun ve ucu kıvrık burnu kızınmkine benziyor. Fakat ihtiyarın burnu daha kalın, bir şimşirden yontulmuş gibi sert, ortası kabarık. Cânân'ın burnu pembe bir balmumundan yoğrulmuş gibi ince, biçimli ve yüzüne uygun. Kulaklarının teşekkülünde benzeyişler var. İkisinin de boylan uzun... fakat ihtiyarın elleri, ayaklan büyük, şişkin ve kaba.
Bununla beraber, ihtiyar çerkes, pek çirkin, pek iğrenç değildi. Lâmi onun gençliğinde güzel bir kadın olduğunu anladı. Vakıa ihtiyarın uzun şakaklarında, gözlerinin altında bıçak yaralan gibi ince çizgiler, bir demirle açılmış gibi çukurlar, oyuklar, çentikler, yenikler görünüyor; vakıa sarı saçları güneşte ağaran başaklar gibi artık beyaz; vakıa gürbüz başı, ihtiyarlıktan, sancılı bir hareketle göğsüne doğru çökmüş, vakıa bütün derisi, yıpranmış bir muşamba gibi tavsamış, çenesinin altından boynuna doğru çökmüş, sırtı büyümüş; fakat bütün bu harabolmuş ihtiyar çerkes gövdesinde, yine bir çizgi intizamı, âzâ tenasübü, renk şa'şaası, yarım

asırdan evvelki bir güzelliğin artığı kalmış. Bu kadının mazisini tahayyül etmek için uzağa gitmedi: Hasır koltukta, mü-tehâşî, iki kat büzülen Cânân'a baktı. Fakat zevcesinin de yirmi, yahut otuz sene sonra bu cadalozun kılığına gireceğini düşününce birdenbire tiksindi ve gözlerini kapadı.
Kendini ilk toplayan Faik olmuştu, yanındaki Eleni'yi dürttü:
- Haydi, kız, git yemek hazırla. Sonra annesine döndü:
- Bu kadıncağızın karnı açtır tabiî... Eleni buna yemek yedirsin.
İki dakika, hareketsiz, ayakta, kızının karşısında bekleyen ihtiyar kadın, sendeleyerek, Eleni'nin arkasından yemek odasına girdi.
Ötekiler, sofada yalnız kalınca, hep birden Cânân'ın etrafını aldılar.
Şakir Bey'in zevcesi, genç kadının üstüne eğiliyor, saçlarını okşuyordu:
- Ne oldun yavrum? Fenana mı gitti? Bir tuhaflaştın... nen var? Canın mı sıkıldı?... sevinecek yerde...
Cânân hâlâ nefretle kısılmış yüzünü kaldırdı:
- İstemiyorum. Sinirime dokundu. Zorla değil ya, sinirime dokundu, bu kadın benim annem nasıl olur? Kuzum, meraktan çıldıracağım, anlatın bana... İnşaallah yanlıştır.
Renknaz Hanım oturdu:
- Yanlış değil kızım... bak, iyi kulak ver de anlatayım. Ve çerkes kadınından işittiklerini anlattı:
Yunan muharebesinden bir sene evvelmiş. Bu kadın gebe kalmış. O vakte kadar hiç çocuğu olmamış. Kocası çok seviniyormuş, fakat illâ ki erkek çocuk istiyormuş. Gele gele dünyaya bir kız çocuğu çıkmış. Babası hiddetlenmiş. Çocuk doğar doğmaz elinde bir bardak su varmış, öfkesinden suyu çocuğun başına dökmüş . O günden sonra da, el altından bu çocuğu satmak istemiş. Kız üç yaşına gelince, esirciler bakmışlar ki, "Ayşe" güzel bir çocuk, satın almışlar, İstanbul'a götürmüşler. Anası ağlamış, ağlamış. Fakat kocasına hiç bir-şey diyemiyor, çünkü bu adam, bir aralık eşkiyâlık yapmış,
f

çok nemrud bir herif, karısını dövermiş. Fakat zavallı kadın kocasına belli etmeden kızının İstanbul'da hangi saraya verildiğini öğrenmiş. Aradan bir sene geçince İstanbul'a inip kızını görmek istemiş, kocası bırakmamış. Bir sene ağlaya ağlaya hasta olmuş. Bu sefer kocası izin vermiş. Kadın İstanbul'a gelmiş, saraya uğramış, koğulmuş. Onu "siyah adamlar" içeriye almamışlar. Kadın İstanbul jandarmalarına gitmiş "polisler galiba", derdini anlatmış, uzun bıyıklı bir jandarma kahkahalarla gülmüş. Nihayet, zavallı tekrar Ada-pazan'na dönmüş. Kocası da ona gülmüş. Ondan sonra, artık, senelerce "Ayşe"yi sormamış. Fakat

hiç, hiç hatırından çıkarmamış. Arasıra esirciden kızına dair haber alıyormuş. Onun iyi olduğuna seviniyormuş. Fakat esirci ölmüş. Bir daha hiç haber alamamış. Aradan yine seneler geçmiş. Nihayet efendim, kocası da ölmüş, kadıncağız İstanbul'a inmek için bostanı ucuzcana satmış. Trene atlamış, gelmiş, fakat sarayı bulamamış. Köprüde Adapazarlı bir bahçıvana rastlamış. Herifle göz aşinalığı da varmış. Ona derdini anlatmış, bahçıvan bunu Allah rızası için Kuruçeşme'ye götürmüş. Beş saraya uğramışlar, "siyah adamlar"a meseleyi anlatmışlar, ondan sonracıma efendim, ihtiyar, bir siyah adam, "galiba bizim Reyhan Ağa", kadının derdini anlamış, onu yanma almış, tâ... Kızıltoprak'a eski hazinedar ustanın, bizim Mih-ridil'in evine götürmüş. Hazinedar usta, Reyhan Ağa ve bu kadın saraya gelmişler, o gece kadm orada kalmış, sultan efendinin kâğıtlarını araştırmışlar, bizim Cânân'ın saraya girdiği zamanki ismini, annesinin babasının ismini, esircinin ismini bulmuşlar. Tamamı tamamına doğru çıkmış, onun üzerine hazinedar usta, kadına Ayşe'nin Lâmi Bey isminde biriyle evlendiğini, Kalamış'ta oturduğunu, bizim evi tarif etmiş. Hasbam, kendi kibirli olduğu için kadınla beraber gelmemiş. Fakat ana yüreğiyle, bu kadıncağız araya sora Şakir Bey'in evini bulmuş. Faik güldü:

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine!... masal bu be!...

Renknaz Hanım ciddîleşti:

184/Cânân

- Bu kadın bu gece burada yatmalı. Ben de şimdi arabayla hazinedar ustaya gidip meseleyi iyice anlayayım.

Anlatılanı dinlerken Cânân şiddetli bir alâka ile büyüyen gözleri, yavaş yavaş küçülüyor, bir mazinin üstüne kapanıyordu. GerİÇ kadın, hatıralarının bu ana baba tarafına çok yabancı, onları'hiç tanımıyor, hatırlamıyor, varlıklarıyla yokluklarına hiç ehemmiyet vermiyordu. Saraydan aldığı telkinle, kızını satan insanlara karşı tasasız büyümüş, ne muhabbet, ne hasret, ne kin beslemişti. Hâlâ kendini vahşî bir çer-kes kızı olmaktan kurtaran bahtına minnettardı bile. Bu ihtiyar çerkes kadının koyu karanlıklardan birdenbire çıkışı onu pek şaşırttı: Kimdir bu? Ne biçim şey? İnsana bile az benziyor. Bu mahlûk, bir insan mı? Bu insan, bir kadın mı? Bu kadın, bir ana mı? Bu ana, kendi anası mı? İnanmıyor. Bu, Faik'in dediği gibi, masal; masal bu, ölü iken dirilmiş, kabirden dışarı atlamış insanların masalı. Bu anaya bakmaktan bile korkuyor. Yolda böyle bir kadına rastlasaydı, yine bu hissi duyacaktı. Yavaş yavaş içine bir dehşet çöküyor: Ya tesadüf onu bu ana babanın yanında bıraksaydı. Babasının bir eşkiyâ olduğunu Renknaz Hanım'dan dinlerken titremişti. Ya bu yaşa kadar, Adapazarı'nın silâhlı bir evinde büyüseydi? Peki, bugün ne yapacak? Bu acuzeye karşı ne yapacak? Bu kadının anası olduğunu hiç kimsenin öğrenmesini, hattâ onun sağ kalmasını, bu evde değil, uzaklarda bile yaşamasını istemiyor; Cânân'ın büyük hülyalarıyla bu ana, bu cadaloz, ne zıt şey, Allahım, genç kadın ne bekliyordu, karşısına çıkan ne!

Birdenbire ayağa kalktı:

- Kuzum, siz şu kadına yemeğini yedirin, ne yapacaksanız yapın, ben biraz yatacağım, çok sarsıldım, hastalandım.

. Yemek odasının önünden geçerken, içeride yemek yiyen annesine hiç başını bile çevirip bakmadan merdivenleri çıktı, dosdoğru yatak odasına koştu. Renknaz Hanım, Lâmi'ye baktı:

- Cânân'a birşey oldu! dedi.

Genç adam, zevcesinin arkasından merdivenleri dörder dörder atladı, Cânân'ı odasında, yatağa yüzükoyun yatmış,

Cânân/185

ayaklarıyla yorganı eşeleyip karyolayı sarsarak hıçkırırken buldu.

O günden sonra, Cânân'ın uzun müddet neşesi kaçtı. Genç kadın, evin en üst katında, annesine boş, tamtakır, bir . şilte, bir masa, üç minderli bir oda ayırtmıştı. Bir defa bile ihtiyarın boynuna sarılmadı. Ona karşı; "Anne!" kelimesini bir defa bile ağzına almadı. Eleni kadına ayrı yemek çıkarıyor, ufak tefek hizmetlerinden başka hiç bir işine bakmıyordu. Az zaman içinde ihtiyar kadın, evde, sesi işitilmeyen, vücûdu görülmeyen, sevilmediği kendisine hissettirilen, yabancı, menfur, yanaşma bir mahlûk gibi, en yukarı kattaki odasında pineklemeye mahkûm kaldı.

Yemek odasında, salonda fazlaca oturacak olursa hanımından aldığı salâhiyetle Eleni, kadını dışarıya ve yukarı odasına çıkarıyordu.
Birgün, ihtiyar kadın, vaktinden evvel yemek odasına inmişti. Lâmi ile Cânân, gaz işinden para alacak olurlarsa, kışı nasıl geçireceklerini tahayyül ediyor, neşeli yemek yiyorlardı. Cânân'ın annesi, korka korka içeri girerek bir sandalye aldı, odanın en uzak köşesine, büfenin yanma çekildi, oturdu. Gözlerini Cânân'dan ayırmıyor, gayet az kırpıyor, kızının en küçük hareketlerine büyük bir dikkatle bakıyordu. Genç kadın, annesinin bu inatçı bakışından sıkılmaya başladı, fakat sesini çıkarmıyordu. Eline geçecek parayı tama-miyle kıyafetine ve mücevhere sarfedeceğini kocasına anlatıyordu. Lâkırdının ortasındayken Cânân'ın annesi birdenbire yerinden fırladı, kalın burnuyla sesli sesli soluyarak, dosdoğru kızının üstüne yürüdü, kollarını açtı, var kuvvetiyle Cânân'ı kaptı, göğsünde sıktı, ağzından salyalar akıtarak genç kadının yüzünü öpmeye başladı.
Cânân, elinde çatal bıçakla, sandalyesini yere düşürerek ayağa kalktı, annesini yumrukladı, geriye itti ve tir tir titreyerek haykırdı:
- Çekil oradan, vahşi! Çekil! Yemek yiyorum, gözün kör mü? Yemek yiyorum, lokmam ağzımda kaldı!
Sonra kocasına döndü:
- İşimiz var bu kadınla. Ne yapacağız? Akıl öğret? Lâmi.

Deli midir, nedir? Üstüme öyle hücum etti ki boğacak sandım!
Çerkeş kadın, yine ayakta hiç birşey söylemeden, şaşırmış duruyor, gözlerini, masmavi gözlerini açarak daima Câ-nân'a bakıyordu. Ansızın iki elinin de yumruklarını sıkarak göğsüne vurdu ve çatlak ince bir sesle bağırdı:
- Ayşe... kız... Ayşe! Bana sana ne yaptı?
Cânân yerden sandalyeyi kaldırıp düzelterek cevap verdi:
- Sen bana hiç birşey yapmadın, fakat ben seni istemiyorum, anladın mı, ben seni istemiyorum.
İhtiyar kadın, o acayip çerkes şivesi, çatlak ince sesiyle tekrar ediyordu.
- Bana sana ne yaptı? Ayşe, bana sana ne yaptı?
- Sen... ba... na... hiç... bir... şey... yap... madın. Fakat ben, ben seni istemiyorum, is...te... miyorum, anlıyor musun?
- Ayşe, bana sana ne yaptı?
- Hâlâ söylüyor... be kadın, yemeğimi yiyeyim, ondan sonra konuşalım.
İhtiyar gidip tekrar sandalyesine oturdu. Kısık ve titrek bir sesle hep aynı cümleyi söylüyordu: "Ayşe, kız, bana sana ne yaptı?"
Aradan günler geçti, anası kızına yemek odasında, salonda bakıyor, ona soruyordu: "Ayşe, kız bana sana ne yaptı?" Bazı, çatılmış kırmızı yüzüyle merdivenleri inerken Câ-nân'la karşılaşıyor, onu kucaklamak için kollarını açıyor, fakat kızının kendinden hemen kaçtığını görünce ona soruyordu: "Ayşe, kız, bana sana ne yaptı?"
Lâmi onu müdafaa etmese, Cânân birgün annesinin kalbini kıracak şeyler yapacaktı. Fakat, genç adam bu ihtiyara acıyordu. Yirmi seneden fazla Ayşe'sinin hülyasını kuran, gece yarılarına kadar uykularında sayıklayan, en sonunda çiftini çubuğunu satarak, bir lokma ekmeğinin parasıyla İstanbul'a kadar gelip sevgili kızına kavuşan bu kadıncağızın bütün hareketlerinde, ibtidâî, vahşi bir analık garîzesinin tezahürünü görüyor, her türlü hareketlere katlanan bu ananın

kızını bir kerecik okşayabilmek, kucaklayabilmek için her-gün çırpınmasına yüreği dayanmıyordu. Zevcesine yalvardı:
- Cânân, Allahaşkına, benim hatırım için, bu kadıncağıza biraz daha iyi muamele et.
- Aman patlasın. Şeytan görsün yüzünü. Sinirime dokunuyor diyorum, inanmıyorsun. Kuzum, bir daha bu kadını bana müdafaa etme!
Lâmi bir daha kaynanasını müdafaa etmedi. İhtiyar kadın, bir gece yarısı, Lâmi ile Cânân'm yatak odalarına girdi, karyolanın başucuna dikildi ve kızına sordu:
- Ayşe! bana sana ne yaptı?
Genç kadın sıçradı, yatağın içinde oturdu, sesinin bütün kuvvetiyle bağırdı:
- Cadı!... cadı!... çık odamdan dışarıya... çık! haydi! çık diyorum sana! hem... hem bir daha bana "Ayşe" deme! işitiyor musun bir daha bana Ayşe

demeyeceksin. Benim ismim Cânân. Kulağına girsin. Câ...nâ...n! Söyle bakayım, söyle, Cânân de bakayım?
İhtiyar kadın ağlar gibi kafasını yana eğerek tekrar etti:
- Ayşe, kız, bana sana ne yaptı?
Ve yatağın kenarına oturarak, birdenbire hıçkırdı.
Ertesi gün de hastalanmıştı.
Cânân annesinin odasına hiç uğramadı. Eleni yalnız hastanın çorbasını götürüyordu. Lâmi, akşamüstü kaynanasına ilâçlar getirdi, kendi eliyle içirdi. İki gün süren hastalığında, bu ihtiyar kadına, öz oğlu gibi hizmet etti. Hasta çerkesçe birçok şeyler söylüyor, söylüyor, bu sözleri anlamış gibi görünen Lâmi'yi artık seviyordu.
Çarşamba akşamı salonu dolduran misafirler, hele Ali, ihtiyar kadını mutlaka görmek istiyor, Cânân'a rica ediyordu:
- Kuzum, şu kadını çağırınız... öyle tuhaf anlatıyorsunuz ki çok merak ettim, haydi, çağırınız, gelsin buraya... bir kere de bizim yanımızda: "Bana sana ne yaptı?" desin.
Cânân gülüyordu:
- Gelmez ki... vahşî... horozdan bile kaçar. Gelmez. Hem

bırakın, ayağı buraya alışmasın, sonra yabancı misafirler varken de gelir, beni rezil eder.
Orhan Bey, Faik, Lâmi, Perihan, Selim de itiraz ettiler, kadıncağızın hastalıktan yeni kalkmış olmasını ileri sürdüler, gelmesini istemediler.
Ali o kadar şendi ki, her lâkırdı arasında, herkese:
"- Bana sana ne yaptı?" diyor. Cânân'ın annesini görmediği halde, tarife göre taklidlerini becermeye çalışıyordu. Bu neşe ortalığa sirayet etti. Selim de mûtad soğukkanlılığına rağmen hoppalıklar yapıyordu, Faik bile, sevgili düldülünü satmaya karar verdiği halde, me'yûs görünmüyordu.
Hayvanın bahsi açıldı. Perihan, Faik'in bu kararına itiraz ediyordu
- Ağabey? Yazık değil mi hayvana? Vallahi biraz daha büyüseydi beşyüz lira ederdi.
Müsteşar da Perihan gibi düşündü:
- Hayvana yazık olacak, Faik Bey! dedi.
Faik, iki avucunu dizine vurarak fikrini müdafaa ediyor:
- Vallahi Orhan Beyefendi, düldülü canım gibi severim. Sayenizde arpa saman derdi de çekmiyorum. Fakat, birdenbire, para lâzım oldu. Üç güne kadar elde etmeye mecburum bu parayı...
Sükûtî duran Selim apartmanını satmak üzere olduğunu haber vermişti. Ali bağırdı:
- O...h! satan satana! hepimiz para yiyoruz ama, kimin için? Allah bizim çarşıdaki ikinci dükkânı nazardan saklasın. Birincisi ucuz gitti.
Perihan koşarak piyanoya oturdu:
- Şu satılan şeyler üzerine bir vals çalayım bari, dedi.
Şakir Bey de yerinden kalktı, Orhan Bey'i belinden yakaladı, Müsteşar'ın şişkin ve kalıp vücûdunu salonun ortasında çevirmeye başladı.
Lâmi ile Selim başbaşa vermişler, Cânân'ın annesinden bahsediyorlardı. Selim, bir eşkiyâ kızı olan Cânân'ın baba-smdaki bazı hodbin seciyeleri tevarüs ettiğini felsefeyle is-bata çalışıyordu.
Ali, köşede Cânân'ın kulağına eğilerek, ona sordu:

- Canımın içi... söyle bana bakayım, Faik düldülü, Selim apartmanını kim için satıyorlar?
Cânân yavaşça:
- Saçmalama! dedi. Oda kapısından çıktı. Ali onun takib ederek sofada yakalamıştı:
- Cânân... vallahi billahi kızmam... söyle... benim yine canım feda olsun. Söyle.
- Çocuk olma Ali, çekil yanımdan... gir içeri... herkes şüpheleniyor.
- Söylemezsen gitmem. İtiraf et.
- Canım, çekil, diyorum.

- Müsteşarı anladık. Ona razıyım. Fakat ötekilere ne oluyor? Kaç âşık bu Cânân? Bu kadar parayı, mücevherleri ne yapıyorsun?
- Ne bücür şeysin. Çekil yanımdan. Yüreğime indireceksin. Şimdi biri çıkıp gelir.
Ali, kahkahayla gülüyor, Cânân'ın ellerini yakalıyordu:
- Ne yaman eşkiyâ kızı imişsin yok mu? Lâmi'ye dört çift yaldızlatıyorsun.
- Sus, deli, bırak elimi, defol.
Ali, Cânân'ı kucakladı ve kulaklarının dibinden öptü:
- Kovuyor musun beni Cânân? Kabahatim nedir? Bana sana ne yaptı?
Cânân, Ali'nin elinden kurtularak tekrar salona girdi. Ali, sofada, genç kadınla birlikte odaya girmemek için biraz vakit geçirirken, gözleri merdivene ilişti: Üst basamaklarda, beyaz entarili, kollan uzun, etekleri uzun, belinden aşağı sarkan kuşağı uzun, boyu uzun, suratı kıpkırmızı, ceviz gözlü bir heyula genç adama dik dik bakıyordu. Ali evvelâ korktu, sonra maşukasının çerkes annesini tanıdı. Büyük bir patırdıyla salona girerek bir sandalyeye kendini bıraktı, eliyle göğsünü bastırdı:
- Aman!... çocuklar!... bu evde ecinni var!... koşun!... Şakir Bey... gel!... dışarı çıkalım!...
Neşeli salon halkı, Ali yeni bir yalan uyduruyor sanarak ehemmiyet vermemek istediler. Fakat kısa boylu genç, o kadar ısrar ediyordu ki, herkes dışarıya uğradı ve Ali'nin gös-

terdiği yere baktı: İhtiyar kadın, hâlâ merdivenin basamağında, bembeyaz entarisiyle sahi bir ecinniye benziyordu. Yedi sekiz kişinin kedisine baktığını görünce, geriye döndü, hantal ayaklarım basamaklara vura vura merdiveni çıktı, gözden kayboldu.
Şakir Bey salona girince dedi ki:
- Cânân, bu kadın mutlaka babanla beraber dağa çıkarmış! Eşkiyânın biri de bu!
Fakat Lâmi, kaynanasının bu hâline, sekiz on kişi karşısında bu zavallılığına acıdı. Beş on dakika sonra yukarıya ihtiyarın odasına çıktı.
Kadın, yatağın içinde saçları dağınık, dimdik oturuyordu. Lâmi'yi görünce sevindi, yanına çağırdı. Oğlu gibi sevdiği damadını alnından öptü, ona yine çerkesçe birşeyler, bir-şeyler söyledi, fakat bu sefer pek ciddi görünüyor, aynı cümleleri sık sık tekrar ediyordu. Şehâdet parmaklarını birbirine sürtüyor, mühim birşey anlatmaya çalışıyordu. Lâmi merak etti:
- Bana... birşey mi söylemek istiyorsun? İhtiyar başını salladı:
-Ha.
- Türkçe söyle.
Kadın yüzünü buruşturdu, kaşlarını çattı, gözlerinin en korkunç bakışıyla genç adama bakarak elleriyle bir şeyler tarif etti. Bu hareketi birkaç defa yaptı. Sonra düşünerek kekeledi: "Ayşe... Ayşe... o... adam..." sonra yine şehâdet parmaklarını birbirine sürttü. Lâmi'nin anladığı şey müthişti. Annesi de mi Cânân'ın aleyhinde hemen dedikoduya başlamıştı? Hem de, bu kadın, gözleriyle gördüğü birşeyi tarif eder gibi elleriyle acayip işaretler de yapıyordu.
- O adam kim? Sen gördün mü? -Ha.
- Ne zaman gördün? Demin, biraz evvel mi gördün? -Ha.
- Aşağıda mı? Sofada mı? -Ha.
Lâmi, o zaman kadının el işaretleriyle Ali'yi anlatmak is-
.

tediğini kestirdi. Fakat parmak sürtmesinden esaslı bir mâna çıkarmak lâzımdı. İhtiyar, bunu da anlatmak için:
- "Ayşe... o adam... böyle... yaptı" diyerek, Lâmi'yi kucakladı.
Artık herşey anlaşılıyordu.
Bu kadın da mı, bu ana da mı yalan söylüyor? Garip şey! Ama kim bilir, Ali belki Cânân'ı kucaklamaya kalkmıştır, zevcesi de bücürü paylamıştır, belki bu vakıayı Lâmi'ye de anlatacaklar. Tevekkeli değil... Cânân o sırada salondan içeriye girince yüzü kızarmıştı. Ne çabuk bir hadise! Hem de göz önünde! İşte, yine sabaha kadar uyku kaçıracak bir mesele daha... Evlendiği günden beri içinde, zaman zaman kımıldayan, başkaldıran mel'ûn şüphe, bu sefer, her vakitkin-den kuvvetli, tekrar ayaklanmıştı. Zevcesi için söylenen bütün şeyler, ona pek

esrarlı, garip, akıl alıcı, inanılmaz vakıalar gibi geliyordu. Kaynanasının yarım yamalak sözlerini, işaretlerini yanlış anlamak ihtimali olduğu için, arka arkaya, birkaç defa ihtiyarı istintak etti. Kadın, hep aynı hareketlerle, sofada gördüğü aynı manzarayı canlandıran işaretler yapıyor, tereddüde yer bırakmıyordu.
Lâmi, ilk defa büyük bir kurnazlıkla ve cebr-i nefisle, salona girerken çok şen, kayıtsız, üzüntüsüz görünmeye muvaffak oldu. Hattâ Perihan'a piyano çalmasını rica etti. Biraz evvel Şakir Bey'in yaptığı gibi, o da Ali'yi tutarak odanın ortasında sıçrattı. Sonra, yorulmuş gibi bir kenara çekilerek, artık Şakir Bey'le Faik'ten başka, nazarında "şüpheli eşhas" mahiyetinde bulunan erkeklerin Cânân'a karşı bütün tavırlarına, muamelelerine, eskisinden kat kat fazla bir dikkatle baktı.
O geceki müşahedesi de her zamankinin aynı. Bütün bu adamlarda, hattâ az çok Şakir Bey'de bile Cânân'a karşı açık bir incizab var. Fakat güzellere karşı bu harekette çok şüpheli olmamak lâzım gelir, çünkü insiyakidir. Meselâ; herkes Cânân'la dans etmek istiyor, onu âdeta, paylaşamıyorlar. Bu tabiî birşey.
Böyle altı erkekli, iki kadınlı bir mecliste, kadınların en güzeli pek nadir ve merguptur. Ona karşı fazla teveccüh

gösterilmesi bir zevci ancak iftihara sevkedebilir. Cânân'a karşı bu umumî incizab çok tehlikeli bir mânâ ifade etmiyor.
Fakat, Lâmi, mükâlemeler esnasında, gözlerin seri, kaçak, ince hareketlerine de fazlaca dikkat etti. Birçok şüphelendirici bakışlar keşfetmekle beraber, bu tahminlerinin bir kuruntu olmasın ada ihtimal verdi.
Orhan Bey, yeni çektirdiği bir resmini cebinden çıkarmış, Perihan'a gösteriyordu. Ali, Faik, Şakir Bey de resmi görmeyi merak ederek Müsteşar'm etrafını aldılar. Lâmi de kalabalığa doğru biraz yürüdü. Selim'le Cânân, piyanonun yanında, uzakta kalarak ayakta konuşuyordu.
Lâmi, Orhan Bey'in resmini eline alarak bir müddet seyretmekle oyalandı. Bu fotoğrafı, Müsteşar'ı biraz daha alık-laştırmış, uzun bonjuruyla, efendisinin esvaplarını giymiş Bolulu bir aşçı kıbğma sokmuştu. Günün birinde gazetelere basılması ihtimali de olduğu için, Orhan Bey bu resimde gayet mağrur duruyor, bu dik ve soğuk tavrı da insana ayrıca gülmek arzusu veriyordu.
Sözlerinin hududunu düşünmeyen Perihan Lâmi'nin omuzundan fotoğrafa bir daha bakarak düşüncesini söyledi:
- Orhan Bey, bu resim hiç iyi değil. Çamlıca'da bizim bir arabacı İbrahim vardı, gücenmeyin ama, tıpkı ona benziyor.
Perihan'a hiç yüz vermeyen Müsteşar, bu teşbihe açıkça kızdı:
- Bilâkis, bu benim en iyi resmim; demek ki beni bir arabacıya benzetiyorsunuz!
Orhan Bey'in yüzü kızarmıştı.
Perihan arkasına dönerek: "Gel sen bak, Cânân!" diye bağırdı; fakat Selim ile o, salonda yoktular. Şakir Bey'in tazı, bu gaybubete dikkat eden Lâmi'nin yüzüne manâlı baktı. Genç adam, ehemmiyet vermez gibi görünmek istedi, fakat onbeş dakikadan beri, içinde birbirini doğuran binlerce şüphe kaynadığı için yerinde rahat duramadı. Hemen salondan çıktı.
Sofada kimseler yoktu.
Zevcesiyle Selim'in uzak bir yerde olmalarına imkân

vermiyordu. Bahçeye çıkmış olamazlardı. Lâmi'nin karşıki yazı odasına, bir kitap almak için gittikleri çok vakiydi. Selim okumaya meraklı olduğu için birçok zamanlar bu odaya girer ve aldığı kitabın müsaadesini Lâmi'den değil, zevcesinden isterdi.
Genç adam, ayaklarının ucuna basa basa, hiç gürültü yapmadan, bu odanın kapısına yürüdü, kulak verdi. Yanılmamıştı. İçeriden Selim'in sesi geliyordu. Fakat ne söylediğini işitmek kaabil değildi. Lâkırdıları çiğner gibi yavan, müphem söyleyen arkadaşının sözleri yakından bile güç anlaşılıyordu.
Fakat Cânân'ın ince sesi işitiliyor, lâkırdıları seçiliyordu. Genç kadın diyordu ki:
- Düşündüm, yavrum, onu da düşündüm. Fakat herkes ne der? Kadıncağız Adapazarı gibi bir yerden kalkmış gelmiş de kızı onu istemiyor, derler.
Selim birşey söyledi. Lâmi yine anlamadı. Cânân'ın sesi geldi:

- Evet, evet, en iyisi o, çerkes karısı buradayken ben evimde rahat değilim. Lâmi'ye herşeyi haber verecek.
- Peki, yarın... ikide... sen Lüksemburg'da otur, ben önünden geçerim... yok, ikide, sabahleyin olmaz... Lâmi'nin bazı tembelliği tutuyor, öğleye kadar evden çıkmıyor. İkide, en iyisi.
Genç kadın, Selim'in yine dışarıdan işitilmeyen bir sözü üzerine kahkahalarla güldü:
- Kâfi canım, kâfi... iki üç saat beraberiz işte... uzatma! Lâmi kapının önünde, birdenbire gözleri kararark ta-
mamiyle kendinden geçti. Fakat odadan ayak sesleri işitince, aşağı katın merdivenine kendini ve dirsek yerinde, başını eğerek, vücûdunu gizlemeye çalıştı.
Selim'le Cânân'ın gölgeleri, arka arkaya sofadan kaydı.
Genç adam, basamakları ne inebildi, ne de çıkabildi, olduğu yere oturdu ve başını ellerinin içine aldı: Cânân! Aman yarabbi, çıldırıyor, boğuluyor, Cânân! sevgilisi, canı, cânânı, zevcesi, meşru, nikâhlı zevcesi, her gece yatağına gi-
194/Cânân
ren kadın, hergün onunla beraber yemek yiyen kadın, ona hayatını bağlayan kadın, Cânân, herkesin söylediği gibi, hattâ, belki daha fazla, daha ifrat, daha alçakça, birkaç kişiyle, en sevgili arkadaşlarıyla onu aldatıyor ha! Lâmi, ellerini açarak iki yanağına vurdu, menfi hislerin en şiddetlilerini duyuyordu, utanıyor, kendi kendine karşı, bütün âleme karşı, hattâ zevcesine, hattâ âşıklarına karşı utanıyor, yerin dibine geçiyordu. Sonra kızıyor, herkes tarafından yüzüne karşı yüz defa söylendiği halde inanmadığı bu müthiş hakikati şimdiye kadar sezemediği için kendi kendine kızıyor, bu korkunç tuzağı kuran mel'^ın kadına kızıyor, bütün bu namussuzluk şebekesinden cürüm ortağı olan ötekilere, utanıp arlanmadan kendi evine ayak basan vicdansızlara kızıyor, talihe kızıyor, varlığa kızıyor, insana böyle iğrenç şeyler gösteren hayata kızıyordu. Nasıl da anlamamıştı, yarab-bi, üç dört. aydır, evinin içinde, evinin etrafında oynanan bu ırz oyununu, şimdiye kadar nasıl da hissetmemişti?
Cânâni lanıdığı günden beri, sür'atle koşuşan birçok vak'aları, en küçük teferruatına kadar hatırlayabilmek için hafızasını alt üst ediyor, fakat hiç birşey düşünemiyordu. Birbiriyle alâkasız, ayrı ayrı, kopuk, eksik birçok hadiseler, sözler, tavırlar, bakışlar, düşüncesine yığılıyor, zihnini karıştırıyordu. En iyi hatırlayabildiği şey, çerkes ninenin o haşyet verici işaretleriyle, biraz evvel, Selim'le Cânân'ın, kendi kulağıyla duyduğu konuşmalarıydı. Ne uğursuz gece... hıhh... Allahım, ne uğursuz gece! Böyle, birdenbire, arka arkaya iki vakıayla bütün bir hakikati, hilelerden örülmüş kalın bir ihanet perdesiyle örtülen feci, feci bir hakikati öğreniver-mek? Dehşet. Hâlâ tüyleri ürperiyordu. Vücûdunda bir kuş kadar kuvvet olsaydı, yerinden fırlayacak, salona koşacak, herkesin içinde, önünde, ötekilerin de yüzlerine tükürecek, zevcesini de, arkadaşlarını da rezil ve rüsvay edecekti. Sonra ikisini de, gece yansı, evinden, kendi evinden, kendi servetiyle açtığı evinden kovacaktı. Arkalarından bağırarak, haykırarak, lanet okuyarak, bütün mahalleye karşı onları utandırarak kovacaktı. Bir an, böyle kaba, şiddetli bir arzuya mağlûb oldu. Fakat kendini topladı. El âlemin yalnız on-
Cânân/195
lara değil, kendisine de güleceğini hemen düşünmüştü. Garip şey, o an içinde gözlerinin önüne bir gölge sıçradı, bir kadın gölgesi, gözleri yaşlı bir kadın ona, dikkatle bakıyor, acı bir tebessümle gülüyordu: Bedia! Eski zevcesi, hiç al-danmamış olmadan rakibesinin fahişeliğini iddia eden eski zevcesi. Fahişe! Bu kelime Lâmi'nin kanını kurutuyordu. Bilmeden, bir fahişenin âşıkı, bir fahişenin kocası, hattâ, fahişenin uşağı olmuş olmak! Müthiş istihza.
Düşünceleri arasında, salonun kapısı açıldı, Ali'nin sesi geliyordu:
- Lâmü... Lâmü... neredesin? Seni bekliyoruz, gel, ispir-tizma yapacağız!
Genç adam hiç sesini çıkarmadı. Heyecanını belli edeceği muhakkaktı. Yavaşça kalktı, aşağıya indi, yüzünü gözünü yıkadı, son gece, bir gece daha, son defa, kat'iyyen son defa olarak, o müthiş aldatılmış koca rolünü yapmaya kendini hazırladı. Bu güç birşey olacak, anlıyordu, fakat elzem.
Gülümseyerek salona girdi.
Ali odanın ortasına üç ayaklı masayı koymuş, etrafın;) sandalyeleri diziyordu:

- Haydi, birer birer oturalım bakalım, içinizde niyeti bozuklar varsa hiç gelmesin, ruhlar kaçar!
Orhan Bey, Selim'e ispirtizm hakkındaki fikrini sordu. Genç adam gülerek cevap veriyordu:
- İspirtizm hülyaları, beşeriyetin hâlâ ibtidaî mefkurelere dönmeye meyyal olduğunu gösterir. İnsanlar, ba's-ü ba'd-el-mevt gayesinden vazgeçmiyorlar. Kitabı-ı Mukaddesin vaad ettiği bir ebediyyeti, üç ayaklı masalardan bekliyorlar.
Müsteşar malûmat-füruşluk tasladı:
- Peki, Selim Bey ama, malûm-ı âliniz Şarl Rişe, meşhur bir fizyoloji profesörüdür; bu zat, Cezayir'de mi nerede, ruhları gözle görmüş.
- Ruhları gözle gören yalnız Profesör Şarl Rişe değildir, X şua'ı hakkında mühim bir keşifte bulunan "Krokes" isminde bir de İngiliz mütefennini vardır; o da görmüş. Daha böyle birçok müşahadeler var. Fakat buna hiç şaşmayınız.

j
Alelade bir emrâz-ı asabiye koğuşunda, yüz isterikten yet- 1 mişbeşi böyle vizyonlar görür. İspirtizma o kadar asabî bir oyundur ki, bütün meraklılarında impressionnabilite'yi çoğaltır; âdi bir nevrozun bütün asabî tahrişleri, onlara da intikal eder; ispirtizma bir "ipnoz"dur, masa etrafındakileri en şiddetli telkin altında bulundurur ve böyle vizyonlara müsa-id kılar. Meselâ benim gibi septik bir adama ne Tûr-ı Sina'dan nida gelir, ne de üç ayaklı masa başında hayaletler görünür. Ali bağırdı:
- Selim, ukalâlığı bırak da sen şuraya gel, bak ben sana şimdi hayaletlerin daniskasını göstereceğim. Haydi... gelin bu tarafa... bekletmeyin... herşey hazır...
Eller masaya kondu. İki dakika kadar beklediler. Masa şiddetle sallanıyordu. Ali, bağırdı:
- Ey ruh! Geldinse masaya üç defa hızlı hızlı vur! Masanın bir ayağı, yere hızlı hızlı vurdu.
Ali soruyordu:
- Sen kimin ruhusun? İçimizden birine mensup musun? Mensupsan masayı ona doğru yık!
Masa Cânân'ın üstüne doğru devriliyordu. Ali, bir kahkaha daha bırakarak yine bağırdı:
- Cânân Hanım bu gelen pederinizin ruhu galiba. Masayı eşkiyâ gibi sallıyor!
Perihan gülmekten katılıyordu. Cânân, birdenbire Orhan Bey'in kolunu sıkarak ona oda kapısı önünde sallanan bir beyazlık gösterdi.
- Bakınız şuraya, bakınız! Nedir bu beyazlık?
Bütün başlar kapıya çevrildi: Uzun ve beyaz bir gölge, dümdüz, dimdik duruyor. Kadınlar, korkudan birer çığlık koyverdiler. Selim ayağa kalkarak bir kibrit çaktı.
Cânân'ın annesi, odaya girmiş, misafirlerin karanlıkta ne yaptıklarını anlamayarak, çuha yüzünün büyük delikleriyle herkese gözlerini çeviriyordu.
Ali yerinden kalkarak ihtiyar çerkese koştu:
- Buyurun! Buyurun! Aramızda bir zât-ı âliniz eksiktiniz. İhtiyar kadın, Ali'nin yüzüne öyle haşin bir nazar savur-

du ki genç adam, neşesini kaybederek sustu ve geri dönerek yerine oturdu.
Kimsenin haberi olmadan misafir salonuna girmek cesaretini gösteren ihtiyar kadına boğucu bir gayz duyan Cânân, yerinden kalkarak anasını kolundan tuttu ve oda kapısına doğru itti.
- Ayıp değil mi? Bu kıyafetle, birdenbire herkesin içine geliyorsun. Git odana zıbar! Haydi çık dışarı! Böyle giderse ben seninle ne yapacağım? Çık dışarı! Haydi!
İhtiyar kadın, hiç esnemeyen katı vücûdunun kerestesiy-le hâlâ dimdik durarak Cânân'ın arzusuna mukavemet ediyor, yerinden oynamıyor, öfkenin kanlandırdığı korkunç gözlerle kızına bakıyordu.
Cânân, bütün kuvvetini sarfederek annesini ite kaka odadan çıkardı, merdivenlerde de belinden iterek ihtiyar çerkesi yukarı odasına götürdü, soktu.

Annesiyle başbaşa kalınca, hırsından başına kan çıkan Cânân, ihtiyar çerkesi omuzlarından tutarak bir örtü silkeler gibi sarsıyor, bağırıyordu:
- Cadı kan! Bir daha sen aşağılara inmeyeceksin! Bir daha sen misafirlerin oturduğu odaya girmeyeceksin! Bir daha bu odadan dışarı çıkmayacaksın! Anladın mı? Kulağına giriyor mu? Ha?... Sonra... işitmedim deme! Vallahi seni boğarım. Senin yüzünden kaatil olurum! Anlıyor musun söylediklerimi? Cadaloz! Cadaloz! Yüzüme öyle hain hain ne bakıyorsun!
İhtiyar çerkesin kanlı yüzünden kanlar çekiliyor, dudakları pörsüyerek çürük bir kabuk gibi sarkıyordu. Onun bu zaafından istifadeye karar veren Cânân, anasını ite dürte yatağına kadar götürdü:
- Yat buraya! Zıbar! Uyu, geber, sesin çıkmasın! Bir daha seni aşağılarda evin içinde görmeyim. Sabahtan akşama kadar buradan çıkma. Yemeğini hizmetçi getirir. Ne istersen ona söylersin. Fakat bu odadan çıkmayacaksın. Yoksa seni ya öldürür, ya bu evden kovarım!
Kızının elleriyle itilen anası, yatağın içine çökerek müt-

hiş gözlerle ona, paralayacak gibi bakıyor, boğazının damarlarını şişirerek, bağıra bağıra soruyordu:
- Bana sana ne yaptı? Ayşe! Bana sana ne yaptı?
Bu "Ayşe" ismini işitince kızı anasının dudaklarını parmaklarının ucuna kıstırarak bir çıngırağın başı gibi çevirdi:
- Sus! Cadaloz! Ben Ayşe değilim, benim ismim Cânân.
Parmaklarının mandalı arasında ezilen dudakları büküyor, büküyor, ihtiyarın gözleri acıdan kabarıncaya kadar büküyordu. Sonra onu bir kere daha itti ve odadan çıktı.
İçeride, çerkes kadın, anlaşılmayan bir dille avazı çıktığı kadar bağırıyor, hantal ayaklarını yere vurarak duvarları sarsıyordu.
Cânân öfke ile aşağı inerken, Lâmi ile Selim'in aşağı kat merdivenine doğru koştuklarını gördü:
- Ne var? Nereye?
- Lâmi benimle mühim birşey konuşacakmış. Azıcık sokağa çıkıyoruz, geleceğiz.
Lâmi, arkadaşını Cânân'la uzun bir mükâlemeden menetmek için onu kolundan tutup çekti:
- Haydi... vakit geçirmeyelim, yürü!
İki arkadaş süratle dışarı çıktılar. Karanlıkta Lâmi'nin titrediği görülmüyor, fakat intizamsız nefeslerinin ve iç çekişlerinin gürültüsü işitiliyordu.
OKAKTA, sessiz, birkaç adım yürüdüler.
- Pek öfkeli görünüyorsun, Lâmi. Lâmi, cevap vermedi. Başına dolan bin cümlenin birinci kelimesini araştırarak yürüyor, hep: "Sen bir alçaksın!" diye başlamak istiyordu. Fakat, bütün hislerini kısaltan bu müthiş kelimeyi kullanmadan evvel söylenecek çok şey var. Onun bu hazırlığını anlayan Selim, çıbanın başını kopardı:
- Kime kızgınsın, bana mı? Bu surat kime? Lâmi boşaldı:
- Sana kızgınım, bu surat sana.
- Sebep?
Lâmi kendini yenemeden bağırdı:
- Sen... sen bir... alçaksın!
Selim'in itirazından evvel, Lâmi'nin cümleleri söküldü:
- Sen benim şimdiye kadar tanıdığım adamların en kötü-süsün. Sen benim şimdiye kadar kıymet verdiğim şeylerden hiçbirini anlamayan adamsın. Keşke iki gözüm kör olsaydı da senin iğrenç biçimini görmeseydim; keşke seni görmemek için beni dünyaya getiren karna, bir bıçak saplasalardı; keşke seninle arkadaş olmadan evvel, büyük bir zelzele, ya seni, ya beni yerin dibine geçirseydi... Ben sana şimdi ne söyleyebilirim ki, hicab edilen şeyi inkâr eden sen, biraz utansan. Bana, sana söylenebilecek iğrenç bir kelime söyle ki, seni iğrendirebilsin. Şu anda Türkçe lügatin yüzbinlerce kelimesi arasında en müthişini, en fecisini arıyorum. Bu in-

tihab işinde bana yardım etmen için seni çağırdım. Beraber bir kelime bulalım ki, senin şenaatini ifadede eşsiz olsun ve bunu senin isminin yerine takalım; söyle!

Selim, yavaşça arkadaşının koluna dokunarak, hiç titremeyen ağır sesiyle:
- Bana bir sigara var! dedi.
En kuvvetli heyecan Lâmi'nin dizlerini sıktı. Ayakları ve ağzı tutuldu. Yürüyemiyordu da, söyleyemiyordu da. Selim, daha ciddî, tekrarladı:
- Bir sigara ver, paketimi evde unutmuşum. Yoksa konuşamayız. Anlıyorum ki, bu akşam sen çok lâf söyleyeceksin. Fakat nikotinsiz havâss-ı hamsem işlemez. Ya bir sigara ver, ya köşke dönelim.
- Müstekrehsin.
- Sözlerinin yalnız rüzgârını duyuyor, kelimelerini işitmiyorum bile. Bir sigara, yoksa konuşamayız.
- Bir sigaranın seni tıkayacağını bilsem.
- Nikotinin cümle asabiye üstündeki tesiri, Mikelanj'ın bir tablosunun tesirinden fazladır. Sen şimdi ne kadar edebiyat yapsan bir sigaranın çok arkasında kalırsın.
- Ne cür'et!
- Bir sigara.
- Ziftlen.
Lâmi paketi uzattı.
Selim sigarasını yaktı.
Lâmi kutuyu fırlatıp attı.
Selim kutuyu yerden aldı.
Lâmi nefretle silkindi.
Selim güldü.
Fenerbahçe'ye kadar yürümüşlerdi. Birlikte kaç kere, sabahı, öğleyi, akşamı, geceyi, ışığı ve karanlığı, denizi ve kıyıları, ufku, adaları, İstanbul'u, civarın insanlarını seyrettikleri bu yerde, Lâmi, birdenbire hafızasına yığılan dostluk hatıralarının verdiği zaafla, bitik ve tıkanık, söyledi:
- Bir tek dost vardı: Sen. Başkalarına imâ ile bile söylemekten çekindiğim en mahrem şeyleri bilen insandın sen. İçimdekileri, siyah bir masa üstündeki beyaz yuvarlaklar gi-

bi tane tane görüyordun. Sen, kavline ve vicdanına yaslandığım bir tek adamdın. Birdenbire çekiliyorsun ve ben kapaklanıyorum. Hem yalnız çekilsen, âlâ; tekmeyi karnıma basıyorsun. Arkadaş olarak hiç kimseyi senin kadar sevmedim ve şimdi hiç kimseye senin bana verdiğin kini duymuyorum; tab'an cinâî değilim, fakat seni şimdi vurabilirim; bir böcek bile öldüremem, fakat seni diri diri yakabilirim; bir çıbana bakamam, fakat senin gözlerini oyabilirim. Ne diyeyim? Seni dişlerimle katledebilirim.
Dudaklarının arasından güç işitilir bir kahkaha sıyrılan Selim, fikirlerini anlattığı vakitlerdeki hakimane ve müsteh-zî sesiyle söyledi:
- Cinâilik, Lombrozo'nun bildiği gibi bir "Ete psikopatolojik" değildir! Bilâkis, en normal zekâ, öldürmek sevk-i tabiisine en çok müsamahakâr olandır. Büyük sanat eserlerinde cinayetin öz mevzu olması da, sanatkârların cinayete istidatlarını gösterir. Beni, yahut başka birini öldürmeyi sana tavsiye ederim. Göreceksin ki bu, pek basit bir iştir. Neden harpte, şehâdet parmağının tetiğe dokuz defa teması, üç beş kişiyi yeri serince sevinirsin de, bir salonda bu işi yapamazsın? Birkaç metre ipeğin içinde, yüz mumluk elektrikler altında, bir lavanta kokusu duyarak tetiği çekmeye neden alışık değilsin? Arıburnu, yahut Kalamış; ne farkı var?
- Cesursun.
- Korkak değilim.
- Hayır. İnanmam. Yalan söylüyorsun. Senin cesaretin de sahtedir. Soğukkanlılığın da, irfanın da, nen varsa yapmacıktır.
Selim birdenbire durarak, Lâmi'nin sözünü kesti:
- Dur. Esasa gelelim. Bana niçin kızdığını biliyorum.
- Biliyor musun?
- Evet. Cânân'la münasebetimi öğrendin. Lâmi kendi kendine bir tokat atarak bağırdı:
- Ne? Ne? İtiraf! Çıldıracağım. İtiraf! İtiraf! İtiraf ediyorsun!
- Telâş etme. Bunun ben, hiç inkâr etmedim ki, şimdi de itirafa mecbur olayım.

- İnkâr etmedin? o... neyi?... bu tuhaf... neyi inkâr etmedin... ne diyorsun be çocuk?... neyi inkâr etmedin?... Sen bana Cânân'la münasebetini söylemiş miydin?
- Hayır.
- Ee?...
- Aksini de söylememiştim!
- Peki... çıldıracağım... başıma bu sığmıyor, aklıma sokamıyorum, çıldıracağım, sen mi delisin, ben mi? Ne diyorsun canım? Bunu benim yüzüme de mi söylüyorsun? Karımla, benim karımla -be adam! Nikâh, kanun, dostluk, hatıra, samimiyet daha bilmem ne senin dışında mıdır?- benim karımla, yahu... çatlayacağım... anlatamıyor muyum? Ne söylüyorsun? Cânân benim zevcem, nikâhlı zevcem; be adam, zevç, zevce, aile, nikâh, meşru rabıta, namus, şeref, izzet-i nefis, şu, bu... hiç birşeyi kabul etmiyor musun? Ben tahta mıyım? Canım, beni biliyorsun: Herhalde mağrur bir adamım. Zilletin küçüğünü menfaatin büyüğüne daima tercih ettim. Sen beni bilirsin. Bana, bana, benim yüzüme karşı, sen, onbeş senelik dost, bir tek arkadaş, sen, bana, benim yüzüme karşı, sen, Selim, benim yüzüme karşı nasıl bunu söylüyorsun? Nasıl diyebiliyorsun ki: "Efendi! Ben senin zevcenle münasebette bulunuyorum." Vallahi... saçımın her teli dibinde bir kıvılcım var. Yanıyorum. Bu gece ben füc'eten ölebilirim. Zavallı Şemsi gibi, beni de, sabahleyin kahvaltıya değil, teneşire götürürler. Nefes alamıyorum. Tıkanıyorum. Tecennün bu mudur? Bana yardım et. Dehhaş bir haldeyim. Söyle ne yapayım, vurayım mı kendimi?
- İntiharlar hakkındaki fikrimi de mi öğrenmek istiyorsun?
- Hay senin fikirlerine lanet olsun. Fakat söyle. Yüreğime indirebilecek birşey söyle. Sana minnettar olurum. Peki şunu söyle: Bildiğimi nereden biliyorsun?
- Bu asabiyetin, aldatıldığını yeni öğrenmiş âşığın alelade heyecanıdır; belli.
- Bu az. Daha kuvvetli birşey söyle, daha kuvvetli vur.
- Çok sakinim.
- Hep öyle görünürsün.
Cânân/203
- Hep öyleyim.
- Hiç öyle değilsin. O kadar sahtesin ki, o kadar sahte imişsin ki.
- Bir kusurum vardır: Sahte olmamak. Çok medenî bir kusur. Sana Cânân'la münasebetim yoktur demedim.
- Vardır da dedin miydi?
- Şimdi onu da söylüyorum, fakat ne hâle geliyorsun, gördün ya.
- Ne hâle geliyorum? Ne yapayım? Benim yerimde olsaydın, ne yapardın?
- İki şeyden birini: Ya yaşamaya çalışır, o halde vaziyeti kabul ederdim; ya kendimi vururdum.
- Bu vaziyeti kabul edebilir miydin?
- Şüphesiz. Aramızdaki vak'a dünyada ilk defa olmuyor. Bu sonuncu da değildir.
- Fakat hiç kimse senin gibi düşünmemiştir.
- Sakin zamanında her zekânın kabul edeceği netice budur. Fakat hassasiyet anında bu, havsalaya güç sığar.
- Ne rezilâne sözler söylediğinin farkında mısın?
- Mukadder olan şey rezilâne değildir.
- Mukadder olan şey nedir?
- Bu vaziyet. Senin Cânân'a aşkın, onunla izdivacın, onun seni yalnız benimle değil, altı kişiyle aldatması hep mukadderdi.
Lâmi, ansızın, yol kenarında bir taşa oturdu ve hafif bir ses çıkardı:
- Fenalaşıyorum, bayılacağım galiba.
- Bir otosükjesyon ile kendini kurtarabilirsin. Bayılmayacağım de, bayılmazsın. Yalnız göğsünün düğmelerini çöz. Yürüyebilirsen denize kadar gidelim.
- Geçiyor. -Alâ. Yürüdüler.
Selim, yine sakin, anlattı
- Kendimi sana izahat vermeye mecbur saymıyorum. Zevceleriyle münasebette bulunduğum adamlara karşı bugüne kadar hiç hesab vermedim. Fakat sen benim arkada-
204/Cânân
şımsın, çok çalıştığım hâlde seni sevmemeye muvaffak olamadım. Hiç bir kadına aşkımı ilân etmediğim halde, ömrümde ilk defa seni sevdiğimi söylüyorum. Bunun için, mesele hakkında izahat vereceğim, dinle.

- Söyle.
- Sen Cânân'a kur yapmaya başladığın zaman, onunla benim aramda da hafif bir münasebet vardı; bu münasebet, evvelâ pek hafif olduğu için, sonra da, sen, kısa bir zamanda, Cânân'ı şiddetle sevmeye başladığın için senden gizlendi. Hattâ o vakit ben, Cânân'a kur yapmaktan çabucak vazgeçtim bile. Çünkü beni onun güzelliği filân hiç çekmiyordu. Sonra sen işi azıttın. Bedia'yı boşamaya kalktın. İbtilân büyüdü. O zaman herşeye dikkat ettim: Cânân alelade bir fahişedir. Çünkü Orhan Bey'le, Ali ile, Faik'le de münasebette idi. Düşündüm: Bunu açıkça anlatsam? Dehşet! Çıldırabilirsin. Gizlersem, olmaz, aldanacaksın. Birkaç kere, imâ ile hissettirmeye çalıştım, bunları hatırlarsın ve sen, riyazî bir kat'iyetle iddia ettin ki, Cânân masumdur. Ne yapabilirdim? Ya seni asabının tahammül edemeyeceği bir hakikatle burun buruna getirmek, ya aldanmaya terketmek. Tabiî ikincisini tercih ettim, aldandın. Ve basit bir tesadüf beni, Beyoğlu'nda Cânân'a tesadüf ettirmişti; o gün ona bir mücevher ikram ederek, Anastasya'nm evinde, ben de âşıkı oldum. Bunu tabiî görüyordum, çünkü adedini bilmediğim âşıklarına benim de katılmamda, mahzur yoktu. O günden beri üç defadır buluştuk. Yarın yine buluşacağız, dört. Fakat, itiraf ederim, her seferinde ona karşı incizabım arttı. Mükemmel kadın. Mükemmel... mükemmel... -kelimeyi kullanmayayım- mükemmel kadın. Bir aydan beri Mısırlı ile de münasebete başladığını haber aldım. Mısırlı milyarder. Varını yoğunu verecek. Belki de onu Avrupa'ya götürecek. O zaman biz, hepimiz, ben, sen, Orhan, Faik, Ali, hattâ Şa-kir Bey, dert ortağı olacağız. Şunu iyi bil ki, bir erkeğin bir kadına karşı hakkı, ona karşı incizabına müsavidir. İşte itiraf: Cânân'ı hep seviyoruz ve haklarımız müsavidir.
Lâmi haykırdı:
- Ya nikâh, ya kanun, ya namus?

- Faydasız. Nikâh bir insana adetçe fazla temellük hakkı verir. Her gece zevcenle yatarsın. Fakat biz, en fazla haftada bir kere ve... çok masrafla...
- Sus! Boğul, sus!
- Ben ne kadar sussam, hadiseler söyleyecekler. Nikâh, kanun bu. Aileye gelince, bu mefhum, yüksek ve münevver sınıfın âdetleri arasından çekiliyor. Orta sınıf da, bugün yarın o vaziyete gelecek. Vasatî Avrupa'da, şimdi, cinsî kıskançlık, tarihten bir sahife olmuştur. Hukuk, daima âdetlerin peşinden gider, önüne geçmez. Avrupa'da aileye ait "Moeurs"ler kafi istihalesini geçiriyor. Bu istihale bitince, vâzı kanunlar da aile hukuku telâkkilerini değiştireceklerdir. Altı bin senedir zevceler kocalarına, kocalar zevcelerine ihanet ediyorlar. Hâlâ Roma hukuk telâkkilerini muhafaza edemez. Âdâtm istihalesi aileyi kendiliğinden mahvettikten sonra, mesele hukukîleşecektir. Burada namusa ve izzet-i nefise taallûk eden ne vardır ki, çok afîf adamlar, zevceleri tarafından aldatılmışlardır. Bütün aldatan kadınları ateşte yaksak, Hazret-i Havva'nın zürriyetinden pek mahdut bakiye kalır.
- Erzel bir felsefe.
- Bu bahis, felsefî olmaktan ziyade iktisadî ve içtimaîdir. Hem bir istikbal işi de değil, çünkü doğrudan doğruya bugünkü hayatta büyük istihaleyi farkedebiliriz.
Köşke yaklaşıyorlardı.
Bayılmamak için birkaç defa zaafını ezmeye çalışan Lâmi, durdu, boğuk bir sesle, Selim'in yüzüne bakmadan söyledi:
- Yetişir, kes. Ben ne yapacağımı biliyorum. Beni mah-peste bile ziyarete gelme. Seni artık hiç tanımıyorum. Ve ilk fikrim, en doğrusudur: Sen bir alçaksın.
- Alelusul benim de sana: "Hayır alçak değilim, sensin!" demem lâzım gelir ama, demiyorum, sen hiç bir zaman alçak değilsin ve olmadın; sadece, budalasın.
Ve uzaklaşarak ilâve etti:
- Bense ne alçak, ne de budalayım. Köşkten bir kalabalık çıkıyordu.

Lâmi, bir ağacın arkasına gizlendi, başını soğuk kütüğe dayadı ve kalabalığın uzaklaşmasını bekledi.
Ağaç kütüğünün serinliği, başına ferahlık verdiği için, yüzünün bütün etini ona yaslamış, onu kucaklamıştı.
Fakat kollarının halkası, toprağa kadar çöktü.

/?ÂNÂN'ı yatak odasında yalnız buldu. t/ Genç kadın soyunuyor.
Lâmi, üstü başı toz toprak içinde, fesi kulağına doğru savrulmuş, horuldar gibi soluyarak , yere vuran ökçelerinin müthiş tarrakasıyla içeri girince, büyük bir tehlike hisseden Cânân dikildi; yan çıplak vücûdu, ayaklarının etrafında çöreklenen ipeklerden sıyrılarak, bir sütun gibi, dümdüz, uzandı. Her tehlikede bazı kadınları erkekleştiren âni bir kendine gelişle gülümsemeye çalışarak Lâmi'ye bakıyordu: Bu ne? Bu ne hal? Kocasına birşeyler olmuş. Kavgadan mı geliyor? Adam mı öldürmüş? O ne yüz! O ne tavır! Çıldırdı mı yoksa? Ve bir şerare aydınlığında, aklından bin şey geçti: Belki rakipler arasında bir döğüş, belki yolda bir gece yansı hücumu, belki Lâmi'nin birdenbire öğrendiği mühim birşey, belki herşeyi biliyor, artık aldatılamaz ve öç alacak. Bir tehlike var. O muhakkak.
Lâmi kapının kanadını şiddetle çarptı, kilidi çevirdi ve odanın ortasında durdu. Yüzüne bir tütün rengi dolmuş, gözleri fırlamış, dudakları bakırlaşmış, dişleri hırsla çatışmış. Yapmak istediği büyük bir hareket için kuvvet biriktirdiği yüzünün kasılışından belli. Dişlerini o kadar sıkmış ki çene kemikleri şişiyor. Birkaç kere yutkundu. Belki de, zararı yine kendisine dokunacak büyük öfkesini yutmaya çalışıyor, yahut verilmiş bir kararın bâtınî ve son teftişiyle meşgul, zekâsı şiddetli bir istişare hâlinde.

Cânân, ipek etekliğinden dışarı ürkek bir bacak çıkararak Lâmi'ye bir adım attı. Kocasını yumuşatmak için her vakit kullandığı tarzı değiştirmeden, hattâ daha kuvvetlendirerek, hâkim ve mülayim sordu:
- Bu ne Lâmi? Bu ne hâl?
Lâmi de ona doğru ve ağır birkaç adım attı.
Bir karış ara ile yüz yüze geldiler. O vakit Cânân, kocasının gözlerinin içinde bir yıldırımın ipi gibi uzayan öfke parıltısını gördü ve titredi.
Lâmi, yavaşça elini Cânân'ın dirseğine götürdü, orta ve baş parmaklarını kadının kemiğine takarak, onu pencerenin önündeki uzun koltuğa itti.
Cânân mukavemet etmiyordu.
Kocası, iki omuzuna da avuçlarını basarak Cânân'ı koltuğa çökertti ve bir anda iki pençesiyle kadının boğazını kaptı, arka üstü uzanan Cânân'ın karnına bir dizini bastı.
Kadının yüzü, lâhzada mosmor kesilmişti; gözleri yukarı kayarak beyazları şişti. Burnundan kan geliyor. Karısı için anî bir ölüm istemeyen ve ona son, birkaç kelime söylemeye hazırlanan Lâmi, parmaklarının kıskacını biraz gevşetirken, Cânân'ın burnundan şiddetli bir kan daha boşanmıştı. Bu kırmızı renk, Lâmi'nin gözlerini şaşırttı ve parmaklarını çözdü.
Koltuğun başucunda ve küçük abajurlu lâmbadan gelen turuncu ışık altında Cânân'ın yüzünü iyi görüyordu: Gözler doğruldu, yüzün morluğu uçarak yanaklarda bir fincan beyazlığı kaldı, burnundan gelen kan çenenin altına doğru yürüyordu. Lâmi, biraz evvel biten bir güzelliğin şimdi, azar azar dirilmesini bir harikaya bakar gibi seyrediyor. Ne gözler! Hâlâ müstehzî, hâlâ, bebeklerin ortasında, iğne ucundan daha küçük bir ince nokta var ki, tahakküm ve istihza ile sivriliyor. Ölüm bile mi onları korkutamıyor? Hani can çekişen insanların gözlerindeki o pas? Tersine, bu kadının gözlerine cila gelmişti.
Ne yapmalı? Onu boğmadan evvel gözlerinin içine sinen bu istihzayı dondurmak için ne yapmalı? Bu kadını biraz

korkutmak, ölümden bir saniye evvel onun alâkasını kazanmak için ne yapmalı? Hâlâ korkmuyor, hâlâ aldırmıyor, hâlâ... kana bulanan dudaklarının kenarında o müstehzi tebessüm var: Hâlâ sırıtıyor! Ölse bile, göz çukurlarında ve çene kemiklerinde o istihza kalacak. Hâlâ tahakküm. Onu yenmek için ne yapmalı? Parmakların bir hareketi kâfi, boğulacak. Fakat ona biraz hayat ümidi verecek, son ihtirasıyla eğlenmek ve kolay ölümün rahatlığını ona bahşetmemek için ne yapmalı? Parmaklarını biraz daha açtı.
Hep Cânân'ın gözlerinde, o iki ince noktaya bakıyordu, biraz yalvarış bekliyor... biraz yalvarsa... biraz, azıcık...
Dışarıdan oda kapısına vuruluyordu. Lâmi bu ilk sese başını çevirirken, Cânân, birdenbire boğazını kocasının pençelerinden kurtararak biraz yukarı kaldırdı,

Lâmi'nin çenesinin altından boynunu öyle bir ısırış ısırdı ki, ağzında ' bir tutam et kaldı ve Lâmi, bıçakla vurulmuş gibi, çığlık koparararak arka üstü koltuğa devrildi.
Kadın yerinden fırlayarak demir kesilen elleriyle kocasının boğazını yakaladı; ince ve pembe tırnaklarını bir tığ gibi Lâmi'nin yaralı etine geçirerek boylu boyuna üstüne yapıştı. Oda kapısı, dışarıdan, yumrukla, tekme ile vuruluyor, kanat, odayı da sarsarak, uğulduyordu.
Lâmi kurtulmaya çabaladı, nafile. Cânân'ın on parmağı, bıçak gibi kesiyor. Bu kendinden yüksek iradeye her zaman itaat eden Lâmi'nin mukavemeti bitti, azası gevşedi, gerilen adaleleri çözüldü; teslim. Hiç kımıldamıyor, yalvaran gözlerle kadına bakıyor, yüzünün bütün kuvvetiyle temenni ifade etmeye çalışıyordu.
Cânân güldü, tırnaklarını çekti ve kocasının omuzlarına basarak onu zaptetti. Gözgöze geldiler.
Lâmi'nin bütün öfkesi dağılmıştı. Zillet derecesinde bu mağlûbiyet ondaki isyan kabiliyetini ezdi; hattâ, her vakitki gibi, zevcesinin vücûdu altında ezilişinden kuvvetli bir mem-lûkiyyet zevki duyuyordu. Zevcesinin boydan boya değen yarı çıplak vücûdunun sıcaklığı ona titreme verdi. (Belki sa-

dizm budur?) Cânân'ın yasemin kokan saçları, hemen çözülmüş bir demet çiçek gibi Lâmi'nin yüzüne dağılmıştı: Hep o rüzgârlı koku! Lâmi'nin zaaf dakikalarını iyi anlayan Cânân, bir kahkahayla kıvrıldı.
Kapı dışarıdan hep vuruluyordu.
Cânân kalktı. Lâmi, aczin her türlüsü içinde, bütün hareket kabiliyetlerini kaybetmiş, seriliyordu. Yakalığı kan içinde. Onu gülerek seyreden Cânân, aynanın önüne koşarak, bir mendille burnunu kuruluyor, uzaktan uzaktan istihzayla soruyordu:
- Bu şakalara bir daha başlamazsın değil mi? Bitkin kocasına giderek onu dudaklarından öptü:
- Beni boğacak miydin? Deli!
Lâmi herşeyi unutmuş, Cânân'ı kucaklamak için doğruluyor:
- Kendimde değilim, ne yaptığımı bilmiyorum...
Ve tamamiyle yenilmiş, zelil, arzu ile kollarını uzatıyordu. Kadın çekildi.
Lâmi sendeleyerek ayağa kalktı ve Cânân'a yürüdü, kucaklamak istiyordu.
Genç kadın geriye kaçtı ve karyolaya oturdu:
- Bana kendini affettirmelisin! dedi.
Lâmi, zevcesinin dizlerine kapanıyor, başım iskarpinlerine kadar indirerek ayaklarını öpüyordu. Kadın ayağa kalktı:
- Soyun, gir yatağa! dedi.
Fakat, şiddetle tekmelenen kapının kilidi sökülmüş, kanat ardına kadar açılmıştı. Cânân'ın annesi önden, hizmetçi arkadan, içeriye girdiler.
Genç kadın, annesine doğru, bağırarak yürüdü:
- Bu ne? Kapıları kırıyorsun cadı karı? Bu ne? Bu ne?
İhtiyar çerkes müthiş gözlerle, ibtida Lâmi'nin kanlı yüzüne, sonra kızına baktı; açık sarı saçları kabarmış, tel tel birbirine dolaşmış, başının her tarafını bürümüş, boynunun damarları şişerek entarisinin açık yakasından görünen göğsüne kadar uzanmış, yumruklarını sıkarak kollarını kaldırmış, bakıyor.

Cânân, bir daha bağırmaya cesaret edemedi.
Anası, yumruklarını karnına vurarak çerkesçe birşeyler söylüyor, bağırıyor, kızının üstüne yürüyordu. Genç kadın, kollarını uzatarak, ihtiyarı boğmak istedi:
- Çekil! Cadaloz! Çekil! Şimdi seni boğarım!
Fakat hücuma uğrayan ihtiyar, odayı sallayan dehhaş bir öfkeyle kızının saçlarını yakaladı ve onu karyola arasına sıkıştırarak yere çöktürdü.
Cânân, avazı çıktığı kadar haykırıyordu:
- Lâmi! Koş! Boğacak beni.
Kocası, şaşkın, manzaraya mebhût gözlerini uzatıyor, kı-mıldayamıyordu.
Hizmetçi ellerini yüzüne kapamıştı.
Cânân ayaklarını boşluğa savururken küçük dolap gürültüyle yıkıldı ve üstündeki lâmba kırılarak, oda karanlıkta kaldı.

Lâmi ile hizmetçi, ne yapacaklarını şaşırarak kibrit arıyor, uğraşıyor, ana kızın üstüne koşuyorlardı
Yalnız ihtiyar kadının homurdana homurdana haykırdığı işitildi: "Bana sana ne yaptı? Bana sana ne yaptı?"
Sonra bir ses, bir başın demire vuruluşundan çıkan tok ses.
Lâmi, eline geçen bir kibriti çakınca, alevde, korkunç bir manzaranın sallandığını gördü: İhtiyar kadın, kızının vücûdunu dizleri altına almış, saçlarını ellerine dolamış, başını karyolanın ayak demirine çarpıyor, geriye çekerek bütün hızıyla bir daha, birkaç kere çarpıyor, her vuruşunda karyolanın demirini öttürüyordu. Cânân'ın başı kan içinde, yüzü görünmüyor.
Kibrit sönünce Lâmi ile hizmetçi, odadan dışarı uğradılar.
Lâmi sokak kapısına koştu, bütün komşulara bağırmak istiyordu; kapıyı açar açmaz, uzun bir gölge ile karşı karşıya geldi: Selim, ağzında sigara, Lâmi'nin yoluna duruyor.
- Ne arıyorsun burada sen?
- Demindenberi köşkün etrafındayım, bu telâş ne?
- Gel, koş, gir içeri, Cânân'ı boğuyor, gir içeri koş!

Selim'i yakasından tutarak içeriye çekerken, merdivenlerden gürültü ile inen büyük bir vücûd, ikisine de çarparak sokağa fırlamıştı. Lâmi ile Selim, ihtiyar çerkes kadının bağıra bağıra yolda koştuğunu gördüler.
Lâmi, Selim'i çekiyordu:
- Öldürdü! Cânân'ı öldürdü! Kaçıyor! Çıkalım yukarıya! Hizmetçiye de bağırdı:
- Koş! Komşulara, polise haber ver, koş! Merdivenleri çıkarken Selim, Lâmi'nin kolunu tutarak
onu durdurmuştu:
- Beni dinle! Telâşı bırak! Ömründe ilk defa soğukkanlı olmaya mecbursun! Şimdi, acele fenadır. Dur. Koşma. Dur. Dur diyorum Lâmi! Yak bir sigara. Kendine gel! Bütün hayatında hiç unutmayacağın bir saniyeyi şuursuz geçirme. Yavaş.
- Bırak Selim.
Yatak odasına çıktılar. Kibrit çakıyorlardı. Karyolanın ayak ucunda Cânân'ı gördüler: Arka üstü yatıyor. Dizleri kıvrık. Başı yana devrilmiş. Yerde büyük kan daireleri.
Selim, eğilmiş, Cânân'ın çenesini tutarak başını çevirdi:
- Haydi Lâmi, zabıtaya koş. Yaşamıyor. Kocası haykırdı:
-Ne?
Selim ayağa kalktı, karanlıkta Lâmi'yi kapıya doğru iterek dışarı çıkardı:
-Haydi!
Odada ölü ile yalnız kaldı.
Cânân'ın başına diz çökerek bir kibrit daha çakmış, dikkatle bakıyordu. Ölünün saçları arasında, kılıçla açılmış gibi, kafatasını ikiye bölen büyük bir yara var, beyin oradan dışarı akmış; bütün baş, kandan kıpkırmızı; göğsünde, beyaz gömlekte ve bacaklarda kan lekeleri.
Selim kibrit çöpünü ölünün üstüne atarak bir koltuğa oturdu, yine bir sigara yaktı düşündü: Her ikbalperest başın bilmeyerek aradığı ölüm budur; Cânân'a, sağlığında, bir anne eliyle katledilen herhangi bir kadından bahsedilseydi, o da bu hadiseye çok ehemmiyet verecekti; zira, büyük hırslı

ruhlar, yevmî hayatın yeknesaklıklarından kurtulmak için büyük oyunlara meclûbdurlar ve ölümü bile göze aldırırlar. Hem ölümlerin de "fevkalâdesini. Cânân'la Beyoğlu'nda buluştuğu son günü hatırladı: O gün, bu kadın, muhteşem ve mükemmeldi; küçük dudaklarında hep büyük sözler geziniyordu. Ne hırslar: Mısırlı ile Nis'e gitmek, bir villâya yerleşmek, senenin dört beş ayını seyahatlerde geçirmek, tayyareye binmek, hattâ bütün dünyayı devretmek, parayı bir avuç dan eker gibi rahat rahat, bol bol harcayarak eğlenmek, miskin İstanbul'un bilmediği ne kadar zevk varsa hepsini elde etmek... bu zevklerin içinde, kıskanç Mısırlıyı fırsat buldukça aldatmak da vardı. Câ-nân bütün bu kuruntularını anlatırken, Selim'i kucaklıyor, öpüyor:
- İşte böyle, tıpkı böyle, Lâmi'yi aldattığım gibi! diyordu.
Selim, oturduğu yerde bir kibrit daha çakarak, hâlâ açık kalan, kanlı yüzünün zemininde beyaz birer yırtık gibi duran ve canlı imiş gibi bakan gözlerini,

Cânân'ın parçalanmış bir başla yerde hareketsiz kıvrılışını seyretti. "Bu kadın her günahın lezzetini tatmıştı, anasını boğmayı bile hatırından geçiriyordu, fakat kendi ırkına galip gelemedi. Çünkü hodbin ve cinâî meydânlar, anasında da, kızında da var. Kızı az çok şehir terbiyesi aldığı için anasından daha kuvvetli. Bu hadise, ibtidâî ve ham insiyakların zekâyı mağlûp ettiğini de gösteriyor."
Merdivende büyük bir kalabalığın ayak sesleri.
Selim ayağa kalktı,
Lâmi, önde, elinde bir lâmba ile içeri giriyor. Arkasında yirmi otuz kişi: Polisler, komşular, Şakir Bey, Faik, Perihan...
Bütün bu kalabalık, Cânân'ın üstüne haşyetle eğildi. Ölü, hepsine, istihza ile bakıyordu.
VAK'A, o gece, Kalamış'ı uykusuz bıraktı; çerkes kadının ortadan kayboluşu, aranan hiç bir yerde bulun- maması, gece yarıları Fenerbahçe'den Kadıköyü'ne kadar keskin düdüklerle gürültülü bir zabıta faaliyeti, şüphelenilen evlerin bahçelerinde araştırışlar, tahkikat için bazı komşuların merkeze çağınlmaları, bir cinayet etrafındaki umumî dehşeti birkaç misli arttırmıştı.
Hele Şakir Bey'in evinde, sabahlara kadar, gözler şişti: Merhametten ve dehşetten. Renknaz Hanım, başını yum-rukluyor, Perihan ağlıyor, Şakir Bey salonda koşa koşa geziniyor, Cânân'ın piyanonun üstünde duran resimlerine gözü iliştikçe ayağını yere vuruyor, Faik, başını avuçlarına almış, sessiz oturarak serçe parmağıyla gözlerinin altındaki ıslak taneleri eziyordu.
Lâmi, birkaç saat, zabıta tahkikatında vakit geçirdikten sonra, Selim'in davetini kabul etmeyerek, Haydarpaşa sahilindeki otellerden birinde kaldı, ama pişman olmuştu: İlk saatte boğulacaktı.
Otelin duvarları, yatağı, dolabı, kapısı en büyük eşyası bile göze görünmüyor; hep Kalamış'taki oda. Cânân'la koltuktaki mücadele. Kapının vuruluşu. Çerkes kadın. Kızının üstüne yürüyüşü. Sonra bir gürültü ve karanlık. Cânân'ın başı, karyolanın ayak demirine vurup parçalanırken çıkan o tok ses. Hele o ses, hele o ses, Lâmi'nin kulağında hâlâ ötüyor. Gözlerini açsa da, kapasa da, kulaklarını açsa da, tıkasa

da, facia yeniden tekrar ediyormuş gibi, bütün manzarala-rıyla, bütün sesleriyle riavâssını yakalıyor. Birkaç kere, otelin karyolası dibinde, Cânân'ın ölüsünü görür gibi oldu, birkaç kere, demire vurulan bir başın çıkardığı sesi işitti. Bu ihtisas o kadar şiddetli ki, Lâmi, ölünceye kadar bu manzaradan ve bu sesten kurtulamayacağını sanıyordu.
Hâlâ Cânân'a karşı en müthiş kini ve en kuvvetli aşkı hissediyor, yumruklarını sıkıyor ve ağlıyordu. Ölüyü öpmediğine ve parçalamadığına yandı. Bu iki his itiştiler. Bazı, Lâmi, ikisini de bir görüyordu. Yahut müvellid-ül humûza ve ateş gibi birbirlerine muhtaçtılar. Bu kin, o aşkı bastırabilir mi? Daha mı fazla ateşler? Tahmin edemiyor. Duyduğu şey, Cânân'ın hâlâ temellükü. Ölüsü bile sağ, belki daha canlı.
Kendini anlamaktan o kadar uzakta ki Selim'i görmek ihtiyacına kapıldı.
Otelden çıktı ve arkadaşının Moda'daki apartmanına koştu. Onu kanapesine uzanmış sigaralarının birini söndürüp ötekini yakarken buldu.
- Sen de uyumadın değil mi Selim?
- Bir neticeyi sebeplere raptetmeye çalışırken, zihin, en muntazam uykuyu kaçırıyor.
- Ben de otelde boğuluyordum. Facia gözlerimin önünde bin kere tekrar etti. Galiba ömrümün sonuna kadar bu hayaletten kurtulamayacağım. Başım uğulduyor. Ne olduğumu bilmiyorum. Senin akl-ı selimine muhtacım.
- Sor!
- Bu geceyi unutabilecek miyim?
- Bu gecenin dehşetini unutacaksın. Fakat bazı teferruatı zevkle hatırlayacağın günler gelecek.
- Cânân'ı unutabileceğimi hiç zannetmiyorum. Belki çıldıracağım. Ne halde olduğumu tahmin etmezsin. Bitiyorum. Kin ve aşk, ikisi de aynı kuvvette, beni yiyorlar.
- Kinle aşkın mecmuu ne kin, ne de aşktır. -Ya?
- Tabiî hal.
- Bana şimdi niçin tabiî hal gelmiyor?

- İki his de taze, onun için. Bir gün gelir ki, ikisi birbirlerini nakzederler, sen de kurtulursun.
Lâmi, odanın içinde ağır ağır gezinerek, sık sık gözlerini yumuyor, bir kâbustan silkinen adamların haşyetiyle göz kapaklarını ovalayarak açıyordu:
- Müthiş. Boğulacağım. Bana bir teselli ver. Sen ne haldesin?
- Sakinim.
- Biz şimdi bir facianın eşhası değil miyiz?
- Facia? Ben böyle büyük kelimelerden hoşlanmam. Bir insan ölümünün bence bir lâmba sönmesinden fazla kıymeti yoktur. Akıl için hiç bir hadise, ne korkunç ne de gülünçtür; çünkü bu, muayyen sebeplerin tabiî neticesidir. Ben şimdi bu geceki akıbeti daha evvelki sebeplerin mecmuuna raptetmeye, yani bu vak'anın "determinizm"ini bulmaya çalışıyorum.
- Bu vak'a seni tedhiş etmedi mi?
- Muhayyilemi bu meselede israf etmek için hiç bir sebep göremiyorum. Dehşete düşmek için, mutlaka Cânân'ın parçalanmış kafatasım görmeye muhtaç değildim. Kadıkö-yü'nden Kalamış'a kadar, haberim olmadan topuğumun altında ezilen karıncaların maceraları da bana dehşet verebilir. Düşün ki, bu hayvanların da "muhafaza-i nefis" insiyakları vardır. Izdırapları Cânân'ınkinden niçin daha hafif olsun? Şu saniyede, namütenahi tabiat, sayısını kâğıda yazamayacağımız kentrilyonlarca "zevi'l-hayâf'ı öldürüyor ve hayata çıkarıyor. Bu facialardan hangisi bizi tedhiş etmeli? Hiç! Ben ölümlere şaşmam. Tabiî hadiselere karşı hayretimiz, ani bir netice ile sebepleri arasındaki teselsülü birdenbire idrak edemeyişimizden ileri gelir. "Tecrid ve ta'mim" ameliyesini çabuk yapan bir zihin, cinayet karşısında bile, hayretten çabuk kurtulur.
- Sen bu akıbeti ile sebepleri arasındaki nisbeti buluyor musun?
- Kolayca.
- Bu ölümü tahmin eder miydin?
- Aksini iddia etmezdim. Pek büyük iptilâlann koştukları

neticelerden biri de ölümdür. Daha doğrusu ya muvaffakiyet, ya ölüm. Cânân yakından tanıdığım ikbalperest kadınların üçüncüsüydü. Ötekilerden bir tanesi, şimdi bir Alman prensiyle Hamburg'da oturuyor. İkincisi intihar etti. Câ-nân'da ikbal hırsının muhiti saraydır. Bu kadın, terbiye tarikiyle Osmanlı hanedanının tûl-i emeline tevarüs etmişti. Ama tahlilde pek dikkat edilecek bir nokta var: Cânân'a bütün kuvveti, ailesizliğinden geliyordu. Aile muhabbeti, irademizi köstekleyen zaafların en büyüğüdür; Cânân bundan kurtulmuştu ve azametini, bu hürriyetinden alıyordu. Sonra, anası karşısına çıkınca ona en büyük düşman, kızı oldu.
- O ihtiyar çerkesin kini?
- Kızının kininin aksülamelidir; bu aksülamel, ihtiyarda, hayvanı, insiyakları ayaklandırdı.
- Cânân hiç kimseyi sevmedi mi?
- Hepimize, ayrı ayrı, cinsî incizapları vardı. En büyük kuvveti bu incizapların dizginlerini elinde tutabilmesi, büyük ruhî istihalelere mâni olabilmesiydi. Koketlerin de kanunu budur. Cânân hakikaten şûh bir kadındı. Hem bu kuvvetini öyle mükemmel gizleyebiliyordu ki, ilk zamanlarda ben de farkına varmadım. Onu alelade bir fahişe sanıyordum. Cânân esaslı bir fikrimi değiştirebilen yegâne kadındır: dişi hayvan sevk-i tabiisiyle kadın sevk-i tabiisi arasında gayet ince bir fark olduğunu bana öğretti. Bunun için onu harikulade buluyorum.
Lâmi, Selim'in karşısında durarak elini başına götürdü:
- Ben kendimden korkuyorum. Bu gecenin hayaletini hiç bir gün kovamayacağım galiba
- Mücadele et. Bu ölüm, Orhan Bey'i de, Ali'yi de, ötekileri de beyinlerinden vuracak. Rakiplerinin bu ıztırabı seni teselli edebilir, bu ölüme sevinecek bir insan var.
-Kim?
- Senin eski zevcen.
- Bedia!

Lâmi'nin gözleri daldı: Bedia! Bedia! Birdenbire onu hatırlamak, başına vurmuştu. Bedia! Ne zamandır bu kadını tamamiyle unutmuştu. Mırıldandı:

- Sahi... Bedia...
- Ona git! Bu da kuvvetli bir tesellidir.
- Ne hakla gidebilirim?
- Tecdid-i nikâh etmek isteyen eski bir koca hakkıyla. O seni bekler ve kabul eder.
- Ya etmezse?
- Eder. Bu saadet ona çoktur bile.
ertesi gün, ertesi gece, daha ertesi gün, daha ertesi gece Lâmi teyzesinin evinde hasta yattı. Vücûdun hangi yerine musallat olduğu anlaşılmayan "uzviyyûn ruhu" bir ıztırab, onu yatağa yapıştırmıştı.
Aradan uzun bir zaman fasılası geçtiği halde, cinayet sahnesi, bir saniye evvel vuku bulmuş gibi, hep o şiddetli in-tibaiyle gencin muhayyilesini bastırıyor, onu derhal ter içinde bırakıyordu. Cânân'm defnine, korkudan ve hastalıktan gidememişti. Cânân'm gömülmesini Lâmi gözleriyle görseydi, yine onun ölümüne inanmayacaktı. Öyle sanıyor ki, Câ-nân şurada, kapı arkasındadır, belki bir gün, bir saat, bir dakika sonra, uzun boyuyla, altın başıyla, dudaklarının hep o müstehzi titreyişleriyle, edalı vücûdunu kıvırarak, o rüzgârlı kokusunu savurarak, ağır ağır yürüyecek, hastanın karyolası başında duran boş sandalyelerden birine ilişecek, incecik sesiyle birşeyler söyleyecek. Lâmi'nin bu vehmi, imân kadar kuvvetli. Nereden geliyor bu vehim? Güzellik ve ölüm o kadar zıt şeyler ki, muhayyile, bunları yanyana koyamıyor.
Bazı, başına kan sıçrayan bir kinle, hâlâ zabıtanın eline geçmeyen ve nerede olduğu bilinmeyen ihtiyar çerkes karısını yakalayarak dizlerinin altına almak, tıpkı onun kızına yaptığı gibi, avucuna çerkesin saçlarını dolayarak başını bir demire çarpa çarpa kırmak ve katı birşeye vuran kafatasının çıkardığı o meş'um tok sesi duymak istiyor. Niçin o zaman bu canavarın üstünü atılmadı, avucunun kemiklerinden Câ-

nân'ın taze etini kurtarmadı? Bu faciayı tahmin etmedi mi? Bu kayıtsızlığını bir türlü anlayamıyor. Niçin?
Sonra, Selim'den ayrılarak, müthiş öfkeyle Cânân'ın odasına girişini ve onu boğmak isteyişini, kinlerini hatırlıyor. Ve bu hatıra, Cânân'ın ihanetlerine, öteki âşıklarıyla münasebetlerine kadar teselsül ederek Lâmi'nin hıncını körüklüyor. O vakit Cânân'ın ölümüne değil, kendi elleriyle boğulmamasına yanıyor. Keşke parmaklarını zevcesinin boynuna geçirdiği vakit biraz daha sıksaydı da, şimdi, alınmamış bir hıncın azabını çekmeseydi. Fakat yine ürperiyor, ya bunu yapsaydı, ya ölümüne hâlâ razı olmadığı Cânân'ı kendi eliyle boğsaydı, bu cinayetin hatırası ona bir çekimlik nefes aldıracak mıydı? Bu ne zıt hisler; şaşırıyor. Hangi türlü hareketin daha makûl olabileceğini anlamıyor. Ne yapmalıydı? Seven bir koca gibi kadını müdafaa mı? Aldatılan bir erkek gibi ona hücum mu? Lâmi ikisini de yapmıştı: Madem ki hem seven, hem aldatılan bir koca idi.
Vak'adan dört gün sonra, Lâmi'ye Cânân'ın bir çekmecesini getirdiler. Genç bu çekmeceyi yeni görüyordu. Merakla açtı: Muntazam zarflara ayrılmış birçok mektuplar, makbuzlar, senetler, küçük defterler, Lâmi'nin bilmediği adreslere çekilmiş telgraflar, kartvizitler, ufak ufak davet kâğıtları, gizli bir hayattan bin emare.
Mektupları okurken öfkesi yine başına vuruyordu: Bunlar Orhan Bey, Şakır Bey, Ali, Faik ve daha ismini işitmediği erkeklerin "canım, ruhum, sultanım, dünya güzelim" gibi soğuk ve mübtezel hitaplarla Cânân'a gönderdikleri aşk kâğıtları. Çoğunda büyük maddî vaadler var.
Küçük defterlerde Cânân'ın ince ve karışık el yazısıyla görünmeyecek kadar sık yazılmış birçok notlar. Bazı kısa satırlar okunuyor: "Lâmi bugün benden şüphelenmiş, kavga etti benle", "Ali'yle adaya gittik bugün. Bir adam gördük, Lâmi'ye benziyordu, korktuk, sonra gülüştük. Niye bu zavallıdan korkayım?", "Orhan Bey'e karısını boşatacağım, canım istiyor", "Yirmi bin liralık bir kadınım, ellibine çıkmalı bu."
Küçük kâğıtlarda hep randevu tayinleri. Adaya, Beyoğ-

lu'na, Kadıköyü'ne gidiliyor. Birtakım ermeni, rum karılarının isimleri. Osmanlı Bankasının kâğıtları. Mücevherat kasasına tevdi edilmiş birçok elmasların makbuzları. Nakit olarak onikibin lira teslim edildiğine dair evrak.
Bu çekmeceyi tamamiyle gözden geçirdikten sona, Lâmi'nin humması otuzdokuz dereceye çıktı.
Büyücek bir servete vâris olmak bile, Cânân'ın saçlann-daki teller kadar âşıklarıyla ihanetinin kininden ve hicabından Lâmi'yi kurtaramıyordu.
Bütün dostları Lâmi'ye bir tek şey tavsiye ettiler: Be-dia'ya gitmesini.
Genç adam yeis içinde başını sallıyor:
- Beni kabul eder mi bakalım? diyordu.
Bedia ne halde? Sağ mı? Hâlâ yalıda mı? Başka biriyle evlenmedi mi? Son vak'ayı gazetelerde okudu mu? Ne düşünüyor? Kadınların mukaddes birşey gibi taşıdıkları kin, onda hâlâ var mı?
Bunları Selim'e sordu. Arkadaşı gülümsüyor, birçok fikirler söylemek itiyadını azıcık terketmiş gibi cevap veriyordu:
- Bunları düşünme. Eskiden seni korkutan yalı, şimdi sana cennet gibi gelecek. Büyük ihtiraslardan sonra sükûn, dalgalı bir denizin sahili gibidir: Baş döndüren hatıraların fecaatini unutturur. Bedia da seni affedecektir. Bu kadın, ulüvv-ü cenabın bir meziyet olduğuna kaanidir, seni affetmek fırsatını kaçırmaz. Dosdoğru yalıya git. Kalbi kırılmış bir kadını tatmin edecek şeyler söyle, reddetmez, görürsün.
- Kendim yerine, bir başkasını göndersem?
- O vakit reddedebilir. İzzet-i nefsi, bizzat senin onun ayağına gitmeni taleb ediyor.
- Yalvaracak mıyım?
- Bir kadına yalvarmak, zilletlerin en hafifidir.
Lâmi gözlerini yumarak, iki üçyüz senelik bir maziyi hatırlar gibi, yalıyı ve Bedia'yı gözlerinin önüne getirdi: O sükûn, şimdi güzel birşey. Fedakâr ve afif bir kadının temiz gözlerine ve denize bakmak da güzel. Hiç birşey düşünmeden Boğaziçi'nin uğultularına kulak vermek de güzel. Bazı

vak'alann kıymetleri zamanla nasıl değişiyor: Bir sene evvel Lâmi'yi tiksindiren bu yeknesaklık, şimdi en mütenevvi zevkten daha canlı. Yalının ıssızlığı, Bedia'nın sakin ve me-lûl yüzünü, rıhtımın taşlarına değen su şıpırtılarım şimdi özlüyor. Fakat... yalvarmak... Bunu çok düşündü.
İR sabah vapuru, onu Vaniköyü'ne çıkardı. Başı önde yürüyor; bütün köy halkına karşı cürüm işle-/ miş insanların, mahbesden yeni çıkmış mahkûmların muhitteki hicabını duyuyor. Sanki yalılardan ve dükkânlardan, meraklı başlar sarkarak ona bakıyorlar: "İşte, geldi, kaç tane cinayetten sonra. Bak, nasıl da boynu bükük!" diyerek.
Hep o köy. Çıt yok. Sinek vızıltısı, orada bir çığlıktır.
Kendi ayak seslerinin çınlayışını dinleyerek, ağır ağır, yalının bahçe kapısına kadar yürüdü ve durdu. Kalbi çarpıyor. Eşikten içeri adımını atar atmaz, bin hatıra yüzüne haykıra-cakmış gibi, Lâmi, geri çekilerek durdu.
Aradan ancak bir sene geçtiği halde yirmi otuz senelik bir maziyi tekrar yaşıyormuş gibi eski ve uzak hislerin hücumuna uğramıştı.
Sakin olmaya çalışarak demir kapıyı itti. Bu uğultudan bile hatıralar fırlıyordu.
Bahçeye girince gözleri sebzevat tarlasında Abdullah Bey'i aradı. Fakat ne o tarla, ne Abdullah Bey var. Bahçenin her yeri viran olmuş. Yabanî otlar, cüretkâr bir hürriyetle her tarafı, duvar boylarını, tarhları ve yollan kaplayarak büyümüşler. Hani Abdullah Bey'in bir yaprağının kırılmasına razı olmayarak üstlerine titrediği çiçekler? Hani o küçük bostan ki, ihtiyar adam, sabah namazını kılar kılmaz oraya koşar ve öğle güneşiyle ensesi yanıncaya kadar toprağa dizlerini kırarak çalışmaktan yılmazdı? Hani Bedia'yla evlen-

dikleri ilk gün diktikleri gül ağaçlan? Lâmi, bunları gördü, fakat, zavallılar, artık birer kuru dikenden farksızdılar.
Lâmi bir günahkâr tereddüdüyle yürüyordu. Abdullah Bey'e, yahut Bedia'ya söylemek için hazırladığı en makûl sözler bile ona şimdi mânâsız gelmeye

başlamışlardı. Ağır bir hakaret görürse ne yapacak? Buna lâyık olduğunu inkâr edebilir mi?
Denize baktı. Suların üstünden sisler sıyrılıp geçiyor. Hafif bir rüzgârın getirdiği mayhoş koku, deniz ve çam kokusu, Lâmi'nin gözlerine bir sene evvelki maziyi açtı ve yaş doldurdu. Bu koku Boğaziçi'nin hüviyetidir, neler hatırlatmıyor?
Yürüdükçe birisine rastgelmek korkusu, ona bir hırsızın dikkatini vererek adımlarını yavaşlattırıyordu. Evvelâ kimin karşısına çıkacak? Ne söyleyecek? Bu geliş bir cür'et değil mi?
Geriye dönmeyi bile düşündü.
Yalının deniz üstündeki kapısı açık. Taş merdivenin ikinci basamağında durarak içeriye baktı: Kimseler yok. Ne ıssızlık! Yalıyı hiç böyle görmemişti.
İçeri girmekten korkarak bahçedeki demir kanapeye oturmak istedi. Fakat, sofaya açılan kapılardan birinin gıcırtısını işitiyordu. Yüreği bir daha çarptı. Kimin karşısına çıkacak? Ne söyleyecek? Ne olacak? Üç dakikalık bir istikbali öğrenmek için hayatından üç sene feda edebilirdi. Kenara çekilerek bekledi. Kapının gıcırtısı uzuyor, terlikli ayak sesleri, daha içerilerde yürüyordu.
Nihayet bir gölge, sofanın ortasına kadar geldi: Gülsen Dadı. Başında bir örtü, bahçeye çıkıyor.
Mermer merdivenlere gelinceye kadar Lâmi'yi görmedi. Basamaklara adımını atınca karşısında yabancı bir erkek görerek, elleriyle yüzünü örttü ve geriye kaçmak istedi. Fakat, Lâmi, titreyen bir sesle: "Dadı, Gülsen Dadı!" deyince, kadın durdu ve Lâmi'ye baktı. Bu sefer, avuçlarını havaya kaldırarak, hayretlerin en büyüğü içinde, ağzı açık, başı geriye doğru giderek sallandı.
- Aaa... Lâmi Bey.

Gülmüyordu. Hani o şen kahkahalar? Lâmi, o anda Gülsen Dadı'run beyaz dişlerini görmek için de fedakârlığa hazırdı. Gülümsedi:
- Gülsen Dadı... gel azıcık.
Gülsen Dadı, olduğu yerden kımıldamıyor, hattâ Lâmi'nin yüzüne bile bakmaktan çekinerek gözleri yerde, soruyordu:
- Lâmi Bey... ne yapmaya geldi sen?
- Beyefendiyi... yahut... evet... beyefendiyi görmek istiyorum, Gülsen Dadı. Kuzum, bana yardım et.
Kadın, Lâmi'de hiç görmediği bu yalvarışa bir kat daha şaşarak cevap verdi:
- Beyefendi hasta.
- Peki. Ya Hanımefendi?
- Bedia mı?
- Evet.
Gülsen Dadı'nın görünmeyen kaş yerleri çatıldı:
- O hasta değil ama, hastadan beter. Ne yapacaksın sen onu? Artık öküz öldü, ortaklık ayrıldı, bir söyleyeceğin kaldı mı?
- Kaldı, Gülsen Dadı, çok söyleyeceklerim kaldı.
- Bir senedir nerede idin?
- Cehennemde idim Gülsen Dadı.
Şakaya tahammül edemeyen kadın, nihayet beyaz dişlerini göstererek güldü. Fakat, hâlâ bu ziyareti hazmedemiyor, tereddüt içinde görünüyordu:
- Sen orada bekle. İçeriye girme. Ben hanıma haber vereyim.
İçeriye döndü. Fakat o da bir sene içinde ihtiyarlamış, eskisi gibi koşamıyor, üç dört adımda bir sendeliyordu.
Lâmi, bahçedeki demir kanapeye otururak bekledi.
Birdenbire boğazına hıçkırıklar üşüşüyordu. Ne zamandır yapamadığı şeyin burada sırası mı? Artık yabancı bir yerde ağlamak, ne ar! Ama kendini güç tutuyor. Başının üstüne bütün yalı yıkılıyormuş gibi ezilerek boynunu büktü. Uzun seneler, üst üste en büyük günahları işledikten sonra bir mabet kapısına koşan suçlu insanların azaplarını anlıyor-

du. Bedia ile nasıl karşılaşacaklar? Ağır bir manzaraya tahammül etmesi lâzım gelen gözlerini oğuşturdu. Gülsen Dadı merdivende görünmüştü:
- İçeri gir, orada nem kaparsın. Misafir odasına gel! Lâmi misafir odasında bekledi.

Bütün panjurlar kapalı. Oda gece gibi karanlık. Cânân'la ve iki aile halkıyla bu odada geçirilen eski gecelerin hatırası Lâmi'nin kısılan gözlerine doluyordu. Ne günler! Aradan kaç asır geçti? Ama deniz itiyadlarmı kaybetmemiş: Kayıkhaneye vuran dalgalar, odanın döşemeleri altında bir zî-hayât gürültüsü çıkarıyorlar. Bu ses, yalıda günün her dakikasında işitilir. Bu bina kuruldu kurulalı değişmeyen şey, sesleridir.
Gülsen Dadı içeri girdi:
- Bedia Hanım bahçeye çıkıyor, arkasından koş.
- Benim geldiğimi haber verdin mi?
- Söyledim ama hiç cevap vermedi. Bahçeye çıkıyor. Seni görünce tanımaz değil ya.
- Tanır, ama... ya... Gülsen Dadı, başını eğdi:
- Ya, ma, bilmem artık.
Lâmi, ömründe çektiği eziyetlerden en şiddetlisi içinde, yerinden kalkarak, biri tarafından itiliyormuş gibi ayaklarını korku ile ileri atarak yürüyordu. Sofaya çıkınca bahçe kapısından merdivene doğru yürüyen bir kadının beyaz entarisinin uçuşu gözlerine ilişti. Yavaş yavaş ilerledi.
Bahçe kapısına geldiği vakit, Bedia'nın dışarıda demir kanapeye oturduğunu gördü.
Merdivenleri ağır ağır indi.
Ayaklarının ucuna basarak yürüdü.
Kalbi çarpıyordu. ,
Ne söyleyeceğini hiç bilmiyor.
Bedia başını çevirmedi.
Lâmi, kadının karşısına geçinceye kadar yürüdü ve bir adım ara ile durdu.
Bedia, bembeyaz yüzünü Lâmi'ye kaldırdı ve öte yana çevirdi.

Genç adama, gürültü ile nefes alıyor, söyleyeceği şeylerin hepsini unuttuğu için kelimelerini yeniden araştırıyordu: "Bedia..." diye başlamak istiyor, ama, o kadar. Başka hiç bir-şey düşünemiyor. Bir de "Affetmelisin" cümlesi var. Bunu da hemen söylemek istemediği için dili tutuluyor. Türkçe-nin bütün kelimelerini unuttu. Ne söylesin? Ne söyleyebilir? Bedia'nın yandan görünen ince ve renksiz yüzüne dikkatle bakıyor: Genç kadın çok değişmiş. Bir örtü altında uçuşan saçlarında beyaz teller parlıyor. Gözler oyuklarına kaçmış ve kararmış. Kapaklar ağır ağır kımıldıyor, gözlerinin üstüne indiği zaman, yukarı kalkmak için büyücek bir kuvvete muhtaçmış gibi, zahmetle açılıyor. Alnında, gözlerin altında, yanaklarda, burun kanatlarında, dudaklarda ve yüzün bütün derisinde, küçük hava temaslarına karşı bir mukavemetsizlik, bir titreklik var. Bütün çehre, üflenen bir su gibi ürperiyor. Bir senelik eziyet, Bedia'nın bir tabak gibi düz simasında neler yapmamış: Öyle çizgiler ki, her birinde, uykusuz geçen gecelerin tarihi görünüyor. Fakat ne asîl yüz! Bir sene evvel Bedia'nın çehresinde bu kadar mânâ olsaydı, Cânân'la rekabet edebilirdi.
Birinci dakikanın boş geçişi, Lâmi'nin vaziyetini tehlikeye sokuyordu. Bedia'da hiç hareket yok, en büyük hakaret. Lâmi'nin çekilip gitmesi lâzım. Ne duruyor? Buna muktedir değil. Birşey söylemek istiyor. Çekilip gidecek olsa bile, ıztı-raba karşı asil mukavemetine hayran olduğu bu kadına mef-tuniyetini söylemek için, temiz ve yüksek bir ihtiyaç duyuyor. Birşey, bir cümle, bir kelime, bir harf söylemeli, ama ne?
Suların üstünden sabahın bütün sisleri sıyrıldı. Karşı sahilin yalıları, siyah tahta üstüne tebeşirle çizilmiş resimler gibi keskin ve bembeyaz, denize doğru çıktılar. Tepeler, birer buhurdan gibi tüterek, eteklerine yapışan bulut parçalarını boşluğa salıveriyorlar. Sabah, ne güzel; ne güzel, sabah.
Lâmi, birşey söylemek için, derin bir nefesle göğsünü şişirdi, fakat cümlesini beğenmeyerek soluğunu bıraktı.
Bedia, bir kere daha, yüzünü Lâmi'ye kaldırdı, kinsiz ve

tabiî, fakat lâkayd gözlerle eski kocasına bakarak sormaya mecbur oldu:
- Ne istiyorsunuz?
Lâmi, sahte olmayan bir hürmet gösterdi:
- Bedia... Hanım. Biliyorsunuz ki... bu kadar mühim anlarda söz söylemek bana çok güç gelir. Buradaki duruşum maksadımı size izah edemedi mi?

Kadın sualini yeniledi:
- Ne istiyorsunuz? Aramızda ne kaldı ki? Buraya kadar nasıl gelebildiniz? Niçin?
- Buraya kadar gelebildim, çünkü... burasını... ben... hâlâ... kendi evim sandım. Gidilecek başka hiç bir yerim yoktu.
- Anlamıyorum.
Bedia yine başını çevirdi.
İzzet-i nefsinin son bir hamlesini daha ezerek, Lâmi, Be-dia'nın yanına oturdu; büyük bir cesaretle, eski zevcesinin kaçan gözlerini arayarak, ona bir facianın kâbusundan çıktığını ve her zamankinden fazla bugün insanların ulüvv-ü cenabına muhtaç olduğunu, eğer onlardan beklediği fazileti bulmazsa, hiç gücenmeden çekilip gideceğini, çünkü bu akıbete çok hak kazandığını anlattı. Fakat, sözlerinde hâlâ eski gururunun bir huşuneti, sesinde, yalvaran adamlara yakışmayan bir ağırlık vardı.
Bedia, Lâmi'nin yüzüne bakmadan söyledi:
- Hâlâ eskisine benziyorsunuz. Azametinizi kaybetmemişsiniz.
Bu itham Lâmi'yi bitirdi ve zaafının en son haddiyle, onu samimî istirhamlara şevketti. Artık, coşkun yalvarıyor-du.
Genç kadın bunları dinledi, dinledi ve ağlamamak için güldü.
Lâmi, cesaret alarak söylüyordu:
- Düşün, Bedia, o büyük düşman artık sağ değildir. Bedia'nm parmaklarının ucunu tutarak, bir kırılmış kalbi
tatyîb edecek en hissî bir mantıkla ona bu facianın tarifini

yaptı ve anlatmak istedi ki dünyada zarurî bazı şeyler vardır. İnsanların kuvveti bu zaruretin çok dûnunda kalır.
Genç kadın, kendini bırakmıştı; Cânân'm ölümüne ait birçok meraklarını tatmin için Lâmi'den bazı haberler istedi, konuştular.
Gülsen Dadı, bir tepsi içinde, iki sütlü kahve getiriyordu. Lâmi ile Bedia'nın izdivaçlarından beri, üç senenin sabahında karşılıklı içtikleri sütlü kahve. Aynı tepsi, aynı fincanlar.
Kırk seneden fazla, Bedia'nm hanım ninesiyle büyük babasına, rahmetli annesiyle babasına, orada "Kendi elceğiziy-le" sütlü kahve getiren ve Boğaziçi sabahlarının tadını ancak böyle hisseden Gülsen Dadı'nm gözleri yaşarıyordu.
Bedia da, Lâmi de buna dikkat ettiler. Dudaklarını fincanlara götürürken, gözlerini Gülsen Dadı'dan birbirlerine çevirdiler.

CANAN
Peyami Safa
Canan romanında, tutkularının
baskısıyla bir tadım vaatler re
geçici hevesler peşinde inşan,
bu uğurda, bazı frutsal değerleri
zedelemeyi göze alan insanın,
sonuçta nasıl bir hüsrana ve
pişmanlığa uğradığı anlatılır.

Peyami Safa _ Canan